PÉNZÜGYMINISZTÉRIUM
TÁMOGATÁSOKAT VIZSGÁLÓ IRODA

TVI
információs füzetek
8.

2002. április

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BÍRÓSÁGÁNAK ÉS AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK TERÜLETÉN HOZOTT ÖTVEN LEGFONTOSABB ÍTÉLETÉNEK RÖVID ÖSSZEFOGLALÓJA

Ezt a kiadványt a Pénzügyminisztérium szervezeti keretein belül működő Támogatásokat Vizsgáló Iroda készítette.
A kiadvány – egyéb, az állami támogatások témájában fontos információkkal együtt – elérhető a Támogatásokat Vizsgáló Iroda magyar és angol nyelvű honlapján (http://www.p-m.hu/).
Szerkesztő: Hargita Eszter
Lezárva: 2002. április
Kérjük az anyaggal kapcsolatban észrevételeit, kérdéseit jelezze a Támogatásokat Vizsgáló Irodának.

A Támogatásokat Vizsgáló Iroda

Vargha Ágnes	**főcsoportfőnök**
Hargita Eszter	főosztályvezető-helyettes
Bodó Zajzon	
dr. Firle Dóra	
dr. Havasi-Bóta Enikő	
dr. Ivanics Gábor	
dr. Remetei Filep Zsuzsanna	
dr. Staviczky Péter	
Giba Gábor	
Jakab Erika	
Zsarnóczi Csaba	

Cím: 1054 Budapest, József nádor tér 2-4.
T: 327-2343, F: 318-3663, e-mail: tvi@pm.gov.hu

Előszó

Az Igazságügyi Minisztérium HU-9602-02-02 Jogi elemzés című Phare program keretében készült el dr. Tóth Tihamér közreműködésével az a tanulmány, amely ötven, a közösségi állami támogatási szabályok alkalmazása szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró, az Európai Bíróság vagy az Elsőfokú Bíróság által hozott döntést foglal össze. A *TVI információs füzetek* 8. száma e tanulmányt tartalmazza.

A tanulmányhoz kapcsolódó tárgymutató segítségével könnyen áttekinthetjük, mely esetek milyen témában váltak precedens értékűvé.

A Római Szerződés eredeti számozása szerinti 92-94. cikkei foglalkoztak az állami támogatások szabályozásával. A tanulmányban is így történik rájuk a hivatkozás, bár az Amszterdami Szerződés általi átszámozás óta a 87-89. cikkek megnevezés talán ma már ismertebb.

Kérjük, amennyiben az állami támogatási témával vagy az e számban megjelentekkel kapcsolatban kérdése vagy észrevétele van, keressen meg minket.

Budapest, 2002. április

Hargita Eszter

TARTALOMJEGYZÉK

Állami támogatással kapcsolatos legfontosabb jogesetek	**5**
Tárgymutató	**7**
Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1974. július 2-i ítélete 173/73 [1974] ECR 709.o.*	**14**
Firma Steinike und Weinlig/NSZK *A Bíróság 1977. március 22-i ítélete 78/76 [1978] ECR 595.o.*	**18**
Openbaar Ministerie of the Kingdom of the Netherlands//Jacobus Philippus van Tiggele *A Bíróság 1978. január 24-i ítélete 82/77 [1978] ECR 25.o.*	**22**
Pigs and Bacon Commission/McCarren and Company Limited *A Bíróság 1979. június 26-i ítélete 177/78 [1979] ECR 2161.o.*	**24**
Philip Morris Holland/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1980. szeptember 17-i ítélete 730/79 [1980] ECR 2671.o.*	**28**
Európai Közösségek Bizottsága/Franciaország *A Bíróság 1985. január 30-i ítélete 290/83 [1985] ECR 439.o.*	**32**
Belgium/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1986. július 10-i ítélete 234/84 [1986] ECR 2263.o.*	**35**
NSZK/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1987. október 14-i ítélete 248/84 [1987] ECR 4013.o.*	**40**
Kwekerij Gebroeders Van Der Kooy BV és mások/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1988. február 2-i ítélete 67, 68 és 70/85 egyesített ügyek [1988] ECR 219.o.*	**45**
Deufil GmbH/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1987. február 24-i ítélete 310/85 [1987] ECR 901.o.*	**50**
Európai Közösségek Bizottsága/Német Szövetségi Köztársaság *A Bíróság 1990. szeptember 20-i ítélete C-5/89 ECR 1990 I-3437*	**54**
Firma Sloman Neptun Schiffahrts AG/Sebbetriebsrat Bodo Ziesemer der Sloman Neptun Schiffahrts AG *A Bíróság 1993. március 17-i ítélete C-72/91 és C-73/91 egyesített ügyek [1993] ECR I-887.o.*	**57**
Európai Közösségek Bizottsága/Görögország *A Bíróság 1993. június 10-i ítélete C-183/91 [1993] ECR I-3131.o.*	**62**
William Cook plc/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1993. május 19-i ítélete C-198/91 [1993] ECR I-2487.o.*	**65**
Matra SA/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1993. június 15-i ítélete C-225/91 [1993] ECR I-3203.o.*	**69**
Spanyolország/Európai Közösségek Bizottsága	**73**

A Bíróság 1994. szeptember 14-i ítélete egyesített ügyek C-278/92, C-279/92 és C-280/92 [1994] ECR I-4103	
Banco Crédito Industrial SA/Ayuntamiento de Valencia *A Bíróság 1994. március 15-i ítélete C- 387/92 [1994] ECR I-877.o.*	**79**
Siemens SA/Európai Közösségek Bizottsága *Az Elsőfokú Bíróság 1995. június 8-i ítélete T-459/93 [1995] ECR II-1675.o.*	**83**
Namur-Les assurances du credit SA/Office national du ducroire és Belgium *A Bíróság 1994. augusztus 9-i ítélete C-44/93 [1994] ECR I-3829.o.*	**89**
Compagnie nationale Air France/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1993. június 15-i ítélete T-358/94 [1996] ECR II-2109.o.*	**96**
Association Internationale des Utilisateurs de Fils de Filaments Artificiels et Synthétiques et de Soie Naturelle (AIUFFASS) és Apparel, Knitting & Textiles Alliance (AKT) / Európai Közösségek Bizottsága *Az Elsőfokú Bíróság 1996. december 12-i ítélete T-380/94 [1996] ECR I-3547.o.*	**103**
Syndicat francais de l'Express international (SFEI) és mások //La Poste és mások *A Bíróság 1996. július 11 -i ítélete C-39/94 [1996] ECR I-3547.o.*	**108**
Franciaország/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1996. szeptember 26-i ítélete C-241/94 [1996] ECR I-4551.o.*	**113**
Európai Közösségek Bizottsága/Olaszország *A Bíróság 1998. január 29-i ítélete C-280/95 [1998] ECR I-259.o.*	**118**
FFSA, USEA, Groupama, FNSAGA, FCA és BIPAR//Európai Közösségek Bizottsága *Az Elsőfokú Bíróság 1997. február 27-i ítélete T-106/95 [1997] ECR II-229.o.*	**121**
Établissements J. Richard Ducros/Európai Közösségek Bizottsága *Az Elsőfokú Bíróság 1997. november 5-i ítélete T-149/95 [1997] ECR II-2031*	**126**
UK Steel Association/Európai Közösségek Bizottsága *Az Elsőfokú Bíróság 1997. szeptember 25-i ítélete T-150/95 [1997] ECR II-1433.o.*	**131**
Spanyolország/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1997. január 14-i ítélete C-169/95 [1997] ECR I-135.o.*	**135**
Epifanio Viscido, Mauro Scandella és mások, Massimiliano Terragnolo és mások/Ente Poste Italiane *A Bíróság 1998. május 7 -i ítélete C-52/97, C-53/97 és 54/97 egyesített ügyek*	**138**
Ecotrade Srl/Altiforni e Rerriere di Servola SpA (AFS) *A Bíróság 1998. december 1-i ítélete C- 200/97*	**141**
A Limburgi De Gezamenlijke Steenkolenmijnen/Az Európai Szén- és	**146**

Acélközösségek Főhatósága *A Bíróság 1961. február 23-i ítélete 30/59 [1961] ECR 1.o.*	
Hollandia és Leeuwarder Papierwarenfabriek BV/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1985. március 13-i ítélete 296 és 318/82 [1985] ECR 809 o.*	**150**
SA Intermills/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1984. november 14-i ítélete 323/82 1984] ECR 3809. o.*	**154**
Belgium/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1986. július 10-i ítélete 40/85 [1986] ECR 2321 o.*	**160**
Vallon Regionális Végrehajtó Szervezet és Glaverbel Rt./Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1988. március 8-i ítélete 62/87 és 72/87 [1988] ECR 1573.o.*	**164**
Belgium/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1990. március 21-i ítélete 142/87 [1990] ECR I-959*	**168**
Franciaország /Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1990. február 14-i ítélete 301/87 [1990] ECR I-307*	**174**
Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1991. március 21-i ítélete 303/88 [1991] ECR 1433.o.*	**181**
Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1991. október 3-i ítélete 261/89 [1991] ECR 1-4437.o.*	**186**
Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1991. március 21-i ítélete C-305/89 [1991] ECR I-1603*	**190**
CIRFS/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1993. március 24-i ítélete 313/90 [1993] ECR I-1125*	**195**
Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1994. október 5-i ítélete C-47/91 [1995] ECR 4635.o.*	**198**
Belgium/Európai Közösségek Bizottsága *A Bíróság 1996. február 29-i ítélete C-56/93 [1996] ECR 723.o.*	**202**
British Steel/Európai Közösségek Bizottsága *Az Elsőfokú Bíróság 1997. október 24-i ítélete T-243/94 [1997] ECR II-1887.o.*	**206**
Air France/Európai Közösségek Bizottsága *Az Elsőfokú Bíróság 1998. június 25-i ítélete T-371/94 és T-394/94*	**212**
Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH és Lech-Stahwerke GmbH/ Európai Közösségek Bizottsága *Az Elsőfokú Bíróság 1999. január 21-i ítélete T-129/95, T-2/96 és T-97/96 egyesített ügyek*	**222**
Ryanair Limited/Európai Közösségek Bizottsága *Az Elsőfokú Bíróság 1998. szeptember 15-i ítélete T-140/95*	**229**
Cityflyer Express Ltd/Európai Közösségek Bizottsága	**233**

Az Elsőfokú Bíróság 1998. április 30-i ítélete T-16/96 [1998] ECR II-757.o.	
Acúcares SA, RAR Refinarias de Acúcar Reunidas SA és Associacáo dos Refinadores de Acúcar Portugueses (ARAP) /Európai Közösségek Bizottsága Az Elsőfokú Bíróság 1999. június 17-i ítélete T-82/96	**239**
Déménagements-Manutention Transport SA (DMT)-vel szembeni eljáráshoz kapcsolódó előzetes határozat A Bíróság 1999. június 29-i ítélete C-256/97	**244**

Az állami támogatással kapcsolatos legfontosabb jogesetek (No. 50)

30/59 De Gezamenlijke Steelenkolenmijnen in Limburg v. High Authority,

173/73 Italy v Commission (textil)

78/76 Steinlike et Weinlig v. Germany

82/77 Van Tiggele

177/78 Pigs and Bacon Commission v Mc Carren

730/79 Philip Morris v Commission

226 and 318/82 Netherlands and Leeuwarder Papierwarenfabrik v Commission
323/82 Intermills v. Commission

290/83 Commission v. France

234/84 Belgium v Commission (Meura)
248/84 Germany v. Commission

40/85 Belgium v Commission (Boch)
67, 68 and 70/85 Van der Kooy v Commission
310/85 Deufil v Commission

62/87 Glaverbel v Commission
142/87 Belgium v Commission (Tubemeuse)
C-301/87 France v Commission (Boussac)

C-303/88 Italy v Commission (ENI-Lanerossi)

C-5/89 Commission v. Germany
C-261/89 Italy v Commission (Aluminia-Comsal)
C-305/89 Italy v Commission (Alfa Romeo)

C-313/90 CIRFS v Commission

C-47/91 Italy v Commission
C-72 and 73/91 Sloman Neptun

C-183/91 Commission v. Grece
C-198/91 William Cook v Commission
C-225/91 Matra v Commission

C-278/92 Spain v Commission
C-387/92 Banco Exterior de Espana

T-459/93 Siemens SA v. Commission
C-44/93 Namur-Les Assurances du Crédit SA v. Belgique
C-56/93 Belgium v Commission (nitrate fertiliser)
C-329/93 Bremer Vulcan v Commission

T-243/94 British Steel v Commission
T-358/94 Air France v Commission
T-380/94 AIUFF ASS v Commission
C-39/94 SFEI/La Poste
C-241/94 France v Commission
T-371/94 and T-394/94 British Midland v Commission (Air France)

T-106/95 FFSA and others v Commission
T-129/95 Neue Maxhütte Stahlwerke v Commission
T-140/95 Ryanair v Commission (Air Lingus)
T-149/95 Ducros v Commission
T-150/95 UK Steel Association v Commission
C-169/95 Spain v Commission (Pyrsa)
C-280/95 Italy v Commission

T-16/96 Cityflier Express v Commission
C-342/96 Spanyolország v. Bizottság

C-52, 53 and 54/97 Viscido
C-200/97 Ecotrade

Tárgymutató

I. Anyagi Jog

A 92. cikk[1] (1)bekezdés tényállási elemei

A tagállamok közötti kereskedelem érintettsége	730/79 Philip Morris 40/85 Boch 67,68,70/85 Van der Kooy 142/87 Tubermeuse 303/88 ENI-Lanerossi 278,279,280/92 Spanyolország/Bizottság
Állami döntés	290/83 Bizottság/Franciaország C-44/93 Namur-les Assurances du Credit T-358/94 Air France
Állami forrás	173/73 Olaszország/Bizottság 78/76 Steinike und Weinlig 82/77 van Tiggele 177/78 Pigs and Bacon Commission 290/83 Bizottság/Franciaország 303/88 ENI-Lanerossi C-305/89 Alfa Romeo C-72,73/91 Sloman Neptun T-358/94 Air France C-52,53,54/97 Viscido C-200/97 Ecotrade C-256/97 DMT
Az állami támogatás fogalma - általában	30/59 Steenkolenmijnen 310/85 Deufil C-387/92 Banco de Crédito Industrial C-44/93 Namur-les Assurances du Credit C-39/94 SFEI/La Poste C-256/97 DMT
De minimis támogatás	234/84 Belgium/Bizottság (Meura) C-730/79 Philip Morris 62/87 és 72/87 Glaverbel T-129/95, T-2/96, T-97/96 NMS C-278,279,280/92 Spanyolország/Bizottság
Magánbefektető elve	234/84 Belgium/Bizottság (Meura) 40/85 Boch 142/87 Tubermeuse

[1] Új számozás szerint 87. cikk

	301/87 Boussac 303/88 ENI-Lanerossi 261/89 Olaszország/Bizottság C-305/89 Alfa Romeo C-278,279,280/92 Spanyolország/Bizottság C-44/93 Namur-les Assurances du Credit T-129/95, T-2/96, T-97/96 NMS T-358/94 Air France T-16/96 Cityflyer Express
Magánhitelező elve	C-256/97 DMT
Nem kormányszerv által nyújtott támogatás	78/76 Steinike und Weinlig 290/83 Bizottság/Franciaország 248/84 NSZK/Bizottság T-358/94 Air France
Szelektivitás	173/73 Olaszország/Bizottság C-72,73/91 Sloman Neptun C-241/94 Franciaország/Bizottság C-200/97 Ecotrade C-256/97 DMT
Vállalat által nyújtott támogatás	67,68,70/85 Van der Kooy 303/88 ENI-Lanerossi C-305/89 Alfa Romeo C-56/93 Belgium/Bizottság C-39/94 SFEI/La Poste
Versenytorzítás	173/73 Olaszország/Bizottság 78/76 Steinike und Weinlig 730/79 Philip Morris 40/85 Boch 67,68,70/85 Van der Kooy 310/85 Deufil 142/87 Tubermeuse T-129/95, T-2/96, T-97/96 NMS

Egyes támogatási formák

Adómentesség, adókedvezmény	C-183/91 Bizottság/Görögország C-387/92 Banco de Crédito Industrial T-106/95 FFSA C-280/95 Bizottság/Olaszország T-82/96 DAI
Állami garancia	234/84 Belgium/Bizottság (Meura)
Általában	323/82 Intermills

Árkedvezmény	67,68,70/85 Van der Kooy C-56/93 Belgium/Bizottság
Árszabályozás	82/77 van Tiggele
Az állam hitelbiztosító tevékenységének kiterjesztése	C-44/93 Namur-les Assurances du Credit
Halasztott TB befizetés	C-256/97 DMT
Kedvezőbb csődeljárási szabályok	C-200/97 Ecotrade
Kölcsön/hitel	323/82 Intermills 40/85 Boch T-129/95, T-2/96, T-97/96 NMS T-16/96 Cityflyer Express
Kötvényjegyzés	T-358/94 Air France
Szolgáltatás nyújtása piaci érték alatt	C-39/94 SFEI/La Poste
Szubvenció	30/59 Steenkolenmijnen
TB befizetések csökkentése	173/73 Olaszország/Bizottság
Tőkeemelés	323/82 Intermills 234/84 Belgium/Bizottság (Meura) 40/85 Boch 142/87 Tubermeuse 261/89 Olaszország/Bizottság T-459/93 Siemens T-16/96 Cityflyer Express

Egyes támogatás fajták, ágazatok

Acélipari támogatás	C-198/91 Pyrsa T-129/95, T-2/96, T-97/96 NMS T-243/94 British Steel T-150/95 UK Steel Association C-200/97 Ecotrade
Autóipari támogatás	C-225/91 Matra
Befektetési támogatás	T-459/93 Siemens T-82/96 DAI
Exporttámogatás	142/87 Tubermeuse C-183/91 Bizottság/Görögország

Foglalkoztatáspolitikai támogatás	C-241/94 Franciaország/Bizottság
Környezetvédelmi támogatás	T-150/95 UK Steel Association
Légi közlekedés	T-371/94 és T-394/94 Air France T-140/95 Ryanair T-16/96 Cityflyer Express
Megmentési támogatás	301/87 Boussac C-305/89 Alfa Romeo
Mezőgazdasági támogatás	78/76 Steinike und Weinlig 177/78 Pigs and Bacon Commission T-82/96 DAI
Működési támogatás	62/87 és 72/87 Glaverbel T-459/93 Siemens
Regionális támogatás	730/79 Philip Morris 248/84 NSZK/Bizottság 310/85 Deufil C-225/91 Matra C-278,279,280/92 Spanyolország/Bizottság T-380/94 AIUFFASS C-169/95 Spanyolország/Bizottság
Szakképzési támogatás	T-82/96 DAI
Szénbányászat	30/59 Steenkolenmijnen
Szerkezet-átalakítási támogatás, szerkezet-átalakítási terv	234/84 Belgium/Bizottság (Meura) C-278,279,280/92 Spanyolország/Bizottság T-358/94 Air France T-371/94 és T-394/94 Air France C-241/94 Franciaország/Bizottság T-149/95 Ducros
Szintetikus szálipari támogatás	310/85 Deufil
Textilipar	301/87 Boussac

Egyebek

A gazdasági egység tana	T-371/94 és T-394/94 Air France
A támogatás intenzitása	C-225/91 Matra
Bizottsági iránymutatások, keretszabályok stb. jogi természete	310/85 Deufil 313/90 CIRFS

	T-129/95, T-2/96, T-97/96 NMS T-380/94 AIUFFASS T-149/95 Ducros T-150/95 UK Steel Association
Feltételekhez kötött bizottsági határozat	T-140/95 Ryanair
Jogtalan és összeegyeztethetetlen támogatás	301/87 Boussac T-149/95 Ducros
Kapacitásfelesleg	62/87 és 72/87 Glaverbel
Közös európai érdekű projekt	62/87 és 72/87 Glaverbel
Közszolgálatiság és állami támogatás	78/76 Steinike und Weinlig C-387/92 Banco de Crédito Industrial T-106/95 FFSA
Különböző időpontokban nyújtott (több) támogatás	C-278,279,280/92 Spanyolország/Bizottság T-149/95 Ducros
Támogatási program - egyedi támogatás	C-47/91 Italgrani T-459/93 Siemens T-82/96 DAI

II. Eljárásjog

A bejelentési kötelezettség és a záróhatás megsértésének jogkövetkezményei	177/78 Pigs and Bacon Commission 40/85 Boch 301/87 Boussac C-39/94 SFEI/La Poste
A bírósági felülvizsgálat korlátozott volta	248/84 NSZK/Bizottság C-225/91 Matra C-56/93 Belgium/Bizottság T-371/94 és T-394/94 Air France T-149/95 Ducros
A Bizottság indoklási kötelezettsége	296 és 312/82 Leeuwarder Papierfabrik 323/82 Intermills 248/84 NSZK/Bizottság C-56/93 Belgium/Bizottság T-129/95, T-2/96, T-97/96 NMS T-243/94 British Steel T-371/94 és T-394/94 Air France T-16/96 Cityflyer Express
A Bizottság széles körű mérlegelési joga (diszkrecionalitás)	730/79 Philip Morris 62/87 és 72/87 Glaverbel 303/88 ENI-Lanerossi

	T-371/94 és T-394/94 Air France T-106/95 FFSA C-169/95 Spanyolország/Bizottság
A tagállami bíróság feladatai, munkamegosztás a Bizottsággal	78/76 Steinike und Weinlig 177/78 Pigs and Bacon Commission C-44/93 Namur-les Assurances du Credit C-39/94 SFEI/La Poste C-256/97 DMT
Beavatkozó jogállása	30/59 Steenkolenmijnen
Bizonyítási teher	730/79 Philip Morris 234/84 Belgium/Bizottság (Meura)
Bizottsági határozat megtámadásának határideje	730/79 Philip Morris
Elégtelen bizottsági piacvizsgálat	323/82 Intermills 248/84 NSZK/Bizottság C-198/91 Pyrsa
Ideiglenes intézkedés hozatala	142/87 Tubermeuse
Közvetlen hatály	173/73 Olaszország/Bizottság 78/76 Steinike und Weinlig C-44/93 Namur-les Assurances du Credit C-200/97 Ecotrade
Létező és új támogatások	173/73 Olaszország/Bizottság C-47/91 Italgrani C-387/92 Banco de Crédito Industrial C-44/93 Namur-les Assurances du Credit T-82/96 DAI
Meghallgatáshoz való jog	40/85 Boch 301/87 Boussac
Perképesség (közvetlenül, egyénileg érintettség, vállalati szövetségek perképessége)	30/59 Steenkolenmijnen 67,68,70/85 Van der Kooy C-198/91 Pyrsa C-225/91 Matra T-380/94 AIUFFASS T-149/95 Ducros T-16/96 Cityflyer Express T-82/96 DAI
Támogatás felfüggesztése	C-47/91 Italgrani
Üzleti titok	40/85 Boch 296 és 312/82 Leeuwarder Papierfabrik

	T-371/94 és T-394/94 Air France
Visszakövetelés, jogos várakozás védelme	310/85 Deufil 142/87 Tubermeuse 303/88 ENI-Lanerossi C-5/89 Bizottság/NSZK C-305/89 Alfa Romeo C-183/91 Bizottság/Görögország T-459/93 Siemens T-129/95, T-2/96, T-97/96 NMS T-243/94 British Steel C-39/94 SFEI/La Poste C-169/95 Spanyolország/Bizottság C-280/95 Bizottság/Olaszország T-16/96 Cityflyer Express

Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága
A Bíróság
1974. július 2-i ítélete
173/73

[1974] ECR 709.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság helyben hagyta azt a bizottsági határozatot, amely megállapította, hogy az olasz textilipari vállalatok csökkentett családi pótlék hozzájárulás fizetését lehetővé tevő jogszabály állami támogatásnak minősül. Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- ***állami támogatás fogalma***: vállalatot egyébként terhelő ***költség szelektív csökkentése*** a 92. cikk (1) bekezdése alá esik
- a 92. cikk az állami intézkedés ***hatása***, nem pedig célja vagy természete alapján határozza meg a támogatás fogalmát
- ***szociális jellegű*** befizetések állami csökkentése is a 92. cikk alá tartozhat
- ***állami forrás*** érintett akkor is, ha egy közcélú alap viseli a bevételkiesés következményeit
- nem lehet a ***versenytorzítás*** vádját azzal kivédeni, hogy ezzel kompenzálják a nemzeti iparág más tagállami versenytársaihoz képest magasabb közterheit
- jogtalan támogatás betiltása esetén a Bizottság nem köteles a tagállamnak a határozat végrehajtására kellő ***határidőt*** biztosítani
- ha egy tagállam a ***Tanácsot a 93. cikk (2) bekezdésének második albekezdése szerinti eljárásra kéri fel,*** a Bizottság felfüggeszti a 93. cikk (2) bekezdése szerint indított eljárását
- be nem jelentett támogatással szemben ***nem a 169. cikk***, hanem a 93. cikk (2) bekezdése alapján léphet fel a Bizottság
- a ***főügyész*** hasznos megállapításokat tesz a ***létező és új támogatások*** összehasonlítása, a 92-93. cikkek ***közvetlen hatálya*** és a ***szelektivitás*** tárgyában.

Az ügy *Olaszország/Bizottság* vagy a "*textilipari családi pótlék*" eset néven ismert.

II. A Bizottság határozata, előzmények

Az olasz kormány 1969 áprilisában értesítette a Bizottságot ***textilipari rendezési terveiről***. Miután a Bizottság nem tudott valamennyi szükséges információhoz hozzájutni, részhatározatot hozott[2], amelyben a tervezet néhány elemét a 92. cikk (1) bekezdésébe ütközőnek találta. Olaszország ezt követően teljesítette a bizottsági elvárásokat, de végül az 1991 decemberében kihirdetett törvénybe a Bizottság előzetes értesítése nélkül egy új rendelkezést "csempészett". Ebben három évre szólóan lehetővé tette, hogy a textilipari cégek – az egyébként irányadó 15% helyett – 10%-kal járuljanak hozzá a családi pótlékhoz.

[2] 1970. május 27-i határozat; OJ 1970 L 128/33.o.

1972 júliusában a Bizottság megindította a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást. Olaszország a 92. cikk (3) bekezdése alapján felkérte a Tanácsot a támogatás engedélyezésére, de miután az az előírt három hónap után sem reagált, a Bizottság tovább folytatta az eljárást. A Bizottság a most vitatott ***határozatot*** – amelyben megállapította a szociális terhek alóli részleges felmentés közös piaccal való összeegyeztethetetlenségét – 1973. június 30-án fogadta el[3].

III. A felperes keresete

Az olasz kormány három formai és három érdemi jellegű kifogást tett:

- A határozat szövegezése, mely szerint a támogatást "el kell törölni", mintha közvetlen hatályúvá tenné a határozatot, ami szerinte ellentétes a 93. cikk (2) bekezdésével.
- A Bizottság nem szabott határidőt a támogatás eltörlésére.
- A 93(1) cikk szerinti előzetes eljárást nem megfelelően folytatta le a Bizottság.
- A Bizottság visszaélt hatalmával, amikor egy tagállam belső adóügyeibe avatkozott.
- A szociális járulék csökkentése a 92. cikk hatályán kívül eső szociális intézkedés.
- Az intézkedés célja az olasz textilipart egyrészt más tagállamok textilágazatához, másrészt a kevesebb női dolgozót foglalkoztató olasz iparágakhoz viszonyított hátrányos helyzetének semlegesítése volt, így az nem hogy versenytorzító, hanem éppen ellenkezőleg: célja egyenlő versenyfeltételek teremtése. Az olasz textiliparban foglalkoztatott nők magas aránya miatt az ágazat szociális díjbefizetései jóval meghaladták a foglalkoztatottak juttatásait – a jogszabály ezt az egyensúlyhiányt próbálta meg kiküszöbölni.
- A kedvezményt nem állami forrásból adták, mert a bevételkiesést a munkanélküliek alapja fedezi, amelybe csak a munkáltatók fizetnek be.

IV. A főügyész véleménye

Warner főügyész véleményében a bizottsági ***határozat megsemmisítését javasolta***, de merőben formai alapon, mondván, hogy a támogatást be nem jelentő tagállammal szemben csak a 169. cikk alapján lehet eljárni. (*724.o.*) Ettől függetlenül érdemben is megvizsgálta a felek érvelését, és az ennek kapcsán tett megállapításai lényegében egybeesnek a Bíróság ítéletének indoklásával.

Bevezetésként áttekinti a RSZ releváns cikkeinek rendelkezéseit és az állami támogatás esetjogi fogalmát. Ennek kapcsán a ***vállalatokat tehertől mentesítő*** állami intézkedéseket illetően az alábbi korábbi jogesetekre hívja fel a figyelmet:

- *6 és 11/69 Bizottság/Franciaország*[4] – a francia jegybank kedvezményes rediszkontlábat alkalmazott az exportból származó adósságokra;
- *70/72 Bizottság/NSZK*[5]– bizonyos befektetők a befektetett összeg 10%-át levonhatták a társasági adóalapjukból.

[3] OJ 1973 L 254/14.o
[4] 6 és 11/69 Bizottság/Franciaország; [1969] ECR 523
[5] 70/72 Bizottság/NSZK; [1973] ECR 813

Hangsúlyozza a ***létező és az új támogatások közötti különbséget***, amelyet először a *6/64 Costa/ENEL* ügyben[6] emelt ki a Bíróság. Meg kell jegyezni, hogy létező támogatás törlését csak a jövőre nézve rendelheti el a Bizottság, döntésének nem lehet visszaható hatálya. Továbbá létező támogatás esetében ésszerű határidőt kell szabni a tagállamnak a támogatás módosítására vagy eltörlésére. (*724.o.*)

A 92. és 93. cikk rendelkezései három kivételtől eltekintve nem bírnak ***közvetlen hatállyal***:

- a Bizottság a 93. cikk (2) bekezdése szerinti határozata a 92. cikk (1) bekezdését közvetlenül hatályossá teszi az adott határozat tárgyát illetően;
- hasonló hatással járhat a 94. cikk alatt elfogadott tanácsi rendelet;
- a 93. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatában előírt záróhatás önmagában is közvetlen hatályú rendelkezés.

A Bizottság ***határozata*** megelőzi a kifogásolt olasz törvényt, de ***önmagában nem módosítja*** azt; a ***tagállam feladata a kifogásolt rendelkezést kiiktatni a jogszabályból***. (*726.o.*)

Egy kezdetektől fogva ***jogellenes*** támogatás eltörlésének elrendelésénél fel sem merülhet a tagállami orvosló intézkedés ***határidőhöz kötése*** (azt azonnali hatállyal törölni kell). (*726.o.*)

A különböző tagállamokban sokféle iparág küzd hátrányokkal. Ha e hátrányokat semlegesítő állami intézkedések nem lennének a 92. cikk (1) bekezdése alá eső állami támogatások, akkor e rendelkezés halott betűk halmazává válna. Egy tagállam szociális járulékrendszerének egészét megreformáló állami intézkedés, amelynek eredményeként csökkennek e terhek, nem lenne állami támogatás. De a szóban forgó intézkedés ***egyetlen*** iparágra vonatkozott, időben korlátozott volt, és a textilipar reorganizációját célzó csomag részét képezte. Nem a nőket nagy arányban foglalkoztató iparágakra vonatkozott, hanem csak a textiliparra – más ágazatokban, pl. a műszergyártásban is nagy részarányt képviselnek a női dolgozók. A rendelkezést ***szelektivitása*** alapján támogatásnak lehet tekinteni. (*727.o.*)

Az ***állami forrásokra*** utalás magában foglal mindenféle állami alapot, függetlenül annak forrásától és küldetésének céljától.

A támogatás csökkenti az érintett cégek működési költségeit, ezzel növeli az éles versenyben álló olasz textilipar közösségi versenyképességét, így az mindenképpen (legalábbis ha bevezetnék) torzítaná a versenyt és a tagállamok közötti kereskedelmet.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A tervezett állami támogatás 92. cikk (1) bekezdésébe ütközésének kimondásakor nincs szükség külön határidő tűzésére, mivel a kérdéses állami támogatást eleve nem lehet hatályosítani. Új, ***be nem jelentett támogatásoknál*** – eltérően a jogszerűen adott támogatások felülvizsgálatától – ***nem szükséges határidőt szabni a határozat végrehajtásához***. (*8.*)

Ha a tagállam nem teljesíti a határozatot, a Bizottság ***nem csak a 169. cikk*** szerinti körülményesebb módon fordulhat a Bírósághoz.

[6] 6/64 Costa/ENEL; [1964] ECR, 1161.o. További példaként említi a 141/73 Lorenz/NSZK ügyet; [1973] ECR 1471

A határozat olasz jogrendbeni közvetlen hatálya[7] kapcsán tett indítvány azért megalapozatlan, mert a határozat 2. cikke szerint "e határozat címzettje az Olasz Köztársaság", amiből az következik, hogy a határozat 1. cikke szerinti kötelezettségek a nevezett tagállamra vonatkoznak.

"A ***92. cikk célja*** megakadályozni a tagállamok közötti kereskedelem-korlátozó, állami hatóságok által nyújtott előnyöket, amelyek különféle formában, bizonyos vállalatoknak vagy bizonyos termékek előállításának kedvezve torzítják a versenyt vagy ezzel fenyegetnek. Ennek megfelelően a 92. cikk az állami beavatkozás intézkedései között nem azok következménye vagy célja tekintetében tesz különbséget, hanem ***hatásuk*** alapján definiálja azokat. Következésképpen az intézkedés állítólagos ***fiskális természete vagy szociális célja nem elegendő ahhoz, hogy megvédje a 92. cikk alkalmazásával szemben***." (*13.*)

"..a textiliparban foglalkoztatottak családi pótlékához kapcsolódó szociális járulék részleges csökkentésére vonatkozó állami intézkedés célja egy adott gazdasági ágazat vállalatait az általános társadalombiztosítási rendszerből eredő befizetések alól részlegesen mentesíteni, anélkül, hogy e mentességet a rendszer természete vagy általános felépítése indokolttá tenné." (*15.*)

Mivel a munkanélküli alapba, amely az elmaradt bevételeket fedezi, az állam által elrendelten kötelező a hozzájárulás, illetve az ***alapot*** jogszabályok szerint működtetik, ezt is ***állami forrásnak*** kell tekinteni, akkor is, ha az alapot a hatóságoktól elkülönült intézmények kezelik. (*16.*)

Annak kapcsán, hogy az olasz textilipari cégek magasabb szociális kiadásokat kénytelenek elviselni, a kiindulópontot szükségszerűen közvetlenül a támogatás nyújtása előtti közös piaci helyzet kell hogy jelentse. Ez több, az egyes tagállamok termelési költségeire hatással levő tényező függvénye. "***Egy tagállam adott gazdasági ágazatában a termelési költség részét képező valamely elem egyoldalú módosítása a létező egyensúly megzavarását eredményezheti.***"(*17.*) A munkáltatók által fizetett szociális járulékok a munkaerőköltségek részét képezik. Az adatok alapján úgy tűnik, hogy Olaszországban a textilipari munkaerő-költségek a többi tagállaméhoz képest viszonylag alacsonyak.

Az egyre növekvő olasz textilexport alapján azt lehet állítani, hogy az olasz textilipar versenyben áll más tagállamok textiliparával. A szociális terhek csökkentése a textiliparban szükségszerűen érinti a ***tagállamok közötti kereskedelmet***. (*19.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

[7] Itt feltehetőleg a közvetlen alkalmazhatóság tanára gondolnak, amely alapján egy közösségi jogi aktus automatikusan – tagállami intézkedés nélkül is – a tagállami jogrend részévé válik.

Firma Steinike und Weinlig/NSZK

A Bíróság
1977. március 22-i ítélete

78/76

[1978] ECR 595.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Egy tagállami bíróság kérdéseire válaszul a Bíróság többek között a 92. és 93. cikkeket értelmezte, megállapítva, hogy az állam által elrendelt hozzájárulásokból finanszírozott, német mezőgazdasági termékek értékesítését támogató alap tevékenysége is állami támogatásnak minősül. Az ítélet tanulságai:

- ***tagállami bíróságok szerepe***
- 92. cikk ***közvetlen hatályának hiánya***
- a ***90. és 92. cikk kapcsolata***
- a 92. cikk hatálya kiterjed a ***nem profitorientált közjogi intézményeknek adott támogatásokra*** is
- ***állami forrásból*** származó támogatásnak minősül az állam által elrendelt, az érintett vállalatoktól beszedett hozzájárulásokból fedezett támogatás
- ***versenytorzító*** kitételének értelmezése: más tagállamok hasonló gyakorlata nem akadálya a versenytorzulás megállapításának.

Az ügyre "*Steinike und Weinlig*" néven szokás hivatkozni.

II. Tények

1969-ben az Absatzfondsgesetz a német mezőgazdaság és erdészet támogatására létrehozott egy központi alapot (Absatzförderungsfonds). Tevékenységét jórészt a mezőgazdaságban, élelmiszeriparban és erdészetben tevékenykedő vállalatok befizetéseiből fedezi. Az ily módon begyűjtött pénzeket nem maga az alap, hanem egy erre a célra létrehozott ügynökség, a "Centrale Marketing-Gesellschaft der Deutschen Agrarwirtschaft GmbH" (CMA) osztja szét piackutatási és reklámozási tevékenységek támogatására. A kedvezményezettek között minden szektorbeli vállalat szerepelhet, függetlenül attól, hogy német vagy külföldi eredetű alapanyagot dolgozott fel.

Az NSZK a 93. cikknek megfelelően tájékoztatta a Bizottságot a jogszabály tervezetéről, amely az ellen nem emelt kifogást.

Az alapeljárásban felperes Firma Steinike und Weinlig a fenti törvény alapján az olaszországi citrussűrítmény importjára kirótt 20 ezer DM hozzájárulás jogosságát a közösségi jog számos rendelkezésére hivatkozva kifogásolja.

III. A tagállami bíróság kérdései

A Frankfurt am Main-i közigazgatási bíróság a Római Szerződés 9., 12., 13., 92., 93. és 95. cikkeinek értelmezését kérte a Bíróságtól, vagyis arra kérdezett rá, hogy az adott állami intézkedés vámmal egyenértékű intézkedésként, diszkriminatív adókivetésként, illetve állami támogatásként értékelhető-e.

A 92-93. cikkek kapcsán a következő kérdéseket tette fel.

- A 93. cikk megtiltja-e a tagállami bírónak, hogy a 177. cikk alapján a Bíróságtól a 92. cikk értelmezését kérje, illetve ezek után dönthet-e e rendelkezés alkalmazásáról?
- A 92. cikk szerinti "vállalatokat vagy bizonyos áruk előállítását" kitétel csak a magáncégekre korlátozódik vagy magában foglalja a nem profitorientált közjogi intézményeket is?
- Akkor is teljesül-e az "állami forrásból adott támogatás" kritériuma, ha az állami ügynökség az államtól vagy magáncégektől kap támogatást?
- Ingyenes előnyről lehet-e beszélni, ha a kedvezményezett nem magánvállalat, hanem egy állami ügynökség?
- Torzul-e a verseny és a tagállamok közötti kereskedelem, ha a piackutatás és reklámozás terén más tagállamokban is hasonló intézmények tevékenykednek?

IV. A főügyész véleménye

A Bíróság és Warner főügyész véleménye egybecsengő választ ad a tagállami bíró kérdéseire. Érdekesség, hogy a főügyész a *Iannelli/Meroni* üggyel[8] közös véleményt adott, mivel mindkét eset ugyanazzal a problémával foglalkozott: ***hogyan kell megítélni az importált árukra kivetett díjfizetést, melyet a tagállam valamely gazdasági ágazatát támogató testület részére kell befizetni***. Az ítélethez képest "többletként" az alábbiak kiemelése kívánkozik.

A ***92. cikk*** nem elsősorban eljárásjogi, hanem ***anyagi jogi okokból kifolyólag nem bír közvetlen hatállyal***. A 92. cikk nem tartalmaz világos és feltétlen tilalmat. A tilalom mérsékelten szigorú, mivel a Bizottság gazdasági, szociális és politikai megfontolásokat figyelembe véve dönt, továbbá a Tanácsnak a 92(3)(d) és a 93. cikk (2) bekezdése széles hatáskört adnak. (*582.o.*)

Az a tény, hogy egy rendelkezés ***közvetlenül alkalmazandó*** ("directly applicable"), nem jelenti azt, hogy ***közvetlen hatállyal*** ("direct effect") is bír. A felperes által hivatkozott tanácsi rendelet 12. cikkére nem lehet azt mondani, hogy az a 92. cikk (1) bekezdésének tilalmát bármilyen ***konkrét formába*** öntötte volna. Ez nem tett mást, mint hogy elmozdította a 92-94. cikkek alkalmazása elől a Római Szerződés 42. cikke által teremtett akadályokat. (*583.o.*)

A tagállami bíró rosszul értékeli a helyzetet: nem a CMA a támogatás kedvezményezettje. A támogatást a CMA piackutatási és reklámozási tevékenysége jelenti, amelyből különböző mezőgazdasági és erdészeti vállalatok részesülnek. Ezek befizetései képezik azt a forrást, amelyből az alap gazdálkodhat (támogathat).

V. A Bíróság ítéletének indoklása

[8] 74/76 Iannelli/Meroni; [1977] ECR 557

A 92. és 93. cikk főbb rendelkezéseinek felelevenítését követően a ***közvetlen hatály*** témája kapcsán a Bíróság kimondja, hogy "e rendelkezések azt mutatják, hogy a 92. cikk (1) bekezdésében foglalt ***tilalom se nem abszolút, se nem feltétel nélküli***, mivel a 92(3) és a 93. cikk (2) bekezdése – a 92. cikk (1) bekezdésének általános tilalma alóli kivételként – a Bizottságnak széles körű diszkrecionális jogkört, a Tanácsnak pedig kiterjedt hatáskört ad a támogatások engedélyezésére." (*8.*)

A támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének vizsgálatakor összetett, gyors változásnak kitett gazdasági tényezőket kell figyelembe venni. A 93. cikk ezért a támogatások folyamatos, Bizottság általi ellenőrzésére külön eljárást hoz létre. Ebből az következik, hogy ***a támogatások összeegyeztethetetlenségének megállapítása*** – a Bíróság felülvizsgálatának alávetve – az előírt eljárás szerint eljáró ***Bizottság feladata***. (*9.*) A felek tehát tagállami bíróság előtt nem kifogásolhatják egy támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét, a tagállami bíró erről nem dönthet, akár a per érdemeként vagy csak mellékesen felmerülő kérdésként jelenik is meg e probléma. Ez a lehetőség viszont adott, ha a ***92. cikket a 94. cikk szerinti általános rendelkezések vagy a 93. cikk (2) bekezdése szerint elfogadott egyedi határozatok alkalmazták***. (*10.*)

A felperesnek nincs igaza akkor, amikor a gyümölcsökből és zöldségekből készített termékek közös piaci rendtartásáról szóló 865/68. sz. tanácsi rendeletnek tulajdonít ilyen jellegű végrehajtó hatást. E rendelet 12. cikke kimondja, hogy a 92-94. cikkek a mellékelt termékek előállítása és kereskedelme során alkalmazandók, kivéve ha a rendelet maga másként rendelkezik. A Római Szerződés 42. cikkének megfelelően e rendelet 12. cikke csupán megerősíti az állami támogatási rendelkezések alkalmazhatóságát, anélkül azonban, hogy a rendelkezések természetét és hatályát módosítaná. (*13.*)

A 92. cikkből eredő, fent említett korlátozások mégsem jelentik azt, hogy a tagállami bíró a 177. cikk szerint ne fordulhatna a Bírósághoz, ha olyan ügy kerül eléje, amelyben a 92. cikk értelmezése és alkalmazása szükséges – de a támogatás összeegyeztethetetlensége kapcsán nem hozhat döntést.

A 90. cikk (1) és (2) bekezdéseinek idézését követően megállapítja, hogy "a **92. cikk**, ***kivéve a 90(2) cikkben foglalt fenntartást, valamennyi magán- és állami vállalatot és azok minden termelését lefedi***". (*18.*)

"A 92. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom kiterjed minden tagállam által vagy ***állami forrásból*** adott támogatásra, anélkül, hogy szükséges lenne aszerint különbséget tenni, hogy a támogatást közvetlenül az állam, vagy a támogatás kezelésére létrehozott, illetve ezzel megbízott állami vagy magántestület adja-e. A 92. cikk alkalmazásakor elsődlegesen a ***támogatásnak*** a kedvezményezett vállalatokra vagy termelőkre gyakorolt ***hatásaira***, ***nem pedig a támogatás kezelésével és elosztásával megbízott intézmények státuszára kell tekintettel lenni.*** (*21.*)

Állami hatóságok által hozott, bizonyos vállalatokat kedvezményben részesítő intézkedés nem veszíti el ingyenes előny természetét amiatt, hogy azt ***részben vagy egészben az állam által az érintett vállalatoktól beszedett hozzájárulásokból fedezik***. (*22.*)

A 92. cikk megsértését nem lehet azzal igazolni, hogy más tagállamok is elmulasztják ebből adódó kötelezettségeik teljesítését. ***Egy versenytorzulás nem semlegesíti egy másik torzulás***

tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatását, hanem éppen ellenkezőleg, azzal ***összeadódva*** nagyobb mértékben károsítják a közös piac működését.

VI. Az ítélet rendelkező része

1. A 93. cikk rendelkezései nem gátolnak meg egy nemzeti bíróságot abban, hogy a 92. cikk értelmezéséről kérdést intézzen a Bírósághoz, ha úgy véli, hogy egy erről szóló döntés szükséges ítéletének meghozatalához; a 94. cikk alapján azonban egy nemzeti bíróság – joghatóság hiányában – nem dönthet egy létező állami támogatás Szerződéssel való összeegyeztethetetlenségének megállapítására irányuló perben, amennyiben a tagállamot a Bizottság a támogatás eltörlésére szólította fel.
2. A 92. cikk – kivéve a 90. cikk (2) bekezdésében foglalt fenntartást – valamennyi magán- és állami vállalatot és azok minden termelését lefedi".
3. A 92. cikk (1) bekezdésben foglalt tilalom kiterjed minden tagállam által vagy állami forrásból adott támogatásra, anélkül, hogy szükséges lenne aszerint különbséget tenni, hogy a támogatást közvetlenül az állam, vagy a támogatás kezelésére létrehozott, illetve ezzel megbízott állami vagy magántestület adja-e.
4. Állami hatóságok által hozott, bizonyos vállalatokat kedvezményben részesítő intézkedés nem veszíti el ingyenes előny természetét amiatt, hogy azt részben vagy egészben az állam által az érintett vállalatoktól beszedett hozzájárulásokból fedezik.
5. A 92. cikk tilalmával összefüggő kötelezettségek tagállam általi megsértését nem lehet azzal igazolni, hogy más tagállamok is elmulasztják e kötelezettségeik teljesítését.

Openbaar Ministerie of the Kingdom of the Netherlands/ /Jacobus Philippus van Tiggele

A Bíróság
1978. január 24-i ítélete

82/77

[1978] ECR 25.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Van Tiggele ügyet az ***állami támogatás fogalma*** kapcsán szokás idézni. Egy holland bíróság kérdésére válaszul, a gin ***minimum árát meghatározó szabályozás*** kapcsán a Bíróság kifejti, hogy:

- ez mennyiségi korlátozással egyenértékű intézkedés, amely ellentétes a ***30. cikkel***, de
- nem tekinthető a 92. cikk (1) bekezdés alá tartozó állami támogatásnak, mert az előny ***nem állami forrás***ból származik.

Az esetre *van Tiggele*-ként szokás hivatkozni.

II. Tények, a tagállami bíróság kérdései

A tagállami büntetőjogi eljárás egy van Tiggele nevű diszkontkereskedővel szemben folyt, aki nem tartotta be a ***szeszes italok minimum árára*** vonatkozó holland jogszabályt. Az ügy több fokot megjárva, mintegy két év után került az utolsó bírói fórumot jelentő amszterdami Gerechtshof elé, amely a minimum árszabályozás ügyében a következő ***két kérdéssel*** fordult a Bírósághoz.

- A 30-37. cikkeiben foglalt tilalmak kiterjednek-e a holland szabályozásra?
- A holland árszabályok ellentétesek-e a 92-94. cikk rendelkezéseivel?

III. A főügyész véleménye, egyéb állásfoglalások

A tagállami perben ***vádlott***ként szereplő van Tiggele szerint az állami támogatás fogalmát a 92. cikk céljára tekintettel szélesen kell értelmezni, az lefed minden olyan állami intézkedést, amely egyes vállalatoknak kedvezményt biztosít. Az intézkedés hatása, nem pedig annak célja releváns.

A ***Bizottság***[9] szerint nincs szó állami támogatásról, az állam nem eszközölt kiadást és nem is mondott le bevételről.

[9] A Bizottság 30. cikkel kapcsolatban tett észrevételei hasznos forrást jelenthetnek az állami árszabályozás közösségi jogi megítéléséhez.

Capotori ***főügyész*** véleményében elsősorban a 30. cikkel foglalkozott részletesen. Az állami támogatások kapcsán tett észrevételei megegyeznek a Bíróságéval.

IV. A Bíróság ítéletének indoklása

A témánk szempontjából kevésbé fontos ***30. cikk*** kapcsán a Bíróság megállapította, hogy a minimum árszabályozás mennyiségi korlátozással egyenértékű intézkedés, és sérti a 30. cikket, amennyiben megakadályozza a külföldi termékek alacsonyabb költségének árban való megjelenését. Ezzel annak ellenére alkalmas az import visszafogására, hogy az előírás egyaránt érvényes mind a hazai, mind az importált árukra. A 30. cikk alkalmazásához elegendő, hogy a tagállamok közötti árumozgás közvetett akadályozása valószínűsíthető.

A 92. cikk (1) bekezdése rendelkezésének felidézése után kifejtette, hogy "…annak szövegezése alapján egyértelmű, hogy egy minimum árakat tartalmazó intézkedést, amely egy termék gyártójának kedvezését célozza, de ezt ***kizárólag a fogyasztók terhére*** teszi, nem lehet a 92. cikk értelmében vett állami támogatásnak minősíteni." (*24.*)

Az árakban megjelenő ilyen kedvezmény ***nem állami forrásokból származik*** sem közvetlenül, sem közvetve. (*25.*)

V. Az ítélet rendelkező része

1. (A 30. cikket értelmezi a fentiek szerint).
2. "A Szerződés 92. cikkét oly módon kell értelmezni, hogy egy termék minimum kiskereskedelmi árának hatósági meghatározása, amely kizárólag a fogyasztók terhére történik, nem minősül a fenti cikk értelmében vett állami támogatásnak."

Pigs and Bacon Commission/McCarren and Company Limited

A Bíróság
1979. június 26-i ítélete
177/78

[1979] ECR 2161.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az ír Legfelsőbb Bíróság kérdéseire válaszul a Bíróság a közös mezőgazdasági politika (CAP) és a RSZ több alapvető rendelkezésének, így az állami támogatás szabályainak egymáshoz való viszonyát elemzi:

- a ***92-94. cikkek*** alkalmazása az adott ***agrárpiaci rendtartás szabályainak alárendelten*** történik
- a közösségi jogba ütköző lefölözés visszakövetelésének részletkérdéseit a tagállami jog alapján döntheti el a bíró
- a ***főügyész véleménye*** tanulságokat hordoz a ***bejelentési kötelezettség terjedelme*** (csekély jelentőségű módosítást, illetve támogatást csökkentő vagy eltörlő intézkedést nem kell bejelenteni), a ***tagállami forrás*** megléte (exporttámogatást fedező lefölözés), a ***Bizottság és a tagállami bíróság közötti munkamegosztás*** kapcsán, illetve az olyan állami intézkedés megítéléséről, amely amellett, hogy állami támogatásnak minősül, a ***Szerződés más rendelkezéseit is sérti***.

Az ügy *Pigs and Bacon Commission* esetként ismert.

II. Tények

Írországban 1939-ben hozták létre a kormányzat és a szakma képviselőinek részvételével a ***Pigs and Bacon Commission***-t (PBC), melynek feladata a sertéshús és különösen a sonkatermékek piacának széleskörű szabályozása volt. A közintézménynek számító PBC jogszabály által biztosított lehetősége volt ***lefölözést*** kivetnie, amelyből egyrészt a sonka-előállítás és -forgalmazás javítását szolgáló általános feladatai során felmerülő kiadásokat fedezte, másrészt a sonkát ***exportálóknak*** (különösen az Egyesült Királyságba) ***jutalmat*** fizetett. További fontos eleme volt a rendszernek, hogy e jutalmat csak a PBC-n keresztül értékesítő kereskedők kapták meg. 1973-ban, Írország csatlakozásakor a PBC tevékenységét némileg megreformálták, lévén hogy e piacot külön közösségi szabályozás irányította, de a fent említett lefölözésrendszer és exporttámogatás továbbra is fennmaradt.

A ***tagállami pert*** a PBC indította az ország egyik legjelentősebb piaci szereplőjének számító McCarren társaság ellen, mivel az 1975-ben úgy döntött, számára javadalmazóbb, ha maga exportál sonkát Angliába. Ezért megtagadta a lefölözés befizetését, és így nem kapott exportbónuszt sem. A PBC az elmaradt lefölözést perelte, míg az alperes viszontkeresetében az EGK csatlakozást követően befizetett pénz visszakövetelését kérte, mondván, hogy jóllehet erre az ír jog alapján köteles lenne, az mégis ellentétes a közösségi joggal.

III. A tagállami bíróság kérdései

Az ***ír Legfelsőbb Bíróság*** összesen tíz kérdést (azokon belül is több alkérdést) tett fel, amelyekben adott eset fényében a RSZ 92-93. cikkek mellett a 16., 34., 37., 40., 85., 86. cikkek és a sertéshús agrárpiaci rendtartásáról szóló 2759/75.sz. rendelet értelmezését kérte. Az állami támogatások szempontjából a következőkre irányultak kérdései.

- A 93. cikk alapján a Bizottságnál be kellett volna-e jelenteni az ír értékesítési rendszert, illetve az abban bekövetkezett változtatásokat?
- Ha igen, akkor ennek elmaradása az egész rendszer 1973-tól kezdődő érvénytelenségét eredményezte-e, illetve fizetendő-e ekkor a lefölözés?
- Az ír bíróság köteles-e előzetes határozatot kérni a Bíróságtól, amikor egy állami támogatást értékel a 92. cikk alatt, illetve fel kell-e függesztenie eljárását azért, hogy megvárja a Bizottság 93. cikk szerinti döntését?
- A tagállami bíróság vagy a Bizottság feladata-e a támogatás összeegyeztethetőségét megítélni?
- Egy támogatás csak a Bizottság negatív döntését követően lesz-e érvénytelen akkor, ha az állami intézkedés a RSZ más rendelkezéseivel is ellentétes?
- Ha a lefölözés elrendelése jogtalan volt, akkor a tagállami bíróságnak a visszafizetés kapcsán a nemzeti vagy a közösségi jogelvek alapján kell döntést hoznia (pl. határidő, kamatok stb. tárgyában)?

IV. A főügyész véleménye

Warner főügyész a tagállami bíróság kérdéseit sorra értékelte és megválaszolta, a Bíróság ítéletéhez képest a közösségi jog sokkal tágabb értelmezését javasolja. A főügyész véleménye és a Bíróság ítélete – az e sorrendből eredő különbségeket leszámítva – egymással megegyezőnek mondható.

A támogatás nyújtásának tervéről vagy egy ***létező támogatás módosításáról*** a 93(3) cikk alapján ***értesíteni kell a Bizottságot***, ***kivéve ha*** az állam a támogatás eltörlését vagy csökkentését tervezi (mint ebben az esetben valószínűsíthetően történt), vagy ha a módosítás ***elhanyagolható mértékű*** ("*de minimis non curat lex*") - egyébként a 93(3) cikket szigorúan kell értelmezni. A bejelentési kötelezettség mellőzésével nyújtott támogatás jogellenes. Ha egy támogatást egy kifejezetten erre a célra kivetett ***lefölözésből*** fedeznek, akkor e finanszírozási mód a 93. cikk (3) bekezdésének hatálya alá esik. (*2205.o.*)

A ***tagállami bíróság*** az adott ügyre releváns bizottsági határozat vagy tanácsi döntés hiányában ***nem alkalmazhatja*** a 92. cikk kritériumait azért, hogy egy támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét elbírálja. Ha úgy véli, hogy egy nemzeti jogszabály ellentétes lehet a 92. cikk (1) bekezdésével, akkor a Bizottság a 93. cikk szerinti határozatáig felfüggesztheti az eljárást, de mindaddig, amíg meg nem bizonyosodott a jogszabály kompatibilitásáról, nem szerezhet érvényt annak. (*2206.o.*)

A ***létező támogatás*** a Bizottság ellenkező döntéséig, az abban előírt határidő leteltéig érvényes marad - e határozat csak a ***jövőre nézve*** lehet hatályos, így a tagállami bíró a múltra nézve nem vizsgálhatja a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét. (*2207.o.*)

Az, hogy egy állami intézkedésre alkalmazni lehet a 92-93. cikkeket, nem jelenti azt, hogy ugyanazt az intézkedést ne lehetne a ***Szerződés más rendelkezéseinek*** fényében is megítélni. Az irányadó *Iannelli* ügyből[10] az olvasható ki, hogy a mennyiségi korlátozásokkal egyenértékű 30. cikket nem lehet olyan tágan értelmezni, hogy az alá történő besorolás eredményeként egy állami támogatás mentesüljön a 92-94. cikkekben leírtak alól. (*2207.o.*)

A *Rewe*[11], a *Roquette/Bizottság*[12] és a *Iannelli* jogesetekre hivatkozva a nemzeti jog feladataként nevezi meg, hogy meghatározza pl. a ***visszakövetelés*** határidejét, a kamatkövetelés lehetőségét.

A Bírósággal egybehangzóan megállapította, hogy az ír rendszer ellentétes a 40. cikkel és a vonatkozó közös piaci rendtartással, de a Szerződés többi cikkeinek alkalmazandóságát tagadta.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság ítélete a főügyész véleményéhez képest jóval egyszerűbb. Miután átcsoportosította a kérdéseket, előre véve a tagállami intézkedés közös piaci rendtartással való konformitását, a RSZ rendelkezéseinek értelmezésére nem pazarolt túlzottan sok energiát, mivel a PBC működésének közösségi jogot sértő volta már a 2759/75. sz. rendelet, illetve a 40. cikk alapján megállapítható volt. Ezzel követte a mostanihoz hasonló problémákat felvető, fél évvel korábbi *83/78 Pigs Marketing Board/Redmond* ügyben[13] hozott döntésének logikáját.

A 42. cikk szerint a ***versenyszabályok a mezőgazdasági termékek kereskedelmében*** csak a Tanács által meghatározott mértékben alkalmazhatók. Az 1962-ben elfogadott 26. sz. tanácsi rendelet bizonyos feltételekkel lehetővé tette a 85-94. cikkek alkalmazását, további sajátos szabályokat pedig az egyes közösségi rendtartások írtak elő. A 2759/75. sz. tanácsi rendelet 21. cikke például akként rendelkezik, hogy "a Szerződés 92-94. cikkei akkor alkalmazhatók az 1(1) cikkben nevezett termékek előállítására és forgalmazására, ha e rendelet másként nem rendelkezik". Ennek következményeként, jóllehet a ***92-94. cikkek a sertésszektorban is érvényesek, alkalmazásukra mégis csak e piaci rendtartásban foglaltaknak alárendelten*** kerülhet sor.

Mihelyst a Közösség adott termék piaca tekintetében a ***40. cikk*** alapján jogot alkotott, a tagállamok nem hozhatnak olyan intézkedést, amely e rendtartás működését aláásná, vagy az alól kivételeket teremtene. A 2759/75. sz. rendelet célja a kereskedelmi korlátozások leépítésével az áruk szabad mozgását e szektorban is megvalósítani, ezzel minden olyan tagállami beavatkozást megtilt, amelyet a rendelet kifejezetten nem tesz lehetővé. A tagállamok így sem közvetlenül, sem közvetítőn keresztül nem fizethetnek jutalmat a másik tagállamba irányuló exportért. (*14.*) Ugyanez érvényes a nem tagállamba történő szállítás esetén is, mivel az említett rendelet közösségi szintű export-visszakövetelés lehetővé tételével már gondoskodott a külkereskedelem támogatásáról, a közös piaci termékek versenyképesebbé tételéről.

Az ír rendszer azért is sérti a 2759/75. sz. rendeletet, mert ***diszkriminál*ó** módon attól teszi függővé a bónuszt, hogy a sonkát a PBC közvetítőjén keresztül exportálják-e vagy sem. (*18.*)

[10] 74/76 Iannelli/Meroni; [1977] ECR 557
[11] Rewe ügy; [1976] ECR 1997
[12] 26/74 Roquettte/Bizottság; [1976] ECR 677
[13] 83/78 Pigs Marketing Board (Ireland)/Redmond; [1978] ECR 2347

Az előbbiekből következően a 92-94. cikkekre való hivatkozás nem változtatna azon a helyzeten, hogy a PBC működése ellentétes a közösségi joggal, így a tagállami bíróság erre vonatkozó kérdéseit megválaszolatlanul hagyhatta a Bíróság (a RSZ egyéb említett rendelkezéséhez hasonlóan). (*21.*)

Az alperes viszontkeresete kapcsán a Bíróság megállapította, hogy az ***jogosan tagadta meg a lefölözés fizetését***, de csak annyiban, ***amennyiben az az exporttámogatást szolgálta***. Mégis a tagállami bíróságra bízza annak eldöntését saját nemzeti joga alapján, hogy a már befizetett lefölözést egészében vagy részben ***vissza kell-e téríteni***, illetve hogy lehet-e beszámításnak helye. (25.)

VI. Az ítélet rendelkező része

1. "A Szerződésnek az áruk szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseire tekintettel a 2759/75. sz. rendeletet úgy kell értelmezni, hogy egy nemzeti rendszer összeegyeztethetetlen a sertéshús közös piaci rendtartásával, ha e rendszer célja egy, az adott közös piaci rendtartás alá tartozó áru, mint például a sonka előállítására használt sertéshús vonatkozásában lefölözés kivetésére törvényileg felhatalmazott központi értékesítési ügynökségnek megengedni, hogy az
   (a) a lefölözésből eredő bevételeiből a közös piacon vagy nem tagországokban értékesítendő bizonyos termékekre jutalmat fizessen,
   (b) amiatt okozzon pénzügyi hátrányt egy lefölözés fizetésére kötelezett termelőnek, mert az eladásaihoz nem veszi igénybe a központi értékesítési ügynökség közvetítőit vagy szolgáltatásait.
2. A fenti jellemzőkkel bíró értékesítési rendszerben a termelőktől követelt lefölözés olyan mértékben nem jár a termelőktől, amennyiben azt a Szerződésnek az áruk szabad mozgásával kapcsolatos rendelkezéseivel, illetve a közös piaci rendtartás céljaival össze nem férő célokra szánják.
3. A nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik annak meghatározása, hogy egyrészt valamely közös piaci rendtartás alá eső termék tekintetében, az adott rendtartás céljaival össze nem egyeztethető célra kivetett lefölözést vissza kell-e téríteni, s ha igen, milyen mértékben, másrészt pedig, hogy az érintett kereskedőnek adott jutalmak beszámítandók-e a visszakövetelés összegébe."

Philip Morris Holland/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1980. szeptember 17-i ítélete

730/79

[1980] ECR 2671.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság megerősíti a Bizottság határozatát, amelyben az megtiltotta Hollandiának, hogy egy dohánygyár tervezett kapacitásnövelő beruházását regionális alapon támogatásban részesítse. A határozatban foglalt, az ítélettel "szentesített" alapelvek új lendületet adtak a Bizottság szigorúbb támogatáskontrolljának.

Tanulságok:

- ez az ***első*** olyan ügy, amikor a Bíróság ***regionális támogatásról*** szóló határozatot vizsgál felül
- Bizottságot széleskörű ***diszkrecionális*** jog illeti meg (pl. szociálpolitikai szempontok figyelembevétele)
- a főügyész szerint – mivel minden külső, szelektív beavatkozás torzítja a versenyt – abból a feltételezésből lehet kiindulni, hogy ***minden állami támogatás torzítja a versenyt,*** vagy legalábbis ezzel fenyeget
- ***a 85. cikkel*** összevetve a ***csekély jelentőségű*** állami támogatások megítélése (főügyészi vélemény)
- ***a tagállamok közötti kereskedelem érintettsége***
- ***a 92. cikk (3) bekezdésének (a), (b) és (c)*** pontjaiban foglalt kivételek értelmezése
- csak akkor engedélyezhető egy támogatás, ha ***hozzájárul a 92. cikkben említett célok egyikének eléréséhez***
- ***a 92(3)(c) cikk szerinti kivétel nem alkalmazható, ha adott térség fejlődését a piaci erők önmagukban – állami támogatás nélkül is – elérnék***
- ***bizonyítási teher*** a 92. cikk (3) bekezdésének kivételei tekintetében
- ***bizottsági határozat megtámadási határidejének kezdete*** (főügyészi vélemény).

Az eset *Philip Morris* néven az egyik legismertebb állami támogatásos ügy.

II. A Bizottság határozata

A ***Bizottság 79/743/EGK határozatával***[14] megtiltotta a holland kormánynak, hogy a Philip Morris hollandiai leányvállalatának regionális támogatást nyújtson. A holland kormány 1978 októberében jelentette be a Bizottságnál, hogy a cigarettagyártónak a "nagyberuházások járulékos jutalma" jogcímen támogatást adjon. A támogatás munkahelyteremtéshez kötött és a beruházás 4%-áig terjedhet. Érdekesség, hogy e jutalmat a törvény szerint nem lehet adni, ha azt a Bizottság a 92. cikkel összeférhetetlennek minősítette. A tervezett támogatás azt a célt szolgálta, hogy a Philip Morris eindhoveni gyárának bezárásával termelését a szegényebb

[14] OJ 1979 L 217

Bergen-op-Zoom térségben koncentrálja, ezzel az ottani kapacitás 40%-kal, a hollandiai termelése 13%-kal növekedne.

III. A felperes keresete

A ***felperes***, aki érdekes módon nem a határozat címzettje (Hollandia), hanem a támogatásra igényt formáló vállalat, arra hivatkozva kéri a határozat megsemmisítését, hogy a Bizottság megsértette a 92(1) és a 92. cikk (3) bekezdését, számos közösségi jogi alapelvet és a 190. cikket (az indoklási kötelezettséget). Részletesebb kifogásai a következők voltak – ezek ismertetése a Bizottság és az őt követő Bíróság érvelésének megértéséhez szükséges.

- A 92. cikk (1) bekezdése kapcsán a Bizottságnak a 85. és 86. cikkhez hasonlatos ***piacelemzést*** kellene végeznie a versenytorzulás megállapításához: ehhez definiálni kell a releváns piacot áru, földrajzi és idő szempontból, majd e piac szerkezetét kell feltárni. Csak így lehet feltárni a tervezett támogatás versenyre gyakorolt hatását. A támogatás elhanyagolható nagyságú, mert az exportálandó áruk a termelési költségeknek csak 0.22%-át adják, így az ténylegesen nem befolyásolja a versenyt.
- Téved a Bizottság, amikor abból indul ki, hogy a 92. cikk (3) bekezdése alapján csak akkor lehet engedélyezni egy támogatást, ha az a kivételek között említett ***célok*** legalább egyikének ***eléréséhez hozzájárul***, és amelyet rendes piaci körülmények között a kedvezményezett cégek saját tevékenységükkel nem érnének el.
- A Bergen-op-Zoom térség a 92(3)(a) cikk hatálya alá esik, mert a munkanélküliség magasabb, az egy főre eső jövedelem alacsonyabb a holland átlagnál.
- A „járulékos jutalmat" a 92(3)(b) cikk szerinti gazdasági nehézségek kivétele is igazolhatja.
- A 92(3)(c) cikk kapcsán fölösleges azt vizsgálni, hogy az állami beavatkozás hiányában a ***piaci erők is elérték volna-e az adott fejlődést*** – ehelyett csak azt kellene vizsgálni, hogy a támogatás adott régió fejlődését eredményezi.

IV. A főügyész véleménye

Capotori főügyész számos tanulságot hordozó, a Bíróság ítéletével egybecsengő véleményét az alábbiakban foglaljuk össze.

A kereset megengedhetőségének kapcsán megvizsgálja, hogy azt a 173. cikk szerint előírt ***határidőn belül nyújtották-e be***. E cikk utolsó bekezdése szerint a két hónapos határidő az intézkedés közzétételétől vagy a felperessel való közlésétől, ennek hiányában attól az időponttól számítandó, amikor az tudomást szerzett róla. Ebben az esetben a Philip Morris ügyvédje már korábban kapott egy határozatpéldányt, de ez mégsem tekinthető jogszerű értesítésnek, mert az nem az eljárás hivatalos nyelvén készült (hanem franciául), nem szerepelt rajta keltezés és aláírás, illetve bizalmas jelleggel kapta meg a Bizottságtól. Így ez csak határozattervezetnek tekinthető. A publikáció és jogszerű értesítés időpontja között nem kell választani, mert mindkettő esetében az előírt 2 hónapon belül nyújtották be a keresetet.

Egy támogatás nem csak akkor érintheti a ***tagállamok közötti kereskedelmet***, ha ez utóbbi visszaesik, hanem akkor is, ha a kereskedelem növekszik. (*2697.o.*) Ez utóbbi esetben a ***támogatással a közös piac spontaneitása és szabadsága kerülhet veszélybe***.

A ***külső, szelektív beavatkozás mindenképpen torzítja a versenyt***. Abból a feltételezésből lehet tehát kiindulni, hogy ***minden állami támogatás*** torzítja a versenyt, vagy ezzel fenyeget. (*2698.o.*)

A Philip Morris a ***85. cikk*** esetjogával párhuzamot vonva lényegében arra hivatkozik, hogy az állami támogatás olyan ***kis mértékű***, hogy az nem alkalmas a verseny tényleges torzítására. Az összehasonlítás helytállóságát a következőkkel cáfolja a főügyész:

- a vállalatok közötti megállapodások nem mindig torzítják a versenyt, nem úgy, mint az állami támogatások, így azoknál jogos a mindenkori részletes piacvizsgálat;
- mások a címzettek: előbbinél a vállalatok, utóbbinál a tagállamok;
- az állami beavatkozások nagyobb piaci jelentősége miatt szükséges azok szigorúbb visszafogása;
- más, állami kereskedelem korlátozó intézkedésekkel szembeni fellépésnél (pl. vámok, mennyiségi korlátozások, azokkal egyenértékű intézkedések) is közömbös az állami beavatkozás aktuális versenytorzító hatása. (*2699.o.*)

Jelen esetben egyébként is olyan nagy méretű és jelentőségű a kedvezményezett, hogy nem lehet a támogatást csekély piaci hatásúnak nevezni.

Önmagában azon tény alapján, hogy a Philip Morris Holland a saját forrásaiból is kivitelezni tudná az adott beruházást, ki lehetne zárni a 92. cikk (3) bekezdése kivételeinek alkalmazását.

A Bizottság a 92. cikk alkalmazása során nemcsak ***gazdaságpolitikai***, hanem más, pl. szociális szempontokat is figyelembe vesz. A Bizottsággal egyetértve a főügyész is úgy látja, hogy a cigarettázás egészségkárosító hatásaira tekintettel a dohánytermékek előállításának növelése ***szociálpolitikai szempontból*** nem kívánatos.

A 92. cikk (3) bekezdésének kivételeiben foglalt tények, körülmények meglétének ***bizonyítása*** – mint minden más ***kivétel*** esetében – az erre hivatkozó tagállam feladata.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A felperes a beruházást követően a hollandiai cigarettatermelés felét fogja produkálni, melynek 80%-át exportálni szándékozik. A holland kormány által adni kívánt 6.2 millió HFL támogatás a befektetett tőke 3.8%-át teszi ki. Mindeztt előre bocsátva a Bíróság kimondja, hogy amikor egy tagállam egy vállalat helyzetét közös piaci versenytársaihoz képest pénzsegéllyel megerősíti, ez utóbbit a támogatás által érintettként kell kezelni. A támogatás egy külkereskedelemben aktív vállalat termelési kapacitásainak növelését szolgálja, csökkentve a gyártóegységek átcsoportosítása során felmerülő költségeket. Ezzel versenyelőnyhöz jutna a Philip Morris, mivel versenytársainak saját forrásaikból kell fedezniük egy hasonló kapacitásnövelést. (*11.*) Mindezek alapján joggal állapította meg a Bizottság, hogy a tervezett támogatás ***torzítaná a versenyt, és érintené a tagállamok közötti kereskedelmet***.

A 92. cikk (3) bekezdése, eltérően a (2) bekezdéstől, a támogatás engedélyezésének lehetőségével a Bizottságnak ***diszkrecionális*** jogot ad. Ha a Bizottság nem követelhetné meg, hogy a támogatás járuljon hozzá az itt említett ***célok valamelyikének eléréséhez***, akkor a tagállamok a 92. cikk (3) bekezdésében meghatározott célok eléréséhez nem szükséges támogatásokkal javíthatnák vállalataik pénzügyi helyzetét. (*17.*)

A vitatott határozat kifejezetten megjegyzi, hogy a holland kormány nem volt képes a 92. cikk (3) bekezdésében foglalt kivételek teljesülését igazoló indokkal előállni, illetve a Bizottság sem talált ilyet. (*18.*)

A Bizottságot megillető diszkrecionális jogot közösségi kontextusban kell gyakorolni. Ebben a ***közösségi szintű*** összefüggésrendszerben, nem pedig a hollandiai átlaghoz viszonyítottan kell egy térség életszínvonalát és komoly munkanélküliségét értékelni a ***92(3)(a) cikk*** alapján.

A ***92(3)(b) cikk*** keretében a Bizottság joggal vélte úgy, hogy a befektetés nem európai érdekeket szolgáló projekt, és a tervezett támogatás nem köthető e tagállam súlyos gazdasági nehézségeihez sem. A támogatás ugyanis egy olyan beruházást tenne lehetővé Hollandiában, ahol a munkanélküliség szintje a legalacsonyabbak egyike a Közösségben, amelyet egyébként a Közösség kevésbé fejlettebb régiójában is eszközölni lehetne. (*25.*)

A ***92(3)(c) cikk*** szerinti támogatások engedélyezhetőségét is ***közösségi kontextusban***, nem pedig pusztán egy tagállamra hivatkozva kell megítélni. A Bizottság szerint az így előálló exportnövekedés ellentétes lenne a közösségi érdekekkel. Helyes megközelítés, hogy ha a dohánypiaci körülmények állami beavatkozás nélkül is rendes fejlődést garantálnak, akkor ***a támogatást nem lehet fejlődést elősegítőként értékelni***. (*26.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

Európai Közösségek Bizottsága/Franciaország

A Bíróság
1985. január 30-i ítélete
290/83

[1985] ECR 439.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A szokatlan módon, a 169. cikk szerinti általános jogsértési eljárás keretében a Bizottság sikertelenül citálta Franciaországot a Bíróság elé. Az ügy tanulságul szolgál:

- az ***állami támogatás fogalmát*** illetően, különösen az állami illetve magán jellegű döntések elhatárolása, az ***állami forrás*** kapcsán;
- az állami támogatás összeegyeztethetetlenségének bizonyítása során a Bizottság a ***93. cikk*** szerint köteles eljárni, a kontradiktórius főeljárást nem kerülheti meg a ***169. cikk*** szerinti eljárással; a főügyész érdekes dolgokat mond arról, hogy az esetjog alapján a Bizottság mikor választhat a 93. cikk illetve a 169. cikk eljárásai között.

II. A Bizottság eljárása, a kérdéses tagállami intézkedés

A Bizottság a 169. cikk alapján kérte a Bíróságtól, hogy állapítsa meg, Franciaország nem tett eleget az 5. cikkben foglalt kötelezettségeinek (tagállami hűség elve), tekintetbe véve a Szerződés céljait, különösen a 92. cikket, mivel arra ösztönözte a Caisse Nationale de Credit Agricole-t (CNCA), hogy az támogatást adjon a legszegényebb földműveseknek.

1981 decemberében, a mezőgazdasági érdekképviseletek és a kormány közötti szokásos mezőgazdasági konferenciát követően több állami intézkedést hoztak, melyeket a 93(3) cikk alapján eljárva a Bizottságnál be is jelentett a francia kormány. Az egyik intézkedést az ún. szolidaritási segély jelentette, amelyben a legszegényebb parasztok részesülhettek. A támogatást a CNCA évek során felhalmozott többleteiből fedezték.

A Bizottság megindította a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást. A ***francia kormány*** védekezése szerint a támogatás nem állami forrásból, hanem egy magánalapból származik, a döntés már a mezőgazdasági konferenciát megelőzően megszületett, azt az alap irányító testülete hozta, amelyben az állam csak kisebbségi képviselettel rendelkezik.

A ***Bizottság*** ezen érvek hatására lezárta a 93. cikk szerinti eljárást, de mondván, hogy ha nem a szó legszorosabb értelmében vett állami támogatásról van is szó, a francia kormány magatartása azzal mégis azonos hatású eredménnyel járt, ezért a 169. cikk alapján jogsértési eljárást indított. Ennek első szakaszában kifejtette, hogy a támogatás a kormány nyomásának és ösztönzésének eredménye. Kétség nem fér hozzá, hogy az állam bújik meg a döntés mögött, az alap döntésének elemei állami nyomást tükröznek. Az állam nem ellenezte a segélyt, jóllehet a segélyezés az alap szabályzatán túlmutató döntés volt. A segély így "***állami támogatással megegyező hatású intézkedés***nek" minősül, amely az ***5. cikk*** hatálya alá tartozik.

III. A főügyész véleménye

Mancini főügyész véleményét a Bíróság teljes mértékben követte: nem egyszerűen elutasította formális okokból a Bizottság keresetét, hanem kitért az állami támogatás fogalmának elemzésére is. Véleménye bevezetéseként a Bizottság keresetét "intellektuálisan nagyra értékeli", de azt nem javasolja követendőnek.

A Bíróság ítéletében nem mehet túl a kereseti kérelmen, de azt megteheti, hogy ugyanazon tényállásra más jogi címkét akaszt, mint a felperes – azaz a francia kormány – intézkedését állami támogatásként is megítélheti, jóllehet a Bizottság nem ilyen "címke" alatt kifogásolta azt. (*vél.3.*)

A segély azért is ***állami forrásból*** származik, mert az alap korábban sokáig nem fizetett társasági adót, illetve egyéb adókedvezményekben is részesült. Továbbá ***nem autonóm*** intézmény, döntései miniszteri jóváhagyást igényelnek. Az alap nem más, mint ***az állam közvetítője***, egy olyan ***gépezet***, amelynek segítségével az állam szükség esetén be tud avatkozni a mezőgazdaságba. (*vél.3.*)

Egy állami intézkedés azon részeit, amelyek állami támogatásnak minősítve különválaszthatók, a ***93. cikk*** szerinti eljárásban kell megítélni, míg a többit a ***169. cikk*** alapján is kifogásolhatja a Bizottság.[15] Példaként említ egy diszkriminációló adójogszabályt, amely támogatásként is kvalifikálható, de a Szerződés más rendelkezését is sérti, ezért lehetőség van arra, hogy azt a 169. cikk szerinti jogsértési eljárás keretében támadja a Bizottság.[16] Ebben az esetben viszont ***nincs olyan vonatkozása*** az állami támogatásnak, amely ne esne kifejezetten az állami támogatásokkkal kapcsolatos rendelkezések hatálya alá, nincs olyan aspektusa, amely önmagában nézve a Szerződés ***más cikkét is sértené***, következésképpen a Bizottságnak a 93. cikk alapján kellett volna eljárnia.

IV. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság először is leszögezte, hogy a francia jogban, az állami vállalatok ellenőrzéséről szóló 53-707. sz. rendelet értelmében az alap profitjának felhasználásáról hozott döntés a hatóságok jóváhagyása után válik csak érvényessé.

A 92. cikk (1) bekezdését felidézve emlékeztetett arra, hogy a ***fogalom széles körű értelmezése*** miatt mindenféle, támogatással megegyező hatással járó állami intézkedést meg lehet ítélni a 92. cikk alapján. (*13.)* Nem szükségszerű, hogy a támogatást állami forrásból fizessék, és az is közömbös, hogy azt közvetlenül az állam, vagy a támogatás kezelésére létrehozott állami vagy magántestület adja-e. (*14.*)

"Következésképpen a ***Szerződés 92. cikkének hatálya alá tartozik az a támogatás*** – mint a kérdéses szolidaritási segély is –, amelyet állami testület finanszíroz, amelyről állami testület hozott döntést, és ennek végrehajtása állami hatóságok jóváhagyásától függ, amely segély részletes szabályai megfelelnek a rendes állami támogatásokénak, és amelyet a kormány a

[15] 74/76 Iannelli & Volpi SpA/Ditta Paolo Meroni; [1977] ECR 557
[16] 73/79 Bizottság/Olaszország; [1980] ECR 1533

földműveseket segítő intézkedések részeként a 93(3) cikk alapján a Bizottság tudomására hozott." (*15.*)

A 93. cikk (2) bekezdése alapján csak akkor perelheti be a Bizottság a tagállamot a Bíróság előtt, ha az nem teljesíti a neki címzett bizottsági határozatot. A 93. cikkben rögzített eljárás olyan sajátosságokkal és garanciális elemekkel bír, amelyek kifejezetten arra szolgálnak, hogy az állami támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét meg lehessen ítélni. Jóllehet lehetőség van arra, hogy egy támogatási terv azon elemeit, amelyek a Szerződés 92. cikkén kívüli részeit sértik, a Bizottság a ***169. cikk*** alatt kifogásolja, a Bizottságnak mégis a ***93. cikk szerinti eljárást kell alkalmaznia, ha egy intézkedést állami támogatásként kíván megvizsgálni***. (*17.*)

A 92. és a 93. cikkek nem adnak teret a ***"támogatással egyenértékű intézkedések***" párhuzamos fogalmának, amelyeket a támogatásnak nevezett intézkedésektől eltérő szabályok alá lehetne vetni. (*18.*)

A Bizottság keresete így nem minősül megengedhetőnek, amennyiben azt a 169. cikkre alapozta és nem a 93. cikk szerinti eljárást követte.

V. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a keresetet meg nem engedhetőként elutasítja.

Belgium/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1986. július 10-i ítélete

234/84

[1986] ECR 2263.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság megerősítette a Bizottság határozatát, amelyben az a 92. cikk (1) bekezdésébe ütközőnek mondott ki egy belga élelmiszeripari gépgyártónak nyújtott támogatásokat.

Az ítélet tanulságai a következők:

- az állami támogatás ***formája irreleváns***
- ***tőkeemelés és állami garancia*****,** mint állami támogatás
- ***a magánbefektető elvének*** alkalmazása
- a támogatás ***versenytorzító*** és tagállamok közötti ***kereskedelmet befolyásoló*** volta, ezekhez ***minimálisan mit szükséges a Bizottságnak bizonyítani***
- a ***de minimis támogatás*** is a 92. cikk (1) bekezdése alá esik
- ***a meghallgatáshoz való jog*** – a tagállamnak be nem mutatott bizonyítékra nem lehet támaszkodni, de a határozat tartalmát lényegében nem befolyásoló ***eljárási jogsértés*** nem elegendő ok az egyébként korrekt határozat megsemmisítésére**.**

A főügyész véleménye a fentiek mellett hasznos lehet a következő témák kapcsán:

- ***a bizonyítási teher*** kérdése
- mikor beszélünk az ***állam vállalkozói*** fellépéséről, mikor ***állami támogatásról***
- a 92. cikk (3) bekezdésének ***kivételei, szerkezet-átalakítási támogatás.***

Az ügyre *Meura* vagy *Belgium/Bizottság* esetként lehet hivatkozni.

II. A Bizottság határozata

Az ügy a belga Meura társasághoz kapcsolódik, amely élelmiszeripari gépek, berendezések, elsősorban különféle sörtároló alkalmatosságok gyártásában volt érdekelt. Az 1845-ben létrehozott cég eredendően családi vállalkozás volt, de az állam az alábbi támogatások eredményeként fokozatosan 100%-os tulajdonossá vált. A határozat megértéséhez a következő eseményeket kell végigtekintenünk:

- Az 1974 óta nehézségekkel küzdő vállalkozás 1978-ban 95 millió BFR veszteséget jelentett. Mivel hagyományos bank partnere nem adott támogatást, az államtól kért és kapott 75 millió BFR-os garanciát.
- 1979 áprilisában az állam tőkeemelést hajtott végre, így a társaság jegyzett tőkéje a korábbi 4 millióról 44 millió BFR-ra növekedett.

- 1980 augusztusában a sorozatos veszteségek újabb "átszervezéshez" vezettek: a részvények összességét a belga állam szerezte meg. A vagyon átértékelése eredményeként a 180 millió BFR-ra kalkulált tőkét a felhalmozott veszteségek fedezése érdekében nullára csökkentették, majd ezt követően az állam 150 millió BFR tőkét pumpált a vállalkozásba. További állami támogatásként kamattámogatást, garanciákat, vagyonadó alóli mentességet és gyorsított leértékelést élvezett a Meura.
- Az 1980-as átszervezés sem hozta meg a várva várt sikert, ezért 1982 júliusában a Wallon Régió az SRIW regionális befektetési társaságon keresztül további 145 millió BFR-kal emelte meg a társaság tőkéjét.

A Bizottság 1982 júliusában emlékeztette a belga kormányt a 93(3) cikk szerinti kötelezettségeire, majd később megindította ezt az eljárást. Ennek eredményeként az 1984 áprilisában elfogadott 84/496/EGK határozatában[17] megállapította, hogy a legutóbbi 145 millió BFR összegű tőkeemelés a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatás, és ezért azt vissza kell vonni.

Az indoklásban szerepelt, hogy a vállalat pénzügyi helyzete olyan fogyatékosságot jelent számára, amely igencsak valószerűtlenné teszi, hogy túléléséhez a magánpiacról elegendő pénzt tudjon gyűjteni. 1977-től a vállalat bruttó nyeresége nem fedezte az állóeszközök leértékelését, veszteségei a forgalom 5%-át tették ki. 1979-től folyó fizetési mérlege is deficitet mutatott. A belga állam többször is beavatkozott a vállalat érdekében, de nem ért el tartós sikereket.

A Meura termelésének 40%-át exportálta, a belga kormány támogatása csökkentette pénzügyi kiadásait, ezzel versenytársaihoz képest előnyösebb helyzetbe került. Ebből következően az élelmiszeripari vállalkozást támogató állami intézkedés a 92. cikk (1) bekezdés értelmében torzította a versenyt, és érintette a tagállamok közötti kereskedelmet.

A kivételek kapcsán a határozat preambulma kiemeli, hogy az érintett iparág egyértelműen többletkapacitásoktól szenvedett. A kilátások alapján a kapacitások fenntartása nem szolgálta a közösségi érdekeket. Két tagállam és két vállalati szövetség is kifogásolta a támogatást. Sem a belga kormány nem adott, sem a Bizottság nem talált olyan bizonyítékot, ami indokolttá tette volna a 92. cikk (3) bekezdésének alkalmazását.

III. A felperes keresete, a Bizottság álláspontja

A ***belga kormány*** három jogcímen kérte a Bizottság határozatának megsemmisítését.

1. A tőkeemelés nem tekinthető a 92. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak. A magánbefektetőkkel való összehasonlítással a Bizottság diszkriminálta a belga államot. Minden tulajdonosnak megvan a joga ahhoz, hogy egy általa ellenőrzött, időleges nehézségekkel küszködő vállalat tőkéjét megemelje, ha az egy szerkezet-átalakítási terv részét képezi, és célja a vállalat profiljának átalakítása, a közös piacon kívüli export szerepének növelése.
2. A határozat nem indokolja meg, hogy a tőkeemelés miért érinti a versenyt és a tagállamok közötti kereskedelmet. A határozat sztereotip döntés, nem vizsgálta meg az érintett piacot, nem vette figyelembe a vállalat kicsiny méretét. Az esetleges versenyhatások *de minimis* jellegűek voltak.

[17] OJ 1984 L 276/34.o.

3. A meghallgatáshoz való jog megsértése: a belga kormány nem kapta meg a Bizottságtól a többi tagállam és vállalati szövetség panaszait, így azokkal szemben nem volt módja érvelni. Az eljárás nem folyhat teljesen titkos módon.

A ***Bizottság*** védekezésül a következőkre hivatkozott:

1. A tagállamok számára nem tilos a vállalatok segítése, az állítólagos szerkezet-átalakítási tervet azonban soha nem kapta kézhez, azt a 93. cikk alapján soha nem jelentette be a belga kormány. A tervet végül is a Bíróság kérésére a vállalat a szóbeli meghallgatást megelőzően adta át.
2. Mivel a belga kormány nem adott kellő információt, nem tudott bővebb indoklást kifejteni. Az állami támogatások terén nem létezik *de minimis* szabály. A Közösségen kívüli országokkal bonyolított export figyelembe vétele nem meghatározó jelentőségű, a lényeg az, hogy egy többletkapacitástól szenvedő piacon tevékenykedő vállalatot érintett a támogatás.
3. Nincs előírva valamennyi fél meghallgatásának kötelezettsége (szemben pl. az antitröszt vagy a dömpingellenes eljárásokkal).

IV. A főügyész véleménye

A Bíróság Lenz főügyész véleményét teljes mértékben követve hozta meg ítéletét.

A Szerződésben az ***állami támogatás fogalmát*** pontosan meghatározni egyrészt valószínűleg kivitelezhetetlen, másrészt haszontalan vállalkozás lett volna, mivel minden konkrét definíció alkalmas lenne a fogalom hatókörének csökkentésére. Ahhoz, hogy a 92. cikk kellőképpen, a 3(f) cikkben rögzített cél érdekében hozzá tudjon járulni a közös piaci verseny védelméhez, a fogalom széles értelmezése szükséges. (*2269.o.*)

A segítség legalább akkor ***támogatásnak*** minősül, ha a kedvezményezett vállalat olyan előnyben részesül, amelyre rendes körülmények között nem tett volna szert, pl. ha oly módon jut tőkéhez, amely egyébként nem lett volna lehetséges. (*2269.o.*)

A Szerződés 222. cikkében foglalt tulajdon-semlegesség értelmében az állami tulajdon teljesen elfogadott jelenség – azonban ***az állami vállalatok vonatkozásában is köteles az állam a közösségi jog előírásait betartani***.

Az eljárás fő kérdése abban foglalható össze, hogy különbséget kell tenni egyrészt az állami vállalat tulajdonosa által végezhető ***vállalkozói tevékenységek*** (melyekre a közösségi támogatási jog felügyelete nem terjed ki), másrészt a 92. cikk hatálya alá eső, ***állami támogatás*** adását jelentő tevékenységek között. El kell határolni az állam vállalkozói célzatú fellépését a politikai célzatú, közjót szolgáló intézkedésektől (pl. munkaerő piacot stabilizáló fellépés). (*2270.o.*)

A tagállam és az állami vállalatok közötti pénzügyi kapcsolatoknál különleges kritériumok alapján lehet csak e határvonalat meghúzni. Egy szubvenció, a profitról való lemondás vagy a veszteségek fedezése éppúgy lehet rendes vállalkozói döntés, mint a 92. cikk hatálya alá eső támogatás. Ha egy ***magántulajdonos feltételezett viselkedését*** használjuk mérceként, az állam még így is kellő mozgásteret élvez. Az állami beavatkozások megítélésénél nem az intézkedés célját vagy indítékait, hanem ***hatásait*** kell vizsgálat alá vetni. Ebben az esetben azonban,

amikor a magántulajdonos feltételezett viselkedését vesszük alapul, az állami intézkedés ***célját is*** figyelembe kell venni, legalább bizonyítékként.[18] (*2271.o.*)

A vállalat gazdasági és pénzügyi múltját vizsgálva arra az eredményre jutott, hogy azok alapján a vállalat felszámolásának lett volna helye.

Mivel az állami támogatás önmagában nem tiltott, meg kell vizsgálni a többi tényállási elem teljesülését is. A Bizottság határozatában teljesítette a ***versenytorzulás és a tagállamok közötti kereskedelem érintettségének*** bizonyításához szükséges minimumot, jóllehet nem jelölte meg pl. a vállalat piaci részesedését és az államközi kereskedelem főbb adatait. Ha egy közös piaci kereskedelemben részt vevő vállalat olyan támogatást kap, amelyben versenytársai nem részesültek, a két feltétel teljesülése megállapítható.

A ***vállalat viszonylag kis mérete*** nem befolyásolja e konklúziót. A Bíróság, szemben a vállalatokra vonatkozó versenyjoggal, ezidáig ***nem*** ismerte el a ***de minimis szabály*** létét az állami támogatások területén. Ez a főügyész szerint nem is lenne indokolt, mivel az állami támogatás a Szerződés 3(f) cikkével ellentétesen befolyásolja a közös piaci kereskedelmet. Ezenfelül a tagállamok az 5. cikk következtében kötelesek a közösségi célok elérését támogatni, ez alapján fellépésük joggal esik szigorúbb megítélés alá, mint a vállalatok piaci magatartása. A 92. cikk szövegezésében semmi nem utal arra, hogy a kis jelentőségű támogatások ne esnének hatálya alá. (*2274.o.*)

Jóllehet a belga kormány erre kifejezetten nem hivatkozott, Lenz főügyész szükségesnek tartotta megvizsgálni, hogy a ***92 (3) cikk kivételei*** nem lettek volna-e alkalmazhatók.

A ***szerkezet-átalakítási támogatás*** a Bizottság szerint (illetve a főügyész által is elfogadottan) akkor adható, ha a vállalat is áldozatokat hoz, az átszervezést közös célok is indokolják (pl. bizonyos ágazat vagy térség fejlesztése). Döntő tényező, hogy a támogatást ne közösségi szinten többletkapacitásoktól szenvedő ágazatban nyújtsák. A támogatható átszervezésnek közösségi érdekű szektorhoz kell kötődnie. A piac által megkívánt modernizáció rutinszerű támogatása működési támogatásnak minősül, így az nem tartozik a 92. cikk (3) bekezdésének hatálya alá. (*2275.o.*)

A ***bizonyítási teher*** kapcsán kifejtette, hogy mivel a 92. cikk (3) bekezdése a 92. cikk (1) bekezdésének tilalmi főszabálya alóli kivételt jelent, az erre hivatkozó fél – jelesül a belga kormány – kötelessége, hogy már az adminisztratív eljárás során a kivétel alkalmazását indokolttá tevő részleteket a Bizottság tudomására hozza. (*2278.o.*)

A harmadik kereseti pont kapcsán megállapította, hogy a határozat nem a többi tagállam, illetve vállalati szövetség által adott, a belga kormány által nem látott bizonyítékokra épül, ezen észrevételek csekély jelentőségűek voltak.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

[18] Megjegyzés: ezt követően azonban maga a főügyész sem elsősorban a belga állam céljait, hanem a tőkeemelések *körülményeit* vizsgálta meg.

Tekintettel a Meura bizonyítottan veszteséges múltbeli szereplésére, illetve 1986-ban bejelentett csődjére, állami pénzek segítsége nélkül nem lett volna képes életben maradni. A Bizottság így az állami tőkejegyzést helyesen a megmentési akció részét képező ***támogatásként*** értékelte, a vállalat ugyanis adott helyzetében a magántőkepiacról illetve magánrészvényesektől nem számíthatott volna tőkeberuházásra. (*12.*)

"Meg kell jegyezni, hogy a Szerződés 92. cikk (1) bekezdésének köszönhetően a Szerződés állami támogatásokra vonatkozó szabályai a tagállamok által állami forrásokból adott ***'bármilyen formájú'*** támogatásra kiterjednek. Következésképpen, mint azt a Bíróság az 1984. november 14-i ítéletében (323/82 *SA Intermills/Bizottság* [1984] ECR 3809) kimondta, nem lehet különbséget tenni a kölcsön formájában nyújtott támogatás vagy egy vállalati tőkejegyzés formáját öltő támogatás között. Bármely formájú támogatás a 92. cikkben foglalt tilalom alá esik, ha az ott meghatározott feltételek teljesülnek." (*13.*)

A támogatás megállapításához megfelelő módszer a Bizottság határozatában foglalt gondolatmenet: meg kell vizsgálni, hogy a vállalat tudott volna-e pénzt szerezni a magántőkepiacról. "Azoknál a vállalatoknál, amelyek tőkéjét az állam birtokolja, különösen azt kell megnézni, hogy hasonló körülmények között egy ***magánrészvényes***, a ***megtérülés valószínűsége*** alapján, ***félretéve mindenféle szociális, regionális politikai és szektorális megfontolást***, lejegyezte volna-e a kérdéses tőkét." (*14.*)

A belga kormánynak igaza van abban, hogy egy magánrészvényes is juttatna tőkét ***időleges nehézségekkel*** küszködő vállalatának, ha az egy ***átszervezést*** követően valószínűleg ismét ***nyereséges*** lenne. Ebben az esetben azonban a cég évek óta veszteséget produkált, az állam többször is pótlólagos forrásokat biztosított, áruit pedig egy túlkapacitással rendelkező piacon kellett értékesítenie. (*15.*)

A ***versenytorzítás*** és a ***tagállamok közötti kereskedelem érintettsége*** kapcsán a Bíróság először emlékeztet arra, hogy a bizottsági határozat ***indoklásának*** lehetővé kell tennie a Bíróság számára a határozat jogszerűségének vizsgálatát, illetve kellően informálnia kell címzettjét a döntés okairól. Jóllehet a Bizottság határozata e tekintetben igencsak tömörre sikeredett, az a szükséges minimum-követelményeket teljesíti. (*21-22.*)

A Bizottság határozatát nem lehet amiatt érvényteleníteni, mert a támogatott vállalat ***kis méretű*** volt, illetve áruit igyekezett ***külpiacok*** felé terelni. (*23.*)

A ***meghallgatáshoz való jog*** kapcsán a Bíróság felidézte az antitröszt jogban kialakított álláspontját.[19] A meghallgatáshoz való jog a közösségi jog alapelve, amelyet konkrét eljárásjogi szabály hiányában is tiszteletben kell tartani. Azt a dokumentumot, amelyre nézve a tagállam nem fejthette ki véleményét, a Bizottság nem használhatta volna fel bizonyítékként. (*27-29.*) Adott esetben azonban a határozatot kellőképpen alátámasztják olyan objektív bizonyítékok, amelyekre nézve a belga kormány kifejthette álláspontját. Még ha a Bizottság a tagállammal nem közölt bizonyítékokat nem is vette volna figyelembe, a határozat akkor is kellően megalapozott lett volna.

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a keresetet elutasítja.

[19] lásd 85/76 Hoffmann-La Roche/Bizottság; [1979] ECR 461

NSZK/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1987. október 14-i ítélete

248/84

[1987] ECR 4013.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság hiányos indoklás miatt megsemmisít egy német támogatási programot kifogásoló bizottsági határozatot. Az ítélet, illetve a főügyészi vélemény az alábbiak tekintetében szolgál tanulságokkal:

- ***az indoklási kötelezettség*** elhanyagolása a határozat megsemmisítését eredményezheti
- ***regionális állami támogatások megítélése***
- ***a nem központi állami szerv által nyújtott támogatás*** is a 92. cikk hatálya alá esik
- a ***regionális támogatások*** a 92. cikk (1) bekezdése alapján ***nem tiltottak automatikusan***
- a ***92. cikk (3) bekezdése (a) és (c) pontjának összehasonlítása***
- a főügyész szerint a ***92. cikk (3) bekezdésében foglaltak bizonyítása a tagállam feladata***
- a bírósági felülvizsgálat ***terjedelme*** (jogszerűség).

Az esetre *NSZK/Bizottság* néven szokás hivatkozni.

II. Tények, a német regionális támogatási rendszer

A német alkotmány 1969-es módosítását követően, az ugyanebben az évben elfogadott "Gesetz über die Gemeinschaftsaufgabe Verbesserung der Regionalen Wirtschaftsstruktur" (a továbbiakban: "közös akcióprogram") címet viselő törvény alapján lehetővé vált a ***szövetségi szintű regionális támogatások*** beindítása. A közös akcióprogram létrehozott egy tervező bizottságot, amelyben egyrészt a szövetségi tartományok, másrészt a szövetségi kormányzat egyenlő szavazati joggal bírtak. A Bizottság 179 támogatott területre osztotta fel az országot és kerettervek formájában évenként támogatási programokat dolgozott ki. E támogatásokat a szövetségi kormányzat és az érintett Land közösen finanszírozták. A keretprogramokat a Bizottságnál rendszeresen bejelentették, amely gyakran emelt kifogást velük szemben, ám egyiket sem tiltotta meg.

A szövetségi szintű programok mellett ***Nord Rhein-Westphalen Szövetségi Tartomány*** saját regionális állami támogatási programokat dolgozott ki olyan térségek javára, amelyek nem részesültek a szövetségi támogatási keretprogramból (lévén, hogy a német átlagmutatóknál jobban teljesítettek), de a Land átlagához képest mégis kevésbé fejlettnek minősültek.

Ezeket a programokat a tartomány bejelentette a ***Bizottságnál***. Az 1982-es program kapcsán a Bizottság levélben tájékoztatta a Landot, hogy a 93. cikk szerinti eljárást kíván indítani, de mivel ezt követően nem hallatott magáról, a tartomány évről évre az 1982-es példa alapján elfogadta a maga keretprogramjait.

III. A Bizottság határozata

1984. július 23-án a Bizottság úgy határozott, hogy a Nord Rhein-Westphalen tartomány által a Borken-Bocholt és Siegen régióknak nyújtott támogatás a közös piaccal összeegyeztethetetlen, és azokat 1985. június 30-tól nem lehet folyósítani. A német szövetségi kormányzat e határozat megsemmisítését kéri a Bíróságtól.

A bizottsági határozat indoklása röviden nyugtázta, hogy a támogatás a 92. cikk (1) bekezdésének tényállási elemeit teljesítve torzítja a versenyt és érintheti a tagállamok közötti kereskedelmet, és az sem a 92. cikk (3) bekezdésének (a), sem annak (c) pontja alá nem sorolható be. A Land közösségi átlaghoz mért gazdasági helyzete az (a) pont felhívását nem teszi lehetővé. A 92(3)(c) cikk kivétele kapcsán a következő lépcsők szerint járt el a Bizottság:

- az érintett régiók hol helyezkednek el közösségi kontextusban GDP/fő és munkanélküliség alapján,
- van-e e térségek és a tagállam más térségei között olyan diszparitás, amely szükségessé teheti a támogatást (ehhez a fizetések, a gazdasági tevékenységek szintjét, a munkanélküliséget, a munkaerő-kínálatot és a migrációt vette figyelembe a Bizottság).

Mindezek alapján megállapította, hogy a (c) pont sem alkalmazható, mivel e térségek munkanélküliségi mutatója nem tért el kellőképpen a német szövetségi átlagtól.

IV. A felperes keresete, a Bizottság álláspontja

A ***német kormány*** szerint a határozat

- nem tartalmaz kellő indoklást, azaz a Bizottság megsértette a 190. cikket,
- hatalommal való visszaélés eredménye és
- tartalmi hibákban szenved.

A hiányos indoklás alatt azt kifogásolja, hogy a Bizottság

- nem indokolta meg, miért esik a regionális állami támogatási program a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, miért torzítja a versenyt és érinti a tagállamok közötti kereskedelmet (a német kormány soha nem fogadta el, hogy a regionális támogatások automatikusan a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá esnének),
- nem világos, miért ne eshetne a támogatás a 92. cikk (3) bekezdése kivételeinek hatálya alá.

Az NSZK álláspontja szerint a 92-93. cikkek nem korlátozhatják a tagállamokat a 104. cikknek megfelelően a nemzeti kontextusban felmerülő regionális különbségek felszámolásában. A különféle térségek támogatási igényeit csak a tagállamok tudják megállapítani. A közösségi átlag mint viszonyszám csak a közösségi forrásokból származó támogatások (pl. ERDF) odaítélésénél játszhat szerepet.

A ***Bizottság*** szerint a regionális támogatások alapvetően ellentétesek a közös piac célkitűzéseivel. Ezt 1971-ben a tagállamok is elismerték.[20] Érvként a regionális támogatási programok általános természetére utal.

V. A főügyész véleménye

A Bíróság ítélete csak részben követi Darmon főügyész véleményét, annak főbb pontjait mégis érdemes ismertetni.

Darmon főügyész bevezetőként észrevételezi, hogy az utóbbi időkben a korábbiakhoz képest ***több állami támogatási*** és dömping-ügy kerül a Bíróság elé – ezek között sok a hasonlóság: a támogatások befolyásolhatják a versenyt, illetve a dömping mindig ilyen hatással jár. Továbbá az ügy sajátossága, hogy ez az ***első eset***, amikor regionális állami támogatás kapcsán hozott határozatról kell döntenie a Bíróságnak.

Noha a regionális támogatásokat nem lehet minden további nélkül a közös piaccal ellentétesnek mondani, a Bizottság az ***általános regionális támogatási programok esetében vélelmezheti azok verseny- és kereskedelem-torzító hatását***, e vélelem azonban megdönthető.

Részletes indoklás csak akkor várható el a Bizottságtól, ha a tagállam sokféle szempontból próbálja igazolni a támogatás szükségességét. ***A támogatás megvédése a tagállam feladata***. Ebben az esetben a Bizottság a szükséges részletességgel indokolta meg határozatát. (*vél.6.*)

A 92. cikk (3) bekezdésének kivételei kapcsán hangsúlyozza, hogy a ***szabad verseny és a szolidaritás*** között szükséges egyensúlyt teremteni. A szolidaritás valószínűleg fontosabbnak minősül a versenyhez fűződő érdekeknél az (a) pontban említett esetekben, mint a (c) pontban. A gazdasági szolidaritásnak azonban minden tagállam tekintetében egyenlő mértékben kell megvalósulnia. Ezért ennek megítélése, a 92. cikk (3) bekezdése (a) és (c) pontjainak alkalmazásán keresztül, a Bizottság feladata kell legyen.

A főügyész szerint a ***92. cikk (3) bekezdésében foglaltak bizonyítása a tagállam feladata***. E korábban is képviselt álláspontját véleménye szerint a Bíróság is elfogadta a *Philip Morris* ügyben, amikor megállapította, hogy a holland kormány nem tudott a 92. cikk (3) bekezdése kivételeinek teljesüléséhez kellő indokkal szolgálni, és ilyet a Bizottság sem talált.[21] Természetesen semmi nem akadályozza meg a Bizottságot abban, hogy a közölt információkon túlmenő adatfeltárásba kezdjen. (*vél.8.*)

A bírósági felülvizsgálat a határozat ***jogszerűségének*** vizsgálatára korlátozódik. A Bíróság a bizottsági eljárás során elő nem terjesztett adatok fényében nem kezdheti újra a tervezett támogatás vizsgálatát.

A határozat csupán a Borken-Bocholt régió kapcsán nem tartalmaz elegendő indoklást, így a határozat részleges megsemmisítését javasolta a Bíróságnak. Itt a felperes ugyanis nem csak a munkanélküliségre, hanem a német átlagnál 17%-kal kisebb GDP-re is hivatkozott, a Bizottság határozata viszont csak az előbbi mutatóval foglalkozott.

[20] A Tagállamok Képviselőinek Első, 1971. október 20-i Határozata a regionális támogatások általános rendszeréről; OJ Angol Különkiadás IX.sz./57.o.
[21] 730/79 Philip Morris Holland B.V./Bizottság; [1980] ECR 2671, 17.szakasz

VI. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság – mielőtt megállapította volna, hogy a bizottsági határozat indoklása nem kielégítően részletes – az ügy kapcsán bizonyos ***alapelvszerű megállapításokat*** tett.

"Először azt kell rögzíteni, hogy – amennyiben a releváns feltételek teljesülnek –nem akadálya a 92. cikk (1) bekezdése alkalmazásának az, hogy a támogatást egy ***föderális tagállam vagy regionális hatóság*** fogadott el, nem pedig a föderális vagy központi hatalom. A 92. cikk (1) bekezdése, azzal, hogy "bármely, tagállam által vagy állami forrásból adott" megfogalmazást használ, minden állami forrásból finanszírozott támogatás ellen irányul. Következésképpen a tagállamok bármilyen státuszú vagy elnevezésű regionális vagy helyi testületei által adott támogatást is ellenőrizni kell abból a szempontból, hogy megfelel-e a 92. cikknek." (*17.*)

"A támogatási programok egy egész gazdasági szektort érinthetnek, vagy regionális célzattal arra ösztönözhetik a vállalatokat, hogy egy bizonyos térségben fektessenek be. A Szerződés 92. cikk (1) bekezdése nem tesz különbséget a különféle támogatásfajták között, ***nem rendelkezik arról, hogy bármely fajta támogatás automatikusan a hatálya alá esne***." Még ha a támogatásnyújtás körülményeiből következik is annak versenytorzító volta, a bizottsági határozat indoklásában legalább e körülményeket részletesen be kell mutatni.[22] "Egy támogatási program esetében annak jellegzetességeinek vizsgálatára korlátozhatja magát, hogy megállapítsa, a támogatás nagy mértéke vagy aránya, a támogatandó befektetés természete vagy a program más feltételei miatt a kedvezményezett számára érzékelhető előnyt nyújt versenytársaihoz képest, és e kedvezményezett valószínűsíthetően tagállamok közötti kereskedelmet folytat." (*18.*)

Ha egy regionális támogatási program a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá esik, meg kell vizsgálni, hogy a ***92. cikk (3) bekezdésének (a) vagy (c) pontja*** alá eshet-e. Az (a) pontban használt "abnormálisan" és "komoly" kifejezések arra utalnak, hogy az ide tartozó térségek gazdasági helyzete rendkívül kedvezőtlen a közösség egészének átlagához képest. A 92(3)(c) cikk kivétele ehhez képest ***szélesebb hatályú***, mert megengedi olyan régiók fejlesztését is, amelyek nem teljesítik az (a) pontban megkívánt gazdasági feltételeket, feltéve, hogy nem befolyásolják a kereskedelmet a közösségi érdekkel ellentétes módon. E kivétel alapján a Bizottság olyan támogatásokat engedélyezhet, amelyek egy tagállam átlagához képest hátrányos régiót kívánnak segíteni. (*19.*)

A Bizottság határozatában csak a 92. cikk (1) bekezdésének szavait idézte, anélkül, hogy megvizsgálta volna a Nord Rhein-Westphalen-i támogatási program ***jellemzőit***. A 190. cikket megsértve nem indokolta kellően, hogy az miért esik a 92. cikk (1) bekezdésének tilalma alá. A Bizottság határozatát így – lényeges eljárási követelmény megsértése miatt – meg kell semmisíteni. (*21-22.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bizottság 1984. július 23-i határozatát a Bíróság megsemmisíti, amennyiben az a Borken-Bocholt és Siegen régiók munkaerőpiacán, a Nord Rhein-Westphalen tartomány regionális

[22] Hivatkozik a 296 és 313/82 Hollandia és Leeuwarder Papierwarenfabriek/Bizottság ügyre; [1985] ECR 809, 817. szakasz

gazdasági struktúrájának javítását szolgáló befektetési támogatásokra vonatkozó irányelv szerinti támogatásnyújtást megváltoztatja.

Kwekerij Gebroeders Van Der Kooy BV és mások/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1988. február 2-i ítélete

67, 68 és 70/85 egyesített ügyek

[1988] ECR 219.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság megerősítette a Bizottság határozatát, amelyben az korábban megállapította, hogy a melegházi növénytermelőkre vonatkozó olcsóbb hollandiai gáztarifa állami támogatásnak minősül, korlátozza a versenyt és a tagállamok közötti kereskedelmet. Az ítélet elsősorban az állami támogatás fogalma kapcsán szolgál tanulságokkal:

- ***állami vállalat által biztosított árkedvezmény mikor állami támogatás,*** és mikor nem az (ha objektíven, üzleti szempontból indokolt),
- mikor ***versenytorzító*** egy állami támogatás,
- mikor érinti a ***tagállamok közötti kereskedelmet,***
- a határozatot ***mikor támadhatja meg*** bíróság előtt a ***vállalati szövetség, ha nem címzettje*** a határozatnak,
- a főügyész szerint a tagállamoknak minden állami támogatást ***be kell jelenteniük***, nem vélelmezhetik előre a versenytorzítás vagy a tagállamok közötti kereskedelem érintettségének hiányát.

Az esetet *Van der Kooy* néven ismeri a szakirodalom[23].

II. A Bizottság határozata és egyéb előzmények

Az európai hírű holland üvegházi virág-és zöldség-termelőknek felszámított, az átlagoshoz képest olcsóbb földgázdíj közösségi joggal való összeegyeztethetősége régóta vita tárgyát képezte. Az árak 1963 óta a Gasunie és a termesztők szövetsége tárgyalásainak eredményeként, de a miniszter utólagos jóváhagyásával születnek meg. A groningeni székhelyű, kizárólagos földgáz-értékesítési joggal bíró Gasunie gazdasági társaság 40%-át a teljesen állami tulajdonban levő Staatsmijnen, 10%-át közvetlenül a holland állam, másik felét pedig a Shell és az Esso birtokolja.

Először 1981 decemberében hozott a Bizottság tiltó döntést[24], mivel az ár olcsóbb volt az egyébként szokásosnál, a kedvezményhez pedig a szokásoshoz képest jóval kevesebb gázfogyasztás is elegendő volt. A mostani ügy felperesei már akkor is a Bírósághoz fordultak,

[23] Ennyiben "igazságtalan" is a szakirodalom, mert a három kereset közül éppen a címben megjelöltét utasítja el nem megengedhetőként a Bíróság, míg a termelők szövetségének és Hollandiának a keresetét érdemben is megtárgyalta.
[24] 82/73/EGK; OJ 1982 L 37/29.o.

az ügy azonban közben okafogyottá vált, mivel – a holland kormány engedményeire reagálva – a Bizottság 1982-ben egy újabb határozattal hatálytalanította a korábbit[25].

1984 októberében a holland kormány arról tájékoztatta a Bizottságot, hogy a Gasunie és a Landbouwschap (üvegházi növénytermesztők szövetsége) az 1993 októbere és 1994 októbere közötti időszakra új szerződést kötött. A korábbi holland-Bizottság megállapodásához kötődően a tarifák továbbra is alapvetően az ipari tarifákhoz kötöttek, de bevezettek egy plafont: a gázdíj nem haladhatja meg az 1983-ban felszámított díj+10%-ot, ami konkrétan 42.5 cent/köbméter maximális árat jelentett.

A Bizottság még ebben az évben megindította a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást, melynek végén 1985 februárjában elfogadta a 85/215/EGK határozatot[26]. Eszerint az üvegházi növény-termelőkre érvényes preferenciális gáztarifa a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatásnak minősül, azt meg kell szüntetni, a holland kormány egy hónapon belül köteles a megtett intézkedésekről tájékoztatást adni. E határozat felülvizsgálatáról szól a *Van der Kooy* ügy.

A 85/215/EGK határozat nyomán egy másik ítélet is született: a Bizottság arra kérte a Bíróságot, hogy állapítsa meg, a határozat végre nem hajtásával Hollandia nem tett eleget közösségi jogi kötelezettségeinek. A *213/85 Bizottság/Hollandia* ügyben[27] a Bíróság részben igazat adva a Bizottságnak kimondta, azzal, hogy Hollandia 1985. júniusig megengedte a Gasuninek a közös piaccal összeegyeztethetetlen díj alkalmazását, megsértette közösségi jogi kötelezettségeit.

III. A felperesek keresete

A Landbouwschap és Hollandia a következők megállapítását kérték a Bíróságtól.

- A 92. cikk megsértése, mivel *(i)* az árat nem a holland állam határozta meg, nem is volt szerződő fél, az ár magánjogi szerződésben foglaltatik, a miniszter jóváhagyása formalitás és pusztán azt szolgálja, hogy a holland energiapolitika céljaival ne legyen ellentétes a tarifa, *(ii)* az alacsonyabb ár a más energiaforrásra való áttérés megakadályozásához szükséges, *(iii)* a tarifa nem torzítja a versenyt, és nem érinti a tagállamok közötti kereskedelmet sem.
- Lényeges eljárási követelmények megsértése, mivel a határozat nem határozza meg pontosan az állami támogatás mértékét.
- Hiányos az indoklás, mivel a Bizottság nem indokolta meg, hogy miért nem a holland kormány által előterjesztett adatokra építette határozatát.

IV. A főügyész véleménye

Sir Gordon Slynn főügyész véleménye érdemben megegyezik a Bíróság érvelésével. Különbség viszont, hogy a főügyész Van der Kooy kereseti jogosultságát megállapította, míg a Landbouschwapét nem. (*247-249.o.*) Tanulságos megállapításait a következőkben foglaljuk össze.

[25] 82/518/EGK; OJ 1982 L 229/38.o.
[26] OJ 1985 L 97/49.o.
[27] 213/85 Bizottság/Hollandia; [1988] ECR 281

Az ***állami befolyás*** kapcsán megállapítja, hogy még ha a miniszter *ex post facto* hatalommal bír is, nem valószínű, hogy a Gasunie a miniszter által nem jóváhagyható tarifákkal állna elő. Ami történt, az állam utasítására vagy legalábbis befolyása alatt történt.

A Bizottság az ***állami források*** szerepvállalását is helyesen állapította meg. A tagállam lemondott nyereségének egy részéről, amelyet akkor kapott volna, ha az árak magasabbak lettek volna, illetve a társasági adóbevétel is csökkent. Ez persze nem azt jelenti, hogy minden alkalommal, amikor egy ***állami résztulajdonú cég csökkenti az árat, vagy egyszerűen nem maximalizálja profitját***, állami támogatásról lenne szó. Ez csak akkor értékelendő támogatásként, ha az állam utasítása vagy domináns, hatásos befolyása eredményeként kerül erre sor. (*250.o.*)

Osztja a Bizottság felfogását, amely szerint csak rendes, objektív, igazolható gazdasági megfontolások alapján szabad ágazati alapon különbséget tenni. Az ***állami támogatás lényegéhez tartozik, hogy nem üzleti természetű***, hiszen ***az állam akkor avatkozik be ily módon, amikor a piac ezt nem tenné meg***. Az államnak jó oka lehet erre, de ezek ***nem üzleti okok***. Példaként hozza fel a részesedésszerzést egy társaságban, amikor azt egy piaci befektető nem, vagy csak megfelelő szerkezet-átalakítási terv alapján tette volna.[28] (*251.o.*)

Egyetért a Bizottsággal abban, hogy a ***93. cikk*** olyan értelmében ***szélesebb hatályú a 92. cikk (1) bekezdésénél***, hogy a tagállamoknak mindenféle állami támogatást be kell jelenteniük, nem vélelmezhetik előre a versenytorzítás vagy a tagállamok közötti kereskedelem érintettségének hiányát – a Bizottság feladata ezt megítélni. (*255.o.*)

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A keresetek megengedhetősége

A Bíróság először a két termesztő és a szövetség ***kereseti jogosultságában*** hozott döntést. A 173. cikk második bekezdése szerint a nem címzett személyek a határozatot csak akkor támadhatják meg, ha abban közvetlenül és egyedileg érintettek. ***Egyedileg érintettnek*** azok minősülnek, akiket a döntés olyan sajátos jellemzőik vagy olyan körülményeik miatt érint, amelyek alapján mindenki mástól különböznek, és e tényezők éppen olyan egyénileg különböztetik meg őt, mint a határozat címzettjét.[29] (*14.)* Itt nem ez a helyzet, a kérelmezőket a határozat objektív képességeik alapján mint hollandiai illetőségű üvegházi termesztőket érinti, akik éppúgy kedvezményezettjei a preferenciális tarifának, mint a többi üvegházi növény-termesztő. Számukra a határozat olyan objektíve meghatározott helyzetet érint, amely általános és elvont módon meghatározott személyek csoportjának jogi helyzetét érinti. (*15.*)

Ezzel szemben a közjogi jogállású, a ***termesztők érdekeit védő szövetség***, a Landbouwschap kereseti jogosultsággal bír, jóllehet nem címzettje a határozatnak és nem is kedvezményezettje a támogatásnak, ugyanis:

- az ártárgyalásokon ő képviseli a termesztőket,
- szerződő fél a Bizottság által vizsgált szerződésben,
- a határozat nyomán új szerződés megkötésére kötelezett és
- aktívan részt vett a 92. cikk (3) bekezdése szerinti eljárásban.

[28] Hivatkozik a 40/85 Belgium/Bizottság ügyre; [1986] ECR 2321
[29] Hivatkozik: a 25/62 Plaumann/Bizottság [1963] ECR 95 és 231/82 Spijker/Bizottság ügyre[1983] ECR 2559

Az ügy érdemi része

A Bíróság két fontos megállapítás fényében vizsgálja meg a felperesek érveit.

A vállalatok bizonyos csoportjával szemben a rendes körülményekhez képest ***olcsóbb tarifát állami támogatásnak lehet tekinteni***, ha az állam irányítása alatt levő vállalat által megállapított tarifa a ***tagállam fellépésének tulajdonítható***, amely ezzel – egy rendes kereskedőtől eltérően – hatalmát az energiafogyasztók bizonyos csoportjának előnyben részesítésére használja fel, lemondva ezzel az egyébként realizálható mértékű profitról. (*28.)*

Ez nem lenne így, ha a tarifát a piaci körülmények alapján ***objektíve igazolható szempontok*** indokolják, mint pl. más versenyképes árú energiaforrások konkurenciájának leküzdése. Annak eldöntésekor, hogy e verseny valós lehetőség-e, nem csak az árszintek különbségére, hanem az átállással járó költségek – mint pl. a csere- és leértékelődési költségek – nagyságára is figyelemmel kell lenni. (*30.*)

Az ***állami befolyás*** vizsgálata során felidézi a több éves esetjogot[30], amely szerint nincs szükség különbséget tenni azon esetek között, amikor az állam közvetlenül adja a támogatást, vagy e célra létrehozott állami vagy magántestületeken keresztül folyósítja azt. A Bíróság elé tárt bizonyítékok alapján megállapítható, hogy a vitatott ***tarifa a holland állam fellépésének volt köszönhető***:

- a holland állam közvetlenül és közvetve a részvények 50%-át birtokolja, a felügyelő bizottság tagjainak felét nevezi ki,
- a gazdasági miniszter hagyja jóvá a díjat, ezzel az állam minden, neki nem tetsző tarifát blokkolni tud,
- a Gasunie és a Landbouwschap kétszer is módosította a tarifát a Bizottság Hollandiának címzett határozatainak megfelelően. (*35-36.*)

Mindezeket figyelembe véve a Gasunie az ártárgyalások során ***nem élvez teljes autonómiát***, hanem az állami hatóságok ***ellenőrzése*** alatt és ***utasításai*** szerint jár el. Az állami hatóságok követelményeinek figyelembe vétele nélkül nem rögzítheti a gázdíjat. Következésképpen a kérdéses díj megállapítása teljesíti a 92. cikk (1) bekezdésében foglalt "***tagállam által nyújtott***" támogatás kitételt. (*37-38.*)

A ***díj mértékének*** vizsgálatakor a Bíróság részletesen megvizsgálja a Bizottság elemzésének helyénvalóságát, figyelembe véve a bizottsági eljárás során készíttetett szakértői tanulmányokat. Ennek során fontos szempontként merült fel, hogy a gázsűrítő ***kondenzátorral nem rendelkező termesztők*** mekkora arányt képviselnek: ezeknél ugyanis már 41 cent/köbméter árnál (kb. ennyi a vitatott díjplafon!) megéri széntüzelésre átállni, míg a többi növényházi termesztőnél ez az egyensúlyi ár csak 46-47 cent/köbméternél áll be. A Bíróság szerint üzletileg nem volt indokolható, hogy a Gasunie a kondenzátorral nem rendelkezők helyzetét figyelembe véve állapítsa meg az árat, mivel azok csak a termesztők 39%-át képviselik, és a jövőben részarányuk a műszaki fejlődéssel párhuzamosan elenyészővé válik. (*54.*) A Bizottság így helyesen állapította meg, hogy az alacsonyabb árat objektív üzleti érdekek nem indokolják. A Bizottság szerint 46.5-47.5 cent/köbméter ár esetén három évnél kevesebb idő alatt a termesztők 30%-a váltana át szénfűtésre. A Gasunie

[30] Hivatkozik: a 78/76 Steinike/Németország [1977] ECR 595 és 290/83 Bizottság/Franciaország ügyre [1985] ECR 439

következésképpen e határ fölé nem mehet áraival. A 46.5-47.5 cent/köbméter és a 42.5 cent/köbméter ***közötti rész*** így állami támogatásnak minősül.

A verseny- és kereskedelem-torzító hatás kapcsán igaz ugyan, hogy a holland termékek jelentős piaci részesedésüket főként a nagy szakértelemnek, szakosodásnak, választéknak, állandó ellátásnak köszönhetik, de piaci helyzetüket a gáz kb. 5.5%-os árkedvezménye is erősítette. Ez alkalmas a ***verseny torzítására***, egyrészt a Hollandiában üvegházak fűtésére felhasznált földgáz nagy mértéke miatt, másrészt azért, mert a fűtési költségek a termesztők működési költségeinek 25-30%-át teszik ki. Az állami befolyás eredményeként adott ***5.5% kedvezmény jelentős hatással van a működési költségekre,*** és ***mesterségesen olcsóbbá teszi az érintett termékeket***. (*58.*)

A ***tagállamok közötti kereskedelmet is érinti*** a támogatás, mivel pl. Hollandia melegházi paradicsomainak 91%-át exportálja, ezzel a közösségi piac 65%-át mondhatja magáénak. (*59.*)

Nem lehet pusztán azért érvényteleníteni a Bizottság határozatát, mert ***pontosan nem nevezte meg az állami támogatás nagyságát***. A Bizottság világossá tette, hogy a támogatást a díj túlzottan alacsony mértéke jelenti. Ebből következően a holland kormány számára nyilvánvaló kellett legyen, hogy a részéről szükséges lépést a gázdíj emelése jelenti. Igaz ugyan, hogy kérdéses lehet, hogy mekkora áremelést kell Hollandiának eszközölnie, de ez nem most, a 85/215/EGK határozat jogszerűségének vizsgálatakor, hanem annak kapcsán bírálandó el, hogy Hollandia teljesítette-e a határozatban foglaltakat vagy sem. (*66-67.*)

A Bizottság határozata ***kellőképpen indokolt***, konklúzióját megfelelően alátámasztotta adatokkal, szakértői tanulmánnyal, így az érintettek megtudhatták, hogy a Bizottság miért tekinti a speciális díjat állami támogatásnak. (*72.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság:

- nem megengedhetőként elutasítja a 67/85 ügy keresetét,
- elutasítja a 68 és 70/85 ügyek kereseteit.

Deufil GmbH/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1987. február 24-i ítélete

310/85

[1987] ECR 901.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság ítéletével helyben hagyta a Bizottság határozatát, amelyben egy szintetikusszál-ipari támogatást a közös piaccal összeegyeztethetetlennek mondott ki.

Az eset a következő tanulságokat hordozza:
- ***az állami támogatás fogalma***: akkor is támogatás lehet egy intézkedés, ha a nemzeti jogszabály általános konjunktúrapolitikai célkitűzéseket szolgál
- ***versenytorzító*** és ***tagállamok közötti kereskedelmet érintő*** támogatás
- ***regionális állami támogatás***, a 92. cikk (3) bekezdése (a) és (c) pontjának alkalmazása
- a Bizottság ***szintetikusszál-ipari támogatáspolitikája***
- többletkapacitások esetén a ***kapacitást növelő beruházás*** támogatása ellentétes a közös érdekekkel
- bizottsági ***iránymutatások természete***, jogi ereje
- ***visszakövetelés*** – nem alapozza meg a ***jogos várakozás védelmét***, ha olyan áru tekintetében kap egy cég jogtalanul támogatást, amelyre nem terjed ki egy bizottsági támogatási kódex hatálya.

Az ügyre *Deufil* néven szokás hivatkozni.

II. A Bizottság határozata

A Bizottság határozatát azért is érdemes kicsit részletesebben ismertetni, mert a per során a Bizottság az alapján érvelt, illetve a Bíróság a határozat főbb megállapításait belefoglalta ítéletébe.

A Bizottság 85/471/EGK határozatával[31] 1985 júliusában megállapította, hogy a Deufil GmbH jogtalanul kapott 1983-ban majdnem hárommillió DEM befektetési támogatást a közös szövetségi/Land regionális támogatási program keretében, amely támogatás a közös piaccal összeegyeztethetetlen, és azt a kedvezményezettől vissza kell igényelni.

A támogatás ahhoz segítette hozzá a szintetikusszál-iparban tevékenykedő céget, hogy régi gépeit új, poliamid és az ekkoriban elterjedő polipropilén szálak előállítására egyaránt alkalmas gépekre cserélje. A korábbi, poliamid szálakat gyártó gép évi 3000 tonna kapacitású volt, az új gépen viszont 6000 tonna szintetikus szálat lehet előállítani.

A ***piacot*** a következők jellemezték:

[31] OJ 1985 L 278/26.o.

- komoly strukturális túltermelés (okai: csökkenő export, növekvő import, nagy többletkapacitás),
- 1983-ban, amikor a Deufil a támogatást kapta, a kapacitáskihasználtság a poliamid szintetikus szál-gyártásban 72%, a polipropilénnél 64% volt,
- nagyon sok a közösségi szereplő, kis- és közepes méretű vállalat, ezek közül a Deufil 2-3%-os részesedésével a harmadik legnagyobb termelő.

A Bizottság a ***92. cikk (1) bekezdésének*** alkalmazását azzal indokolta, hogy a szintetikus szál- piacon nagyon éles verseny folyik, jelentős a tagállamok közötti kereskedelem. Jóllehet, az utóbbi években javult a kapacitáskihasználás, az még mindig messze nincs egyensúlyban a kereslettel, az árak pedig igen nyomottak. A Deufil termelési kapacitásai a poliamid piac 3.2%, a polipropilén piac 5.6%-át teszi ki, továbbá előbbi termelésének 30%, utóbbinak 70%-át más tagállamba szállítja.

A ***kivételek*** alkalmazásának visszautasítása kapcsán kifejtette, hogy az új gépek már egy-két éve a piacon vannak, azok beszerzése a verseny által szükségesé tett szokásos modernizálást jelent, amelyet minden cégnek a saját forrásaiból kellene megvalósítani. A többletkapacitásra tekintettel azt lehet mondani, hogy a befektetési költségek bárminemű csökkentése gyengíti más versenytársak piaci helyzetét, a kapacitás növekedése pedig a kapacitás-kihasználtság romlásához és még nyomottabb árakhoz vezet. A befektetés így a 92(3)(c) értelmében vett ***közös érdekkel ellentétes*** módon befolyásolja a közös piaci kereskedelmet. Igaz, hogy a Bergkamen térség helyzete a német átlaghoz képest ingatagabb volt, de még így is meghaladta a közösségi átlagot.

III. A felperes keresete

A felperes vállalat szerint a határozattal a Bizottság megsértette a 92. cikk (1) bekezdését, a 92. cikk (3) bekezdését és a kedvezményezett jogos várakozását. Részletesebb érvei a következők voltak.

- A vitatott összeg nem a 92. cikk (1) bekezdés alá eső támogatás, mert az a konjunktúrapolitikáról szóló általános jogszabály alapján jutott az adott vállalkozáshoz, amely a Szerződés 103. cikke értelmében az általános gazdasági fejlődéshez és a szerkezet javításához járul hozzá.
- Ha mégis állami támogatás, akkor sem torzítja a versenyt, és nem érinti a tagállamok közötti kereskedelmet: termelésének nagy részét az EK-n kívüli piacon adja el, a közös piaci forgalom csekély részét bonyolítja le.
- Mindenesetre a 92. cikk (3) bekezdésének (a) vagy (c) pontja alapján engedélyezni kellett volna a támogatást, amely hozzájárul a Bergkamen bányászvidék fejlődéséhez, ahol az életszínvonal abnormálisan alacsony, a munkanélküliség pedig rendkívül nagy. A támogatás a közös érdeket szolgálta azzal, hogy a cég poliamid termelését polipropilénnel váltja fel.
- Végső soron, a Bizottság nem követelheti vissza anélkül a támogatást, hogy ne sértené meg a vállalat jogos várakozását: a polipropilén szintetikus szálra ugyanis nem terjedt ki a szintetikusszál-ipari bizottsági iránymutatás.

IV. A főügyész véleménye

Darmon főügyész véleményét követve döntött a Bíróság.

A ***Bizottság szintetikusszál-ipari támogatáspolitikáját*** a következőképpen foglalja össze. A strukturális eredetű többletkapacitás okozta problémák leküzdésére a Bizottság különféle jegyzékeket intézett a tagállamokhoz: textilipari "iránymutatásokat" 1971-ben és 1977-ben, illetve szintetikus szálról szóló támogatási "kódexet" 1977-ben. Ezekkel a tagállamok támogatáspolitikáját igyekezett koordinálni. A szintetikus szál-termelés kapcsán a kapacitásnövelő beruházások támogatásától való tartózkodásra ösztönözte őket. Csak a közös érdekeket szolgáló támogatások esnek a 92. cikk (3) bekezdése alá, így pl. a szintetikusszál-ipari tevékenységről másra való átállást segítő állami támogatás. Egy 1985-ös jegyzék fenntartotta e szigorú előírásokat, és kiterjesztette azok hatályát a polipropilénre is.

Az "***iránymutatások***" és "***támogatási kódexek***" olyan hivatkozási keretet jelentenek, amelyek megerősítik a 93. cikk (3) bekezdése szerinti bejelentési kötelezettséget. Nem lehet jogilag kötelező erejűnek ("legally binding") tekinteni őket, erre alapozva nem lehet negatív döntést hozni. (*914.o.*)

A befektetési támogatás nem általános tagállami intézkedés, hanem a Deufilt segítő regionális befektetési támogatás. A támogatás feltételeiből is annak regionális támogatás jellegére lehet következtetni: a beruházást ugyanis "támogatásra szoruló térségben kell megvalósítani". A támogatás hatása nyilvánvalóan a kedvezményezettet érinti, összege a befektetés összköltségének 15%-át teszi ki.

A ***versenytorzítás*** kapcsán emlékeztetett arra, hogy 1983 (amikor a támogatást kapta) és 1985 között a Deufil kapacitását, illetve közös piaci részesedését megduplázta. Ez nem a piac rendes működésének, hanem az állami támogatásnak volt az eredménye. A befektetési költségek csökkentésével a támogatás lehetővé tette, hogy a cég függetlenítse magát az adott piac gazdasági feltételrendszerétől.

A különböző tagállamok termelői közötti szabadversenyt torzító támogatás szükségképpen ***érinti a Közösségen belüli kereskedelmet*** is. (*917.o.*)

A befektetés támogatása nyilvánvalóan ***ellentétes a közös érdekekkel***, amelyek legfeljebb a létező kapacitások fenntartását, de inkább azok csökkentését kívánná meg.

A tagállami bíróság feladata a Közösség érdekét a ***jogos várakozás*** védelmének elvével kibékíteni.[32] Adott ügyben egyébként a felperes erre való hivatkozását megalapozatlannak tartaná a főügyész.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bizottság határozatában tökéletesen megindokolta (kapacitás-kihasználtság, a piac jellemzői, a kereskedelem nagysága), hogy a támogatás miért ***torzítja a versenyt és érinti a tagállamok közötti kereskedelmet***, így a Deufil ez irányú kérelmeit elutasítja a Bíróság. (*12.*)

A ***92. cikk (3) bekezdése*** kapcsán a Bíróság felidézi, hogy a Bizottságot e téren széles körű mérlegelési jogkör illeti meg, amely során gazdasági és szociális szempontokat közösségi kontextusban értékel. A Bizottság nem lépte túl diszkrécióját: ***egy kapacitásnövelő***

[32] Hivatkozik: a 205 és 216/82 Deutsche Milchkontroll/Németország ügyre; [1983] ECR 2633, 33. szakasz

beruházás, olyan piacon, ahol eleve többletkapacitás létezik, ***ellentétes a közös érdekkel***, illetve a támogatás nem alkalmas az adott térség gazdasági fejlődését elősegíteni. (*18.*)

A ***támogatási kódex*** iránymutatásnak minősül, rögzíti egyrészt a Bizottság eljárását, másrészt a tagállamoktól elvárt magatartást, azaz hogy a szintetikusszál-iparban milyen támogatások nyújtásától tartózkodjanak. Nem tér el, és nem is térhetne el a Szerződés 92-93. cikkeitől.

Jóllehet a támogatási kódex 1985-ig nem tartalmazta a polipropilént, lévén ez új termék, a piaci állapotok miatt semmi nem indokolja, hogy az erre vonatkozó támogatást más módon kellene kezelni.

Mivel a vitatott összeg nyilvánvalóan állami támogatás, arról értesíteni kellett volna a Bizottságot, és döntéséig nem lett volna szabad a támogatást kifizetni. Ahol a 93. cikk (3) bekezdését megsértve nyújtottak állami támogatást, a Bizottság határozatában elrendelheti, hogy a tagállami hatóságok ***követeljék vissza*** a támogatást. (*24.*)

Az a tény, hogy a polipropilénre ***nem terjedt ki a támogatási kódex***, nem alapozhatta meg a felperes olyan jogos várakozását, amely akadálya lehetett volna annak, hogy a Bizottság határozatában elrendelje a támogatás visszakövetelését. (*25.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a keresetet elutasítja.

Európai Közösségek Bizottsága/Német Szövetségi Köztársaság

A Bíróság
1990. szeptember 20-i ítélete

C-5/89

ECR 1990 I-3437

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság a Bizottság keresete alapján megállapította, hogy az NSZK megsértette a Római Szerződésben vállalt kötelezettségeit, mivel nem hajtott végre egy neki címzett bizottsági határozatot.

Az ügyre a jogtalan állami támogatás ***visszakövetelése*** kapcsán szokás gyakran hivatkozni. Tanulságokat a következőkben hordoz:

- a Bizottság által elrendelt visszakövetelés alól nem lehet egykönnyen kibúvót találni, a ***tagállami eljárásjogi rendelkezés*** jelentette akadályra sem lehet sikeresen hivatkozni,
- ***ha a tagállam nem teljesíti*** a 93. cikk (2) bekezdése szerinti ***bizottsági határozatot***, akkor ugyanezen cikkben található különleges felhatalmazás alapján a Bizottság közvetlenül (a 169. cikk szerinti jogsértési eljárást mellőzve) a Bíróságtól kérheti annak megállapítását, hogy adott tagállam megsértette közösségi jogi kötelezettségvállalását.

Az ügyre *Bizottság/NSZK* néven szokás hivatkozni.

II. A Bizottság eljárása, előzmények

A Bizottság 1985 tavaszán eljárást indított Németországgal szemben, mivel újsághírekből azt az értesülést szerezte, hogy Baden-Württenberg tartomány előzetes bejelentés nélkül 2 millió DEM támogatást adott a BUG-Alutechnik GmbH-nak. A 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást lezárva meghozta a 88/174/EGK határozatot[33], amelyben a támogatást a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősítette. A határozat 2. cikke elrendelte, hogy "a szóban forgó támogatást vissza kell követelni; a Német Szövetségi Kormány a határozat kézbesítésétől számított két hónapon belül köteles tájékoztatni a Bizottságot az ennek érdekében megtett intézkedésekről."

A német kormány azonban nem tette meg a kívánt lépéseket, ehelyett levelezésbe kezdett a Bizottsággal, részben annak döntését vitatva, részben a visszakövetelés lehetetlenségére hivatkozva, a határozatot azonban nem támadta meg. Hiába javasolta, hogy a Bizottság várja meg a hasonló kérdésben bírósági döntést hozó *Alcan*[34] ügyet, a közösségi szerv a 93. cikk (2) bekezdése alapján 1989 januárjában keresetet nyújtott be a Bíróságnál.

[33] OJ 1988 L 79/29.o.
[34] C-94/87 Bizottság/Németország; [1989] ECR 175

III. A felek érvelése

A ***Bizottság*** a fentiek szerint kérte, hogy a Bíróság állapítsa meg a tagállam jogsértését.

Az ***NSZK*** azzal védekezett, hogy a határozatot a jogos várakozás védelme miatt teljességgel lehetetlen végrehajtani, a jogos várakozást a most alkalmazandó baden-württenbergi közigazgatási eljárásról szóló törvény 48.§-a kifejezetten is védi:

- egyrészt egy kedvezményt nyújtó jogellenes hatósági intézkedést nem lehet anélkül visszavonni, hogy a szóban forgó érdekeket először mérlegelték volna; ebben az esetben fontosabbnak kell értékelni a vállalat jogos várakozását, mint a Közösségnek a visszaköveteléshez fűződő érdekét;
- másrészt a visszafizetés azért is lehetetlen, mert arra csak az azt követő egy éven belül van lehetőség, hogy a hatóság a jogellenességről tudomást szerzett.

IV. A főügyész véleménye

Darmon főügyész először is rámutatott a mostani ügy és a nem sokkal ezt megelőzően hozott *Alcan* ítélet közötti szinte teljes egybeesésre, de ettől függetlenül részletesen véleményezte az ügyet. A Bíróság követte a főügyész véleményét.

Korábban hozott ítéletben a Bíróság kimondta, hogy ha egy tagállam a határozat végrehajtása során nem látott nehézségekbe ütközik, akkor ezekről tájékoztathatja a Bizottságot, kérve a határozat megfelelő módosítását. A nehézségeket tehát közösen kell megoldani. Ezt a fajta ***együttműködési kötelezettséget*** a Szerződés 5. cikkéből lehet levezetni. (*vél.7.*)

Ha a határozat felülvizsgálatát nem kérték, csak a kedvezményezett – nem pedig a tagállam -, hivatkozhat a tagállam által indított visszakövetelési eljárásban jogos várakozásának védelmére. Így a ***tagállami bíróság*** feladata mérlegre tenni a jogos várakozást és a visszaköveteléshez fűződő érdeket. (*vél.17.*) Nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy a kedvezményezett vállalat jogosult ***a Bíróság*** előtt a visszakövetelést elrendelő határozat megsemmisítését kérni (lásd pl. *Deufil* ügy[35]). (*vél.28.*)

A kedvezményezettől elvárható, hogy bizonyosodjon meg a 93. cikk szerinti eljárás betartásáról. Ennek hangsúlyozásaként felidézi a jogtalanul adott támogatások nagy mértékét: 1985-ben 5 millió ECU, 1986-ban 11 millió ECU, 1987-ben pedig 747 millió ECU. (*vél.21.*)

Ezek fényében úgy véli, hogy nem túlzott követelmény azt mondani, hogy az a vállalat, amely ***nem bizonyosodott meg*** a támogatás bejelentéséről, ***nem hivatkozhat jogos várakozásának védelmére***. (*vél.24.*)

Mancini főügyész, jóllehet elismerve, hogy ez nem az ő, hanem a tagállami bíróság feladata lenne, pontosította a német hatóságok német jogra vonatkozó jogértelmezését is. E szerint az egy éves határidő a Bizottság döntésétől, nem pedig attól a naptól számítandó, amikor a Bizottság tudomást szerzett a jogtalan támogatásról (mint ahogy a német kormány tudni vélte).

[35] 310/85 Deufil/Bizottság; [1987] ECR 901, 20-25. szakasz

V. A Bíróság ítéletének indoklása

"A jogtalan állami támogatás visszakövetelése – mint ahogy erről a Bíróság többek között a *C-142/87 Belgium/Bizottság* (1990 ECR I-959) ügyben is döntött – alapvetően a releváns ***tagállami eljárásjogi szabályok szerint*** történik, de azzal, hogy e szabályokat oly módon kell alkalmazni, hogy a közösségi jog által elrendelt ***visszakövetelés ne váljon gyakorlatilag lehetetlenné.***" (*12.*)

A jogtalan tagállami támogatások visszakövetelésénél segítségül lehet hívni a ***jogtalan közösségi támogatások*** visszakövetelése kapcsán keletkezett esetjogot[36]. A 93. cikk szerinti felülvizsgálat kötelező természete folytán a kedvezményezett alapvetően nem hiheti azt jóhiszeműen, hogy a támogatás jogszerű, kivéve ha azt a megfelelő eljárás betartásával nyújtották. Egy ***gondos üzletember*** alapvetően meg kell hogy tudjon bizonyosodni az eljárás betartásáról. (*14.*) Azzal, hogy a Bizottság a Hivatalos Lapban közleményt publikált, tájékoztatta a támogatás potenciális kedvezményezettjeit a jogtalanul kapott támogatás kockázatairól (lehet, hogy később vissza kell téríténiük).

A jogtalan támogatás kedvezményezettje számára nem kizárt, hogy jogos várakozását rendkívüli körülmények fennállásával magyarázza, és így ne térítse vissza a támogatást. Ilyen esetben a ***tagállami bíróságnak*** kell döntést hoznia, szükség esetén kérve az EKB jogértelmezését. (*16.*)

Azonban ***a jogtalan támogatást nyújtó hatóságok, azért, hogy elkerüljék a Bizottság határozatának végrehajtását, nem hivatkozhatnak a kedvezményezett jogos várakozásának védelmére***. Ha ez így volna, a 92. és 93. cikkeknek semmi haszna nem lenne, mivel a tagállam saját jogellenes magatartására hivatkozva hatástalaníthatná a közösségi intézmény ellene hozott döntését. (*17.*)

Egy tagállam ***nem hivatkozhat belső jogrendjében létező szabályokra***, gyakorlatra vagy körülményekre, hogy ily módon igazolja közösségi jogi kötelezettségeinek való meg nem felelést. (*18.*) "Így a hatósági intézkedések visszavonásának határidőt tűző tagállami rendelkezést úgy kell alkalmazni, hogy ***a közösségi jog által elrendelt visszakövetelés ne váljon gyakorlatilag lehetetlenné,*** és hogy a Közösség érdekeit teljes mértékben figyelembe vegyék." (*19.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

Azzal, hogy az NSZK nem hajtotta végre a Bizottság 88/174/EGK határozatát, elmulasztotta közösségi jogi kötelezettségeinek teljesítését.

[36] 205-215/82 egyesített ügyek Deutsche Milchkontroll/Németország; [1983] ECR 2633, 30-32. szakasz

Firma Sloman Neptun Schiffahrts AG/Sebbetriebsrat Bodo Ziesemer der Sloman Neptun Schiffahrts AG

A Bíróság
1993. március 17 -i ítélete

C-72/91 és C-73/91 egyesített ügyek

[1993] ECR I-887.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság egy német bíróság kérdéseire válaszul megállapította, hogy az egyes német hajótársaságok költségeit csökkentő munkajogi előírásokat nem lehet a 92. cikk (1) bekezdése alá tartozó állami támogatásnak tekinteni. Az ítélet, de különösen a kapcsolódó főügyészi vélemény hasznos adalékul szolgálhat az állami támogatás fogalmának tanulmányozásához.

- A Bíróság a Bizottság álláspontjával szembehelyezkedve megerősíti korábbi döntéseit, mely szerint az ***államháztartás megterhelése*** hiányában nem lehet szó állami támogatásról.
- A cikk szövegezésének különbségtétele (***államtól vagy állami forrásból***) csak arra szolgál, hogy a nem közvetlenül az államtól származó, magán- vagy állami testületeken keresztül nyújtott kedvezmények is a 92 (1) cikk hatálya alá kerüljenek.
- A főügyész véleménye a tagállami forráson kívül a ***szelektivitás*** (***kivétel természetű intézkedés***) kontra általános intézkedés kapcsán tartalmaz érdekességeket.

Az ügyet "*Sloman Neptun*" néven ismeri a szakirodalom.

II. Tények

A Sloman Neptun hajótársaság saját üzemi tanácsa ellen azért indított munkaügyi pert a brémai bíróság előtt, mert az nem járult hozzá, hogy a társaság olyan Fülöp-szigeteki tengerészeket foglalkoztasson, akiknek a német béreknél 20%-kal kevesebb fizetést adott volna. Erre a vonatkozó német jogszabályok adtak lehetőséget, ezek rendelkezéseiről azonban azt állította az üzemi tanács, hogy sértik a Szerződés 92. cikkét. A zászló jogáról szóló törvény értelmében ilyen esetben, amikor a hajó a Nemzetközi Hajóregiszterbe bejegyzésre került, a tengerész pedig nem német állampolgár, és nem is rendelkezik ott állandó lakóhellyel, nem kötelező a német jog szerint megkötni a munkaszerződést.

III. A tagállami bíróság kérdései

A brémai munkaügyi bíróság kérdése arra irányult, hogy összeegyeztethető-e a Római Szerződés 92. és 117. cikkével az 1989-ban elfogadott Nemzetközi Tengeri Hajóregiszter (ISR) törvény azon rendelkezése (ez módosította a fentiek szerint a zászlók jogáról szóló törvényt), amely szerint a Németországban állandó lakóhellyel nem rendelkező, külföldi tengerészekre nem vonatkoznak a kollektív megállapodások (Németországban ezek

határozzák meg a minimálbért, nem pedig jogszabályok), és így ők a németnél alacsonyabb "hazai ország" szinten, kevésbé kedvező munkakörülmények mellett foglalkoztathatók.

IV. A Bizottság és más szereplők állásfoglalásai

A ***Bizottság*** véleményében a vonatkozó jogszabályhelyet kétségtelenül a 92. cikk hatálya alá eső állami támogatásnak minősítette. Az ***általánosan kötelező szabályok alól adott felmentés akkor is állami támogatás***, ***ha a kedvezményt nem állami pénzekből finanszírozzák*** – ezt az értelmezést a 92. cikk (1) bekezdésének megfogalmazása teszi lehetővé, amely különbséget tesz az állam által nyújtott, illetve az állami forrásokból származó támogatás között. Az ISR következtében a német hajótársaságok kedvezőbb helyzetbe kerülnek. Végső soron a tagállami költségvetést terheli a kedvezmény: az alacsonyabb bérek folytán csökken az adó- és a társadalombiztosítási bevétel. Fiktív példaként hozta fel azt az esetet, amikor az állam egy termék vásárlásához kötődő lefölözést vezet be, amelyet egy olyan alapba kell fizetni, amely azt egyes vállalatoknak ad tovább – ez véleménye szerint mindenképpen állami támogatásnak minősül.

A ***tagállami bíró*** vélekedése szerint szintén állami támogatásról van szó, mivel a rendelkezés a német munkajog és tb-jog alkalmazásának részleges felfüggesztését teszi lehetővé; a rendes szabályok szerinti pénzügyi terhek alól való felmentés az esetjog szerint a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá esik.[37]

V. A főügyész véleménye

Darmon főügyész terjedelmes véleményében áttekinti az állami támogatás fogalmához kapcsolódó esetjogot, a GATT- és az USA-beli tapasztalatokat, melynek végén arra a következtetésre jut, hogy a német szabályozás nem tekinthető állami támogatásnak. A vélemény hasznos referencia a támogatás fogalmi elemei közül az "***állami forrásból származó***" és a "***szelektív***" kitételek értelmezéséhez. A Bíróság a vélemény következtetésével egybecsengően, de más indoklást követve válaszolta meg a tagállami bíró kérdését.

A Bíróság még nem mondott kifejezetten véleményt arról, hogy egy vállalatot terhelő költségek csökkentését eredményező állami intézkedés, ***támogatás-e, ha nem érhető tetten az állam, illetve egy e célra létrehozott magán- vagy állami szerv pénzügyi hozzájárulása.***

- Az *olasz textilipar* ügyében[38], ahol a munkáltatók tb-terheit a textiliparban TB intézmények fizették, a Bíróság úgy vélte, hogy mivel az alapokat állami jogszabállyal elrendelt kötelező hozzájárulással finanszírozták, és mivel azok e jogszabályok alapján működnek, ezeket állami forrásnak kell tekinteni, még akkor is, ha ezeket az állami hatóságoktól elkülönült intézmények kezelik. *(vél.12.)*
- A *Steinike und Weinlig* ügy[39] tárgyát a német agrár- és faipari termékek forgalmazását támogató alap képezte. E szerint a 92. cikk alkalmazásakor elsődlegesen a támogatásnak a kedvezményezett vállalatokra vagy termelőkre gyakorolt hatását kell figyelembe venni, nem pedig a támogatás odaítélésével megbízott intézmény státuszát.

[37] Hivatkozik a 173/73 Olaszország/Bizottság ügyre; [1974] ECR 709
[38] 173/73 Olaszország/Bizottság; [1974] ECR 709, 15. szakasz
[39] 78/76 Steinike und Weiling/Németország; [1977] ECR 595, 21. szakasz

- A *Bizottság/Franciaország* esetben[40] a Nemzeti Mezőgazdasági Hitel Alap tevékenységét kellett megítélni, amely működése során felhalmozott többletéből a legszegényebb termelőknek szolidaritási támogatást nyújtott. A Bíróság szerint a 92. cikk hatálya alá esik az a szolidaritási segély, amelynek létrehozásáról és finanszírozásáról állami testület döntött, amelynek jóváhagyása állami hatóság jóváhagyásától függ, és amelynek részletes szabályai hasonlóak az állami támogatások odaítélésénél szokásos előírásokhoz.
- A *Franciaország/Bizottság* ügyben[41] a piaci kamatnál olcsóbb hitelhez jutást lehetővé tevő, államilag létrehozott Ipari Modernizációs Alapot (FIM) kellett a 92. cikk alapján elbírálni. Az alapot ipari fejlesztési számlákból finanszírozták, amelyek a jövedelemadó alól mentes, rövidtávú magán letéti számlák ("Codevi") voltak. A Bizottság nem kifogásolt értékelése szerint a Codevi-k adómentessége és az ilyen számlákon levő pénzek FIM hitelek finanszírozására való felhasználása a 92. cikk hatálya alá esik, mert az az állami adóbevételek kárára megvalósuló kamattámogatást jelent.
- A *Bizottság/Olaszország* ügyben[42] a cukorrépa termelőket a közösségi rendelet alapján nekik járó támogatás rovására lefölözés terhelte, hogy ezzel részben fedezzék a cukortermelők tárolási költségeit. Az ügy érdekessége, hogy az alapot és a lefölözést a két iparág szövetségei közötti megállapodás hozta létre. A Bíróság mégis megállapította a 92. cikk (1) bekezdés alkalmazhatóságát, mert az olasz hatóságok beavatkozása nem az alap jóváhagyására szorítkozott. A megállapodás olyan elemeket tartalmaz, amelyek idegenek egy szokványos megállapodástól: a mezőgazdasági miniszter mondta ki a megállapodás megkötését, az mindenkire nézve kötelező érvényű, létrehoztak a rendelkezés végrehajtását felügyelő, a miniszter képviselője által vezetett bizottságot, stb. Ilyen körülmények között a magánkezdeményezésű és az állami intézkedések egymástól szétválaszthatatlan egységet alkotnak, melynek célja az olasz cukoripar támogatása.

Jelen ügy abban tér el e korábbiaktól, hogy a támogatást fizetők (a külföldi tengerészek) és a kedvezményezett (a német hajótársaságok) között ***most nincsen állami közvetítő intézmény***.

Az EU és az ***USA megközelítése*** között az a különbség, hogy a ***GATT-kódex állami támogatás szabályainak*** alkalmazása során az USA akkor is elismeri a szubvenció létét, ha az magán finanszírozású (de nyilván itt is szükséges valamilyen beavatkozó állami intézkedés). Így pl. egy 1982-es esetben szubvenciónak minősítették, hogy Spanyolország arra utasította a bankokat, hogy kedvező feltételekkel adjanak kölcsönt az exportáló vállalatoknak, melynek szankciójaként az USA értékkiegyenlítő vámot vezetett be. *(vél.34.)*[43]

Azt az állami intézkedést, amely azt írná elő, hogy ***természetes személyek, vagy vállalatok bizonyos összeget utaljanak át egy vállalat számára, állami támogatásként*** kellene értékelni.

Az esetjog alapján elsősorban a támogatás ***hatásaira*** kell tekintettel lenni. Ezért nincs különösebben szükség a pénzek eredetét figyelembe venni. Ahol az állam sajátos gyakorlata derogáció[44] révén kedvez egy vállalatnak, az a finanszírozás eredetétől függetlenül befolyásolja a versenyt, és a 92-93. cikkeket alkalmazni lehet. (*vél.41.)*

[40] 290/83 Bizottság/Franciaország; [1985] ECR 439, 15. szakasz
[41] 102/87 Franciaország/Bizottság; [1988] ECR 4067, 5. szakasz
[42] 72/79 Bizottság/Olaszország; [1980] ECR 1411, 23-24. szakasz
[43] Megjegyzendő, hogy az ilyen esetet a Van der Kooy esetjog alapján a 92 (1) cikk hatálya alá lehet vonni, ha az állam irányítani képes a kedvezményt adó vállalatot.
[44] A vélemény egyik fő jellemzője, hogy az egyébként általánosan kötelező szabálytól való eltérésben látja az állami támogatások lényegét.

Az intézkedés állami természete a felelősség kérdésén múlik. Azt kell megnézni, hogy a támogatás olyan magatartás eredménye-e, amelyért az állam a felelős. Az állami befolyásolás kapcsán a *Van de Kooy* esetre emlékeztet Darmon főügyész. (*vél.43.*)

Az állami intézkedés ***opcionális jellege*** nem zárja ki, hogy állami támogatásról legyen szó - valójában a legtöbb támogatás csak lehetőség, nem kötelező élni vele. *(vél.44.)*

A ***szelektivitás kontra általános intézkedés*** kérdését boncolgatva (ami nem esik a 92. cikk hatálya alá) elsőként idézi a *Bizottság/Írország* esetet[45], ahol a Bizottság úgy vélte, egy tagállam valamennyi termékét az importált árukkal szemben kedvezőbb helyzetbe hozó intézkedés túlzottan általános ahhoz, hogy állami támogatásnak lehessen tekinteni. Ugyanitt Capotori főügyész éppen ellenkező álláspontra helyezkedett, elutasítva a "bizonyos vállalatok vagy bizonyos termékek előállítása" kitétel túlzottan szűk, szektorális jellegű értelmezését. Érvelése szerint a 92. cikk (3) bekezdésének kivételei között számos olyan eset van (pl.egy ország gazdasági válsága, természeti katasztrófa), amelyek a tagállam egészére kiterjedő támogatás a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozását előfeltételezik. Darmon főügyész ezzel egyetért, de idézi C. Quigley megállapítását: "***az általános támogatások és a gazdaságpolitika általános intézkedései közötti határvonal rendkívül bizonytalan***".[46]

Darmon főügyész szerint egy specifikus tényezőnek kell ahhoz fennállnia, hogy egy általános intézkedést állami támogatásként lehessen értékelni. A 92. cikk (1) bekezdése alkalmazásának egyetlen feltétele, hogy az intézkedés természeténél fogva ***kivételt*** jelentsen a keretét képező általános rendszer szabályai alól. *(vél.50.)* A kivétel koncepciója, nem pedig az egyes kedvezményezettek azonosítása teszi lehetővé, hogy ***különbséget tegyünk a 92. cikk alá tartozó támogatások és a gazdaság- vagy szociálpolitika általános intézkedései között***.[47] *(vél.55.)* Azt is megjegyzi, hogy egyes szerzők az ő általa használt ***derogáció*** helyett a ***diszkrimináció*** kifejezést használják.

Ezek alapján úgy vélekedik, hogy a német jogszabály rendelkezése egyáltalán ***nem tekinthető kivételnek***. Ez egyszerűen egy előírás, amely kijelöli a német jog alkalmazásának határait, pontosabban lehetővé teszi az egyének számára az alkalmazandó jog megválasztását. *(vél.75.)*

Az értékelés során a német ***jogalkotó szándéka közömbös***, mert a Bíróság esetjogában nem az intézkedés céljára, hanem annak ***hatására*** helyezi a hangsúlyt. (*vél.79.)*

Összefoglalásként hozzáfűzhetjük, jóllehet a főügyész ezt így kifejezetten nem fogalmazza meg, hogy nem azért nem tekinti a jogszabályt állami támogatásnak, mert azt nem az állam finanszírozza (ennyiben esetjog újító a szándéka!), hanem, mert az nem kivétel természetű, így inkább általános gazdaságpolitikai, mintsem szelektív intézkedésnek tekintendő.

VI. A Bíróság ítéletének indoklása

[45] 294/81 Bizottság/Irország; [1982] ECR 4005

[46] The Notion of State Aid in the EEC; in: E.L.Rev. vol.13. 1988, 245.o.

[47] Megjegyzés: egy állami fellépés helyes jogi megítéléséhez tehát nem elég elhatárolni egymástól a vállalkozói döntéseket a hatóságiaktól (előbbire az antitröszt jog, nem pedig a 92. cikk alkalmazható), hanem a hatósági aktusokon belül is különbséget kell tenni az egyedi természetű és az általános gazdaságpolitikai intézkedések között is (csak az előbbiek esnek a 92. cikk hatálya alá).

A Bíróság először is – mint oly gyakran a 177. cikk szerinti eljárása során – némileg pontosította-átfogalmazta a brémai bíró kérdését. Tagállami bíróság ugyanis nem tehet fel egy támogatás összeegyeztethetőségére vonatkozó kérdést, mert ezt egyedül a Bizottság jogosult eldönteni. Csak azt kérdezheti meg, hogy a szóban forgó állami intézkedés a 92. cikk (1) bekezdése alá tartozó állami támogatás-e vagy sem.

A 92. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak csak azok a kedvezmények tekintendők, amelyek közvetlenül vagy közvetve ***állami források***ból nyújtanak.[48] A cikk megfogalmazásának különbségtétele (államtól vagy állami forrásból) csak arra szolgál, hogy a nem közvetlenül az államtól származó, magán- vagy állami testületeken keresztül nyújtott kedvezmények is a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá kerüljenek. *(18.)*

A német szabályozásnak nem szándéka olyan kedvezményt adni, amely az államra vagy az előbb említett testületekre többletterheket ró. ***Csupán a hajótársaságok javára ad lehetőséget a munkaszerződések keretének módosítására***. A tb- és adó***veszteségek e rendszer szerves részei***, nem pedig az érintett vállalatok kedvezésének eszköze. *(21.)*

VII. Az ítélet rendelkező része

"Egy tagállam által létrehozott olyan rendszer, mint pl. a Nemzetközi Hajó Regiszter (ISR), amely lehetővé teszi, hogy adott tagállamban állandó lakóhellyel nem rendelkező, nem tagállami tengerészekkel olyan munkakörülményekhez és fizetéshez kötött munkaszerződést kössenek, amelyre nem tejed ki adott tagállam joga, és azok jelentősen előnytelenebbek, mint a tagállam állampolgárainak számító tengerészekkel kötött szerződések, a Szerződés 92. cikk (1) bekezdése értelmében nem minősül állami támogatásnak, a Szerződés 117. cikke pedig nem zárja ki egy ilyen rendszer alkalmazását."

[48] Hivatkozik a 82/77 Openbaar Ministerie of the Netherlands/Van Tiggele ügyre; [1978] ECR 25, 23-25. szakasz

Európai Közösségek Bizottsága/Görögország

A Bíróság
1993. június 10-i ítélete

C-183/91

[1993] ECR I-3131.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bizottság keresete alapján a Bíróság megállapítja, hogy Görögország nem teljesítette közösségi jogi kötelezettségeit, mivel a Bizottság határozatának ellenére nem fizettette vissza az adómentesség formáját öltő állami támogatást. Az ügy tanulságai:

- ***az exportteljesítményhez kötött adómentesség*** állami támogatás
- illegális támogatás ***visszakövetelése*** csak akkor tagadható meg, ha az ***abszolút lehetetlen*** – a kormány előtt tornyosuló jogi nehézségek, illetve a visszakövetelés gazdaságtalansága nem elegendő ellenérv, a Bizottsággal együttműködve, jóhiszeműen mindent meg kell tenni a határozat végrehajtása érdekében.

II. A Bizottság határozata, előzmények

1988 márciusában a görög pénzügyminiszter E.3789/128 határozatával egyszeri adót vetett ki, amely meghatározott vállalatok az előző pénzügyi év szerinti nettó bevételének 5-10%-át tette ki. A határozat 1. cikk (2) bekezdése viszont az exporthoz kapcsolódó bevételeket kivette az adó alól.

A be nem jelentett támogatás miatt indított eljárás végén, 1991 júliusában a Bizottság 89/659/EGK határozatában[49] az adómentességet jogtalan és a közös piaccal összeegyeztethetetlen támogatásnak mondta ki, elrendelte annak utólagos megfizetését, továbbá a megtett intézkedésekről tájékoztatást, a támogatásról és a visszakövetelésben érintett vállalatok kilétéről pedig jelentést kért Görögországtól.

Görögország a rendelkezésre álló határidőn belül nem támadta meg a Bizottság határozatát, de nem is hajtotta azt végre. Egy sor bizottsági levélre válaszolva csupán azzal védekezett, hogy a támogatás kivételes természetű volt, és a visszakövetelés abszolút lehetetlen.

III. A felperes keresete, a tagállam védekezése

A ***Bizottság*** a 93. cikk (2) bekezdésének második albekezdése alapján annak megállapítását kérte a Bíróságtól, hogy Görögország elmulasztotta teljesíteni a Római Szerződésből eredő kötelezettségeit. Minden visszakövetelés szükségképpen visszaható jellegű – közösségi jogi kötelezettség megsértését nem lehet tagállami jog alapján kimenteni, még ha az adott tagállam alkotmányát érinti is.

[49] OJ 1989 L 394/1.o.

A ***görög kormány*** megismételte korábbi, a visszakövetelés abszolút lehetetlenségére vonatkozó érveit, illetve a határozat jogszerűségét is támadta. A lehetetlenség kapcsán az alkotmány azon rendelkezésére hivatkozott, amely szerint ***visszamenőleg nem lehet adót kivetni*** – márpedig a visszakövetelés csak így lenne lehetséges. Ez az ***alkotmányos tilalom*** olyan általános jogelveket tükröz, mint a jogbiztonság, a jogos várakozás védelmének elve, amelyeket a közösségi jogrend is elismer. További nehézséget okoz a Közösségen belüli, illetve az azon kívülre irányuló exportbevételek között különbséget tenni, továbbá ***a visszaköveteléssel járó adminisztráció költségessége a visszafizetést gazdaságtalanná és ésszerűtlenné teszi***.

IV. A főügyész véleménye

Van Gerven főügyész véleményét követve hozott döntést a Bíróság. Az esetjogot felidézve cáfolta, hogy Görögország az abszolút lehetetlenségre sikerrel hivatkozzon.

Közömbös, hogy a nehézségek ***alkotmányos*** jellegűek. A tagállamok a ***közösségi jog elsőbbsége*** alapján kötelesek e jog teljes körű alkalmazását biztosítani. Megoldást nem feltétlen az alkotmány módosítása jelent, először annak közösségi joggal konform értelmezését kell megpróbálni – mint azt az egyszeri adó bevezetése is bizonyítja, az alkotmány nem tiltja teljesen a visszamenőleges intézkedést. Egyébként is, a szükséges végrehajtó intézkedés nem egy visszaható hatályú adókivetést jelent, hanem egy jogtalanul, a jogi hierarchiában magasabban álló jog megsértésével adott adómentesség eltörlését.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

Görögország ebben az eljárásban ***nem kifogásolhatja a bizottsági határozat jogszerűségét***. Nem hivatkozhat arra, hogy a határozat részét képező visszakövetelés elrendelése általános jogelveket sért. Egyetlen védekezése lehet, hogy a támogatás visszakövetelése abszolút lehetetlen. (*10-13.*)

A jogtalan támogatás ***visszakövetelés***ének elrendelése a jogtalanság megállapításának ***logikus jogkövetkezménye***.[50] Ez a következmény ***nem lehet a támogatás formájának függvénye***. (*16.*)

Ahol a jogtalan támogatást ***adómentesség*** formájában nyújtották, nem helyes azzal védekezni, hogy a visszakövetelés szükségképpen adókivetést kell hogy jelentsen, amelyet viszont pl. a közösségi jog alapvető elvei alapján sem lehet megvalósítani. A Bizottság határozata alapján a görög hatóságoknak pusztán azt kell elrendelniük, hogy a támogatásban részesült vállalatok a jogtalanul kapott támogatás mértékének megfelelő összeget fizessenek vissza. (*17.*)

Mi több, amíg a kedvezményezett a visszaköveteléssel szemben joggal hivatkozhat rendkívüli körülményekre, ***a tagállam ezt a vállalat vonatkozásában – saját jogsértését kimentendő – nem teheti meg***, hiszen ezzel megsemmisülne a 92. és 93. cikkek praktikus hatása.[51]

[50] Hivatkozik a C-142/87 Belgium/Bizottság ügyre; [1990] ECR I-959, 66. szakasz
[51] Hivatkozik az 5-/89 Bizottság/Németország ügyre; [1990] ECR I-3437, 15-17.szakasz

Az, hogy egy tagállam a visszakövetelés abszolút lehetetlenségére hivatkozhat a Bíróság előtt, nem jelenti azt, hogy ne kellene a Bizottsággal az 5. cikkből levezethető kötelezettségek alapján ***együttműködnie***.[52] Így tájékoztatnia kell a határozat végrehajtása során felmerülő problémákról vagy a Bizottság által korábban nem látott nehézségekről, és ezzel együtt javasolnia kell a határozatnak a megváltozott körülményekhez igazodó módosítását. (*19.*) Ebben az esetben a görög kormány csupán értesítette a Bizottságot a felmerült jogi és praktikus nehézségekről, anélkül, hogy ***kísérletet tett volna a jogtalan támogatás visszakérésére,*** és anélkül, hogy ***javaslatot tett volna a határozat alternatív végrehajtási módjára.*** *(20.*) Ilyen körülmények mellett nem hivatkozhat a görög kormány a határozat végrehajtásának abszolút lehetetlenségére.

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bizottság 89/659/EGK határozatának végre nem hajtásával Görögország elmulasztotta a Római Szerződés szerinti kötelezettségeinek teljesítését.

[52] Hivatkozik az 52/84 Bizottság/Belgium ügyre; [1986] ECR 89

William Cook plc/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1993. május 19-i ítélete

C-198/91

[1993] ECR I-2487.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság az érintett piac jellemzőinek, a támogatás piaci hatásának hiányos feltárása miatt részben megsemmisíti a Bizottság határozatát, amelyben az bizonyos támogatásokkal szemben nem emelt kifogást. Az ítélet fontos tanulságokat hordoz az alábbiak terén:

- a Bizottság ***előzetes eljárását lezáró döntés megtámadhatósága***
- az eljárásban értelemszerűen részt nem vevő érdekelt versenytárs ***perképessége*** (mikor támadhatja meg a Bíróság előtt a nem neki címzett határozatot)
- ***acélipari*** támogatás
- mikor kell a ***Bizottságnak megindítania a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást***

Az ügynek folytatása is van: az újabb bizottsági határozatot, amely megtiltja a korábban nem kifogásolt támogatásokat, Spanyolország támadta meg (sikertelenül) a Bíróság előtt.[53]

Az ügyre "*Pyrsa*" vagy "*Cook*" néven szokás hivatkozni.

II. A Bizottság határozata

Az ítélet tárgya a Bizottság NN 12/91 határozata, amelyről a Bizottság 1991. május 26-i levelével tájékoztatta a felperest (akkori panaszost). A határozatban a Bizottság nem emelt kifogást több, a Piezas y Rodajes SA ("Pyrsa") acélipari vállalatnak nyújtott támogatásokkal szemben. Az előzmények a következők voltak.

1987. május 26-án a Bizottság a 92(3)(a) cikk alapján jóváhagyta a Spanyolországban alkalmazott általános regionális támogatási programot, amely Teruel tartományban 75% NGE maximális támogatási mértéket tesz lehetővé. E tartományban a Pyrsa 2,788 milliárd PTA beruházásba fogott, amelynek célja a főként a bányászatban használt lánckerék és GET-részek előállítása volt.

A beruházás nagy részét kitevő támogatások a következők voltak:

- 975,9 millió PTA támogatás a spanyol kormány részéről,
- 182 millió PTA támogatás az Aragon Autonóm Közösség részéről,
- 2,3 millió PTA értékű ingatlan ajándékozása Monreal del Campo önkormányzata részéről,
- 490 millió PTA-ra 11 évig szóló hitelgarancia az Aragon Autonóm Közösség részéről (ennek 3%-a minősül állami támogatásnak),

[53] C-169/95 Spanyolország/Bizottság; [1997] ECR I-135

- az előbbi hitelhez 7%-os, 5 évre szóló kamattámogatás Teruel tartomány kormányzata részéről.

1991. január 14-én az azonos termékkört előállító brit Cook cég panaszt tett a Bizottságnál, vitatva a támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét.

1991. március 13-án a Bizottság tájékoztatta a panaszost, hogy a spanyol kormány szubvenciója a korábban jóváhagyott regionális támogatási programba illeszkedik, így az nem sérti a 92. cikket. A többi támogatással szemben viszont előzetes vizsgálatot indított, amelynek végén azonban mégsem emelt kifogást a be nem jelentett támogatásokkal szemben.

A támogatásokat lényegében jóváhagyó ***határozat két fő indokra*** támaszkodott:

- a lánckerekek és GET részek alszektorában 1988-90 között erősödött a kereslet, nincs szó többletkapacitásról,
- új üzemet hoz létre a befektetés, a támogatás intenzitása nem éri el az 50% NGE-t.

III. A felperes keresete

A Cook cég szerint a Bizottság eljárása jogellenes, mert pusztán a 93. cikk (3) bekezdése alapján vizsgálódva hozta meg döntését, nem indított főeljárást, ezzel sérültek a védelemhez való jogai, hiszen nem tudta álláspontját kifejteni. Főeljárást kell indítani, ha be nem jelentett támogatásról van szó, vagy ha annak értékelése nehézségekkel jár. A Bizottság továbbá a tényeket nagymértékben hibásan értékelte, amikor megállapította, hogy a releváns alszektorban nincsen többletkapacitás.

IV. A főügyész véleménye

Tesauro főügyész véleménye szerint a Cook keresetének helye van, amely alapján a bizottsági határozatot meg kell semmisíteni. A Bíróság is ekként hozta meg döntését. A főügyész megállapításai közül az alábbiakat érdemes kiemelni.

Az ***előzetes vizsgálódást*** a Szerződés ***rövid ideig*** tartó eljárásként képzeli el, ezzel szemben a gyakorlatban ez akár több mint egy évig is elhúzódik, ugyanis az esetjogban kialakult 2 hónapos határidő a Bizottság értelmezése szerint csak akkortól kezdődik, amikor valamennyi szükséges információ rendelkezésére áll. Ez a fajta játszadozás az idővel – különös tekintettel a közben gyakran folyó érdemi alkudozásokra – ellentétes a Szerződés céljaival, amely előzetes, nem pedig végleges véleményt vár el a Bizottságtól az előzetes eljárás végeztével. (*vél. 11.*)

Csak akkor nem javallott főeljárást indítani, ha a Közösség és a tagállam érdekeit egyaránt szolgáló állami intézkedés nyilvánvalóan megengedhető, harmadik felek véleménye ezen az értékelésen nem változtathatna, csak időhúzást eredményezne. (vél. 17.)

Harmadik személyek (a határozatban címzettként nem szereplők) ***perképességéhez*** az szükséges, hogy azok egyedileg és közvetlenül érintettek legyenek. A Cook kétségtelenül közvetlenül érintett, hiszen a támogatást engedélyező határozat folytán sérülnek üzleti

érdekei. Az egyediség kapcsán a *Cofaz* ügyben[54] a Bíróság két feltételt állított: a felperes helyzetét jelentősen befolyásolja a határozat, és vegyen részt aktívan a 93(2) szerinti főeljárásban. Az előbbi kritérium alatt azt kell ellenőrizni, hogy a felperes vállalat tevékenységének jelentős része vonatkozásában versenyez-e a kedvezményezett vállalat tevékenységi körének jelentős részével. Tesauro főügyész szerint e kritérium alapján csak a kedvezményezettel aktívan nem versenyző vállalatokat szabad kizárni. A második feltétel nyilvánvalóan csak a főeljárás végén hozott döntéseknél alkalmazható. (*vél. 19.*)

V. A Bíróság ítéletének indoklása

1. A kereset megengedhetősége

A panaszosnak küldött ***levél*** tájékoztatásul szolgál, nem tekinthető megtámadható határozatnak. Csak a spanyol kormánynak címzett NN 12/91 határozat lehet a per tárgya. (*14-15.*)

Mivel a Cook nem címzettje a határozatnak, keresete a 173 (2) cikk alapján csak akkor engedhető meg, ha a határozat őt ***közvetlenül és egyedileg*** érinti. (*18.*) Ehhez különbséget kell tenni a 93(3) cikk szerinti előzetes vizsgálat és a 93. cikk (2) bekezdés szerinti főeljárás között. Az előbbi célja, hogy a Bizottság *prima facie* véleményt formáljon a támogatás megengedhetőségéről[55], az utóbbi célja, hogy a Bizottság az információk teljességének birtokában dönthessen, amiért is fel kell hívnia az érintetteket véleményük közlésére. (*22.*)

Ha a Bizottság nem indítja meg a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást, akkor az eljárási garanciák által védeni kívánt személyek csak úgy élhetnek jogaikkal, ha kérhetik az ***előzetes vizsgálatot lezáró határozat bírósági felülvizsgálatát***. E személyek körébe azok a vállalatok vagy kereskedelmi társulások tartoznak, amelyek érdekeit a támogatás érintheti, különösen ha azok a kedvezményezett versenytársai.[56] (*23-24.*)

Mindezek alapján a Bíróság elismerte a Cook perképességét.

2. Az ügy érdemi része

A Bizottságnak akkor kell a ***93. cikk (2) bekezdése szerinti főeljárást indítania***, ha a támogatás megítélésében komoly nehézségekbe ütközik. Csak akkor korlátozhatja magát az előzetes vizsgálatra, ha annak végén arra a meggyőződésre jut, hogy a támogatás összeegyeztethető a közös piaccal. Ha viszont ellenkező következtetésre jut, illetve ha a támogatás megítélésével kapcsolatos nehézségeket nem tudja legyőzni, kötelessége minden szükséges véleményt begyűjtenie, és ennek céljából megindítani a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást. (*29.*)

A főeljárás indításának kötelezettsége nem attól függ, hogy a támogatást bejelentették-e vagy sem, azaz a ***be nem jelentett (jogellenes) támogatásnál sem kizárt, hogy csak előzetes vizsgálatot folytasson a Bizottság***. (*30.*)

A ***piac vizsgálata*** kapcsán a Bizottság elismerte, hogy nem rendelkezett pontos adatokkal a lánckerekek és GET-részek kapcsán, csak az ezeket is tartalmazó acélkohászati szektorra

[54] 169/84 Cofaz és mások/Bizottság; [1986] ECR 391
[55] Hivatkozik a 84/82 Németország/Bizottság ügyre; [1984] ECR 1451, 11-13. szakaszok
[56] Hivatkozik a 323/82 Intermills/Bizottság ügyre; [1984] ECR 3809

voltak adatai. Az egyes, ESZAK Szerződés alá nem tartozó acélszektorok támogatására vonatkozó keretszabályában[57] a Bizottság megállapította, hogy az acélkohászatban a kereslet csökkenő tendenciát mutat, a berendezések kihasználtsága pedig alacsony fokú. A Bizottság szerint 1988 után viszont javult a piaci helyzet, ezt azonban a Bíróság szerint nem bizonyította kellőképpen. A Bizottság adatai csak a termelés mennyiségére, értékére és a foglalkoztatottak számára vonatkoztak, ezek alapján nem lehetséges mérni a termelési kapacitásokat és összehasonlítani azokat a termelés és kereslet piaci viszonyaival. (35.)

Az előzetes vizsgálódás alapján tehát a Bizottság nem tudta megállapítani, volt-e többletkapacitás a lánckerekek és GET-részek alszektorában, ennek tisztázása érdekében főeljárást kellett volna indítania.

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság megsemmisíti a spanyol kormánynak címzett, a Cooknak 1991. május 29-i levéllel megküldött, a Pyrsa-nak nyújtott állami támogatásokat nem kifogásoló NN 12/91 Bizottsági Határozatot, amennyiben az a spanyol kormány 975 905 000 PTA szubvencióján kívüli támogatásokat érinti.

[57] OJ 1988 C 320/3.o.

Matra SA/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1993. június 15-i ítélete

C-225/91

[1993] ECR I-3203.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság ítéletében elutasítja a francia Matra cég keresetét, amelyben az a portugáliai Ford/VW közös beruházáshoz kapcsolódó állami támogatással szemben kifogást nem emelő bizottsági határozatot támadta. Az ügy az alábbi területeken szolgál tanulságokkal:

- egyedileg és közvetlenül érintett vállalat ***perképessége*** az előzetes vizsgálat végén hozott döntés felülvizsgálatánál
- ***regionális támogatás az autóiparban***
- ***állami támogatás fogalma: infrastruktúra-fejlesztés***, ***foglalkoztatási*** program mikor nem esik a 92. cikk (1) bekezdésének alá
- a főügyészi vélemény szól a ***támogatás intenzitásáról, a bruttó illetve nettó támogatási egyenértékről***
- a főügyész emlékeztet arra az alapelvre, hogy egy támogatás csak akkor esik a ***92. cikk (3) bekezdésének kivétele*** alá, ha a Bizottság be tudja mutatni, hogy a támogatás nélkül a ***piaci erők önmagukban nem késztették volna a kedvezményezett vállalatot olyan cselekvésre, amellyel azok hozzájárultak volna e rendelkezésbe foglalt célok eléréséhez***
- a Bizottság értékelési hibáira vonatkozó kereseti kérelem kapcsán a Bíróság szokásos módon rámutat ***felülvizsgálatának korlátozott voltára***
- ugyanazon beruházást érintő ***kartelleljárás és állami támogatás*** értékelésének viszonya (a Bizottság a két cég közös beruházását a 85(3) cikk alapján feltételekkel mentesítette 10 évre, az állami támogatást pedig engedélyezte)
- ***független szakértői tanulmányra*** támaszkodó bizottsági határozatot könnyebb "eladni" a Bíróság előtt.

II. A Bizottság határozata

1991. március 26-án a portugál kormány bejelentette a setubáli tartományban létrehozandó Newco nevű, egyterű gépjárműveket (lásd Ford Galaxy és VW Sharan) gyártó közös Ford és VW beruházás támogatási szándékát. Később, még az előzetes vizsgálat alatt a fő versenytárs, a Renault Espace gyártásában érdekelt Matra panaszt tett a Bizottságnál a tervezett támogatással szemben, és főeljárás indítását kérte az ügyben. Érdekesség, hogy a Matrával a Bizottság tisztviselői szóbeli megbeszélésen is közölték a Bizottság álláspontját, tehát lehetőséget adtak a meghallgatásra. Az előzményekhez tartozik még, hogy 1988-ban a Bizottság jóváhagyta Portugália regionális támogatási programját (SIBR), amely keretébe illeszkedik a mostani támogatás nagy része.

A Bizottság 1991. július 16-án hozott határozatában nem emelt kifogást a portugál kormány alábbi intézkedéseivel szemben:

- 89,1 milliárd ESC regionális támogatás
- 8,34 milliárd ESC adóelengedés 1987-től kezdődő 5 évre
- 36 milliárd ESC értékű, dolgozók képzését szolgáló program, melynek 90%-át finanszírozza a portugál kormány
- különféle infrastrukturális beruházások (útépítés, közművesítés).

Ez utóbbi két elemet a Bizottság nem tartotta állami támogatásnak. Az ***infrastruktúra-fejlesztésnek***, jóllehet rövid távon a Newco élvezi annak áldásait, hosszabb távon minden, a térségben megtelepedő vállalat kedvezményezettje lesz, így az nem minősül egyedi intézkedésnek. További szempont volt, hogy a Newco területén szükséges beruházásokat a vállalatok finanszírozták. A ***képzési program*** azért nem esik a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, mert azon bármely üzem dolgozói részt vehetnek, vezetősége független lesz a Newco-tól, a képzésre a teleptől különálló épületben kerül sor, illetve olyan jellegű szakmai tudást fog terjeszteni Portugáliában, amelyre korábban itt még nem volt precedens.

A támogatásnak minősülő két intézkedést értékelve úgy találta a Bizottság, hogy azok az ISBR alá esnek, intenzitásuk messze alatta marad a megengedettnek (Setubal régióban ez 75% GGE vagy 60% NGE, ezzel szemben a Newco beruházásainak csak 33.5% GGE vagy 27.1% NGE része a támogatás).

III. A felperes keresete

A Matra szerint:

- a Bizottság nagymértékben rosszul értékelte a tényeket, amikor kizárta a többletkapacitás veszélyét, és amikor a régió fejletlensége miatt nem minősítette nagynak a verseny torzulását,
- az infrastruktúra-fejlesztés és a képzési program is állami támogatás,
- a Bizottságnak a támogatás nagy összege miatt főeljárást kellett volna indítania, és
- nem lett volna szabad a setubali beruházás antitröszt és állami támogatás jogi aspektusait külön kezelni.

IV. A főügyész véleménye

Részletes véleményében Van Gerven főügyész a keresetet megengedhetőnek tartja, de érdemében elutasítani javasolja. Az alábbiakban azért is idézünk bővebben e véleményből, mert annak megállapításait a rövidebb szövegezésű ítélet lényegében követte.

A ***regionális támogatás 92. cikk (3) bekezdésének (a) pontja alatti*** megengedhetőségének vizsgálata során arról kell megbizonyosodni, hogy a támogatással finanszírozott befektetés mértéke ne haladja meg a befektetőt terhelő többletköltségeket, amelyeket a hátrányosabb helyzetű területen való befektetés miatt kell vállaljon. A vizsgálatnak így elsősorban nem a támogatás nagyságára, hanem annak intenzitására kell kiterjednie. Az ***intenzitást*** a ***bruttó illetve nettó támogatási egyenérték*** plafonszámai fejezik ki (előbbi GGE, utóbbi NGE), ezek mutatják a támogatás és a tervezett beruházás egymáshoz való viszonyát. A két mérték közötti különbség tagállamonként, az adószabályok függvényében változik. Az NGE annak a támogatásnak felel meg, amely a nyereséget terhelő adók levonása után ténylegesen a

támogatottnál marad, azt feltételezve, hogy már az első évben olyan profitot ér el, amely alapján a maximálisan kivethető adó hajtandó be rajta. (*vél.17.*)

A vizsgálat során a Bizottság nem csupán azt nézte meg, hogy a beruházás a SIBR alá esik-e, hanem a vonatkozó keretszabályok alapján részletesen megvizsgálta, hogy a támogatás a setubáli térségben engedélyezhető-e, és ha igen, milyen intenzitással. Ettől függetlenül azt is értékelte, hogy a projekt a SIBR keretébe esik-e. A SIBR-ben egyébként a maximum lehetséges 75% helyett (lévén, hogy egész Portugália a 92(3)(a) cikk kivétele alá esik) csak 60%-os maximális intenzitásban állapodott meg a Bizottság és Portugália.

Azzal kapcsolatosan, hogy az intenzitást nem lépték-e túl, először azt kell megvizsgálni, hogy a 2,55 milliárd ECU-s befektetés mekkora része vehető figyelembe a támogatás kapcsán. A releváns kritériumokat a SIBR-ben állapította meg a Bizottság és a tagállam. E szerint nem kaphatnak állami támogatást a befektetések következő elemei: az ingatlan beszerzése, működő tőke, képzés és beindítás költségei, kamatok fizetése. Támogathatóként ismerte el viszont a határozatban: az üzem, gépek és felszerelések, valamint a műszaki fejlesztés költségeinek 42%-át. A Newco beruházásnak nyújtott támogatás azonban az ily módon csökkentett beruházáshoz viszonyítva is csak 27.1% NGE-t tett ki a lehetséges 60% NGE helyett.

A Bizottság megfelelt annak az alapelvszerű elvárásnak, hogy egy támogatás csak akkor esik a 92. cikk (3) bekezdésének kivétele alá, ha a Bizottság be tudja mutatni, hogy a támogatás nélkül a ***piaci erők önmagukban nem késztették volna a kedvezményezett vállalatot olyan cselekvésre, amellyel azok hozzájárultak volna e rendelkezésbe foglalt célok eléréséhez*** (pl. adott régióban való beruházás erősíti a közösségi kohéziót – de ezt a célt a támogatás nélkül nem vállalta volna a beruházó). *(vél.25.)*

A 93. cikk (2) bekezdése szerinti főeljárás indításának szükségessége kapcsán kiemeli, hogy nem volt a Bizottság és a portugál kormány között olyan jellegű tárgyalás, amire a 84/82 *Németország/Bizottság* ügyben[58] a Bíróság utalt.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A perbe beavatkozók nem kifogásolhatják a ***felperes kereseti jogát***, de a Bíróságnak itt hivatalból is meg kell vizsgálnia a kereset megengedhetőségét. *(13.)* Ezt követően a Bíróság megállapítja, hogy a határozatnak a Matra nem címzettje, de mint közvetlenül és egyedileg érintett vállalat, jogosult volt a perindításra. Az indoklást nem idézzük, mert az gondolatmenetében és helyenként szövegezésében is megegyezik a *Cook* ügyben[59] mondottakkal.

A Bizottság értékelési hibáira vonatkozó kereseti kérelem kapcsán a Bíróság szokásos módon rámutat ***felülvizsgálatának korlátozott voltára***. Csak azt nézi meg, hogy a Bizottság a döntéshez szükséges valamennyi tényt feltárta-e, azokat gondosan mérlegelte-e és nem vont-e le nyilvánvalóan hibás következtetést. Még ha ugyanazon tények mérlegelésével más következtetésekre lehet is jutni, a Bíróság, különösen ***gazdasági téren, nem helyettesítheti a határozat szerzőjének értékelését sajátjával***.

[58] Hivatkozik a 84/82 Németország/Bizottság ügyre; [1984] ECR 1451, 13.szakasz
[59] C-198/91 William Cook Plc/Bizottság; [1993] ECR I-2487

A ***kapacitás*** értékelésénél a Bizottság nem követett el súlyos hibát. Hangsúlyosan esik a latba, hogy a piac vizsgálatánál ***független szakértő*** véleményére is támaszkodott a Bizottság.

A ***regionális hátrányok*** kapcsán a Bizottság helyesen értékelte a setubali régióban való befektetésből eredő hátrányokat (földrajzi távolság a piacoktól, térség fejletlensége, nem helybeli foglalkoztatottak). Ezeket az alacsonyabb munkabér nem kompenzálja kellőképpen, az állami támogatás pedig bőven az ISBR szerint engedélyezett szint alatt marad.

Az ***infrastruktúra fejlesztése és a képzési program*** nem csak a Newco-t érinti kedvezően, így az ezekhez társuló állami pénzek nem minősülnek állami támogatásnak.

A támogatás nagy volumene önmagában nem jelenti azt, hogy a Bizottságnak nehézséget jelentene annak megítélése, így nincs szükség automatikusan ***főeljárást indítani***. Egyébként sem a támogatás nagysága, hanem annak a közös piaci kereskedelemre gyakorolt hatása a döntő tényező. (*36.*) A Matra továbbá nem tudta bizonyítani, hogy az előzetes vizsgálat alatt a Bizottság és a tagállam között a bejelentett támogatás módosítását érintő tárgyalások folytak (*38.*) – ebből a bírói megállapításból arra is lehet következtetni, hogy ellenkező esetben sikerrel kérhette volna számon a Matra a főeljárás indításának mellőzését a Bizottságtól.

Az ***antitröszt vizsgálat és támogatáskontroll közötti összefüggés*** kapcsán a Bíróság kimondta, hogy a 92. és 93. cikkeket a Szerződés más rendelkezéseivel konzisztens módon kell alkalmazni, különösen akkor, ha e rendelkezések szintén a közös piaci versenyt kívánják védeni. *(42.)* Ettől függetlenül, a 92. illetve a 85. cikk szerinti eljárások egymástól függetlenül, sajátos előírások keretében folynak. A Bizottság jelen esetben figyelembe vette e két terület közötti összefüggést: a most vitatott határozat elfogadása előtt közleményben tudatta, hogy a közös vállalattal szemben a 85. cikk alapján kedvező döntést kíván hozni. A Bizottságnak nem kellett megvárnia döntésével a 17. sz. rendelet alapján folyó antitröszt eljárás lezárását. *(46.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

Spanyolország/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1994. szeptember 14-i ítélete

egyesített ügyek C-278/92, C-279/92 és C-280/92

[1994] ECR I-4103

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az Európai Bíróság a Spanyol Királyság által megtámadott három bizottsági határozat közül kettőt jóváhagyott, egyet pedig - a bizottsági indoklás hiányosságai miatt - megsemmisített.

Az ügy a következő lényegesebb tanulságokat hordozza:

- Annak megítéléséhez, hogy egy közintézmény által bármilyen formában nyújtott tőkejuttatás állami támogatásnak minősül-e, az a módszer követhető, hogy hasonló körülmények között egy ***magánbefektető hajlandó lenne-e hasonló mértékű befektetésre***.
- Az export nem feltétlenül szükséges feltétele annak, hogy egy hazai piacon jelenlévő vállalkozásnak juttatott támogatás ***befolyásolja a közös piaci kereskedelmet***, mivel a nemzeti piaci jelenlét is közvetve befolyásolja más tagállami szereplők piaci megjelenését a támogatásban részesített vállalkozás nemzeti piacán.
- Nem lényeges körülmény a kedvezményezett ***vállalkozás vagy a támogatás méretének kicsiny volta*** sem.
- Azok a támogatások, amelyeket nem foglaltak bele egy, a ***közösségi érdekeket szolgáló nemzeti programba***, úgy tekinthetők, mint amelyek nem teljesítik a ***92(3)(a) cikk*** alkalmazásához szükséges ***regionális*** specifikumú feltételeket.
- A ***nehéz helyzetben lévő vállalkozásoknak*** juttatott támogatásokat olyan ***szerkezet-átalakítási programokba*** kell foglalni, amelyek mérséklik, vagy átstrukturálják a vállalkozás tevékenységét. Ha a támogatás egyedüli célja - akár privatizációhoz kapcsolódóan - a kedvezményezett vállalkozás tevékenységének bővített továbbfolytatása, a Bizottság jogosan tekinti úgy, hogy a ***92(3)(c) cikk*** szerinti kivétel nem alkalmazható.
- A ***nehéz helyzetben lévő vállalkozásnak nyújtott támogatás*** különösen nagy veszélyt hordoz a munkanélküliség és az iparági nehézségek tagállamok közötti áthárítását illetően, mivel nem enged teret a piaci mechanizmusok hatóerejének.
- Ugyanazon vállalkozásnak ***különböző időpontokban és konstrukciókban nyújtott támogatásokat*** – a közös piaccal való összeegyeztethetőségük alapján – egyedileg kell vizsgálni, és nem ezek összehasonlítása alapján.
- Amennyiben a támogatás jogellenes kiutalására már sor került, elégséges, ha a Bizottság határozata annak ***visszakövetelésére*** rendelkezik, és nincs ezzel kapcsolatos indoklási kötelezettsége.

II. A Bizottság határozata

A Bizottság 1992 márciusában három határozatot[60] hozott spanyol vállalatoknak a spanyol állami privatizációs hatóság által adott tagállami támogatások tárgyában. A Bizottság feltárta, hogy a támogatások két formában valósultak meg:

- a Spanyol Királyság az ország 1986. évi csatlakozásától 1989-ig a privatizációs hatóság révén ***működési veszteségeik*** fedezésére támogatást nyújtott a textiliparban tevékenykedő két vállalkozásnak - a Hytasa részére: 7,1 mPTA, az Intelhorce részére: 7,8 mPTA -, valamint a cipőipari Imepiel számára 6,0 mPTA értékben. Ezeket a Bizottság a közösségi eljárási szabályok sérelme miatt egyrészt törvénysértőnek találta, másrészt azonban megállapította, hogy a támogatások megfeleltek a 92. cikk (3) bekezdésének (a) pontja szerinti mentességi kritériumoknak;
- a cégek privatizálását megelőzően valamennyi érintett vállalat ***tőkejuttatásban*** részesült (Hytasa: 4,3 m PTA, Imepiel: 8,5 m PTA, Intelhorce: 5,9 + 2,0 m PTA), a vállalkozások pénzügyi helyzetének javítására, beruházások megvalósítására, létszámleépítések finanszírozására stb. A Bizottság ezeket a támogatásokat egyrészt az eljárási szabályokba ütközőnek találta, másrészt megállapította, hogy ezek a juttatások nem elégítették ki a 92(2) és 92. cikk (3) bekezdése szerinti kritériumokat sem. Következésképpen, elrendelte azok visszafizetését.

III. A felperes keresete

Spanyolország a következő fontosabb kereseti pontokat nyújtotta be a Bíróságnak:

- nem megalapozott a Bizottság megállapítása, amely szerint Spanyolország megsértette a Szerződés 93. cikkének (3) bekezdését,
- a privatizációs tőkejuttatások nem minősülnek a 92. cikk (1) bekezdése szerinti értelemben vett támogatásnak, mivel a Bizottság helytelenül értelmezte e tekintetben a magánbefektetői tesztet[61], továbbá a vállalkozások felszámolásával együttjáró veszteségek (például az elbocsátásokkal járó kiadások) meghaladták volna az eszközökért kapott összeget,
- az 1000 fő foglalkoztatott feletti üzemek bezárása egy társadalmi krízissel terhelt térségben aláásná az állami tulajdonos szerepét betöltő privatizációs szervezet hitelét,
- a Bizottság nem bizonyította, hogy a tőkejuttatás érintette volna a Közösségen belüli kereskedelmet,
- az ügyben a Bizottság a textilipar általános közösségi helyzetét elemezte, és elmulasztotta nemhogy az Intelhorce sajátos helyzetének áttekintését, de még a spanyol sajátosságokat sem vette figyelembe,
- a Hytasa és az Intelhorce a 92. cikk (3) bekezdésének (a) pontja szerinti területen működő vállalkozások, amit a Bizottság nem vett figyelembe, a privatizációval együtt újjáépítési terven alapuló jelentős kapacitás- és létszámleépítések következtek be,

---

[60] A **Hytasa** vállalatra vonatkozóan: **92/317/EGK** (OJ 1992 L 171),
az **Impiel** vállalatra vonatkozóan: **92/318/EGK**, (OJ 1992 L 172),
az **Intelhorca** vállalatra vonatkozóan: **92/321/EGK** (OJ 1992 L 176),
valamennyi 1992. március 25-i keltezésű határozat.

[61] Ennek kapcsán a felperes a következő ügyekre hivatkozott: a 234/84 Belgium/Bizottság [1986] ECR 2263., 14. és azt követő bekezdések; 40/85 Belgium/Bizottság [1986] ECR 2321., 13. és azt követő bekezdések; C-305/89 Olaszország/Bizottság [1991] ECR I-1603., 19. és azt követő bekezdések

- az Imepielnek és az Intelhorcának nyújtott támogatás a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja értelmében szektorális támogatásnak is minősül, megvalósíthatósági tervhez volt kötve és az arányossági követelmények betartásával minimális torzító elemet tartalmazott,
- a támogatás visszafizetésének kötelezettsége aránytalan a támogatás által esetlegesen okozott minimális torzító hatások és az érintett régiókban a támogatás visszafizetése miatti gazdasági és foglalkoztatási problémák összevetése alapján.

IV. A főügyész véleménye

Mivel a főügyész véleményét a Bíróság tételesen elfogadta, most azokra a főügyészi véleményekre alapozunk, amelyek a bírósági ítéletben kevésbé jelennek meg.

A tagállami kereskedelem érintettségét tágan kell értelmezni. (*vél. 33-34.*) Ha egy tagállam támogatást nyújt egy olyan vállalkozásnak, amely részt vesz a tagállamok közötti kereskedelemben más vállalatokkal versenyezve, ez utóbbiak olyannak tekinthetők, mint amelyeket érint az adott támogatás[62]. Továbbá, az a körülmény, hogy egy kedvezményezett vállalkozás csaknem teljes egészében a Közösségen kívüli piacokra exportál, nem jelenti, hogy tevékenysége nem érinti a tagállamközi kereskedelmet, "azon kölcsönös függőség következtében, amely keretében a közösségi vállalkozások tevékenykednek"[63].

Az, hogy egyazon ügyben megjelenő két támogatási konstrukció közül az elsőt a Bizottság bizonyos engedékenységgel közelítette, nem jelenti azt, hogy a második alkalommal, más körülmények között nyújtott támogatást is ilyen engedékenységgel értékelje. Az első esetben az elnéző megközelítést az is magyarázhatja, hogy Spanyolországnak, mint új tagállamnak, még bizonyos türelmi időszakot kívántak biztosítani ahhoz, hogy a Szerződés szabályainak szelleméhez igazodjanak. (*vél. 59.*)

Nem elfogadható a spanyol kormánynak az az érvelése, hogy a vállalkozások jogosan bíztak abban, hogy a támogatást jogszerűen folyósították számukra. A Bíróság korábbi ítéletében[64] már kimondta, hogy ilyen elvárásnak nincs helye, ha a tagállami hatóságok a támogatást az eljárási szabályok megsértésével nyújtották. A vállalkozások pedig vannak annyira tájékozottak, hogy tudjanak arról, hogy az eljárási szabályokat betartották-e. (*vél. 64.)*

Adott vállalkozásnak nyújtott támogatás mindenképpen versenytorzító, annak diszkriminatív jellege miatt. Ahhoz, hogy egy támogatás ne legyen diszkriminatív, az adott iparágban tevékenykedő valamennyi közösségi vállalkozás számára, ugyanolyan rátával kellene nyújtani. (*vél. 88.*)

A támogatás visszafizetési kötelezettsége nem támadható azzal az érveléssel, hogy időközben a vállalkozás felszámolási eljárás alatt áll. A visszafizetési kötelezettséget a határozat (értsd: a bizottsági határozat) meghozatalának időpontja szerinti körülmények tükrében kell értékelni, és ezt nem lehet támadni az időközben bekövetkezett fejlemények miatt[65]. (*vél. 106.*)

V. A Bíróság ítéletének indoklása

[62] 730/79 Philip Morris/Bizottság [1980] ECR 2671., 11. bekezdés
[63] C-142/87 Belgium/Bizottság (Tubemeuse) [1990] ECR I-959., 35. bekezdés
[64] C-5/89 Commission/Németország (BUG-Alutechnik) [1990] ECR I-3437
[65] Lásd még: a fentebb már idézett C-142/87 ügy 58-63. bekezdéseit

A Bíróság a felperesi vádpontok többségét – a. Jacobs főügyész által kifejtettekkel egyezően – és a következőkben részletezett indoklással elutasította:

A Spanyol Királyság bejelentette ugyan támogatási szándékát a Hytasa ügyben, azonban nem vette figyelembe a támogatás nyújtásának időzítésénél a 93. cikk utolsó mondatának záróhatását. Ennek időtartama a bírósági joggyakorlat[66] szerint két hónap. A privatizációra és a támogatás folyósítására (a vételárból történő leszámítására) ugyan a bejelentést követően, de a Bizottság részletes eljárás indításáról szóló értesítés megérkezése előtt és a bejelentéstől számított két hónapnál rövidebb idő alatt került sor. (*12-14.*)

A Bíróság szerint egy ***közintézménynek egy vállalkozás tőkéjéhez való beruházása támogatásnak minősül***, amennyiben egyébként eleget tesz a 92. cikkben rögzített feltételeknek[67]. Annak eldöntéséhez, hogy ez a helyzet fennáll-e, a ***magánbefektetői teszt*** alkalmazható, azaz, hogy hasonló helyzetben egy méreteit tekintve összehasonlítható magánbefektető hajlandó lenne-e egy ilyen összegű tőkeinvesztícióra[68] (*21.*). A Bíróság hangsúlyozta, hogy e tekintetben ***fontos megkülönböztetni az állam tulajdonosi szerepét és közhatósági kötelezettségét***. A spanyol privatizációs hatóság a korlátozott felelősségű vállalkozások tulajdonosaként legfeljebb a felszámolási érték erejéig lett volna felelős a vállalkozások tartozásaiért, ezért az ezt meghaladó költségekre hivatkozás (pl.: ipari szerkezet átstrukturálása, munkanélküli segély) a magánbefektetői teszt szempontjából nem helytálló. (*22.)*

A Bíróság korábbi ítéletére[69] hivatkozván arra jutott, hogy ***az anyavállalat korlátozott időtartamra nézve felvállalhatja a leányvállalatának veszteségeit*** abból a megfontolásból, hogy a lehető legkedvezőbb körülményeket teremtse meg a működés megszüntetéséhez – ehhez figyelembe vehet nemcsak gazdaságossági tényezőket, de olyan szempontokat is, mint a ***vállalatcsoport jó hírnevének védelme*** –, másrészről azonban helytálló a Bizottságnak az a megítélése, hogy egy magánbefektető nem hajlandó hosszú évekig finanszírozni a veszteségeket, majd ezt követően olyan tőkeinjekciót adni, amely költségesebb, mint a felszámolás lenne. A Hytasa és az Intelhorce esetében a Bizottság is elismerte, hogy a legjobb ajánlattevő vásárolhatott a privatizáció során, ez azonban nem elégséges annak bizonyításához, hogy a tranzakciót nem szőtték át támogatási elemek. Arra lett volna szükség, hogy a privatizációra teljesen nyílt tenderkiírás alapján kerüljön sor, valójában a privatizációt a vásárlókra rótt bizonyos átmeneti jellegű korlátozások terhelték a rendelkezési jogaikat és az átmeneti létszámleépítéseket tekintve. (*26-28.*)

A ***Közösségen belüli kereskedelem érintettségét*** illetően a Bíróság hivatkozott arra a bizottsági megállapításra, amely szerint az érintett szektorokban (textil- és cipőipar) a vállalkozások egyrészt részt vesznek a termékek közvetlen exportjában (nem tagállami export a Hytasa részéről a textiltermékeket illetően), valamint a spanyol piaci jelenlét révén is közvetve befolyásolják más tagállami szereplők spanyol piaci megjelenését. A korábbi bírósági joggyakorlattal[70] is összefüggően, nem feltétlenül szükséges az exportálás ahhoz,

[66] 120/73 Lorenz ügy [1973] ECR 1471., 4. bekezdés; 84/82 Németország/Bizottság [1984] ECR 1451., 11. bekezdés

[67] Lásd a fentebb idézett C-305/89 ügy 18. bekezdését

[68] Ugyanez az ítélet, 19. bekezdés

[69] C-303/88 Olaszország/Bizottság [1991] ECR I-1433., 21. bekezdés

[70] 730/79 Philip Morris/Bizottság [1980] ECR 2671., 11. bekezdés, 102/87 Franciaország/Bizottság [1988] ECR 4067., 19. bekezdés

hogy a hazai piacon jelenlévő vállalkozásnak juttatott támogatás befolyásolja a közös piaci kereskedelmet (*40.*).

Nem befolyásolja ezt a megállapítást a támogatás vagy a kedvezményezett vállalkozás ***relatíve kis mérete*** sem[71]. (*42.)*

A Bíróság a 92. cikk (3) bekezdésének alkalmazását illetően aláhúzta, hogy ***a Bizottság jelentős mérlegelési jogkörrel rendelkezik***, beleértve ebbe a gazdasági és szociális természetű tényezők közösségi összefüggésű megítélését[72] (*51.*). A támogatást nem regionális támogatási konstrukció keretében nyújtották, továbbá a nehézségekkel küszködő szektorban a félkésztermékek eladásának mérséklését lerontotta a késztermékek eladásainak többszörös növekedése. A Bíróság megítélése szerint ugyanakkor a Bizottság a Hytasa újjáépítési tervének elemzésénél elmulasztotta kifogásait megfelelő indokokkal alátámasztani, valamint nem értékelte az újjáépítési tervnek a Hytasa jövedelmezőségére gyakorolt hatását sem. (*56-57.*)

A ***92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja*** alkalmazását illetően a Bizottság elismerte, hogy a két cég (Imepiel és Intelhorca) ***nehéz helyzetben lévő vállalkozásnak*** minősült. Az ilyen cégeknek nyújtott támogatás különösen nagy veszélyt hordoz a munkanélküliség és az iparági nehézségek tagállamok közötti áthárítását illetően, mivel nem enged teret a piaci mechanizmusok hatóerejének. Ezért a közösségi joggyakorlat ezeket a támogatásokat különös szigorral vizsgálja, és nyújtásukat a kedvezményezett vállalkozások szerkezeti átalakításához és jövedelmezőségük visszaállításához köti. A Bíróság véleménye szerint a Bizottság jogosan kifogásolta, hogy az érintett vállalkozásoknak nyújtott támogatások csak a cégek túlélését szolgálták, és nem került sor a vállalkozások termelését mérséklő és termelésének szerkezetét átalakító terv benyújtására, éppen ellenkezőleg, az Intelhorca esetében még jelentős termelésbővülés is szerepelt az elképzelésekben. (*65-68.*)

A Bíróság a spanyol kormánynak azt az ellenvetését, amely szerint a Bizottság megsértette a RSZ 190. cikkét – mivel nem indokolta meg, hogy miért fogadta el az 1988-1989-es támogatásokat, majd ezt követően miért találta jogsértőnek a későbbi, privatizációhoz kapcsolt támogatásokat – azzal utasította el, hogy az egyes támogatásokat a közös piaccal való összeegyeztethetőségük alapján egyedileg kell vizsgálni, és nem szükséges különböző, eltérő időpontokban juttatott konstrukciókat összehasonlítani. (*70-71.*)

A Bíróság megítélése szerint a ***támogatás visszafizetése***, az eredeti állapot visszaállítása elvileg sem tekinthető aránytalan követelménynek[73], mi több, az eljárási szabályok megsértésével nyújtott támogatások esetén a tagállamoknak nem lehet hivatkozási alapja[74] még a jogbiztonság sem. Amint azt már korábbi bírósági ítéletek[75] is kimondták, amennyiben a támogatás jogellenes (a 93. cikk (3) bekezdését sértő) kiutalására már sor került, elégséges, ha a határozat a visszafizetésről rendelkezik, és a Bizottságnak nincs indoklási kötelezettsége. A visszafizetés teljesítését nem akadályozhatja semmiféle nemzeti szabályozás[76]. (*78-80.*)

[71] C-142/87 Belgium/Bizottság [1990] ECR I-959., 43. bekezdés
[72] Lásd a már hivatkozott C-303/88 Olaszország/Bizottság [1991] ECR I-1433. ügy 34. bekezdését
[73] Lásd a korábban már hivatkozott C-142/87 ügy 66. bekezdését
[74] C-5/89 Bizottság/Németország [1990] ECR I-3437., 17. bekezdés
[75] C-310/58 Deufil/Bizottság [1987] ECR 901., 24. bekezdés
[76] Lásd a fentebb már idézett C-142/87 ügy 63. bekezdését

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a C-278/92 (Hytasa) ügyben a Bizottság által hozott 92/317. sz. határozat érdemi elmarasztaló rendelkezéseit[77] megsemmisíti, egyebekben – a másik két ügyben – a spanyol keresetet elutasítja, és rendelkezik az arányos költségviselésről.

[77] Ezek a Hytasa részére nyújtott támogatás jogsértő voltának megállapítására, a támogatások visszafizetésére, a határozat végrehajtásáról szóló beszámolási kötelezettségre, továbbá arra vonatkoztak, hogy nem tartható be az ígéret, amelyet a spanyol kormány, illetve a privatizációs szervezet a privatizációs konstrukcióban a vevők számára tettek, miszerint a támogatást nem-kell visszafizetniük.

Banco Crédito Industrial SA/Ayuntamiento de Valencia

A Bíróság
1994. március 15-i ítélete

C- 387/92

[1994] ECR I-877.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Spanyol bíróság kérdéseire válaszul hozott jogértelmező ítélet a következő területeken szolgál tanulságokkal:

- ***a létező állami támogatások*** megítélése
- ***a csatlakozás előtti támogatások*** létező támogatásnak minősülnek
- ***az állami támogatás fogalma***
- állami vállalatoknak ***adómentesség*** formájában nyújtott állami támogatás
- ***a 90. cikk (2) bekezdése szerinti közszolgálati kivétel*** és a 92-93. cikkek kapcsolata.

Érdekesség még az események széles időintervalluma: a kérdéseket 1990 júniusában tette fel a spanyol bíróság egy 1983-86 közötti állapot tisztázása érdekében; a Bíróságon a felterjesztés csak 1992 októberében került iktatásra, az ítélet megszületésére pedig 1994 márciusáig kellett várni.

Az esetet *Banco de Crédito Industrial* néven szokás említeni.

II. Tények, a tagállami bíróság kérdései

A Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana előtt a Banco de Crédito Industrial (azóta: Banco Exterior de Espana) indított pert a valenciai önkormányzat ellen, vitatva a rá 1983-86 között kirótt kommunális adó jogszerűségét. A felperes szerint az adó ellentétes a 13/71 sz. törvény 29. szakaszával, amely szerint az állami hitelintézetek mindenféle állami, tartományi vagy helyi adó fizetése alól kivételt élveznek.

Úgy vélvén, hogy az ügy eldöntése végső soron a közösségi jog értelmezésétől függ, a tagállami bíróság azt kérdezte a luxemburgi Bíróságtól, hogy e jogszabály rendelkezése nem ellentétes-e a Római Szerződés, illetve a spanyol Csatlakozási Okmány több rendelkezésével. A kérdéses jogszabály állami támogatásnak minősülése mellett felvetette a Szerződés 7., 85, 86. és 90. cikkeinek értelmezését is.

A feltett kérdéseket a Bíróság ***megrostálta***, az eléje tárt ténybeli és jogi helyzet alapján érdemben csak az állami támogatásra vonatkozó szabályok, illetve a 90. cikk értelmezésével foglalkozott.

III. A Bizottság és a tagállamok állásfoglalásai

A ***spanyol*** kormány szerint a 90. cikk (2) bekezdésének célja, hogy egyensúlyba hozza egyrészt a Közösség torzításmentes versenyhez fűződő érdekét a tagállamok azon érdekével, hogy bizonyos, különösen állami vállalatokat gazdaság- és szociális politikájuk eszközeként felhasználjanak. Az adómentesség nem esik a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, mert nem torzítja a versenyt, csak az állami hitelnyújtási tevékenységre terjed ki, nem profit-célzatú és nem érinti a versenypiaci rendes, kereskedelmi hitelnyújtást. Ha mégis állami támogatás lenne, akkor viszont a 90. cikk (2) bekezdése alapján mindenképpen kivételt élvez: az állami hitelnyújtás általános gazdasági érdekű szolgáltatásnak tekintendő, az adómentesség az állami hiteleket kezelő szervek jobb működését szolgálja, a célhoz képest arányos és nem érinti a kereskedelmet. A 90. cikk (2) bekezdésének hatálya alá eső támogatásra nem vonatkozik a 93. cikk szerinti eljárás.

Görögország szerint is jogszerű a 90. cikkben lefektetett korlátokat meg nem haladó állami támogatás, mivel a 90. cikk a 92. cikkhez képest elsőbbséget élvez. A versenyszabályok alkalmazandók az állami hitelintézetekre is, de csak ezek sajátos működését lehetővé tevő módosításokkal. A 90. cikk (2) bekezdésének hatálya alá eső támogatásra nem vonatkozik a 93. cikk szerinti eljárás.

A ***Bizottság*** álláspontja szerint elképzelhető, hogy az állami bankra vonatkozó adómentesség a 92. cikk (1) bekezdése alapján állami támogatásnak minősül, ennek összeegyeztethetősége tárgyában azonban csak a 93. cikk szerinti eljárást követően lehet döntést hozni. A 90. cikk (2) bekezdésének kivételére támaszkodva nem lehet megkerülni a 93. Cikkben előirányzott eljárást, az ilyen vagy ilyenné vált támogatásokat is be kell jelenteni a Bizottságnál. Az esetjog szerint a 90. cikk csak a Szerződés közvetlenül hatályos cikkeivel együtt bír közvetlen hatállyal, s mivel a 92. cikk nem ilyen, a tagállami bíróság nem alkalmazhatja a 90. cikk (2) bekezdésében foglalt kivételt az állami támogatás megítélése során.

IV. A főügyész véleménye

A Bíróság Lenz főügyész véleményével megegyező, bár ahhoz képest "karcsúbb", kevesebb részletre kiterjedő ítéletet hozott. A főügyész az alábbi megfontolandó megállapításokat tette.

Spanyolország ***csatlakozását megelőző időpontra a közösségi jog nem alkalmazható***, így a tagállami bíró kérdése csak az 1986-ra vonatkozó adó-megállapítás értékelése kapcsán értelmezhető. Megjegyzi, hogy az 1987-es évre vonatkozó adó-megállapítást nem kifogásolták, illetve hogy a kivétel alapját jelentő rendelkezést 1989 végén hatályon kívül helyezték.

A főügyész részletesen megvizsgálja az erőfölényes helyzettel való visszaélés tilalmát, illetve ahhoz kapcsolódóan a 90. cikk alkalmazhatóságát, végül e felvetés irrelevanciájára jutott.

Az állami támogatásra vonatkozó szabályok értelmezése kapcsán megállapítja, hogy ***fiskális kedvezmény*** is minősülhet a 92. cikk (1) bekezdése szerint állami támogatásnak.

A ***90. cikk közvetlen hatálya*** kapcsán arra a következtetésre jut, hogy tekintettel a 93. cikkben előirányzott speciális állami támogatással kapcsolatos ellenőrzési eljárásra, a 90. cikk (2) bekezdésében foglalt, egyébként igencsak korlátozott hatású kivételre csak ezen sajátos eljárás keretében van lehetőség hivatkozni. Nem a tagállami bíró feladata egy támogatás összeegyeztethetőségét megítélni. (*vél.64.*)

Természetéből adódóan a **90. cikk (2)** ***bekezdése,*** akár ***a 92. cikk (2) bekezdése vagy 92. cikk (3) bekezdése kivételei között is szerepelhetne***.

A támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének vizsgálata attól függ, hogy létező vagy új támogatásról van-e szó. A ***létező támogatásokat*** a Bizottság, a tagállamokkal együttműködve, állandó felügyelet alatt tartja. Kifogásai esetén a Bizottság a tagállamnak meghatározott idő megjelölésével lehetőséget ad a támogatás kiigazítására vagy eltörlésére. Ha az ezt követő határozatot sem teljesíti a tagállam, akkor a Bizottság közvetlenül a Bírósághoz fordulhat. Új támogatás bevezetése vagy a létező módosítása előtt a tagállam köteles a tervezett intézkedést a Bizottságnál bejelenteni (93. cikk (3) bekezdése). A bejelentés elmulasztása a támogatás formális jogszerűtlenségét eredményezi – azonban ilyenkor sem mondhatja ki a Bizottság a támogatás összeegyeztethetetlenségét anélkül, hogy előbb a szükséges eljárást le nem folytatta volna. A létező és az új támogatások ellenőrzése közötti fő ***különbség*** abban keresendő, hogy előbbieknél a Bizottság, utóbbiaknál a tagállam teszi meg a kezdeményező lépést.

A szóban forgó adókedvezmény tehát olyan állami támogatás, amelynek összeegyeztethetőségét a Bizottság még nem vizsgálta meg.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

Az adót megállapító értesítés jogszerűségére vonatkozó kérdés az 1983-85 pénzügyi évekre vonatkozóan irreleváns, mivel akkor Spanyolország még nem volt tagja a Közösségnek. (*8.*)

A Banco de Crédito Industrial korlátozott felelősségű gazdasági társaság, amelyben az állam közvetett részesedéssel bír, így az állami vállalatnak minősül. A 90. cikk (2) bekezdése fenntartásából következően a ***92. cikk minden állami és magánvállalatot***, azok teljes termelését lefedi.[78] (*11.*)

A Szerződés ***92. cikkének célja*** az, hogy megakadályozza a tagállamok közötti kereskedelmet érintő, állami hatóságok által különféle formában adott, versenytorzító, bizonyos vállalatokat vagy termékeket célzó kedvezményeket. (*12.*)

Ahogyan a Bíróság az ESZAK Szerződés kapcsán már megállapította, a támogatás fogalma ***szélesebb a szubvencióénál***, mert nem csak pozitív előnyöket, hanem az azzal egyező hatású és jellemzőjű intervenciókat is, azaz a vállalat költségvetését rendes körülmények között terhelő kiadások könnyítését is magában foglalja. (*13.*)

"Az az állami intézkedés, amellyel egy tagállam bizonyos vállalatoknak ***adómentességet*** ad, jóllehet az nem jelent állami forrástranszfert, az adómentességben részesülő személyeket a többi adófizetőhöz képest kedvezőbb helyzetbe hozza, a Szerződés 92. cikkének (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak minősül." (*14.*)

Ez, ha alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, összeegyeztethetetlen a Szerződéssel. A 93. cikk alapján eljárva, a Bíróság által felügyelve azonban a ***Bizottság feladata a kompatibilitás tárgyában döntést hozni***. A Bizottság hatásköre kiterjed a 90. cikk

[78] Hivatkozik a 78/76 Steinike und Weinling/Németország ügyre; [1977] ECR 595, 18. szakasz

(2) bekezdésében említett vállalati körnek, az általános gazdasági érdekű szolgáltatások ellátásával megbízott vállalatoknak adott támogatásokra is. (*16-17.*)

A 93. cikkben a létező és új támogatások között tett különbség így a 90. cikk (2) bekezdésének alá tartozó vállalatok támogatásakor is irányadó. A kérdéses támogatást Spanyolország ***csatlakozása előtt vezették be***, így az éppen úgy ***létező támogatásnak*** minősül, mint az alapító tagállamokban a Római Szerződés hatályba lépése előtt elfogadott támogatásnak minősülő állami intézkedések. (*19.*)

A létező támogatást mindaddig alkalmazni lehet, ameddig annak összeegyeztethetetlenségét a Bizottság meg nem állapította.[79] (*20.*)

Mivel a Bizottság e létező támogatást még nem nyilvánította a közös piaccal összeegyeztethetetlennek, ***nem szükséges*** megvizsgálni, hogy a támogatás a **90. cikk (2)** bekezdése ***következtében a 91. cikk tilalmán kívül esik-e, vagy sem***. (*21.*)

Megjegyzés: Mint látjuk, a Bíróság a 90. cikk (2) bekezdése és a 92. cikk összefüggésének értelmezése kapcsán a könnyebb utat választotta, érdemben nem foglalkozott a kérdéssel. Az érvelés logikája mindenesetre azt mutatja, hogy a 90. cikk (2) bekezdése alkalmazásához először az szükséges, hogy a 92. cikk (1) bekezdése szerinti tilalom fennállását a Bizottság megállapítsa, a közszolgálatiság mintegy többletkivételként vehető számításba. Ezt a felfogást később hozott ítéletek megerősítik (lásd pl. *FFSA* ügyet[80])

VI. Az ítélet rendelkező része

"Azon intézkedés, amellyel egy tagállam állami vállalatoknak adómentességet biztosít, a Szerződés 92. cikkének (1) bekezdése értelmében állami támogatásnak minősül. Ahol ez létező támogatásnak minősül, ez mindaddig végrehajtható, ameddig a Bizottság nem találta azt a közös piaccal összeegyeztethetetlennek."

[79] Hivatkozik a C-47/91 Olaszország/Bizottság ügyre; [1992] ECR I-4145, 25. szakasz
[80] T-106/95 FFSA és mások/Bizottság; [1997] ECR II-229

Siemens SA/Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1995. június 8-i ítélete

T-459/93

[1995] ECR II-1675.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az EFB helybenhagyta a belgiumi Siemens SA adatfeldolgozási és távközlési tevékenységét érintő támogatásra vonatkozó negatív bizottsági határozatát, és az alábbi témákban tett fontos megállapításokat.

- ***Működési támogatás*** és ***befektetési támogatás*** közötti különbségtétel: indifferens, hogy tagállami jog szerint bizonyos kiadások beruházásnak minősülnek.
- A ***működési támogatás*** a mindennapos tevékenységeihez kötődően szokásosan viselendő költségeket csökkenti, alapvetően nem esik a 92. cikk (3) bekezdése alá.
- ***Marketingfelmérések, reklámkampány,*** a csoport más cégeitől beszerzett, ügyfelek részére ***lízingbe adásra szánt berendezések megvételének támogatása működési támogatás***.
- ***Vissza nem térítendő tőkeprémium*** formáját öltő támogatás.
- Korábban ***engedélyezett támogatási program alá esik-e a támogatás*** vagy nem, és ezért azt külön be kellett volna-e jelenteni a Bizottságnál; az EKB szerint, ha a Bizottság olyan támogatással szembesül, amelyet állítólagosan egy korábban jóváhagyott program keretében nyújtottak, azt nem vizsgálhatja egyből közvetlenül a Szerződés alapján – először meg kell néznie, hogy az egyedi támogatás a program alá esik-e.
- Engedélyezett támogatási programot, szabályt a közösségi jog (a Bizottság vonatkozó határozata, 92. cikk) alapján kell értelmezni.
- ***Visszafizetési eljárás***.
- ***Kamattal*** növelt visszafizetés ***csak a tényleges pénzügyi előnyök korrigálását szolgálhatja és a támogatással arányosnak kell lennie***, mikortól számítandó a kamat.
- ***Jogos várakozásra*** való sikertelen hivatkozás.

Az ügynek következménye is van, a Siemens ugyanis fellebbezést nyújtott be az EFB ítélete ellen. Az EKB 1997. május 15-i ítéletében elutasította a keresetet, helybenhagyva az EFB megállapításait.[81]

Az esetre *Siemens* ügyként lehet hivatkozni.

II. Tények, előzmények

A Brüsszeli Regionális Hatóság (BRH) 1985 novembere és 1988. január között 17 támogatás iránti kérelmet fogadott el a Siemens SA részéről egy 1959-ből származó, gazdasági bővítést

[81] C-278/95 P Siemens SA/Bizottság; [1997] ECR I-2507

és új iparágak létrehozását segítő törvény alapján. A majdnem 336 millió BFR-ból a kereset benyújtásáig 290 millió BFR-ot ki is fizettek vissza nem térítendő tőkeprémium formájában.

A Bizottság tíz évvel korábban hozott 75/397/EGK határozatában[82] megállapította, hogy az 1959-es törvényben bevezetett általános támogatási rendszer a közös piaccal összeegyeztethetetlen. Azonban azt is kimondta, hogy azok a szektorális vagy regionális támogatási programok, amelyeket a Bizottságnál előre bejelentenek – kivéve bizonyos csekély jelentőségű tranzakciókat – és a közös piaccal összeegyeztethetők, nem kell újra bejelenteni. A bejelentési küszöbszámokat egyrészt e határozat, másrészt az 1979. szeptember 12-i SG (79) D10478 levél tartalmazta (ez utóbbi a tagállamoknak szól, az általános befektetési támogatási programokról).

III. A Bizottság határozata

1991. július 18-i levelével a Bizottság megindította a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást. Érdekesség, hogy a támogatásról a belga Számvevőszék által publikált jelentésből szerzett tudomást, amely megkérdőjelezte a kérdéses támogatások jogszerűségét (mármint hogy azok adhatóak lettek volna-e az 1959-es törvény alapján).

A Bizottság 1992. június 24-én fogadta el a 92/483/EGK határozatát[83], amelyben hét támogatott tevékenységi kört különböztetett meg, amelyeket háromféleképpen ítélt meg.

- A belső felhasználásra vásárolt berendezések támogatása jogszerű volt, mivel ez az 1959-es törvénynek megfelelő formájú támogatás, továbbá olyan független programokból áll, amelyek egyenként csekély jelentőségük miatt nem esnek a bejelentési kötelezettség alá.
- A képzési költségek, a reklámkampány és a piacfelmérések támogatása nem esik az 1959-es törvény hatály alá, így azok jogtalanul lettek folyósítva. A képzési költségek ugyanakkor a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja alapján engedélyezhetők, mert azok egyes gazdasági tevékenységek fejlesztését célozzák és nem torzítják a versenyt káros módon.
- Az ügyfelek részére berendezések lízingbe adásának támogatása nem esik a korábban jóváhagyott 1959-es törvény hatálya alá, mert nem járul hozzá a Siemens szerkezetének modernizálásához, kiterjesztéséhez, átalakításához. A kliensek sem részesülnek támogatásban ezáltal, mert ők a teljes lízingdíjat fizetik a gépekért. A lízing alapvetően termékek marketingjére vonatkozik, így nem alkalmas a Siemens struktúrájának modernizálásához. E támogatás folyamatos működési támogatásnak minősül, mesterségesen javítja a Siemens pénzügyi helyzetét, ezzel torzítva a versenyt. Mégha az 1959-es törvény alá lennének is sorolhatók, nagy összegük miatt e támogatásokat be kellett volna jelenteni a Bizottságnál.

A határozat rendelkező része szerint a majd 336 millió BFR támogatásból (amely a Siemens 2.6 mrd BFR-os kiadásaihoz társult) a 256 millió BFR-ot kitevő, berendezések lízingbe adásának, a reklámkampány és piacfelmérések támogatása illegális és a közös piaccal összeegyeztethetetlen. A 2. cikk megtiltja a belga hatóságoknak a még ki nem fizetett jogtalan támogatás folyósítását. Elrendeli továbbá az összeegyeztethetetlennek minősített támogatások kamattal növelt visszakövetelését a nemzeti jog szabályai és eljárásai szerint. A kamatot az illegális támogatás kézhezvételének időpontjától kell számítani.

[82] OJ 1975 L 177/13.o.
[83] OJ 1992 L 288/25.o.

IV. A felperes keresete

A Siemens a határozat megsemmisítését kérve az alábbi főbb érvekkel hozakodott elő.

- A Bizottság megsértette a védelemhez való jogot, a határozatot pedig nem indokolta kellően, nem világos, hogy a kifogásolt támogatások miért ne esnének az 1959-es törvény hatálya alá.
- Mivel szerinte a három összeegyeztethetetlennek nyilvánított támogatás a korábban engedélyezett 1959-es törvény alá esik, a Bizottság ténybeli tévedést vétett, ezzel megsértve 75/397. sz. határozatát. Mindhárom esetben beruházási támogatásról volt szó, mert a támogatott tevékenységek célja jövőbeni haszon elérése, könyvviteli szempontból értékcsökkenési leírás alá tartozik. A piackutatás és a marketing koncepciók kifejlesztése hozzájárult új termékek piacraviteléhez, új piacokra való betöréshez, illetve létező piaci részesedésének megerősítéséhez. A lízingbeadásra szánt berendezések megvásárlása az állóeszköz (fixed assets) megnevezés alatt szerepelt és új tevékenység kifejlesztését tette lehetővé.
- Előbbi érvei alapján a 92. cikk (3) bekezdése szerinti engedélyezés elutasítását kifogásolta. Külön hangsúlyozta a Siemens, hogy a lízingbe adandó berendezések megvásárlása a belga jog szerint beruházásnak minősül, így az nem nevezhető működési támogatásnak.
- Azzal, hogy a Bizottság a támogatás egészének visszakövetelését rendelte el, megsértette korábbi gyakorlatát, mely szerint a visszakövetelés célja a status quo visszaállítása. Ezzel a Siemenset hátrányosabb helyzetbe hozta, mert nem vette figyelembe a társaság által a támogatás után fizetett társasági adót. (A Bizottság egyébként védekezésében nem utasította el, hogy a belga hatóságok ezeket az adókat figyelembe véve követeljék vissza a támogatást.)
- A kamatfizetéssel kapcsolatban azt kifogásolta, hogy meglehetősen nagy idő telt el a támogatás odaítélése és az ahhoz való hozzájutás között.

V. A Bíróság indoklása

A 190. cikk által megkívánt ***indoklási kötelezettség*** nem merő formalitás, hanem arra szolgál, hogy egyrészt az érdekeiket védő feleknek, a közösségi igazságszolgáltatásnak, illetve a tagállamoknak és valamennyi érdekelt félnek lehetőséget adjon annak megállapítására, hogy melyek voltak azok a körülmények, amelyek között a Bizottság a Szerződés rendelkezéseit alkalmazta. Ugyanakkor az indoklás során nem köteles a felek által felhozott valamennyi érvre kitérni, elegendő, ha a határozat kontextusában döntő jelentőségű tényeket és jogi megfontolásokat mutatja be. (*31.*) Ebben az esetben a Bizottság kellőképpen indokolta meg döntését.

A ***meghallgatáshoz való jog*** sem sérült, mert a belga hatóságok az eljárás során tisztában voltak a határozat alapját képező főbb tényekkel. (*40.*)

Annak megvizsgálásakor, hogy a szóban forgó belga jogszabályok megengedték-e támogatás nyújtását másra, mint beruházásokra, ***a tagállami szabályokat a közösségi szabályok fényében kell értelmezni***. Az 1959-es törvény, illetve annak végrehajtó jogszabályait a 75/397. sz. határozat, az 1978. májusi levél és a Szerződés releváns rendelkezései szerint kell értelmezni. (*45.*)

Ezek alapján a Bíróság úgy vélte, hogy az általános belga támogatási programból nem beruházási célból nyújtott támogatások nem esnek a korábbi bizottsági határozat alá, így azokat a 93. cikk (3) bekezdése alapján külön be kellett volna jelenteni.

Az ***EKB*** az EFB ítéletének felülvizsgálatakor helyeselte, hogy az EFB először azt vizsgálta, hogy az ***adott támogatások az általános belga támogatási program hatálya alá esnek-e***. Ha a Bizottság olyan támogatással szembesül, amelyet állítólagosan egy korábban jóváhagyott program keretében nyújtottak, azt nem vizsgálhatja közvetlenül a Szerződés alapján. Mindenféle eljárás megindítása előtt először is meg kell vizsgálnia, hogy a támogatás a támogatási program hatálya alá esik-e, és teljesíti-e az abban foglalt, jóváhagyott feltételeket. Ha nem így tenne, akkor veszélyeztetné mind a tagállamok, mind a kereskedők jogos várakozását. (*EKB ítélete, 31.*)

Az EFB abban is megerősítette a Bizottságot, hogy a ***működési támogatás***, azaz amely a mindennapos tevékenységeihez kötődően szokásosan viselendő költségeket csökkenti, ***alapvetően nem esik a 92. cikk (3) bekezdésének hatálya alá***, így nem lehet azt feltételezni, hogy azt az említett bizottsági határozat vagy levél engedélyezte volna. "A releváns esetjog szerint az ilyen támogatás alapvető hatása a verseny torzítása az érintett szektorban, mindeközben természeténél fogva alkalmatlan az előbb említett rendelkezésben található kivételekkel szolgált bármelyik cél elérésére."[84](*48.*)

Mivel az 1978-as bizottsági levél tőkeprémium formáját öltő támogatást csak beruházások esetében enged meg, meg kell vizsgálni, hogy a Siemens befektetése ily módon értékelhető-e. Ennek kapcsán emlékeztet arra, hogy ***ezt közösségi kontextusban kell vizsgálni***[85]***, így a felperes tagállami számviteli jogra vonatkozó érvei irrelevánsak***. (*53.*)

A Siemensnek a támogatási pályázatában tett nyilatkozataira is támaszkodva megállapította, hogy a ***marketing felmérések, reklámkampány támogatása*** a Siemens termékek jobb piacravitelét célozta, amely a vállalat ***mindennapi tevékenységének*** képezi részét, így azt ***nem lehet*** a Bizottság 1978-as határozata alá eső ***befektetési támogatásnak venni***. (*55.*)

Hasonló megállapításra jut a csoport más cégeitől beszerzett, ügyfelek részére ***lízingbe adásra szánt berendezések megvételének támogatása*** ügyében. Ez nem jelent műszaki vagy szerkezeti változást, kizárólag kereskedelmi alapon segíti elő a Siemens fejlesztését. A támogatásnak köszönhetően klienseivel mesterségesen kedvező feltételek mellett üzletelt, jogosulatlanul növelve profitját. A lízingbe vevő vállalatok fejlesztésére sem hivatkozhat a Siemens, mivel azok a Siemens által meghatározott díjat fizetik, így ***egyedül a Siemens tekinthető a támogatás kedvezményezettjének***. (*57-58.*)

"A Bíróság rámutat arra, hogy a szilárd esetjog alapján ***a működési támogatást semmilyen körülmények között nem lehet a Szerződés 92(3)(c) cikke szerint a közös piaccal összeegyeztethetőnek tekinteni***, ha az természete szerint a kereskedelmi feltételeket a közös érdekkel ellentétes módon befolyásolhatja."[86] (*76.*)

A Bíróság már az előbbiekben úgy ítélte meg, hogy a marketing, a piactanulmányok és a lízingre szánt berendezések támogatása a Siemens termékeinek marketingjét szolgálta. Mivel a marketing egy rendes, mindennapi kereskedelmi tevékenység, ezek támogatása működési

[84] Hivatkozik a 86/89 Olaszország/Bizottság [1990] ECR I-3891 és a C-301/87 Franciaország/Bizottság [1990] ECR I-307 ügyre.
[85] Lásd 730/79 Philip Morris/Bizottság [1980] ECR 2671 ügy, 24. szakasz
[86] Hivatkozik az első lábjegyzetben említett két ügyre, az előbbinek a 18., az utóbbinak a 49. szakaszára.

támogatás, amely egyfelől nem járul hozzá adott szektor fejlesztéséhez, másfelől a felperest mesterségesen előnyös pénzügyi helyzetbe hozza, amellyel torzítja a versenyt, és a tagállamok közötti kereskedelmet a közös érdekkel ellentétes módon befolyásolja. (*77.*)

A támogatásnak a már kifizetett adóval korrigált ***visszakövetelése*** kapcsán az EFB az esetjogra utalva hangsúlyozta, hogy a jogosulatlanul kapott támogatás visszakövetelésére vonatkozó közösségi szabályok hiányában a visszakövetelés ***a nemzeti jogok szerinti eljárások és szabályok alapján történik***. A nemzeti jog alkalmazása azonban nem szabad hogy veszélyeztesse a közösségi jog hatósugarát és hatásosságát. A tagállami szabályok szerint eljárás nem teheti a visszakövetelést gyakorlatilag lehetetlenné, és a hazai jog szerinti hasonló eljárásokhoz képest nem lehet diszkriminatív.[87] Ebből eredően a Bizottság határozatában nem köteles a figyelembe veendő adó mértékét meghatározni, mivel ennek kiszámítása a nemzeti jog tárgyát képezi. ***Csupán a visszakövetelendő támogatás bruttó összegének megállapítására köteles***. Szükség szerint, ***saját szabályaik alkalmazása során a tagállami hatóságok rendelkezhetnek bizonyos összegek levonásáról***, feltéve hogy ez nem teszi a támogatás visszafizetését lehetetlenné, és nem jelent diszkriminációt sem. (*82-83.*)

A ***kamatfizetés*** kapcsán először is felidézte az EFB, hogy ha a Bizottság egy támogatást a közös piaccal összeegyeztethetetlennek talál vagy ha egy támogatással visszaélnek, akkor a 93. cikk (2) bekezdése értelmében a tagállamot a támogatás általa meghatározott határidőn belüli eltörlésére vagy módosítására kell köteleznie. Az esetjog szerint, e tilalom vagy módosítás gyakorlati hasznossága érdekében magában foglalhatja a Szerződéssel ellentétesen adott támogatás ***visszafizetését***.[88] Amennyiben a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatás visszakövetelésének ***célja a status quo helyreállítása***, ez a Szerződés állami támogatásokra vonatkozó céljaihoz képest alapvetően nem tekinthető aránytalannak. (*96.*)

A jogtalan támogatás nyújtását megelőző helyzet helyreállítása azt feltételezi, hogy valamennyi, a közös piaci versenyt hátrányosan érintő pénzügyi előnyt fel kell számolni. A Bizottság visszakövetelést elrendelő határozata így ***kamatfizetést*** is előírhat.[89] Ennek hiányában a vállalat gyakorlatilag kamatmentes kölcsönhöz juthatna, amely önmaga is versenyt torzító támogatásnak minősülne. (*97-98.*)

A kamatfizetés azonban ***csak a tényleges pénzügyi előnyök korrigálását szolgálhatja, és a támogatással arányosnak kell lennie***. (*99.*) Ebben az esetben a Siemens abba az előnyös helyzetbe került, hogy egy meghatározott összeg – költségek nélkül – bizonyos ideig a rendelkezésére állt. A kamatfizetés elrendelése így jogosnak mondható. (*100.*)

A kamatfizetés kezdő időpontja kapcsán emlékeztet arra az EFB, hogy ez ***nem tekinthető késedelmi kamatnak***, hanem a fennálló ***pénzügyi előny ellentételezésére*** szolgál. Következésképpen nem lehet korábbra tenni, mint az az időpont, amikor a támogatás a kedvezményezett tényleges rendelkezésére állt. (*101.*)

Mivel a kamatfizetés a versenytorzulás orvoslását szolgálja, ***a kamatfizetés kezdő időpontjának meghatározása*** alapvetően nem az érintett tagállam, hanem a ***Bizottság feladata***. (*102.*)

[87] 205-215/82 Deutsche Milchkontroll [1983] ECR 2633, 18-25. szakasz és a 94/87 Bizottság/NSZK [1989] ECR 175, 12. szakasz
[88] 70/72 Bizottság/NSZK [1973] ECR 813, 13. szakasz
[89] C-142/87 Belgium/Bizottság [1990] ECR I-959, 66. szakasz

A közösségi jog nem akadályozza meg a nemzeti jogokat abban, hogy a jogosulatlan támogatás visszakövetelésével szemben a kedvezményezett ***jogos várakozásainak védelmére*** hivatkozzon, feltéve hogy a feltételek a hasonló, tisztán tagállami támogatások visszakövetelésével megegyezőek és a Közösség érdekeit teljes mértékben figyelembe veszik. A kedvezményezett csak rendkívüli esetekben hivatkozhat jogos várakozására, az adott esetet pedig a ***tagállami bíróságnak*** kell tisztáznia, szükség esetén az EKB előzetes határozatának kikérését követően. (*104.*)

Jelen esetben a felperes jogos érdekeinek védelmére csak nemzeti bíróság előtti perben hivatkozhat.

VI. Az ítélet rendelkező része

Az Elsőfokú Bíróság a keresetet elutasítja.

Namur-Les assurances du credit SA/Office national du ducroire és Belgium

A Bíróság
1994. augusztus 9-i ítélete

C-44/93

[1994] ECR I-3829.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Egy belga bíróság kérdéseire válaszul a Bíróság a következő téren tesz fontos megállapításokat:

- ***a már létező és az új támogatás*** közötti különbség (tagállami bíróságoknak alapvetően csak az új támogatásoknál lehet szerepe)
- ***a Bizottság és a tagállami bíróságok közötti feladatmegosztás***
- ***az állami hitelbiztosítók*** tevékenységének megítélése
- egy hosszabb ideje támogatásokban részesülő állami vállalat ***tevékenységi körének kiterjesztése*** nem értékelhető új támogatásként.

Lenz ***főügyész véleménye*** a következő hasznos információkkal szolgál:

- a 92. cikk (1) bekezdése szerinti ***támogatás*** fogalma
- ***a 92. és 93. cikkek közvetlen hatálya***
- egy ***vállalati döntés mikor tulajdonítható az államnak***
- egy tagállami fellépés mikor a ***92. cikk (1) bekezdése alatt értékelhető intézkedés***, mikor ***üzleti döntés*** (***magánbefektető elve***).

Az esetre *OND* vagy *Namur-Les assurances du credit* ügyként lehet hivatkozni.

II. Tények

A külkereskedelemmel kapcsolatos hitelbiztosítók, pontosabban az elsősorban nem üzleti alapú, hanem politikai jellegű kockázatokkal szemben biztosító, tipikusan állami érdekeltségű intézmények versenypolitikai problémákat vetnek fel, amennyiben tevékenységüket a versenyszférához tartozó kockázati tényezők biztosítására is kiterjesztik. Egy ilyen jellegű, belgiumi eredetű ügyről van mostani esetünkben szó. Érdekessége az ügynek, hogy sem a hitelbiztosító korábbi kompetenciájának szűkítése, sem annak most vitatott kiterjesztése nem közvetlen állami intézkedés, hanem üzletileg is indokolható vállalati döntés eredménye volt.

Az Office National de Ducroire (OND) nevű intézményt egy 1939-ből származó királyi rendelet hozta létre a külkereskedelemmel kapcsolatos kockázatok biztosítására. Tevékenységét az állam egy sor kedvezménnyel támogatta: állami garanciát, állami kötvényeket kapott, hiányát az állam minden évben fedezte, mentesült a társasági adó és a biztosítási szerződések után levont adó alól.

A OND 1935-től kezdve szerződéses kapcsolatban állt az ország legrégebbi pénzintézetével, a Compagnie Belge d'Assurance Crédit SA-val (COBAC). Egy együttműködési megállapodásuk szerint az OND főszabályként nem vállalhatja külkereskedelemmel

kapcsolatos üzleti kockázatok biztosítását nyugat-európai export esetén. 1988 márciusában a Bizottság tájékoztatta a COBAC-ot, hogy e piacfelosztó megállapodás a 85. cikk (1) bekezdése alá esik, és ha mentesítést akar kérni, akkor azt a Bizottságnál be kell jelentenie. Ezt követően, szeptember 27-én az OND felmondta az együttműködési megállapodást, és a felügyelő miniszter jóváhagyását követően belépett a nyugat-európai üzleti jellegű kockázatok biztosításának piacára is.

A COBAC és egy másik hitelbiztosításban érdekelt pénzintézet, a Namur-Les Assurances du Crédit SA (Namur AC) a Bizottsághoz, illetve tagállami bírósághoz fordultak, úgy vélve, hogy az OND terjeszkedése, tekintettel az általa élvezett számos állami kedvezményre, versenysértő magatartás. A Bizottság még nem foglalt állást a panaszban, csak információt kért a belga hatóságoktól. A brüsszeli elsőfokú bíróság elutasította az ideiglenes intézkedésként az OND e tevékenységének felfüggesztését kérő keresetet, mivel a kérdéses állami támogatások, mint létező támogatások, a 93. cikk (1) bekezdése alá tartoznak, amely azonban nem bír közvetlen hatállyal. A felperesek ezt követően fordultak a kérdéseket feltevő brüsszeli fellebbviteli bírósághoz.

III. A tagállami bíróság kérdései

A brüsszeli fellebbviteli bíróság a fenti tények fényében a következő három kérdéssel fordult a 177. cikk alapján a Bírósághoz.

- A 93. cikk (3) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az alá tartozik a fent leírt eset, azaz amikor egy korábbi tevékenységi körhöz kapcsolódó állami támogatás hatása a feladatkör állam által jóváhagyott bővülésével kiterjed egy másik tevékenységre is?
- A 93. cikket úgy kell-e értelmezni, hogy létező támogatásként ítélendő meg az az új, be nem jelentett támogatás, amellyel szemben a Bizottság, az előzetes vizsgálódást követően nem indította el a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást?
- A 92. cikk (1) bekezdése alá tartozik-e, ha az állam, egy állami vállalat igazgatói tanácsában ülő minisztériumi képviselőjén keresztül, egy támogatás hatályának kiterjesztésére vonatkozó politikáját tolmácsolja, illetve az erre irányuló vállalati döntést az irányadó jogszabály szerint nem kifogásolja?

IV. A főügyész véleménye

Azon ritka esetek egyikével van dolgunk, amikor ***a főügyész véleményét nem, illetve csak részben követte a Bíróság***. Szemben az ítélettel, Lenz főügyész, bizonyos feltételekkel ugyan, de elképzelhetőnek tartotta, hogy a hitelbiztosító tevékenységének kiterjesztése állami támogatásnak minősüljön.

Az OND-t létrehozó rendelet 16. szakasza szerint az igazgatótanács minisztériumot képviselő tagja felfüggesztheti az igazgatóság döntéseit, ha azok jogellenesek, vagy nem felelnek meg az állam érdekeinek. A miniszternek ezt követően öt napja van a végleges döntés meghozatalára - ha ezen idő eredménytelenül telik el, az eredeti döntés lép életbe. A főügyész szerint, mivel az OND csak a belga állam érdekeinek figyelembe vételével hozhat döntést, az OND igazgatótanácsának tevékenységet kiterjesztő ***határozata a 92. cikk szempontjából az államnak tudható be***. (*vél.45.*)

Ha az OND tevékenységét kiterjeszti, a támogatás hatósugara is kiterjed az új tevékenységekre. Az állami garancia és adómentesség formáit öltő támogatások mértékükben is megnövekednek, a forgalom növekedése folytán olyan állami pénzek is folynak az OND-hez, amelyek enélkül az államnál maradtak volna. (*vél.48.*)

A 93. cikk (3) bekezdése célját tekintve kiegészíti a 93(1) cikkben előirányzott felülvizsgálati mechanizmust.

A Bizottság feladata, hogy egy állami támogatás közös piacra gyakorolt káros hatásait, a verseny torzítását és a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolását megvizsgálja. E hatások miatt van szükség az állami támogatások tilalmára: ha a 92. cikket összevetnénk egy ***vállalat könyvelésével***, akkor a „tartozások" között lenne feltüntetve. (*vél.63.*)

A tagállami bíróságoknak az lehet a feladata, hogy a 93. cikk (3) bekezdése alapján megállapítsa, hogy "támogatás nyújtásáról vagy módosításáról" van-e szó. "A ***támogatás fogalma*** olyan, az államnak betudható, piactól idegen előnyöket jelent, amelyek a belőle részesedő vállalat gazdasági helyzetét a többi vállalatokéhoz képest javítja." A *Denkavit* ügyben[90] a következőképpen fogalmazott a Bíróság: "***A 92. cikk (1) bekezdése a tagállamok olyan döntéseire utal, amelyekkel a maguk gazdasági és szociális céljait követve egyoldalú és önálló döntéssel vállalatoknak vagy más személyeknek forrásokat vagy olyan előnyöket adnak, amelyekkel azok a követett gazdasági és szociális célok elérését segítik***." (*vél.66.*)

A Bizottság és a tagállami bíróságok közötti munkamegosztást a ***92. és 93. cikkek közvetlen hatályáról*** szóló esetjog szorítja korlátok közé. Utóbbiaknak csak a 93. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának érvényesítése során lehet szerepe. Továbbá, egy személy akkor is hivatkozhat a 92. cikk tilalmára, ha ezt a 94. cikk szerinti általánosan alkalmazandó aktusok vagy a 93. cikk (2) bekezdése alapján konkrét esetekben hozott határozatok konkrét formába öntötték.[91] (*vél.72.*)

Ha a Bizottság egy támogatással szemben negatív döntést hozott, ezt a tagállami bíróságok kötelesek figyelembe venni, különösen az adott támogatás visszakövetelése kapcsán indított per során.[92] (*vél.73.*)

Mindezekből kitűnik, hogy a tagállami bíróságok nincsenek teljesen eltiltva a 92. cikk alkalmazásától, ha a Tanács a 94. cikk alapján ehhez szükséges intézkedéseket hoz.

A főügyész megvizsgálja, hogy az OND tevékenységének eredeti szerződéses korlátozása a 93(1) cikk alá eső támogatási rendszer részét képezte-e.

Először, az ***állami szerepvállalást*** kell feltárni. Az, hogy a korlátozást az OND és a COBAC közötti magánjogi együttműködési szerződés tartalmazta, önmagában nem perdöntő jelentőségű. Ennek ellenére, a belga államnak tulajdonítható, ha e döntést az állam akarata ellenére nem hozhatták volna meg. Ez valószínűleg így is volt, mert az együttműködési megállapodás egyik 1982-es változata szerint, az a gazdasági miniszter jóváhagyásáig nem léphet hatályba. (*vél.82-83.*)

Másodszor, azt kell megvizsgálni, hogy a szerződésben foglalt korlátozás a ***támogatási rendszer részét*** képezte-e. A *Denkavit* eset nyomán a támogatás fontos jellemvonása, hogy

[90] 61/79 Amministrazione delle Finanze dello Stato/Denkavit; [1980] ECR 1205, 31. szakasz
[91] 74/72 Capologno/Maya; [1873] ECR 611, 6. szakasz
[92] C-188/92 TWD Textilwerke Deggendorf ügy; [1994] ECR I-833

azzal a tagállam ***gazdasági vagy szociális céljait*** kívánja követni. A szerződésben meg is jelenik az a különbségtétel, hogy ***az állam és a vállalatok más-más szerepet játszanak a piacon***. Az állam meghatározza gazdasági és szociális politikáját, míg a vállalatok a maguk hasznot hozó érdekeiket követik e politikai keretek között. (*vél. 96.*) Ha egy intézkedés az állam gazdasági vagy szociális politikájának meghatározását jelenti, az a támogatási rendszer részét képezheti, míg ha üzleti érdekeket fejez ki, akkor vállalati intézkedésnek minősül. (*vél.97.*)

A különbségtételhez a ***magánbefektető elvének*** alkalmazását javasolja: ha egy hasonló méretű, hasonló helyzetben levő magánvállalkozás is az OND-hez hasonló módon korlátozta volna tevékenységét, akkor nincsen szó állami támogatásról. (*vél.100.*) Ennek során a tagállami bíróságnak fel kellene tárnia, hogy az egyes kockázatokat (ideértve a politikaiakat is), hogyan lehetett volna üzleti alapon biztosítani.

A tagállami bíróságnak itt olyan mélységű és komplexitású gazdasági elemzést kellene készítenie, amely messze ***meghaladja a klasszikus bírósági ügyek terjedelmét***. Ezért a főügyész az antitröszt esetjogra hivatkozva azt javasolja, hogy a bíróság ilyenkor függessze fel eljárását és a tények gazdasági megítélése kapcsán kérje ki a ***Bizottság*** véleményét. A közösségi jog értelmezése kapcsán pedig a 177. cikkre lehet hagyatkozni. (*vél.103.*)

Mindezek a alapján az ***első kérdésre*** a Bíróság a következő választ javasolta adni. A fenti tevékenységi kör – és így a létező támogatás hatósugara – szélesítésének állami engedélyezése ***támogatás*** nyújtásaként vagy módosításaként kezelendő, amennyiben ***két feltétel*** teljesül:

- az intézmény tevékenységét korlátozó korábbi döntés az államnak tudható be, és
- hasonló helyzetben levő, hasonló méretű magánvállalat üzleti alapon nem hozott volna ilyen korlátozó döntést. (*vél.113.*)

A ***második kérdés*** kapcsán kifejtette, hogy az esetjogban kialakult ***két hónapos határidő kezdete*** két dologtól függ:

- olyan bejelentést kell küldeni a Bizottságnak, amely alapján el tudja dönteni, hogy milyen eljárást kezdeményezzen,
- a tagállamnak méltányos érdeke fűződjön a Bizottság gyors döntéséhez – ez utóbbi feltételezi, hogy a támogatás nyújtását a Bizottság határozatától teszi függővé, azaz azt előzetesen nem hajtja végre. (*vél.119-121.*)

A *Boussac* esetben[93] a Bíróság kimondta, hogy a ***Bizottság*** a tagállam véleményének kikérését követően közbenső határozattal elrendelheti egy be nem jelentett támogatás azonnali ***felfüggesztését***.

A harmadik kérdésre Lenz főügyész azt a válaszjavaslatot adta, hogy egy intézmény döntését a 92. cikk számára ***akkor lehet a tagállamnak tulajdonítani***, ha

- a döntés kötelező állami iránymutatástól függött, vagy
- a döntést az intézmény testülete hozta meg, anélkül, hogy a tagállam élt volna törvény adta vétójogával.

[93] C-301/87 Franciaország/Bizottság; [1990] ECR I-307

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság először az új és a létező támogatások közötti különbségeket, illetve a Bizottság és a tagállami bíróságok közötti feladatmegosztás elveit vázolta fel.

A 93. cikk különböző eljárásokat fektet le a létező, illetőleg az új támogatások ellenőrzésére. A ***létező támogatásokat*** a 93. cikk (1) bekezdése alapján a Bizottság állandó felülvizsgálat alatt tartja, a közös piac fejlődésével kívánatosnak tűnő módosításokra javaslatokat tehet a tagállamoknak. A 93. cikk (2) bekezdése szerint, miután az érdekelt felek véleményét kikérte, a Bizottság úgy határozhat, hogy a tagállam a Bizottság által meghatározott időn belül törölje el vagy módosítsa az adott támogatást. A létező támogatások ellenőrzésénél tehát a ***kezdeményezés lehetősége a Bizottságnál*** van. (*11.*)

Ami az ***új támogatásokat*** illeti, a Bizottságot a 93. cikk (3) bekezdése szerint kellő idővel az intézkedés végrehajtása előtt előzetesen tájékoztatni kell. A Bizottság előzetes vizsgálódásba kezd, s ha úgy véli, hogy a támogatás ellentétes a 92. cikkel, akkor megindítja a 93. cikk (2) bekezdése szerinti kontradiktórius felülvizsgálati eljárást. A 93. cikk (3) bekezdésének utolsó mondata megtiltja, hogy a tagállam a Bizottság végső döntését megelőzően hatályosítsa a támogatást. Az új támogatást nem lehet addig megvalósítani, ameddig azt a Bizottság a Szerződéssel kompatibilisnek nem minősítette. Ez utóbbi szabályt az esetjog úgy értelmezi, hogy ha egy bizonyos idő után a Bizottság a bejelentett támogatással szemben nem indítja meg a kontradiktórius eljárást, akkor, a Bizottság tájékoztatását követően a tagállam hatályosíthatja a támogatást, így az létező támogatássá válik.[94] (*12.*)

A ***Szerződés hatályba lépését megelőzően*** is létező támogatások létező támogatásnak minősülnek, azok ***módosítása*** viszont a bejelentési kötelezettség alá eső új támogatás. (*13.*)

A ***Bizottság és a tagállami bíróságok*** különböző hatáskörrel és feladatokkal rendelkeznek. A 93. cikkből adódóan (a Bizottság által gyakorolt folyamatos felügyelet) egy támogatás közös piaccal ellentétes voltának megállapításához szükséges eljárást a Bizottság feladata megindítani.[95] (*15.*)

A ***tagállami bíróságok*** feladatai a 93. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának közvetlen hatályából adódnak. Ennek keretében, a bejelentési kötelezettség megállapítása érdekében szükséges lehet, hogy a támogatás 92. cikk (1) bekezdésében foglalt fogalmát értelmezzék és alkalmazzák. A nemzeti bíróságok feladata a 93. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának közvetlen hatálya folytán keletkező egyéni jogok védelme, nem pedig egy állami támogatás összeegyeztethetőségéről dönteni, amely a Bíróság felülvizsgálata alá vetett Bizottság kizárólagos joga.[96] (*16-17.*)

Az alapeljárásban tehát csak az a kérdés merülhet fel, hogy a ***93. cikk (1) vagy (3) bekezdése szerinti eljárást kell-e alkalmazni, nem pedig az, hogy adott támogatás a közös piaccal összeegyeztethető-e vagy sem.*** Ha e kérdések megválaszolásához a 92. cikk (1) bekezdése szerinti ***támogatás fogalmát kell értelmezni***, akkor a kívánt interpretáció csak annak

[94] Hivatkozik a 120/73 Lorenz/NSZK ügyre; [1973] ECR 1471, 6.szakasz
[95] Hivatkozik a 78/76 Steinike and Weinlig/Németország ügyre; [1977] ECR 595, 9. szakasz
[96] Hivatkozik a C-354/90 Fédération des Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires és Syndicat National des Négociants et Transformateurs de Saumon / Franciaország ügyre; [1991] ECR I-5505, 14. szakasz

megállapításához szükséges, hogy adott állami intézkedésre ***vonatkozik-e a 93. cikk (3) bekezdése szerinti eljárás.*** (*18.*)

A Namur AC, a ***francia kormány***, a ***holland kormány*** és a ***Bizottság*** szerint az első kérdésre ***igenlő*** választ kell adni. Szerintük az OND tevékenységének kiterjesztése nem tekinthető egy létező támogatás csekély módosításának, mivel a korábbi kedvezmények megtartása mellett magánbiztosítók versenytársává válik.

Az 1939-ből származó rendelet általános fogalmakkal írta körül az OND célját és tevékenységi körét. Ennek 3. Cikke az irányadó időpontban "a külkereskedelem és a belga külföldi befektetések támogatását" nevezte meg céljául, melynek során például kockázatok (különösen külkereskedelemmel kapcsolatos hitelkockázatok) csökkentése érdekében biztosításokat kínálhat. Tevékenységi körét nem jogszabály, hanem a COBAC-kal kötött megállapodás korlátozta, amely alapján az OND Nyugat-Európában csak meghatározott kockázatok biztosítását vállalhatta. A kérdés az, hogy új támogatásnak vagy létező módosításának tekinthető-e az, ha az ***állam képviselője útján támogatta a támogatás hatósugarát módosító tevékenységi kör kiterjesztését***? (*23-27.*)

Az OND igazgatói tanácsának a miniszter által jóváhagyott döntése nem módosította a támogatásokról rendelkező jogszabályt. Nincs arra utaló jel, hogy az OND és a COBAC közötti, csak a szerződő feleket kötő megállapodás határozta volna meg, hogy a belga állam milyen támogatásban részesíti az OND-t. (*29.*) Igaz, hogy korábban a támogatás csak a verseny elől elzárt területeken befolyásolta az OND-t, mivel az nem folytatott versenypiaci tevékenységeket. A tények szerint ugyanakkor az együttműködési megállapodás arra utal, hogy az OND és a COBAC egymásnak potenciális versenytársai voltak, illetve USA és Kanada viszonylatában felmerülő üzleti kockázatok biztosításának piacán ténylegesen is versenytársak voltak. Nem lehet tehát azt állítani, hogy a ***támogatás korábban*** nem érintette ***volna az OND versenypiaci tevékenységét.*** (*30.*)

Következésképpen, mégha feltételezzük is, hogy az 1998. februári döntés az államnak tudható be, az semmiképpen ***nem minősül a 93. cikk (3) bekezdése értelmében támogatásnyújtásnak vagy -módosításnak***. (*31.*)

Ennek ellenkezőjét képviselni hatásában egyenértékű lenne azzal, hogy a tagállamoktól ne csak az új támogatások, illetve a létezők módosításának bejelentését követeljük meg, hanem a ***létező támogatásban részesülő vállalatot érintő minden olyan intézkedést is, amely hatással lehet a közös piac működésére, a versenyre, vagy az egyébként rendelkezésre álló, de a vállalat által elért forgalom függvényében változó támogatás aktuális mértékére***. Az OND esetében ez azzal járna, hogy minden egyes biztosítási szerződését (mint forgalmát és így a támogatás nagyságát befolyásoló eseményt) a 93. cikk (3) bekezdése alapján a Bizottságnál előzetesen be kellene jelenteni. (*32.*)

Egy ilyen értelmezés sem a 92. cikk szövegezésének, sem céljának, sem a Bizottság és a tagállamok közötti hatalommegosztásnak nem felelne meg, a vállalatok és tagállamok számára a ***jogbiztonság hiányát eredményezné***. A jogbiztonság hiányára hívja fel a figyelmet a Bizottság hozzáállása is: most először, ebben az eljárásban véli úgy, hogy egy létező támogatás módosításáról van szó – jóllehet már 1989 februárjában tudomása lehetett a tényekről. (*33.*)

A szóban forgó támogatás tehát létező támogatás, amelyet a Bizottság állandó felügyelet alatt tart, és amelyre vonatkozóan javaslatokat tehet a tagállamnak, végső soron annak módosításáról vagy eltörléséről határozhat.

Megjegyzés: Azt tehát nem lehet mondani, hogy a Bíróság kizárta volna a támogatás, illetve a tevékenységi kör szélesítésének versenytorzító hatását, csupán azt mondta, hogy ez nem olyan típusú változása a körülményeknek (mivel a támogatást lehetővé tevő jogszabály nem módosult), amely indokolttá tenné, hogy ezt egy meglévő támogatás módosításaként fogjuk fel. Ezzel ugyanis olyan szélesre tárnánk a bejelentés-köteles állami vagy éppen vállalati lépések körét, hogy nagyobb lenne az ezáltal okozott bizonytalanság, mint az ezzel járó esetleges haszon. Ha a Bizottság egy ilyen tevékenységi kör bővítését a közös piaccal ellentétesnek tartja, akkor a 93. cikk alapján lehetősége van ez ellen fellépni – de csak mint létező, nem pedig mint új támogatással szemben.

VI. Az ítélet rendelkező része

1. "A Szerződés 93. cikk (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ha egy, a Szerződés hatályba lépését megelőzően már támogatásban részesülő vállalat a referáló ítéletben leírt körülmények szerint bővíti tevékenységi körét, anélkül, hogy ez a támogatásról rendelkező jogszabályt érintené, nem lehet olyan támogatás nyújtásának vagy módosításának tekinteni, amelyre e rendelkezés szerinti előzetes bejelentési kötelezettség és a támogatás hatályba léptetési tilalma kiterjedne.
2. A felterjesztő nemzeti bíróság által feltett harmadik kérdést nem szükséges megválaszolni."

Compagnie nationale Air France/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1993. június 15-i ítélete

T-358/94

[1996] ECR II-2109.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság ítéletében elutasítja az Air France (AF) keresetét, helyben hagyja a Bizottság határozatát, amelyben az bizonyos kötvények állami intézmény részéről történő lejegyzését állami támogatásnak minősítette, és elrendelte a támogatás visszakövetelését.

E határozattal egy napon a Bizottság egy másik AF-ot támogató állami intézkedésről pozitív határozatot hozott, amelyet a British Airways és a British Midland külön keresetben támadott meg az EFB előtt.[97] Megemlítendő továbbá, hogy a most ismertetett ügyben felülvizsgált bizottsági határozatot az AF mellett a francia állam is megtámadta, az Európai Közösségek Bírósága előtt - az EKB, hogy megvárja az EFB döntését, felfüggesztette a párhuzamos eljárást.[98]

Az ügy az alábbi területeken szolgál tanulságokkal:

- mikor tudható be egy ***közjogi testület akciója*** a tagállamnak
- ***kormánytól független intézmény*** által adott támogatás: az állami támogatásra vonatkozó szabályokat a támogatás elosztásával megbízott autonóm intézmények létrehozásával nem lehet kijátszani; minden ***állami szektorból*** származó, a versenyt veszélyeztető szubvenció a 92. cikk alá tartozik, ehhez ***nem szükséges, hogy azt a kormány vagy más központi közigazgatási hatóság adja***
- ***állami forrás***ból származó támogatás ***széles értelmezése***: egy állami intézmény számára rendelkezésre álló pénzügyi többletből finanszírozott befektetés éppúgy alkalmas a versenyt a 92. cikk (1) bekezdése értelmében torzítani, mintha a befektetést adókból vagy más kötelező hozzájárulásokból fedezték volna, függetlenül attól, hogy a betétek visszafizetendők
- ***kötvényjegyzés*** formáját öltő támogatás
- ***rendes piacgazdasági feltételek között működő gondos magánbefektető tesztje*** helyes alkalmazásának részletekbe menő vizsgálata, amely során a Bíróság a Bizottságot megillető széles mérlegelési jog miatt csak korlátozottan vizsgálhatja felül a határozatot
- ***a magánbefektetők csekély jelentőségű részvétele*** ellenére megállapítható, hogy adott nagyságrendű tőkét egy, az állami intézményhez hasonló méretű magánbefektető nem bocsátotta volna a vállalat rendelkezésre
- megfelelő ***szerkezet-átalakítási terv*** fontossága: ezzel egy állami tőkejuttatást akár a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alól is ki lehet vonni
- a támogatás visszakövetelésének elrendelésénél nem kell feltétlenül ***számszerűsíteni*** a Bizottságnak ***a támogatás mértékét***.

Az esetre *Air France* ügyként szokás hivatkozni.

[97] 94/653/EK határozat (OJ 1994 L 254/73. o.), illetve T-371/94 és T-394/94 ügyek
[98] C-282/94. sz. ügy

II. Előzmények, tények

A 99.329%-ban az állam tulajdonában levő Compaigne Nationale Air France-ot (AF) sem kerülte el az 1990-től érezhető gazdasági krízis. A Bizottság 1991-ben, majd egy évvel később vizsgálta meg az AF helyzetét, amikor is 1991 novemberében, illetve 1992 júliusában összesen 5.84 mrd FF tőkejuttatást engedélyezett. E pénzügyi tranzakciókat nem minősítette állami támogatásnak, mivel a légi közlekedés hosszabb távú kilátásai ellensúlyozták az AF rövid távú gazdasági nehézségeit, illetve a CAP'93 nevű stratégiai tervnek köszönhetően az AF Csoport átszervezésen ment keresztül. 1992 októberében egy második szerkezet-átalakítási tervet is elfogadott az AF: a PRE 1 célkitűzése a társaság működési költségeinek csökkentése és 1994-től a társaság önfinanszírozásának elérése volt.

1992 novemberében az AF segítséget kért a Caisse des Dépots et Consignations-Participations-tól (CDC-P), amely korlátolt felelősségű társaságként az AF tőkéjének 0.538%-át birtokolta, és amely a Caisse des Dépots et Consignations (a Caisse) nevű különleges, törvény által létrehozott köztestület 100%-os leányvállalata volt. A CDC-P garanciájának megszerzését követően, 1993 márciusában az AF kétféle kötvény kibocsátásáról hozott döntést:

- részvénnyé alakítható kötvények (ORA) 75 millió FF összegben,
- progresszív kamatot adó kötvények (TSIP-BSA) szintén kb. 75 millió FF összegben.

Előbbinek 99.7%-át, utóbbinak 99.9%-át a CDC-P jegyezte le 1993 áprilisában, a többit az AF egyéb tulajdonosai kaphatták meg tulajdoni részükkel arányos mértékben. E magánbefektetők a kibocsátás 0.132%-át jegyezték le, 2 millió FF értékben.

Az ORA kamata egy 4%-os fix és egy az AF eredményétől függően változó részből tevődik össze, 2000. január 1-jével pedig kötelezően részvénnyé kell átalakítani. A TSIP-eket határozatlan időre bocsátották ki, az AF felszámolásakor az ORA-t megelőzően térítik vissza. Az AF 2000. január 1-jén visszaválthatja őket, addig rögzített progresszív kamatot fizet utánuk (átlag 7%). Ha az AF forgalmának 30%-át meghaladó veszteséget könyvel el, a kamat fizetése felfüggeszthető.

III. A Bizottság határozata

A Bizottság a kötvénykibocsátásról a francai sajtóból szerzett értesülést, 1993 márciusában információt kért a francia hatóságoktól. Az előzetes vizsgálódást követően 1993 decemberében a Bizottság tájékoztatta a francia kormányt, hogy megindította a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást.

A francia kormány védekezésében tagadta, hogy állami támogatásról lenne szó – érvelésének részletes bemutatásától itt eltekintünk, mert a kereseti kérelmeknél erről még lesz szó. A kötvényjegyzés rendes körülményei mellett azzal is érvelt, hogy a magánbefektetők háromszor annyi kötvényt szerettek volna lejegyezni, mint amennyit kaphattak, illetve, hogy 1993 folyamán az AF még háromszor bocsátott ki sikeresen kötvényeket a francia piacon.

A Bizottság 1994. július 27-én fogadta el a 94/662/EK határozatát[99] a CDC-P részvételéről a kötvények lejegyzésében. Megállapította, hogy a támogatás torzította a versenyt, és természeténél fogva befolyásolta a tagállamok közötti, illetve az Európai Gazdasági Térségben folyó kereskedelmet. Nem tartozik továbbá a 92. cikk (2) bekezdése, illetve az EGT 61. cikk (2) bekezdése kivételei közé, a 92. cikk (3) bekezdése, illetve az EGT 61. cikk (2) bekezdése alapján sem lehet a közös piaccal összeegyeztethetőnek tekinteni. Ezért a határozat 2. cikkében elrendelte a mintegy 1.5 mrd FRF támogatás – az AF által időközben fizetett kamatokkal csökkentett összegének – visszafizetését.

A határozat indoklásában a Bizottság a következőkre támaszkodott.

- Az AF gazdasági helyzete tartósan rossznak minősíthető, 1992 a harmadik egymást követő, veszteséggel záródó év: 1990-ben -717 millió FRF, 1991-ban -685 millió FRF, 1992-ben -3.2 mrd FRF. Ezzel európai versenytársaihoz képest rosszabb helyzetben volt a francia légitársaság.
- A tőkejuttatás a francia államnak tudható be, a Caisse és leányvállalata nem függetlenek az államtól.
- A tranzakciót rendes gazdasági körülmények között tevékenykedő magánbefektető nem vállalta volna. A magánbefektetők 0.132%-os részvétele elhanyagolhatónak tekinthető, noha a magánbefektető tőkerészesedésének jelentősnek kell lennie. Még az általuk maximálisan lejegyezni kívánt kötvény is csak a teljes kibocsátás 3.3%-át tette volna ki.
- A kötvények természetét vizsgálva megállapította, hogy azok nem felelnek meg a rendes piaci körülmények kívánalmainak. A TSIP-BSA visszafizetésének pl. kicsi az esélye a társaság megszűnése esetén, így ezen értékpapírok meglehetősen ritkán kerülnek kibocsátásra. Egy gondos magánbefektető nem kötött volna az AF-szal a CDC-P-hez hasonlóan ilyen jellegű pénzügyi ügyletet.
- Egy hosszú távon gondolkozó befektető legalább egy megfelelő szerkezet-átalakítási tervhez kötötte volna a tranzakciót. A támogatás nem kötődött a PRE 1 tervhez, de az egyébként sem garantálta volna az AF sikeressé válását.

Összességében megállapította, hogy tekintettel a társaság szerény pénzügyi és működési eredményeire, a CAP'93 átszervezési program sikertelenségére, ill. a PRE 1-ben előirányzott teendők elégtelenségére, egy ***ésszerű magánbefektető*** nem juttatott volna az AF számára 1.5 mrd FF összegű tőkét. Következésképpen a támogatás az AF időleges pénzügyi nehézségein enyhíteni kívánó ***működési támogatás***.

IV. A felperes keresete, a Bizottság védekezése

Az AF számos kereseti kérelmével egyrészt a 92. cikk jogsértő alkalmazását, másrészt a határozat 190. cikk szerinti ***hiányos indoklását*** kérte számon a Bizottságon.

A 92. cikk megsértése tekintetében két fő ponton támadta a határozatot:

1. a Caisse és a CDC-P jogállása alapján ***nem lehet állami szerepvállalásról*** beszélni
2. a Bizottság hibásan alkalmazta a ***gondos magánbefektető elvét*** – ez utóbbin belül számos indokot hozott fel, melyeket alább ismertetünk.

A Caisse és a CDC-P jogállása

[99] OJ 1994 L 258/26.o.

- Az ***AF*** szerint mind a Caisse, mind a CDC-P függetlenek a francia kormánytól. A Caisse-t egy 1816-os törvény hozta létre, amely "tablissement spécial"-ként a törvényhozás felügyelete és garanciája alatt működik. Főigazgatóját a köztársasági elnök nevezi ki, igazgatóit a kormány. A Caisse nem esik a francia számvevőszék felügyelete alá. A kötvényjegyzéshez a Caisse saját pénzét adta, anélkül, hogy ehhez valakinek az engedélyét ki kellett volna kérnie. A Bizottság túlzottan szélesen értelmezte a 92. cikk (1) bekezdését, amikor az ***állami befolyásra*** támaszkodott, ahelyett, hogy a támogatás ***állami forrásból*** eredő voltát bizonyította volna. A Caisse által felhasznált pénzeszközök a magánszférából származnak, azokat vagy magánszemélyek vagy hitelbankok helyezik el betétként. Nem volt szó állami pénzeszközök sem közvetlen, sem közvetett felhasználásáról.
- A ***Bizottság*** védekezése szerint a 92. cikk alkalmazható a támogatás kezelésével megbízott állami vagy magántestületek tevékenységére is. A *173/73 Olaszország/Bizottság* ügyben[100] a Bíróság kimondta, hogy akkor is állami források felhasználásáról van szó, ha az ***állami jogszabály által előírt befizetésekből származik a támogatásra felhasznált pénz***, még akkor is, ha azt az államtól különálló intézmény kezeli. A Caisse igazgatóinak kinevezése az állam feladata. Nem elegendő egy intézmény kormánytól való függetlenségére hivatkozni, mert a közösségi jog szerint irreleváns, hogy az állam mely egységének tulajdonítható a fellépés. Bármely állami szerv sérti is meg a közösségi jogot, a tagállam felelőssége megállapítható.[101] Mivel a Caisse állami testület, tevékenysége az államnak tudható be.

A CDC-P befektetési döntésének időpontja

Az ***AF*** szerint csak 1993 első negyedévének végén, azaz a kötvényjegyzést követően derült fény a társaság kedvezőtlen eredményeire, amely alapján a Bizottság azt támogatásnak ítélte. Ezzel a Bizottság a tranzakciót az arról szóló döntés megszületését követő négy hónappal későbbi időpontban értékelte, ami ellentétes a korábbi Bizottsági gyakorlattal.

A ***Bizottság*** szerint a CDC-P befektetési döntésének időpontja 1993 áprilisa, a kötvények tényleges lejegyzése, de legalábbis ez év februárja, amikor a befektetésről a végső döntés megszületett.

A CDC-P befektetési döntésének kontextusa

Az ***AF*** szerint a Bizottság elmulasztotta a légi közlekedési piacot elemezni – ennek ismeretében nem mondta volna azt, hogy a CDC-P nem magánbefektetőként járt el. Az AF versenytársaihoz képest jobb helyzetét különféle módon próbálja alátámasztani, hivatkozva a Lehman Brothers és a Rotschields piaci tanulmányaira is. A Bizottság ebben az időszakban született hasonló határozataiban is pozitívan ítélte meg az iparág jövőjét.[102] Továbbá, a CDC-P a korábbi szerkezet-átalakítási tervek alapján a friss pénzügyi eredmények hiányában is joggal remélte az AF helyzetének javulását.

A ***Bizottság*** nem mondta azt, hogy egy magánszereplő nem fektetett volna be a légi közlekedésbe. Azt vizsgálta csupán, hogy tekintettel az AF pénzügyi helyzetére, egy magánbefektető a CDC-P döntésének időpontjában beruházott volna-e 1.5 mrd FRF-t. Főleg

[100] 173/73 Olaszország/Bizottság; [1974] ECR 709, 16. szakasz
[101] Hivatkozik: a 152/84 Marshall/Southampton és Southwest Hampshire Area Health Authority ügyre; 1986 ECR 723, 49. szakasz, illevte a 222/84 Johnston/Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary ügyre; [1986] ECR 1651, 56. szakasz
[102] 94/118/EK (Air Lingus) OJ 1994 L 54/30.o. és 94/653/EK (Air France)

egy életképes szerkezet-átalakítási terv hiánya vezetett a nemleges válaszhoz. Az AF által hivatkozott szakértői tanulmányok megállapításait vitatta.

A gondos magánbefektető elvének alkalmazása a kötvények jellegzetességei fényében

Az ***AF*** szerint a kötvénykibocsátás piaci körülmények mellett normál piaci tranzakció. Először is a kötvényjegyzés nyilvános volt, a jegyzésről szóló hirdetményt a COB nem kifogásolta (ez a gyakorlatban meg szokta vétózni a kockázatos kibocsátásokat). Másodsorban a nagyobb francia vállalatok is bocsátottak ki az elmúlt években hasonló típusú értékpapírokat.

A ***Bizottság*** lényegében korábbi értékelését megismételve érvelt.

Több magántulajdonos részvétele a kötvényjegyzésben, illetve az AF-ot érintő egyéb magánbefektetések jelentősége

Az ***AF*** szerint félrevezető a bizottsági határozat, amikor pusztán az egyéb befektetők által lejegyzett kötvények csekély összegére hivatkozik (az AF részvénytőkéjének 0.132%-a). Azt kellett volna megnézni, hogy ha azok a CDC-P-hez hasonló méretű befektetők lettek volna, lejegyezték volna-e az 1.5 mrd FRF-ot. A magánbefektetők azért juthattak korlátozott mértékben kötvényhez, mert egyébként a tranzakció részleges privatizációnak minősülhetett volna. Továbbá, 1993 februárjában és júniusában egy öttagú bankszindikátusnak 3 mrd FRF értékű kötvényt bocsátott ki, majd októberben kapott 300 millió FRF-ot egy amerikai magánbanktól.

A ***Bizottság*** szerint a CDC-P mellett kötvényt jegyzők jelentéktelen, lényegesebb kockázattal nem járó összeget fektettek be. A mostani eset sokban hasonlatos a *Boussac* ügyhöz[103], amelyben a Bíróság megállapította, hogy a magánbefektetők csekély mértékű részvétele nem akadálya a támogatás megállapításának, ha az illető cég a szükséges pénzeket a tőkepiacról nem tudta beszerezni, és amikor pénzügyi helyzete alapján, ésszerű időn belül nem lehetett elfogadható hozamra számítani.

Az ***AF*** a 92. cikk mellett a ***190. cikk*** megsértését is számon kérte a Bizottságon. A határozat nincsen megfelelően indokolva, mert nem mondja ki, hogy a kifizetett kamatok levonása után visszafizetendő összeg a támogatás. Például a Renault Csoport ügyében hozott 88/454/EGK határozatában a Bizottság kiszámította a kedvezményes hitelkamat és a szokásos kamat közötti különbséget, ennek visszafizetését rendelve el. Itt nem ez történt: a Bizottság nem végzett gazdasági elemzést annak megállapítása érdekében, hogy az AF mekkora jogosulatlan előnyhöz jutott.

A ***Bizottság*** szerint az indoklásból kitűnik, hogy a teljes befektetés visszafizetése szükséges.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Caisse jogállását vizsgálva az EFB először rámutatott arra, hogy a 92. cikk (1) bekezdését és az EGT 61(1) cikkét nem formális kritériumok alapján, hanem a Szerződés 3(g) cikkében megfogalmazott ***célkitűzés*** fényében kell ***értelmezni***. Következésképpen minden állami

[103] C 301/87 Franciaország/Bizottság (Boussac), 40. szakasz

szektorból származó, a versenyt veszélyeztető támogatás tartozik a 92. cikk alá, ehhez ***nem szükséges, hogy azt a kormány vagy más központi közigazgatási hatóság adja***. (*56.*)

A CDC-P magánjogi gazdasági társaság, de a befektetésre anyavállalata ösztönzésére és annak pénzeszközei terhére került sor. A kötvények megvásárlása tehát a Caisse-nek tudható be. A Caisse közjogi testület, feladatait (ideértve a kötelező betétként megjelenő magán- és állami pénzek kezelését) törvények és rendeletek szabályozzák, vezetőit a köztársasági elnök, illetve a kormány nevezi ki. Ezek alapján elmondható, hogy a ***Caisse az állami szektorhoz tartozik***. Igaz, hogy a törvényhozó alá rendelten működik, de a törvényhozás az állam egyik alkotmányos hatalma, így ***a törvényhozás tevékenysége szükségszerűen az államnak tudható be***. (*57-59.*) Ezt alátámasztja az esetjog is, amely szerint a 169. cikk szerinti eljárásban a tagállam elmarasztalható, bármely szervezeti egységének tevékenysége vagy mulasztása okozza is a közösségi jogi kötelezettség megsértését, még akkor is, ha ***alkotmányjogilag független intézményről*** van szó.[104] (*60.*) A Bizottság tehát joggal állapította meg, hogy a Caisse az állami szektor része, melynek viselkedése a francia államnak tulajdonítható.

Egy intézmény kormánytól való függetlensége nem kérdőjelezi meg annak állami természetét. A közösségi jog ***nem engedheti meg, hogy az állami támogatásra vonatkozó szabályokat a támogatás elosztásával megbízott autonóm intézmények létrehozásával játsszák ki***. (*62.*)

Ahhoz, hogy a befektetés állami támogatásnak minősüljön, a kedvezmény közvetlenül vagy közvetve állami forrásokból kell hogy származzon. A felperes úgy érvel, hogy mivel a Caisse-nál levő pénzek bármikor visszavonhatók, így azokat nem lehet a *173/73 Olaszország/Bizottság* ügy[105] értelmében vett "kötelező hozzájárulásnak" minősíteni. Való igaz, hogy a mostani esetben a pénzek nem állnak állandóan a Caisse, és így az állami szféra rendelkezésére. (*64-65.*)

A betett és a kivett összegek különbségét a Caisse azonban úgy használhatja fel, mintha az állandóan a rendelkezésére állna. "A Bíróság úgy véli, hogy a Caisse számára rendelkezésre álló ***többletből finanszírozott befektetés éppúgy alkalmas a versenyt a 92. cikk (1) bekezdése értelmében torzítani, mintha a befektetést adókból vagy más kötelező hozzájárulásokból fedezték volna***. E rendelkezés ezért ***minden olyan pénzügyi eszközt lefed, amellyel az állami szektor alkalom adtán támogathatja a vállalatokat***. Következésképpen irreleváns, hogy a Caisse által használt pénzösszeg ***visszafizetendő*** volt." Semmi nincs a peranyagban, ami arra utalna, hogy e betétek visszafizetése veszélyeztette volna a Caisse beruházását. (*67.*)

Semmi olyan nincs az esetjogban, ami megkívánná, hogy az állami támogatás létének megállapításához minden esetben az állami hatóságok jóváhagyását kellene bizonyítani. (*68.*)

A ***rendes piacgazdasági feltételek között működő gondos magánbefektető tesztje*** az állami és a magánszféra egyenlő kezelésének elvéből ered. Ez alapján ***egy vállalatnak közvetlenül vagy közvetve rendelkezésre bocsátott tőke nem tekinthető állami támogatásnak, ha arra rendes piaci feltételek mellett került sor***. (*70.*)

Annak megállapítása, hogy az állam rendes gazdasági szereplőként járt-e el, komplex gazdasági mérlegelést igényel a Bizottság részéről, melynek során **diszkrecionális jogkör** illeti meg. A ***bírói felülvizsgálat csak arra korlátozódhat***, hogy a Bizottság betartotta-e az eljárási szabályokat, megfelelt-e az indoklási kötelezettségnek, pontos tényekre alapozta-e

[104] 77/69 Bizottság/Belgium; [1970] ECR 237, 15. szakasz
[105] Lásd előbb, 15-16. szakasz

döntését, illetve ezek értékelésekor követett-e el lényeges hibát, vagy visszaélt-e hatalmával. (*72.*)

A CDC-P befektetésének a rossz üzleti híreket megelőzően történő ***időpontjára*** való hivatkozás kapcsán a Bíróság nem állapított meg súlyos értékelési hibát. Egy gondos magánbefektető egy ilyen nagyságrendű ügyben addig nem hozott volna visszafordíthatatlan döntést, ameddig a befektetés részleteit nem tisztázták. Sőt, egy gondos magánbefektető a ***tárgyalások során is figyelemmel követte volna a megcélzott vállalat gazdasági és pénzügyi szereplését***. A befektetés kedvezőtlenné válása esetén azonnal elállt volna tőle. (*79.*)

A CDC-P ***befektetése kontextusát*** is kellőképpen figyelembe vette a Bizottság. Negatív döntését nem kellett azért megváltoztatni, mert a ***piac a javulás gyenge jeleit mutatta***, ezek az AF általános gazdasági és pénzügyi helyzetéhez viszonyítva egyébként jelentéktelenek is voltak. (*98.*) Egyébiránt 1992 november-decemberében már jelentek meg olyan újságcikkek, amelyek szerint az AF vesztesége várhatóan eléri a 3.2 mrd FRF-ot. A PRE 1 és a CAP'93 programok kapcsán a Bíróság nem látott okot megkérdőjelezni a Bizottság értékelését. (*103-104.*) A hivatkozott két másik határozat sem jelent következetlenséget, lévén hogy mindkettőben támogatást állapított meg a Bizottság – mivel magángazdasági befektető az adott tranzakciót nem eszközölte volna –, csupán a 92(3)(c) cikk kivételének alkalmazásával hagyta jóvá az állami fellépéseket.

A ***kötvények jellegzetességei*** kapcsán a Bíróság először megvizsgálta, hogy a Bizottság helyesen járt-e el, amikor a kétféle típusú kötvényt lényegében hasonlatosként értékelte. Az igenlő választ követően megállapította, hogy az AF folyamatosan romló gazdasági helyzetében ***egy gondos befektető nem jegyezte volna le az ORA és a TSIP-BSA szinte teljes összegét***. Ugyanis nem nagyon volt arra remény, hogy a tőkejuttatást akár részvényre váltás vagy visszatérítés formájában viszont látta volna a befektető. (*134.*)

Az, hogy a kötvényjegyzésben más, ***magánvállalatok is részt vettek***, tekintettel azok ***csekély jelentőségére***, nem zárja ki a támogatás megállapíthatóságát. Mind az általuk jegyezni kívánt, mind a ténylegesen lejegyzett kötvények jóval kisebb arányt képviseltek, mint az állami CDC-P vásárlása. Ez alapján nem lehetett azt mondani, hogy a ***CDC-P-vel megegyező méretű magánvállalat*** is megkockáztatott volna egy 1.5 mrd FRF összegű befektetést. (*149.*)

A 190. cikk megsértése kapcsán a Bíróság először emlékeztet a határozat ***indoklásának*** szükségességére: ennek célja egyrészt a bírói felülvizsgálat lehetővé tétele, másrészt hogy a címzett megértse, miért hozta a Bizottság a rendelkező részben található döntést. (*161.*) A határozat egészében tartalmazza a szükséges indoklást. A Bizottság elmagyarázta, hogy a ***visszakövetelés célja*** az eredeti állapot helyreállítása, ezért szükséges valamennyi pénzügyi előny megszüntetése. A ***Bizottság a befektetés egészét (a tőkejuttatást) kifogásolta, nem csak a tőke utáni kamat számításának mikéntjét***. (*163.*)

A mostani ügyben a Bizottság ***nem volt köteles számszerűsíteni*** az AF által élvezett pénzügyi előnyöket, mivel ez ***rendkívül bonyolult***, a francia kötvénypiac részleteinek ismeretét követelő műveletet igényelt volna. (*165.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a keresetet elutasítja.

Association Internationale des Utilisateurs de Fils de Filaments Artificiels et Synthétiques et de Soie Naturelle (AIUFFASS) és Apparel, Knitting & Textiles Alliance (AKT) / Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1996. december 12-i ítélete

T-380/94

[1996] ECR I-3547.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az EFB ítéletével megerősítette a Bizottság határozatát, amelyben engedélyezte, hogy az Egyesült Királyság regionális támogatást nyújtson egy észak-írországi textilgyártó létesítmény létrehozásához.

Az esetből eredő tanulságok a következők:

- amennyiben a vállalkozások **szövetségének közvetlen és egyéni érintettsége igazolható** egy tagállamhoz címzett határozat esetében, **megengedhető** a vállalkozások szövetségének, egy meghatározott vállalkozást érintő határozat megsemmisítése iránt benyújtott keresete
- a Bizottság ***nagyobb mérlegelési jogkörrel*** rendelkezik az EK Szerződés ***92. cikk (3) bekezdésének a) pontja*** alapján engedélyezni kívánt támogatások esetében, mint a ***c) pont*** esetében
- ***regionális támogatások*** engedélyezésénél mérlegelni kell az esetleges ***szektorális hatásokat***
- bírósági felülvizsgálat esetén vizsgálni kell az eljárási szabályok betartását, a megfelelő indoklást, a határozat alapjául szolgáló tények megalapozottságát és azt, hogy a vonatkozó ***iránymutatásokat*** figyelembe vették-e; a rossz tényfeltárás önmagában csak kivételesen képezheti az ítélet megsemmisítésének alapját.

A felperesek az ítélet ellen ***fellebbezéssel*** éltek, amelyet az EKB elutasított. A fellebbezés indoklása az állami támogatások megítélésében nem tartalmazott újdonságot.[106]

Az esetre *AIUFFASS* ügyként szokás hivatkozni.

II. A Bizottság határozata

A brit kormány 1992 decemberében bejelentést tett a Bizottságnál, hogy beruházási támogatást kíván nyújtani a taiwani tulajdonú *Hualon* csoport egyik újonnan, Észak-Írországban létrehozott tagjának, a *Hualon* vállalatnak (a továbbiakban: *Hualon*). A *Hualon* csoport a szintetikusszál-ipar jelentős szereplője, és többnyire poliamidot állít elő.

[106] C-55/97 eset P ECR [1997] I-5383.o

A Bizottság szabályos eljárás lefolytatását követően, 1994. május 31-i határozatával (94/C 271/06) ***engedélyezte*** a támogatás nyújtását. Az eljárás során két vállalat tett észrevételt: az *AKT*, amely egyetlen tagján, a *British Apparel Textile Corporation*-ön *(BATC)* keresztül az Egyesült Királyság textil- és konfekcióiparának 80%-át képviseli, és az *AIUFFASS*, amely az európai szintetikus szálból és szintetikus szálból készült fonálgyártó vállalatok 90%-át sorolhatja tagjai közé. A Bizottság határozatát az ***EK Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének a) és c) pontjaira****, valamint az* ***EGT Megállapodás 61. cikkének (3)*** bekezdésére alapította.

A határozat szerint a vállalat ***súlyos munkanélküliséggel sújtott régióban*** (1. célkitűzés szerinti közösségi régió) helyezkedik el. A beruházás folytán 1800 közvetlen és további 500 közvetett álláshely keletkezett volna. Megítélése szerint a támogatás ***pozitív regionális hatása megfelelően ellensúlyozza a kapacitásra és a versenyre gyakorolt negatív hatást***. Emellett szintén kedvez az európai textilipar delokalizációjának az alacsonyabb termelési költséget lehetővé tevő államok javára. A Bizottság engedélyező határozatával kimutatta, hogy bízik a vállalkozásnak a régión belüli ***beruházásösztönző*** hatásában.

Az *AKT* és az *AIUFFASS* a Bizottság határozata ellen a Bírósághoz fordultak.

III. A felperesek keresete, a Bizottság védekezése

Az ***AIUFFASS*** és az ***AKT*** a határozat megsemmisítését kérték, és kérelmüket a következőkkel indokolták.

1. A szövetséget egyénileg érinti a határozat, ha az igazgatási eljárásban tevékenyen részt vett, és az alperessel rendszeres kapcsolatban állt.
2. A Bizottság a határozata alapjául szolgáló tényeket tévesen értékelte, azaz tévedett (i) a beruházás folytán keletkező munkahelyek számát, és (ii) a támogatási tervnek a termelési kapacitás növekedésére gyakorolt hatását illetően, mert

   - azt állította, hogy a *Hualon* termékeivel nem lesz a többi közösségi gyártó versenytársa, továbbá nem fogja termelési kapacitását növelni a támogatás folytán,
   - helytelenül ítélte meg az érintett termékek piacát, és végül
   - rossz előrejelzést adott a jövőbeni keresletet illetően.

A ***Bizottság*** szerint:

- a kereset nem megengedhető, mert a támogatás kedvezményezettjének versenytársai által benyújtott keresetnek csak akkor lehet az EK Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése szerinti eljárás megindítását követően helyt adni, ha ez utóbbi tevékenyen részt vett az igazgatási eljárásban is, és a vitatott intézkedés piaci helyzetét jelentős mértékben érintette,
- a felpereseknek nincs *locus standi*-juk, mert nem tudják különös érdeküket igazolni az ügyben, kapcsolatuk a Bizottsággal eseti volt,
- az *AKT* elmulasztotta a Bírósághoz forduláshoz rendelkezésre álló határidőt.

IV. A Bíróság ítéletének indoklása

A kereset megengedhetősége

Ha az EK Szerződés 173. cikkének (5) bekezdésében előírt határidőt attól az időponttól számítjuk, amelyen a *BATC* szerzett tudomást a Bizottság határozatáról, akkor az *AKT* keresetével elmulasztotta a határidőt. Jóllehet a *BATC* az *AKT* tulajdonában van, meg kell vizsgálni, hogy ez esetben a két vállalat mennyiben tekinthető egynek. A Bíróság szerint az *AKT* a *BATC*-től külön álló jogi személy, ezért nem önmagától értetődő és nem bizonyítható, hogy értesült a Bizottság határozatáról azzal, hogy az a *BATC*-t értesítette.

Az *AKT* szempontjából a megtámadásra rendelkezésre álló határidőt a határozat közzétételétől kell számítani, így ez utóbbi azt nem mulasztotta el.

Tekintettel arra, hogy nem a felperesek a határozat címzettjei, meg kell nézni, hogy az őket ***közvetlenül és egyénileg*** érinti-e.

Ha a nemzeti hatóságok komoly szándékukat nyilvánítják ki valamely intézkedés megtételére, annak valószínűsége, hogy nem élnek a Bizottság által számukra biztosított választási lehetőséggel, igen csekély. Ezáltal a felperest ***közvetlenül*** érintheti az intézkedés.[107]

A felpereseket ***egyénileg*** érinti a határozat, mert tevékenységük megegyezik a kedvezményezettével.[108]

Az *AIUFFASS* és az *AKT* részt vettek a határozat meghozatalához vezető eljárásban.

Vállalatok szövetsége abban az esetben, ha ***nem címzettje*** valamely határozatnak, két esetben jogosult a határozat megsemmisítését kezdeményezni: amennyiben külön érdekében áll cselekedni, különösen, mert a kérdéses intézkedés tárgyalási pozícióját érinti[109], vagy pedig az általa képviselt vállalatok helyébe lép, feltéve, hogy ez utóbbiak perképesek.[110] Esetünkben a felperesek aktív kapcsolatban állnak a Bizottsággal mind annak általános állami támogatási politikája alakításának, mind pedig egyedi támogatási tervezetek kapcsán. Következésképpen őket, mint a Bizottsággal való kapcsolattartásért felelősöket a ***határozat közvetlenül és egyénileg érinti***.

Az ítélet érdemi része

A Bizottság a támogatás folyósítását az EK Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének a) és c) pontjai alapján engedélyezte. A támogatások ilyen alapon történő engedélyezése a Bizottság diszkrecionális joga. A ***Bizottság mozgástere az a) pont esetében nagyobb***, azonban mindkét esetben ***mérlegelnie kell, hogy a regionális alapon történő mentesítés mennyiben vezet szektorális problémákhoz***.

Az ilyen összefüggésben hozott határozat bírósági felülvizsgálatánál a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- az eljárásra és a határozat indoklására irányadó szabályokat figyelembe vették-e;

[107] 11/82 Piraiki-Patraiki és mások/Bizottság 1985 ECR 207.o .9. szakasz;T-435/93 ASPEC és mások/Bizottság 1995 ECR II-1281.o. 60-61. szakasz; T-442/93 AAC és mások/Bizottság 1995 ECR II-1329-o. 45-46. szakasz
[108] Ld. a 323/82 Intermills/Bizottság ügyet 1984 ECR 3809.o.; a C-198/91 Cook/Bizottság 1993 ECR I-2487.o.; C-225/91 Matra/Bizottság 1993 ECR I-3203.o.
[109] T-481/1993 és T-484/96 Exporteurs in Levende Varkens és mások/Bizottság 1995 ECR II-2941.o.
[110] T-447/1993, T-448/1993 és T-449/1993 AITEC és mások/Bizottság 1995 ECR II-1971.o. 60. szakasz

- a határozat alapjául szolgáló tényeket megfelelően értékelték-e, és nem történt-e hatáskörrel visszaélés;[111]
- a Bizottság megfelelően figyelembe vette-e az irányadó iránymutatásokat, amennyiben azok nem ellentétesek a Szerződéssel.

Az állami támogatások területén nincs olyan eljárási szabály, amelyek szerint a közvetlenül és egyénileg érintett harmadik személy a határozat megtámadásának jogát csak azokra a panaszokra alapíthatná, amelyeket az eljárás igazgatási részében tett.

Egy ***regionális támogatás*** indokoltságnak mérlegelésénél a támogatás ***munkahelyteremtő hatásának*** - esetenként téves - értékelése önmagában nem lehet a támogatást engedélyező határozat megsemmisítésének alapja.

A támogatás folytán keletkező ***új álláshelyek számára vonatkozó becslését*** egyik fél sem tudta megfelelően alátámasztani. Az EFB ezért a becslés helytelenségének megállapítására vonatkozó kérelmet elutasította.

A *Hualon* az ún. *low range* termékek gyártására vállalkozott, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság helyesen állapította meg, hogy megjelenésük a piacon nem veszélyezteti a többnyire az ún. *high range* termékeket gyártó közösségi textilgyártók versenyhelyzetét, hanem csupán a harmadik országokból származó importra jelent veszélyt. A Bizottság a *low* és a *high range* közötti elhatárolás szempontjait megfelelően választotta meg ahhoz, hogy az EK Szerződés 92. cikk (3) bekezdése alkalmazásának lehetősége megállapítható legyen. A *high range/low range* elhatárolás a textiliparban megfelelő a piacelemzés elkészítéséhez is. Nem elfogadható a felperesek azon érvelése, hogy a *Hualon,* mivel a *low range* termékeit olyan eljárással gyártaná, amellyel *high range* terméket is lehet gyártani, idővel áttérhet a *high range* termékek gyártására, és versenyhelyzete megváltozna. Ez ugyanis nem változtat azon a tényen, hogy a *low rang*e terméket is célszerűbb a *Hualon* által alkalmazni kívánt eljárással gyártani.

Az EFB a *Hualon* esetleges, a támogatás folytán bekövetkező túlzott kapacitását illetően a Bizottság 1971-ben kiadott közleményére és egy 1977-es levelére támaszkodott. Ez alapján nem is a *Hualon* termelési kapacitása növekedne, mint inkább termelésének harmadik országokból érkező importot helyettesítő hatása jelentkezne.

A kedvezményezett vállalat vezetése által a Bizottság határozatában foglaltakat nyilvánosan cáfoló kijelentése nem elegendő alap arra, hogy a Bizottság határozatának jogszerűségét aláássa.

A harmadik országokból érkező importtal való versenyképesség fennállását a termelés összes fázisánál vizsgálni kell.

Az állami támogatások versenyre gyakorolt hatásának vizsgálatánál a vállalat várható hosszú távú termelési eredményeit is vizsgálni kell, tehát nem csak a termelés megindulásánál várható eredményeket.

A versenyfeltételekre és a túlzott termelési kapacitásra vonatkozó előrejelzések tévességét nem lehet megállapítani, ha a felperes nem tudja igazolni, hogy az értékelésben a Bizottság ***jelentős hibát*** követett el.

[111]C-56/93 Belgium/Bizottság 1996 ECR I-723.o. 11. szakasz

V. Az ítélet rendelkező része

Az EFB elutasította a keresetet.

Syndicat francais de l'Express international (SFEI) és mások / /La Poste és mások

A Bíróság
1996. július 11 -i ítélete

C-39/94

[1996] ECR I-3547.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A La Poste gyorsposta tevékenységét érintő ügyben egy francia bíróság által felterjesztett kérdésekre válaszolva, követve a főügyész véleményét, a Bíróság fontos megállapításokat tesz:

- a ***tagállami bíróság és a Bizottság*** támogatáskontrollban betöltött ***szerepéről***,
- gyakran idézett módon foglalja össze a közösségi jog ***állami támogatás fogalmát***
- világossá teszi a 93. cikk (3) bekezdés utolsó mondata ***(záróhatás) megsértésének jogkövetkezményeit***, a nemzeti bíró ezzel kapcsolatos kötelezettségeit.
- A 92. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősülhet, ha egy állami vállalat úgy nyújt leányvállalatainak ***logisztikai és kereskedelmi szolgáltatásokat***, hogy az azokért kapott ellenszolgáltatás kevesebb a rendes piaci körülmények között szokásosnál.
- A főügyész véleményében támpontokat ad arra a kivételes esetre, amikor a ***kedvezményezettől nem várható el a jogtalan támogatás visszafizetése***.

Az ítélet *SFEI/La Poste* néven ismert.

II. Tények

Az ügy középpontjában a ***francia gyorsposta-piac*** áll, amely, szemben a hagyományos postai szolgáltatásokkal, jogi monopóliummal nem védett versenypiacnak minősül, ahol természetesen az állami La Poste is jelen van leányvállalatai révén (Cronopost, SFMI - utóbbiban a TNT-nek is van 33% tulajdona).[112]

A gyorsposta-piac magánszereplői 1990-től kezdve kritizálták a posta gyakorlatát, azt állítva, hogy kihasználva a rezervált piacon élvezett monopóliumát, az állami posta versenypiaci tevékenységét tisztességtelen támogatásban részesíti. 1990 decemberében panaszt tettek a Bizottságnál és a francia Versenytanácsnál, mondván, hogy a La Poste logisztikai (infrastruktúrájának, illetve alkalmazottainak rendelkezésre bocsátása) és kereskedelmi segítséggel (reklám, ügyfelek "terelgetése") támogatja a gyorspostai tevékenységet végző SFMI leányvállalatát. 1992 márciusában a Bizottság elutasította a SFEI panaszát, amely a döntést az EFB előtt megtámadta. Ennek következtében a Bizottság visszavonta határozatát, további vizsgálatot kezdve, így a per is tárgytalanná vált.

[112] Az ítélet 2-9. szakaszai részletesen ismertetik a piac szerkezetét.

Azonban ezt követően sem kapott a panaszos közösségi szinten jogorvoslatot, így 1993 júniusában a párizsi kereskedelmi bíróságon pert indított a La Poste és leányvállalatai ellen. Az állítólagos állami támogatás, erőfölénnyel való visszaélés és tisztességtelen verseny miatt kérte a megfelelő jogkövetkezmények levonását, többek között az évek során kapott támogatás visszafizetését és kártérítést.

III. A tagállami bíróság kérdései

Ebben a kontextusban a párizsi bíró a következő kérdésekben kérte a Bíróság jogértelmezését (ezek fele részben az állami támogatás fogalmára és a záróhatás megsértésének jogkövetkezményeire, illetve a tagállami bíróság joghatóságára vonatkoztak – lévén, hogy az alperesek azzal védekeztek, hogy a Bizottság előtt folyamatban levő vizsgálat kizárja a párizsi bíróság joghatóságát):

- A 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá eső állami támogatásnak minősül-e, ha minisztériumok különféle logisztikai és kereskedelmi segítséget nyújtanak egy gyorsposta szolgáltatást végző vállalatnak, oly módon, hogy azért nem a rendes körülmények között szokásos ellenszolgáltatást kérik?
- Igaz-e, hogy a be nem jelentett támogatásnál annak azonnali felfüggesztése és visszakövetelése az egyetlen módja a 93. cikk hatékonyságának biztosítása végett?
- A kedvezményezett vállalat köteles-e megbizonyosodni arról, hogy a támogatást a 93. cikk szerinti eljárást betartva kapta-e meg?
- Ha igen, akkor e gondosság elmulasztása miatt a versenytársak követelhetnek-e kártérítést a támogatás kedvezményezettjétől?
- Van-e a tagállami bíróságnak joghatósága, ha párhuzamosan a Bizottság is vizsgálja az ügyet?
- Ha van, akkor ilyen esetben fel kell-e függeszteni az eljárását, megvárva a brüsszeli döntést, vagy önállóan is döntést hozhat?

IV. A főügyész véleménye

A Bíróság Jacobs főügyész véleményével egybecsengő módon válaszolta meg a párizsi bíróság kérdéseit, így most csak a véleményben található "pluszokat" emeljük ki.

A ***92. cikk (1) bekezdésének*** rendelkezése ***közvetlenül, automatikusan nem hatályosul*** a tagállamok jogrendszereiben. Csak akkor hatályosul a 92. cikk (1) bekezdésének tilalma, ha azt vagy a 94. cikk szerint a Tanács vagy a 93. cikk (2) bekezdése szerint a Bizottság határozata konkrét formába önti.[113] (*vél.21.*)

A Bizottság a támogatások ***összeegyeztethetőségét*** ítéli meg a 92. cikk (1) bekezdése alatt, a tagállami bíróságok feladata a 93. cikk (3) bekezdésének utolsó mondatára támaszkodó ***egyéni jogok védelmét biztosítani***, miközben nem dönthetnek a támogatás érdemi megítélésének tárgyában. (*vél.23.*)

Ha a kedvezményt a bíróság állami támogatásnak minősíti, akkor ***a tagállamok közötti kereskedelem érintettsége*** is megállapítandó, mivel a SFMI a pozíciója nemzetközi futárposta piacon erősödik. (*vél.63.*)

[113] 77/72 Capologno/Maya; [1973] ECR 611, 6.szakasz

Az illegális támogatás ***visszakövetelésétől*** csak ***rendkívüli esetben lehet eltérni***. Az *RSV/Bizottság* ügyben[114] a Bíróság helyt adott a be nem jelentett támogatás visszakövetelését elrendelő bizottsági határozat megsemmisítését kérő keresetnek. A magyarázat az volt, hogy a Bizottság indokolatlanul sokáig vizsgálódva, 26 hónap múltán hozott döntése jogos várakozást alapozott meg a kedvezményezett oldalán, ami megakadályozza a Bizottságot abban, hogy a holland kormánytól a támogatás visszavételét követelje. (*vél.13.*)

A tagállami bíró feladata megítélni, hogy egy ***gondos üzletembernek*** fel kellett volna-e ismernie, hogy a 93. cikk szerinti procedúrát megkerülve a kedvezményezett állami támogatást kapott. (*vél.75.*) Jacobs főügyész ebben az esetben meglehetősen kétségesnek tartja ezt, hivatkozva egyrészt arra, hogy az állami támogatás fennállásását nehéz eldönteni, másrészt a Bizottság régóta tartó, egyszer már lezárt, majd újrakezdett, de érdemi döntést nem hozó vizsgálatára. (*vél.76.*)

Azt is megjegyzi, hogy a visszakövetelés elrendelése ***nem mindig a legmegfelelőbb jogkövetkezmény***: ezzel nem lehet orvosolni a versenytársak részéről időközben elszenvedett haszonkiesést vagy piacvesztést. A visszakövetelés nem az egyetlen lehetséges biztosítéka a 93. cikk (3) bekezdésének utolsó mondata tiszteletben tartásának. Lehetőség van a tagállamot közösségi jogi kötelezettségeinek nem teljesítése miatt kártérítésért perelni – e kérdésre azonban nem terjed ki a párizsi bíró tudakozódása. (*vél.77.*)

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A francia bíróság kérdéseinek megengedhetőségét megkérdőjelező kifogásokra válaszul a Bíróság kimondta, hogy azokra mindaddig köteles válaszolni, ameddig az előzetes határozatot kérő végzését a megfelelő nemzeti eljárás szerint egy erre illetékes fórum meg nem semmisítette.[115] (*24.*)

A 92. cikk (1) bekezdésében található ***tilalom*** főszabályként ***se nem abszolút, se nem feltétel nélküli***, mivel a 92. cikk (3) bekezdése a Bizottságnak széleskörű mérlegelési jogot enged a támogatások tilalom alóli kivételes engedélyezésére. Ilyen esetekben annak eldöntése, hogy adott állami intézkedés összeegyeztethető-e a közös piaccal, komplex és gyorsan változó gazdasági tények, körülmények vizsgálatát teszi szükségessé. (*36.*) Ezt előrebocsátva, a 93. cikk alapján a Bíróság röviden összefoglalja a Bizottság szerepét a közösségi támogatáskontrollban.

A ***tagállami bíróságok szerepvállalása*** a 93. cikk (3) bekezdésének utolsó mondata közvetlen hatályának köszönhető. A végrehajtás tilalma él a be nem jelentett támogatások vonatkozásában, illetve a bejelentett tervek esetén az előzetes vizsgálat folyamán, és a végső döntésig (ha a Bizottság megindítja a főeljárást). A tagállami bíróságok az egyének irányában ***kötelesek*** azt biztosítani, hogy a 93. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának megsértéséből eredő jogkövetkezményeknek – úgy mint az állami intézkedés érvényessége, a jogtalan támogatás visszakövetelése és közbenső intézkedések hozatala – tagállami jogukkal összhangban érvényt szereznek. (*40.*)

[114] 223/85 RSV/Bizottság; [1987] ECR 4617

[115] A kérdéseket tartalmazó, az eljárást felfüggesztő végzést ugyanis az alperesek – arra való hivatkozással, hogy a kereskedelmi bíróságnak nincsen hatásköre az állami támogatás elbírálására – megfellebbezték, de azt a párizsi Cour d'Appel helybenhagyta.

A 92. és a 93. cikk tagállamok általi betartásának ellenőrzése során a tagállami bíróságok és a Bizottság ***egymást kiegészítő és különálló szerepet*** játszanak. (*41.)*[116] A tagállami bíró nem ítélheti meg a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét, a Bizottság pedig pusztán a bejelentés elmulasztása miatt nem rendelheti el a visszafizetést. A Bizottság csak a támogatás azonnali felfüggesztését kérheti, és ha csak kérdéseire nem kap a tagállamtól megfelelő választ, akkor zárhatja le érdemi, negatív határozattal az ügyet és csak ekkor rendelkezhet a támogatás visszafizetéséről. (*43.*) A Bizottság előzetes vizsgálata ***nem menti fel*** a tagállami bíróságot kötelességei alól. (*44.*) Minden más értelmezés azzal járna, hogy a tagállamok figyelmen kívül hagyhatnák a 93. cikk támogatásnyújtást tiltó rendelkezését.

Az a tény, hogy a Bizottság ***két hónap elteltével*** sem dönt egy támogatás összeegyeztethetőségéről, csak a bejelentett állami támogatásoknál eredményezi azok ***létező támogatássá válását***. Ez a tagállamok jogos érdekeit védő esetjogi szabály nem alkalmazandó a be nem jelentett támogatások esetében. (*48.*)

A Bizottsággal, illetve a Bírósággal való együttműködés kapcsán, hivatkozva a Bizottság tárgybeli közleményére[117] megjegyzi, hogy ha ilyenkor az idő múlása szükségessé teszi, a ***tagállami bíróság*** feladata eldönteni, hogy a felek érdekeinek védelmében ad-e ***ideiglenes jogorvoslatot***, pl. elrendeli-e a támogatás felfüggesztését. (*52.*)

"A Szerződés 92. cikkének az a célja, hogy megakadályozza a tagállamok közötti kereskedelmet érintő állami hatóságok által adott olyan előnyöket, amelyek különféle formákban, bizonyos termékek vagy bizonyos vállalatok kedvezményezésével a versenyt torzítják, vagy annak torzításával fenyegetnek. A ***támogatás fogalma*** így nemcsak a pozitív előnyöket – mint pl. szubvenciók – foglalja magában, hanem más olyan beavatkozásokat is, amelyek különféle formában csökkentik a vállalat költségvetésében rendesen kiadásként szereplő tételeket, és amelyek, anélkül hogy a szó szoros értelmében véve szubvenciók lennének, azzal megegyező karakterűek és ugyanolyan hatással járnak."[118] (*58.*)

A tagállami bíróság feladata gazdasági vizsgálatok elvégzése után eldönteni, hogy a La Poste szolgáltatásait a rendes piaci feltételekhez képest olcsóbban nyújtotta-e.

Ha egy támogatást a 93. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának sérelmével adtak, annak visszakövetelését a nemzeti jog eljárásait követve főszabályként ***vissza kell téríteni***. (*68.)* Egyébként nem lenne mód arra, hogy a jogtalan támogatás érvényesülését a Bizottság végső döntéséig kikapcsolják. Azonban a Bíróság azt is tudomásul veszi, hogy – és itt kifejezetten hivatkozik a főügyész véleményére – bizonyos ***rendkívüli esetekben*** nem megfelelő ("inappropriate") megoldás a támogatás visszakövetelését elrendelni. (*70.*)

A 93. cikk szerinti támogatáskontroll nem ró kötelezettségeket a támogatás kedvezményezettjére. A bejelentési kötelezettség a tagállamnak címzett. Másodsorban, a támogatás megszüntetését elrendelő bizottsági határozat címzettje is a tagállam. *(73.)* A közösségi jog alapján így nem lehet a ***kedvezményezett vállalattól kártérítést*** követelni. Ez azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy ilyenkor a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségre vonatkozó tagállami szabályokat ne lehetne alkalmazni. Ha a nemzeti jog szerint egy jogtalan, másoknak kárt okozó támogatás elfogadása megalapozhatja a

[116] A tagállami bíróság és a Bizottság szerepének bemutatásakor a főügyész a C-354/90 FNCE és mások/Franciaország ügyre hivatkozik; [1991] ECR I-5505, 12. szakasz
[117] OJ 1995 C 312/8.o.
[118] Hivatkozik a C-387/92 Banco Exterior de Espana/Ayuntamiento de Valencia ügyre; [1994] ECR I-877, 12.szakasz

kedvezményezett felelősségét, akkor a diszkrimináció tilalának elve alapján a tagállami bíró hasonló módon járhat el a 93. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának sérelmével adott támogatások esetében. (*75.*)

V. Az ítélet rendelkező része

1. A tagállami bíróságnak akkor is megvan a joghatósága a 93. cikk (3) bekezdése utolsó mondatának megsértése miatt a megfelelő jogkövetkezményeket levonni, ha eközben a Bizottság eljárást folytat, és még nem hozott érdemi döntést. Ilyenkor az eljárást sem kell felfüggesztenie. Annak érdekében, hogy eldönthesse, adott állami intézkedést be kellett volna-e jelenteni, szükségessé válhat az állami támogatás fogalmának alkalmazása. Kétség esetén tanácsot kérhet a Bizottságtól, illetve kérdéseivel a Bírósághoz is fordulhat vagy kell hogy forduljon a 177. cikk alapján. Eközben – szükség esetén – a felek érdekeinek védelmében ideiglenes intézkedést is hozhat.
2. A 92. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak minősülhet, ha egy állami vállalat úgy nyújt leányvállalatainak logisztikai és kereskedelmi szolgáltatásokat, hogy az azokért kapott ellenszolgáltatás kevesebb a rendes piaci körülmények között szokásosnál.
3. A tagállami bíróság helyt kell hogy adjon a támogatás visszafizetését kérő keresetnek, ha azt nem jelentették be a Bizottságnál, kivéve, ha rendkívüli körülmények esetén a visszafizetés nem minősül megfelelő szankciónak.
4. A támogatás 93. cikk szerinti, a Bizottságnál történő bejelentését nem ellenőrző kedvezményezett vállalat pusztán a közösségi jog alapján nem vonható felelősségre.

Franciaország/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1996. szeptember 26-i ítélete

C-241/94

[1996] ECR I-4551.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság Franciaország keresetét elutasítva megerősíti a Bizottság határozatát, amelyben az a Kimberley Clark cégnek a francia foglalkoztatási alapon keresztül nyújtott, foglalkoztatáspolitikai célzatú támogatást állami támogatásnak minősítette. Érdekesség, hogy a francai kormány annak ellenére fordult a Bírósághoz, hogy a Bizottság határozatában a támogatást a 93. cikk (3) bekezdésének (c) pontja alapján engedélyezte.

Az ítélet az állami támogatás fogalma kapcsán szolgálhat számos tanulsággal:

- ***általános gazdasági intézkedés*** és ***egyedi*** támogató intézkedés közötti különbség – az értékelésnél a támogatást nyújtó hatóság ***diszkrecionális*** jogköre döntő lehet;
- ***foglalkoztatás-*** vagy ***szociálpolitikai célzatú*** állami szerepvállalás is lehet a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá eső állami támogatás;
- a definíciónál a lényeg nem a támogatás célja, oka, hanem annak ***hatása***;
- ***átszervezés*** részét képező, a munkaerő-leépítés hatásait mérséklő támogatás;
- perdöntő-e, hogy a vállalat vagy annak ***foglalkoztatottjai kapják***-e a támogatást;
- ***önként vállalt kiadás támogatása*** is a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá eső előnyt jelent-e.

Az esetre *Franciaország/Bizottság* néven szokás hivatkozni.

II. Tények

A következőkben az ügy megértése érdekében a tagállami intézkedést és az annak keretét képező jogi szabályozást mutatjuk be a szokásosnál talán kicsit részletesebben.

A francia munkajogi szabályozás a munkavállalókat igyekszik megkülönböztetett figyelemben részesíteni. Ennek egyik aspektusa, hogy az elbocsátandó dolgozókat különleges védelemben részesíti. A munka törvénykönyve előírásai szerint a gazdasági okokkal magyarázható elbocsátás esetén a munkáltatónak a törvény vagy a kollektív szerződés szerinti kompenzációt kell fizetnie, illetve legalább egy évig az állományba való visszavételi elsőbbséget kell biztosítani.

E minimum követelményeken felül a cégek ún. ***szociális tervet*** is kidolgozhatnak – ilyen terv ugyanakkor kötelező, ha egy hónapon belül egy legalább 50 főt foglalkoztató cég 10 vagy több dolgozóját kívánja elbocsátani. A szociális tervnek több célja is lehet, pl., hogy korlátozza az elküldendő emberek számát, segítse azokat újabb munkahely találásában (ez egyben minimum követelmény is minden szociális tervvel szemben), kedvezményes nyugdíjazási lehetőséget biztosítson.

Az állam a ***Fonds National de l'Emploi*** (FNE) révén pénzügyileg támogathatja e szociális terv végrehajtását. Az állami beavatkozás alapját a cég és az FNE közötti megállapodás jelenti. Az állami beavatkozás olyan jogszabály alapján történik, amely ***általános*** szociálpolitikai célokat követ, minden vállalat, minden szektor előtt nyitott. A támogatás tényleges ***mértéke*** azonban esetenként változó lehet, pl. a vállalat nagyságának, földrajzi helyének, a szociális terv minőségének függvényében. Az állam főszabályként a terv részfinanszírozását vállalja, de pl. csődbejutott cégeknél el lehet tekinteni e szabálytól.

III. A Bizottság határozata

A Bizottság 1994. június 27-én hozott SG(94) D/8907 határozatában megállapította, hogy az FNE pénzügyi részvétele a Kimberley Clark Sopalin szociális tervének végrehajtásában a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá eső állami támogatás, azonban azt a 92(3)(c) cikk alapján engedélyezni lehet.

A cellulóz egészségügyi betét előállításban érdekelt Kimberley Clark sotteville-les-roueini leányvállalata 1993-ban 465 főt foglalkoztatott. A közös piaci kihívásokra reagáló, specializációba és modernizációba fogó vállalat az üzem teljes átszervezését valósította meg, kizárólag papírzsebkendők gyártására koncentrálva. A modernizáció során 80 millió FRF-os befektetést eszközölt, új munkamódszereket vezetett be és 207 fő elbocsátását helyezte kilátásba. Ebben a kontextusban egy 109 millió FRF-os költségvetésű szociális tervet dolgozott ki, amelynek kb. 25%-át az FNE-vel kötött megállapodás alapján az állam vállalta magára.

A Bizottságot a 93. cikk (3) bekezdése alapján nem értesítették a támogatásról. A Bizottság 1993 augusztusában tett fel a tényfeltáró kérdéseket, amelyekre a francia kormány 1994 januárjában válaszolt. Egy újabb kérdés-felelet kört követően a Bizottság 1994. június 27-én a francia hatóságokat levélben tájékoztatta fenti döntéséről.

A határozat indoklása szerint a Kimberley Clark's átszervezése a vállalat versenyhelyzetének javítását szolgálta. Az FNE részvétele azért támogatás, mert annak mértéke esetről esetre változik. A támogatás alkalmas a verseny torzítására az "egészségügyi betét", cellulóz és papírzsebkendő piacokon. A tagállamok közötti kereskedelmet is érinti, mert a cég bevételeinek 15%-a exportból származik. Az engedélyezést azzal indokolta, hogy csökkent a kapacitás, a fő kedvezményezettek elsősorban a dolgozók voltak és a támogatás nem volt jelentős összegű.

IV. A felperes keresete, a Bizottság védekezése

A ***francia kormány*** lényegében annak a megállapítását kéri, hogy a Bíróság azért semmisítse meg a Bizottság határozatát, mert az jogi tévedésen alapul. Az FNE részvétele a szociális terv finanszírozásában ugyanis nem támogatás, hanem ***általános***, a munkanélküliség elleni küzdelmet szolgáló ***intézkedés*** eredménye. Érvei a következők voltak:

- a mechanizmus minden vállalat számára hozzáférhető, az eljárás objektív, az FNE megállapodások nincsenek meghatározott vállalatokhoz, gazdasági szektorhoz vagy régióhoz kötve; a hatóság mérlegelési jogkörét annak különféle iránymutatásai határok közé szorítják;

- a szociális terv kidolgozása opcionális, nem kötelező, az állam nem a cégek jogi kötelezettségeik teljesítésben segít, a szociális terv nagyobb költséget jelent a vállalatnak, mintha csak a törvényi minimumokat tartaná be;
- nem a vállalat, hanem annak dolgozói a kedvezményezettek.

A ***Bizottság*** szerint igaz, hogy a kérdéses intézkedés se nem szektorális, se nem regionális jellegű. Mégis, ahol állami források felhasználása ***hatósági mérlegelés*** eredményeként történik, ***nem pedig objektív kritériumok alapján automatikusan***, ott már ***nem lehet általános intézkedésről beszélni***. A diszkrecionalitás léte az egyébként általános rendszer minden egyedi alkalmazását állami támogatássá teszi. (*vél.28.*) Az ágazati vagy regionális feltételhez hasonlatosan a diszkrecionalitás ténye alapján is azt lehet mondani, hogy adott intézkedés alkalmas "bizonyos vállalatokat vagy bizonyos termékek előállítását" támogatni.

Igaz, hogy általában a foglalkoztatáspolitikai intézkedések nem esnek a 92. cikk hatálya alá, azonban, amikor állami pénzekből csökkentik egy vállalat bérköltségeit, akár közvetlenül (recruitment premium), akár közvetve (szociális járulék csökkentése), az általános intézkedés és a támogatás közötti határvonal bizonytalanná válik.

V. A főügyész véleménye

Jacobs főügyész véleményét a Bíróság teljes mértékben követte. A tények ismertetését követően két kérdés megválaszolása köré fűzi mondanivalóját: (i) az FNE működése általános intézkedés-e, (ii) ha nem, a Kimberley Clark szociális tervéhez történt hozzájárulás állami támogatás-e. Az általános intézkedés témája kapcsán a francia kormány érvelését pontról pontra megcáfolja.

Számos általánosnak tűnő intézkedés valójában bizonyos vállalatok támogatásának hatásával jár. Általános intézkedésként szokták a tagállamok védelmezni pl. foglalkoztatáspolitikai, szociálpolitikai, monetáris politikai beavatkozásaikat. Az esetjogból kiemelt példák:

- A *Bizottság/Franciaország* ügyben[119] exportot támogató kedvezményes rediszkont kamatláb volt a vita tárgya. Franciaország sikertelenül hivatkozott arra, hogy a kamatláb meghatározása monetáris politikájának képezte részét, és nem egyes vállalatokat vagy termékeket kedvezményezett. Roemer főügyész véleménye szerint a 92. cikk (1) bekezdésének szövegezése nem jelenti azt, hogy csak egyes gazdasági szektoroknak vagy régióknak adott támogatások kerülnek a tilalom alá, hanem olyan intézkedések is, amelyek egy tagállam nem minden vállalatára alkalmazandók – így nem lehet azt mondani, hogy nincsenek csak a hazai piacon forgalmazó cégek. (*vél.32.*)
- A *Bizottság/Olaszország* esetben[120] a munkáltatók egészségbiztosítási hozzájárulásait nők és férfiak szerint eltérő mértékben csökkentő intézkedés közvetetten a több női dolgozót foglalkoztató gazdasági ágakat támogatta. (*vél.33.*)

Ebben az esetben azonban nem olyan egyszerű a rendszer támogatási hatását feltárni: bármelyik vállalat, amelyre az adott rendelkezés alkalmazandó, kérelmezheti az FNE megállapodás felvételét a szociális tervbe. Az azonban, hogy az állam részt vesz-e a szociális terv megvalósításában, és ha igen, milyen mértékben, már több tényező függvénye.

[119] 6/69 és 11/69 Bizottság/Franciaország; [1969] ECR 523
[120] 203/82 Bizottság/Olszország; [1983] ECR 2525

A ***diszkrecionalitás*** megléte miatt nem minden vállalatot mérnek ugyanazzal a mércével. Jóllehet maga a rendszer mindegyik gazdasági ág előtt nyitva áll, az FNE hozzájárulásai nem szükségszerűen pártatlanul állnak a vállalatok rendelkezésére. (*vél.38.*)

Az FNE hozzájárulásának ***opcionális*** voltával szemben azt kell mondani, hogy nem egy jogi kötelezettség ellentételezése adja az állami támogatás lényegét, hanem hogy a vállalatok által rendes körülmények között viselendő terhet mérsékel. A gyakorlatban az FNE-vel kötött megállapodások rendszerint a szociális tervek részét képezik. (*vél.43.*) Egyébként is, ha az FNE megállapodások opcionális jellegűek, az a körülmény, hogy minden vállalat igényt tart erre, arra utal, hogy ettől egyfajta támogatást remélnek. A támogatást opcionális jellege nem vonja ki azt a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alól – itt idézi Darmon főügyész *Sloman Neptun* ügyben[121] adott véleményét.

Az állami szerepvállalás ***csekély mértéke*** adott intézkedés állami támogatásként való kategorizálása során irreleváns.[122] (*vél.47.*)

Az a tény, hogy az állami intézkedés ***közvetlen haszonélvezői a dolgozók***, önmagában nem zárja ki annak állami támogatásként való kategorizálását.[123] A segítségnyújtás átfogó hatását kell szemügyre venni. (*vél.51.*) A vállalat azáltal kapott közvetlen támogatást, hogy olyan dolgozókat is megtarthatott (igaz, a korábbiaktól eltérő körülmények között), akiket egyébként el kellett volna bocsátania.

Irreleváns Franciaország azon érvelése, amely szerint a rendszer működése nem engedi meg, hogy minden egyes szociális tervet a Bizottságnál támogatásként bejelentsenek. Egy tagállam ***bejelentéssel kapcsolatos kellemetlenségei***, nehézségei nem igazolhatják a közösségi jogból eredő kötelezettségeinek megsértését. (*vél.56.*)

Mivel a szociális terv egy vállalat átszervezésének részét képezi, a támogatást az átszervezés egészének keretében kell értékelni. (*vél.61.*)

A Bizottság határozata nem jelenti korábbi politikájának változását. A *Magefesa* ügyre hivatkozik, amelyben szintén elbocsátásokhoz kapcsolódó támogatást kellett megítélnie.[124] (*vél.68.*)

VI. A Bíróság ítéletének indoklása

"A szilárd esetjog értelmében az állami beavatkozás intézkedései között a 92. cikk (1) bekezdése nem azok okára vagy céljára tekintettel tesz különbséget, hanem ***hatásuk*** révén definiálja azokat."[125] (*20.*)

Ebből következően az FNE segítségének ***szociális karaktere*** nem elegendő ellenérv arra nézve, hogy azt ne lehessen a 92. cikk szerinti támogatásként kategorizálni. (*21*)

A Bizottság helyesen mutatott rá, hogy az FNE bizonyos ***mozgástérrel*** rendelkezik, amely alapján pénzügyi segítségének mértékét és feltételeit meghatározza. Az FNE saját

[121] 72/91 és 73/91 Sloman Neptun; [1993] ECR I-887, vélemény 44. pontja
[122] Hivatkozik a C-142/87 Belgium/Bizottság ügyre; [1990] ECR I-959, 43. szakasz
[123] Hivatkozik a 30/59 Steenkolenmijnen/Főhatóság ügyre; [1961] ECR 19
[124] 91/1/EGK határozat; OJ 1991 L 5/18.o.
[125] Hivatkozik a 173/73 Olaszország/Bizottság ügyre; [1974] ECR 709, 13. szakasz

iránymutatásaitól is eltérhet, ha különleges körülmények ezt indokolttá teszik. (*23.*) Ez alapján azt lehet mondani, hogy az FNE anyagi hozzájárulását szabályozó rendszer alkalmas arra, hogy ***bizonyos vállalatokat a többiekhez képest kedvezőbb helyzetbe hozzon***, így az a 92. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak minősíthető. (*24.*)

A francia hatóságok által a Bizottságnak adott információk alapján nem lehetett kizárni annak a lehetőségét, hogy a szociális terv kötelező elemeihez kapcsolódó kiadások egy részét az FNE vállalta. Előre kell bocsátani, hogy egy határozat jogszerűségének vizsgálatát mindig a Bizottság számára a ***döntés meghozatalakor*** rendelkezésre álló információk fényében kell elvégezni. (*33.*)

Az elbocsátottak számából adódóan a Kimberley Clark's-nak kötelessége volt szociális tervet kidolgozni. Az el nem bocsátott és az elbocsátott dolgozók számára bevezetett intézkedések közül több is az FNE finanszírozásával zajlott (pl. rész-munkaidős foglalkoztatás, kisebb bérért dolgozók támogatása).

A francia hatóságok a bizottsági eljárás során nem mutatták be, hogy mennyi lett volna a szociális terv költségvetése, ha az a törvényi minimumra szorítkozott volna. Mivel a Bizottság, annak ellenére, hogy erre vonatkozó kifejezett kérést terjesztett a francia kormány elé, nem tudta pontosan megállapítani az intézkedés természetét és hatását, ***joggal állapította meg annak a 92. cikk (1) bekezdésébe ütközését***. (*37.*)

Megjegyzés: Sajnálatos, hogy a Bíróság nem foglalt kifejezetten állást abban, hogy az önként vállalt feladatok állami támogatása is mindig a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá esik-e. Csupán annak megállapítására szorítkozott, hogy az FNE intézkedése egyaránt kiterjedt a szociális terv kötelező és opcionális elemeire, és ezek egymáshoz való viszonyát a francia kormány nem tárta fel – így joggal vélelmezhette a Bizottság, hogy állami támogatásról van szó.

Azzal, hogy a Kimberley Clark's-ot az FNE hozzájárulása a ***dolgozóival szembeni jogi kötelezettségek egy részétől mentesítette***, versenytársaihoz képest előnyösebb helyzetbe került *(40.)* – tehát nem elfogadható az az érv, hogy a támogatás kedvezményezettjei a munkavállalók.

VII. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a keresetet elutasítja.

Európai Közösségek Bizottsága/Olaszország

A Bíróság
1998. január 29-i ítélete

C-280/95

[1998] ECR I-259.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az ítéletben a Bíróság a 93. cikk (2) bekezdése alapján a Bizottság keresetére megállapítja, hogy Olaszország megsértette közösségi jogi kötelezettségeit, mivel nem hajtotta végre a Bizottság támogatást megtiltó határozatát.

Az eset tanulságai:

- ***támogatás visszakövetelését*** csak annak abszolút lehetetlensége esetén tagadhatja meg egy tagállam: ehhez először is meg kell kísérelnie visszakérni a támogatást, majd ennek sikertelensége esetén a Bizottsággal egyeztetett közös megoldást kell keresni – pl. belpolitikai nehézségek, gazdasági és társadalmi életet megzavaró országos sztrájkok eshetőségére, az adóhatóság rendes működését veszélyeztető munkateherre hivatkozni önmagában nem elég;
- ***adókedvezmény*** (adóhitel) formában nyújtott állami támogatás.

Az esetre *Bizottság/Olaszország* ügyként szokás hivatkozni.

III. A Bizottság határozata

A 93/496/EGK határozatával a Bizottság megállapította, hogy az olasz pénzügyminiszter egyik 1992. januári rendeletében a közúti árufuvarozók számára lehetővé tett, a személyi jövedelemadóból, helyi adóból vagy ÁFA-ból levonható adóhitel ellentétes a 92. cikk (1) bekezdésével. A határozat 2. cikke szerint a támogatást a nemzeti eljárásjog, különösen az állami tartozásokra kivetett kamatfizetés szabályai szerint vissza kell követelni.

Az adókedvezmény bevezetését súlyos belső problémákat okozó kamionos sztrájk előzte meg. A fuvarozók tiltakozásának okát az olasz és az európai üzemanyagárak nagy különbsége adta. Az ***adóhitel*** a kormány által a fuvarozók megsegítésére elfogadott intézkedéscsomag részét képezte. Az adótól függő időszakokban, a befizetendő összegből levonható adóhitel mértékét az olasz és az európai átlag üzemanyagár közötti eltérés alapján állapították meg. Az adóhitel plafonját adott kategóriájú gépjármű által átlagosan egy évben futott távolság átlagos üzemanyag-fogyasztása alapján határozták meg. Az 1992-es költségvetési év végén fel nem használt adóhitelt át lehetett vinni a következő évre. Az adóhitelre rendelkezésre álló összeget országosan 275 milliárd lírában rögzítették.

Az ítélethez vezető hosszú út ***hat év*** történéseit öleli fel.

1992. január A miniszteri rendelet megjelenése.

1992. április	A Bizottság tájékoztatást kér, mivel az adóhitelről szóló rendeletet nem jelentették be nála.
1992. október	A Bizottság tájékoztatja az olasz kormányt, hogy megindítja a 93. cikk (2) bekezdés szerinti eljárást.
1993. június	A határozat elfogadása.
1993. augusztus	Az olasz kormány tájékoztatása szerint az év során módosította a rendeletet. Mivel meglátása szerint a Bizottság fő kifogása az intézkedés diszkriminatív jellegét érintette, az 1993-as költségvetési évtől kezdődően a többi tagállam fuvarozói számára is az adóhitellel hasonló hatású támogatást nyújt.
1995. augusztusig	Bizottság-Olaszország közötti levelezés a támogatás visszakövetelhetőségéről (a Bizottság szerint az adóhitelt elsősorban nem annak diszkriminatív, hanem versenytorzító hatása miatt kifogásolta).
1995. augusztus	A Bizottság a 93. cikk (2) bekezdése alapján Bírósághoz fordul.
1998. január	A Bíróság meghozza ítéletét.

IV. A felperes keresete, Olaszország védekezése

A ***Bizottság*** annak megállapítását kéri a Bíróságtól, hogy Olaszország a határozat végre nem hajtásával megsértette közösségi jogi kötelezettségeit. Az olasz államháztartási jog alapján egyáltalán nem lehetetlen az adóhitel visszakövetelése, erre az egyébként irányadó, a Bizottság által név szerint megnevezett szabályok, eljárások alkalmazhatók. Az adóhitelt igénylőknek az adóbevallási okmány egyik külön sorában fel kellett tüntetniük az adóból levont összeget, továbbá az adóbehajtás számítógépesített, így a visszakövetelés technikailag is megoldható.

Olaszország nem vitatta a határozat jogszerűségét. Lényegében két kifogásra építette védekezését:

- az adóhitel visszakövetelése újabb, az ország gazdasági és társadalmi békéjét veszélyeztető megmozdulásokhoz vezetne a közúti fuvarozók részéről, továbbá
- az adóhitel visszakövetelése technikailag lehetetlen: a kedvezményezettek száma eléri a 100 ezret, minden egyes esetet több évre kiterjedően, többféle adónem esetében kellene felülvizsgálni. E feladat olyan mértékben leterhelné az adóhatóságokat, hogy azok rendes feladataikat nem tudnák megfelelően ellátni.

Az olasz kormány arra is hivatkozik, hogy a Bizottság bizonytalanságot okozott, amikor két évig késlekedett a kereset benyújtásával.

V. A főügyész véleménye

Fennelly főügyész véleménye és a Bíróság ítéletének indoklása egymással megegyezőnek mondható.

Bevezetésként megjegyzi, hogy a Bizottság határozatának *jogszerűségét* ebben az eljárásban nem lehetne vitatni, arra csak a 173. cikk alapján, az előírt határidőn belül benyújtott keresetben lett volna mód.

A ***politikai*** vagy ***jogi nehézségekre*** hivatkozó tagállami érveléseket a Bíróság mindig elutasította, ha semmilyen konkrét lépést nem tettek a támogatás visszakövetelésére, és az EK Szerződés 5. cikke alapján nem működtek együtt a Bizottsággal megfelelőbb megoldások

kidolgozásában. Az abszolút lehetetlenséget nem lehet vélelmezni. Bizonyításához a jóhiszeműen megtett kísérletek sikertelensége szükséges, amelyet a Bizottsággal való együttműködés egészít ki. (*vél.13.*)

Mind a politikai, mind a technikai nehézségek, amelyekre Olaszország hivatkozni próbál, ***előre láthatók*** voltak. Az olasz kormányra a Bizottság határozatát követően nehezedő teher ***nem az olasz kormánytól független külső okok*** következménye. (*vél.17.*)

VI. A Bíróság ítéletének indoklása

A több éves esetjog alapján egyetlen esetben lehetséges védekezés a támogatás visszakövetelésével szemben, ha a tagállam arra hivatkozik, hogy a bizottsági határozat végrehajtása ***abszolút lehetetlen***.[126] (*13.*)

E feltétel nem teljesül, ha a vádolt kormány csupán a felmerült jogi és gyakorlati nehézségeiről tájékoztatja a Bizottságot, anélkül, hogy a visszakövetelés érdekében ***konkrét lépéseket*** tett volna, ***és*** hogy a Bizottságnak a ***határozat alternatív végrehajtási módozatára javaslatot*** tett volna. (*14.*)

Ez a helyzet ebben az esetben is: az olasz kormány nem próbálta meg az adóhitelt visszakövetelni a vállalatoktól. ***Ennek hiányában nem hivatkozhat a visszakövetelés abszolút lehetetlenségére***. (*15.*)

Legyőzhetetlen nehézségek megakadályozhatják ugyan a támogatás visszakövetelését[127], de e nehézségekre való puszta hivatkozás nem igazolja a közösségi jog megsértését. (*16.*)

Még ha az támogatás visszakövetelése ***közigazgatási nehézségekkel*** is jár, ez önmagában nem elegendő a visszakövetelés technikai lehetetlenségének vélelmezéséhez. (*23.*) A szóbeli meghallgatáson az olasz kormány azt is elismerte, hogy a visszakövetelést az adórendszer nem zárja ki: lehetőség van a kedvezményezettek, az adott adónemből levont adóhitel azonosítására és az adóhitelnek megfelelő összeg visszafizetésének elrendelésére.

Ha az ***adóhatóságokra nehezedő munkateherre*** való hivatkozás alapján egy tagállam mentesülhetne a visszakövetelés alól, akkor ezzel a teljes közösségi állami támogatási jog ***hatékonyságát*** kérdőjelezné meg. Az olasz kormány azért sem hivatkozhat erre, mert 1992 áprilisától kezdve tisztában kellett lennie a Bizottság álláspontjával és annak várható következményeivel. (*25.*)

VII. Az ítélet rendelkező része

A hivatásos közúti fuvarozók adókedvezményéről szóló bizottsági határozatnak való meg nem feleléssel Olaszország elmulasztotta az EK Szerződésből eredő kötelezettségeinek teljesítését.

[126] Hivatkozik a C-348/93 Bizottság/Olaszország ügyre; [1995] ECR I-673, 16. szakasz
[127] Hivatkozik a 101/84 Bizottság/Olaszország ügyre; [1985] ECR 2629, 16. szakasz

FFSA, USEA, Groupama, FNSAGA, FCA és BIPAR/ /Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1997. február 27-i ítélete

T-106/95

[1997] ECR II-229.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az EFB – helybenhagyva a Bizottság La Poste-ra vonatkozó pozitív határozatát – az alábbiak kapcsán tett fontos megállapításokat:

- a ***90. cikk (2) bekezdése és a 92. cikk kapcsolata***, az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokat ellátó vállalat milyen feltételekkel támogatható, ***mikor szükséges*** a támogatás (többlet-kivétel a 92. cikk (1) bekezdésének tiltása alól)
- a Bizottság nagyfokú ***diszkrecionális értékelési jogköre a közszolgáltatás költségeinek megállapításakor***
- ***az adókedvezmény mint állami támogatás***
- ***a közszolgáltató vállalatoknak nyújtott támogatás is állami támogatás***
- ***a keresztfinanszírozás tilalma:*** a közösségi jog megköveteli, hogy az állami támogatás ne érintse kedvezően a közszolgáltatást végző versenypiaci tevékenységeit
- a Bizottság ***kisebb***, az ügy kimenetelét nem befolyásoló ***jogi tévedése*** nem ok a határozat megsemmisítésére
- ***szakértői tanulmányok*** nagy szerepe a bizonyítási eljárásban
- ***eljárásjog***: mikor lehet a per során új kérelemmel előállni.

II. Tények, a Bizottság határozata

1990 áprilisában a francia kormány a parlament elé terjesztette a postareformról szóló törvényjavaslatát, amely a La Poste-nak adókedvezmény formájában állami támogatást is nyújtani kívánt. 1990 folyamán több, biztosítókat tömörítő szövetség is panasszal fordult a Bizottsághoz. A Bizottság, igaz meglehetősen későn, de elérte, hogy Franciaország egy-két helyen utóbb módosította a törvényt, de az adókedvezmény, mely szerint a La Poste a ***helyi adófizetésénél csak bevételeinek 85%-a képezi az adóalapot***, évek múltán sem került ki a postatörvényből. 1994 decemberében a felperesek, megelégelve a Bizottság határozatlanságát, a 175. cikk[128] szerinti levéllel kérték a döntéshozatalt – ebben már csak az adókedvezményt kifogásolták (ha a Bizottság ezek után sem dönt, akkor a panaszosok az EFB-hez fordulhattak volna). Ezt követően a Bizottság 1995 februárjában úgy határozott, hogy az adókedvezmény a ***90. cikk (2) bekezdése folytán nem minősül állami támogatásnak***. A biztosítószövetségek ennek az NN 135/92 határozatnak[129] a felülvizsgálatát kérték az EFB-től.

[128] A 175. cikk szerinti eljárás az erre jogosultak számára lehetővé teszi, hogy a Bizottságtól határozathozatalt követeljenek – végső soron a Bíróság megállapíthatja a Bizottság mulasztását.
[129] OJ 1995 C 262/11.o.

A bizottsági határozat főbb pontjai a következők voltak:

- A ***csökkentett adóalap pénzügyi előnyt*** jelent a La Poste számára. Ahhoz, hogy a 90. cikk (2) bekezdésének kivétele teljesüljön, a pénzügyi előny ***nem szabad, hogy meghaladja a közszolgáltatás ellátásához szükséges mértéket***. Másként fogalmazva, a közösségi jog nem engedi, hogy ezen előny a posta versenypiaci tevékenységeit is kedvezze.
- Az előzetes vizsgálat során a Bizottság ***két szakértői tanulmányra*** is támaszkodott: az egyiket a La Poste készíttette, a másikat a Bizottság rendelte egy független szakértőtől. Mindkét tanulmány azzal a konklúzióval zárult, hogy bár eltérő módszerrel számoltak, a posta adókedvezményeinek mértékénél a közszolgáltatás költségei jóval nagyobbak voltak (előbbi 1.82 mrd FRF, utóbbi 2.02 mrd FRF-ra becsülte a többletköltségeket, míg az adóalap-csökkentés eredményeként a La Poste 1.196 mrd FF kedvezményhez jutott). Ebből a Bizottság arra következtetett, hogy nem bizonyítható a versenyszféra keresztfinanszírozása.
- Ennek alapján, figyelemmel a **90. cikk (2) bekezdésének** rendelkezésére, a szóban forgó intézkedés a 92. cikk (1) bekezdése szerinti értelemben véve ***nem tekinthető állami támogatásnak***.

III. A felperes keresete

A perben a hat biztosítószövetség mellett beavatkozóként részt vett Franciaország és a La Poste.[130]

A felperesek a következő indoklással kérték a határozat megsemmisítését:

- a védekezéshez való jog megsértése (a Bizottság nem küldte meg nekik a francia kormánnyal folytatott levelezését),
- a határozat hiányos indoklása,
- tények hibás értékelése (a Bizottság rossz módszert alkalmazott a La Poste többletköltségeinek megállapítása során),
- a 90. cikk (2) bekezdése alapján az adókedvezmény nem vonható ki a 92. cikk tiltásának hatálya alól,
- a Bizottság nem tárta fel, hogy az adókedvezmény a versenyre nézve milyen hatással jár.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

Kereseti kérelmek megengedhetősége

Az első két, eljárásjogi természetű kérelmet az EFB nem ítélte megengedhetőnek, mivel azokat nem eredeti keresetükben, hanem az eljárás során nyújtották be. Az EFB úgy vélte, hogy ezek nem is olyan fontos kérdések, hogy azokat hivatalból meg kellene vizsgálnia. Az indoklási kötelezettség nem teljesítése olyan fontos szempont, ami egyébként indokolná annak hivatalbóli vizsgálatát, de jelen esetben ezt mégsem tartotta az EFB szükségesnek. *(62.)*

Új kérelmet csak akkor lehet benyújtani, ha annak alapja újonnan felmerült tény vagy jog. *(54.)* A Bíróság egy olyan, a keresetlevél beadását követően kihirdetett ítélete, amely pusztán

[130] Az ítélet szövege ezek, illetve a felperes és az alperes érveléseit is részletesen közli, mi csak – a lényegre szorítkozva – a felperes főbb kifogásait és a Bíróság maradandónak vélt megállapításait mutatjuk be.

megerősíti a felperes számára lényegében ismert közösségi jogot, nem minősül olyan új fejleménynek, ami alapján a felperes újabb kérelemmel egészíthetné ki keresetét.

A fentiekben negyedikként említett kérelemmel a felperesek szintén később hozakodtak elő – ez azonban az ügy megítélését jelentősen befolyásolja, így azt az EFB-nek hivatalból is kötelessége lenne megvizsgálni. (*123.*)

Az ügy érdeme

A Bizottság határozata három feltevésen nyugszik:

- a La Poste a 90. cikk (2) bekezdésének hatálya alá tartozó általános gazdasági érdekű szolgáltatást ellátó állami vállalat,
- a törvény által rábízott feladatok (területfejlesztés, egész országot lefedő postahálózat, kevésbé lakott térségekben is jelenlét) többletköltségeket okoznak és
- az adókedvezmény a 90. cikk (2) bekezdése következtében megengedhető, feltéve hogy a támogatás nagysága soha nem haladhatja meg a többletköltségeket.

A felperesek az első állítást nem támadták, így az EFB csak azt vizsgálta meg, hogy

- a Bizottság megfelelően számította-e ki a közszolgáltatás többletköltségeit és
- a vitatott határozatban megfelelően alkalmazta-e a 90. cikk (2) bekezdését és a 92. cikket.

Megjegyzés: Az ítélet indoklása részletesen bemutatja a két szakértő, illetve a határozatban a költségek megállapítására használt módszereket; ezeket most nem tartjuk szükségesnek bemutatni, de a figyelmet ezekre – az esetleg később felmerülő magyar esetek miatt – fel kell hívnunk. *(74-116.)* Az alábbiakban csak az EFB megállapításait mutatjuk be.

Az EFB először is – az ilyenkor szokásos módon – emlékeztet ***felülvizsgálatának korlátozott voltára***. A Bizottság a különféle állami intézkedések 90. cikk szerinti megítélésekor széles mérlegelési jogkört élvez. Ez a diszkrecionális jogkör különösen széles, ha a tagállami intézkedés versenyjogi kompatibilitását értékeli. *(99.)* Mivel a mostani ügy ***komplex gazdasági tények értékelésén*** nyugszik, a közszolgálattal járó többletköltségek számítása során a ***Bizottság mérlegelési jogköre még szélesebb***. *(99-100.)* A közösségi bíróságok feladata a megsemmisítési eljárásokban csupán annyi, hogy megállapítsák, a vitatott határozat nem szenved-e a 173. cikkben felsorolt hibák valamelyikétől – a tények saját értékelésével nem helyettesítheti a gazdasági ügyekben döntést hozó hatóság álláspontját. *(101.)*

A határozat megállapítja, hogy a La Poste nem rendelkezik olyan ***könyveléssel***, amely alapján pontosan meg lehetne állapítani, hogy a közszolgálati, illetve a versenypiaci tevékenységei egyenként mekkora kiadásokkal és bevételekkel járnak. A Bizottság számításai során azonban figyelembe vette, hogy a La Poste versenypiaci tevékenységeket is folytat, amelyek a posta kiterjedt hálózatának előnyeit élvezik. Az EFB szerint helyesen járt el a Bizottság, amikor a költségeket 34.7%-kal csökkentette. Ez felel meg ugyanis a posta közszolgálati/versenypiaci forgalmi arányának. (*105.*) Ezek fényében a Bizottság kellő bizonyossággal[131] állapította meg, hogy a La Poste-nak 1.32 mrd FRF többletköltséggel kell szembesülnie.

[131] Megjegyzendő, hogy az EFB a bizonyítás során nem kívánta meg az *abszolút bizonyosságot*, hanem megelégedett a körülmények alapján legobjektívebbnek tűnő, *nagy valószínűséggel* jó eredményt produkáló módszer alkalmazásával.

Erre vonatkozó közösségi szabályok hiányában a Bizottság nem jogosult megítélni egy tagállam által vállalatára ruházott közszolgálati tevékenységeket, így különösen nem kritizálhatja az ehhez kapcsolódó költségek nagyságát és a posta működésének hatékonyságát. *(108.)*

Mivel a felperesek nem mutatták be, hogy a Bizottság értékelése során súlyos hibát követett el, illetve lényegesen eltérő módszert sem ajánlottak a költségek számítására, nincsen szükség az általuk kért bírósági szakértők kirendelésére.

A 92. és a 90. cikk (2) bekezdésének együttes alkalmazása kapcsán az EFB először is leszögezte, hogy a 92. cikk minden vállalatra, legyen az magán- vagy állami, illetve azok minden gazdasági tevékenységére vonatkozik. Így ***a Bizottság 93. cikk szerinti értékelési kötelessége kiterjed a 90. cikk (2) bekezdésében említett vállalati körnek nyújtott támogatásokra is***.[132] (*165.*)

Az ***adókedvezmény*** alapvetően a 92. cikk (1) bekezdése szerinti ***állami támogatásnak tekintendő***, mert jóllehet nem állami források átruházásának formáját ölti, a La Poste-ot a többi adózóhoz (pl. a felperesek által képviselt biztosítókhoz) képest mégis kedvezőbb helyzetbe hozza. A 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá esnek azok az állami hatóságoktól származó előnyök, amelyek egy vállalat költségvetését általában terhelő kiadásokat csökkentik.[133] (*167-168.*)

"A **90. cikk (2) bekezdésének** megfogalmazásából következik, hogy amikor e rendelkezés alkalmazható, a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá eső állami támogatást a közös piaccal mégiscsak összeegyeztethetőnek lehet tekinteni. Jóllehet e támogatás még ekkor is az utóbbi rendelkezés szerinti állami támogatásnak minősül, a versenyszabályok hatályát mégis meg lehet nyirbálni ilyen esetben úgy, hogy a 92., a 93. cikk (2) bekezdésének és a 93. cikk (3) bekezdésének együttes olvasatából eredő, az új támogatás bevezetését megtiltó rendelkezést nem alkalmazandónak lehet tekinteni." (*172.*)

„Ahhoz, hogy a ***90. cikk (2) bekezdésének kivételét*** alkalmazni lehessen, nem elegendő az, hogy egy vállalatot a hatóságok általános gazdasági érdekű szolgáltatás ellátásával bíznak meg: további feltétel, hogy a Szerződés szabályainak (például a 92. cikk) alkalmazása akadályozza a vállalatra bízott különleges feladat ellátását, továbbá a kivétel alkalmazásával a közösségi érdekek nem sérülhetnek." (*173.*)

Az állami támogatás a 90(2) cikk folytán akkor kerül ki a 92. cikk tilalma alól, ha annak egyetlen célja a közszolgálati kötelezettség kapcsán felmerülő többletköltségekre fedezetet nyújtani és ha a támogatás szükséges ahhoz, hogy a vállalat a rábízott közszolgáltatást gazdasági egyensúly mellett végezhesse.[134] A ***támogatás szükségessége*** kapcsán a vállalat rezervált tevékenységének gazdasági feltételrendszerét kell megvizsgálni, anélkül azonban, hogy a verseny előtt nyitott szektorokból származtatható hasznait figyelembe vennénk. (*178.*)

Ebben az esetben – lévén, hogy a La Poste-nak nem volt analitikus számlavezetése – a Bizottság részletes gazdasági vizsgálatot követően jogosan mondta ki azt, hogy a támogatás szükséges, mivel a posta többletköltségei feltételezhetően annak veszteségeinek felelnek meg. (*180.*)

[132] Hivatkozik a C-387/92 Banco Exterior de Espana ügyre, [1994] I-877, 17. szakasz
[133] Hivatkozik a C-39/94 SFEI és mások ügyre; [1996] ECR I-3547, 58. szakasz
[134] Hivatkozik a C-320/91 Corbeau ügyre, [1993] ECR I-2533, 17-19. szakasz

A közösségi jog megköveteli, hogy ***az állami támogatás ne érintse kedvezően a közszolgáltatást végző versenypiaci tevékenységeit***. (*183.*) Igaz, hogy amennyiben a La Poste analitikus könyvelést vezetne, a Bizottság biztosabban zárhatta volna ki a ***keresztfinanszírozás*** eshetőségét. Jelenleg egyetlen közösségi szabály sem ír elő ilyen analitikus számvitelt, amely alapján el lehetne különíteni a közszolgáltatási, illetve a versenypiaci tevékenységekhez tartozó költségeket és bevételeket.[135] Ennek hiányában belefér a Bizottság diszkrecionális jogkörébe, hogy más megfelelő módon mutassa be, hogy a versenyszektorban folytatott tevékenységek nem kapnak tiltott keresztfinanszírozást. Jóllehet a támogatás lehetővé teszi a vállalat számára, hogy az más tevékenységekre több forrást áldozzon, mégis, ***ahol az állami támogatás nem nagyobb a többletköltségeknél, ki lehet zárni a keresztfinanszírozás veszélyét***. (*188.*)

A Bizottság határozatában nem korlátozta magát a támogatás céljának megismerésére, hanem az esetjoggal összhangban a hangsúlyt annak ***hatásaira*** helyezte, amikor annak nagyságát a közszolgáltatás többletköltségeivel összevetette.

Tehát, jóllehet az EFB egyetértett a Bizottsággal a támogatás megengedhetőségében, elvi súllyal kimondta, hogy ***a közszolgáltatás ellátását fedező állami támogatás is a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik.*** (*167-172.*) A Bizottság téves értékelése, amely az ügy kimenetelére nem volt hatással, nem elegendő indok a határozat megsemmisítésére. (*199.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

Az Elsőfokú Bíróság elutasítja a keresetet.

[135] Megjegyzendő, hogy azóta a Parlament és a Tanács elfogadta a postai szolgáltatásokat részben liberalizáló irányelvet, ami előírja az e célt szolgáló könyvvitelt. Elképzelhető, hogy ezek után a Bíróság is másként ítélné meg a helyzetet: a közszolgáltató terhére írva, ha az nem tudja hitelt érdemlően bizonyítani költségeinek hovatartozását.

Établissements J. Richard Ducros/Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1997. november 5-i ítélete

T-149/95

[1997] ECR II-2031

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az EFB ítéletével megerősíti a Bizottság határozatát, amelyben egy olasz építőipari cégnek nyújtott különféle szerkezet-átalakítási támogatásokat engedélyezett.

Tanulságként a következők nevezhetők meg:

- engedélyező bizottsági határozat ***tagállami vállalások*** alapján (pl. ***privatizálják*** a kedvezményezett céget)
- nem címzett versenytárs ***perképessége*** (közvetlenül és egyedileg érintettség)
- a ***jogtalan*** és az ***összeegyeztethetetlen*** támogatás közötti különbség
- ***a jogtalan támogatással szembeni szankciók: visszakövetelés*** és ***felfüggesztés***
- ***az iránymutatások jogi természete***
- ***a szerkezet-átalakítási támogatásokról*** szóló iránymutatás
- többszöri támogatásnál, a csak ***utóbb kidolgozott szerkezet-átalakítási terv*** nem akadálya az együtt kezelt támogatások későbbi pozitív megítélésének
- ***korlátozott*** terjedelmű bírósági felülvizsgálat
- több ütemben, ***több év alatt folyósított, több támogatást is lehet szerkezet-átalakítási támogatásként*** engedélyezni.

Az esetre *Ducros* ügyként szokás hivatkozni.

II. A Bizottság határozata

A felperes francia vállalat azt követően tett jogtalan állami támogatás miatt ***panaszt*** a Bizottságnál, hogy a marseilles-i repülőtér bővítésére kiírt tenderen alulmaradt az olasz CMF Sud-del szemben. Állítása szerint az olasz versenytárs csak azért tudott nála alacsony árat kínálni, mert többször is nagymértékű állami támogatásban részesült.

Az állami tulajdonú CMF Sud S.p.A. elsősorban fémszerkezetű építőipari tevékenységben volt érdekelt. 1992-ben létrehozták a CMF S.p.A. társaságot, amely felvásárolta a felszámolás alatt levő CMF Sud főbb üzleteit.

A be nem jelentett támogatással szemben a Bizottság 1992 márciusában eljárást kezdett. Először az 1989-1990-ben nyújtott, működési veszteségeket fedező tőkeemeléssel szemben, amelyet utóbb kétszer is kiterjesztett: 1992 szeptemberében egy újabb tőkeemelés kapcsán, majd 1993 szeptemberében a CMF Sud felszámolása során adott állami garancia, az új

társaság feltőkésítése és a CMF Sud CMF-nek való eladásakor felmerülő támogatás tekintetében.

Ezekben a határozatokban a Bizottság ***állami támogatásnak*** minősítette a CMF Sud ***tőkeemeléseit***, a neki adott ***garanciát*** és a CMF beindításához adott tőkejuttatást, mivel e befektetések nem egy ***piacgazdasági magánbefektető*** viselkedését tükrözték. A tőkeemeléshez kapcsolódóan nem döntöttek a vállalat pénzügyi helyzetének javításáról, nem dolgoztak ki szerkezet-átalakítási tervet. A CMF Sud és a CMF-nek ily módon adott állami segítséget ***működési támogatásnak*** vélte a Bizottság. Az ezt követően lefolytatott vizsgálat során a Bizottság hangsúlyozta, hogy a támogatás az építőipari szektor jellemzői miatt különösen súlyos problémákat okozhat. Mégis, végül is úgy határozott, hogy egy vállalat ***átszervezéséhez*** szükséges támogatást, bizonyos szigorú feltételek mellett, engedélyezni lehet.

1995 májusában közzétette a C 6/92 (ex NN 149/91) határozatát[136], amellyel lezárta a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást, és ***engedélyezte*** a CMF Sudnek és a CMF-nek adott állami támogatásokat.

Az olasz kormánytól, illetve a támogatás kedvezményezettjétől és annak részvényeseitől kapott információk és a Bizottság előtt tett vállalásaik alapján megállapítható volt, hogy a támogatások megfelelnek a ***nehézségben levő cégek megmentéséről és átszervezéséről szóló közösségi iránymutatás***ban[137] foglaltaknak, így nem ellentétesek a közös piaccal. A támogatás egy ésszerűen életképes, egységes és átfogó terv részét képezte, amelynek célja a vállalatok hosszú távú életképességének biztosítása volt. A ***támogatás ellentételezéseként*** a CMF Sud visszavonja teljes piaci kapacitását. Lehetővé teszi továbbá egy vállalat optimális körülmények közötti felszámolását, anélkül, hogy adott szektorban folyó versenyre káros hatást gyakorolna. Az olasz hatóságok a következő ***vállalásokat*** tették:

- a CMF-et legkésőbb 1995. június végéig privatizálják,
- a CMF két gyártószalagját vagy bezárják, vagy EK-n kívüli piacra eladják,
- a CMF Sud felszámolása során annak eszközeit más szektorban tevékenykedő vállalatoknak adják el.

III. A felperes keresete, a Bizottság védekezése

A ***Ducros*** a határozat megsemmisítését kérte, a következőkkel támasztva alá keresetét:

- Az olasz kormány nem jelentette be a Bizottságnál az állami támogatást, így az ezt engedélyező határozat jogsértő, a támogatást a Bizottságnak vissza kellett volna követelnie.
- A Bizottság nem a vonatkozó iránymutatás szerint járt el, mert a cégek hatszor kaptak támogatást, azok egy része a Bizottság által is elismerten tiltott működési támogatások voltak, és eredendően nem dolgoztak ki szerkezet-átalakítási tervet.

A ***Bizottság*** szerint:

[136] OJ 1995 C 120/3.o.
[137] OJ 1994 C 368/12.o.

- a kereset nem megengedhető, mert a Ducros nem mutatta be, hogy a határozat érezhetően érinti piaci helyzetét;
- addig nem rendelheti el egy támogatás visszatérítését, amíg annak összeegyeztethetőségét meg nem vizsgálta;
- az olasz cégek nem hatszor, csak háromszor kaptak támogatást – hogy azt több részletben eszközölték, nem változtat annak megítélésén;
- az szerkezet-átalakítási terv utólagos elkészítése nem akadálya az együtt kezelt támogatások pozitív megítélésének.

IV. A Bíróság ítéletének indoklása

A kereset megengedhetősége

Mivel a Ducros nem címzettje a határozatnak, meg kell vizsgálni, hogy a kereset által közvetlenül és egyedileg érintett-e.[138]

Mivel a határozat már eszközölt állami támogatások kompatibilitását mondja ki, az a felperest ***közvetlenül*** érinti. (*32.*)

A felperesre gyakorolt ***egyedi hatás*** kapcsán azt kell megnézni, hogy olyan személyről van-e szó, akit sajátos, rá jellemző tulajdonságok vagy ténybeli helyzete miatt, mindenki mástól megkülönböztetett módon érint a határozat. A *Cofaz* eset[139] szerint a következő feltételek teljesülése esetén lehet egyedileg érintett egy nem címzett vállalat:

- ő tett panaszt a Bizottságnál,
- az eljárás során észrevételeket tett és
- piaci helyzetét az eljárás tárgyát képező intézkedés jelentősen befolyásolta.

Ebből azonban nem következik, hogy egy vállalat ***más módon***, olyan különleges körülményekre utalva ne bizonyíthatná egyedileg való érintettségét, amelyek a címzetthez hasonló módon különböztetik meg őt is.[140] Jelen esetben a Ducros volt

- az eljárás kezdeményezője,
- annak egyedüli vállalati résztvevője,
- a CMF Sud versenytársa,
- a franciaországi tenderkiírás megszerzése éves forgalmának nagy részét tette volna ki (ez utóbbi kapcsán közömbös volt, hogy a Ducros ajánlatánál két másik cég is jobb ajánlatot tudott tenni).

Az ítélet érdemi része

[138] Hivatkozik a T-266/94 Skibsvaerftsforeningen és mások/Bizottság ügyre; [1996] ECR II-1395, 44. szakasz, illetve a 25/62 Plaumann/Bizottság ügyre; [1963] ECR 95, 124.o.
[139] 169/84 Cofaz és mások/Bizottság; [1986] ECR 391
[140] Hivatkozik a T-435/93 ASPEC és mások/Bizottság ügyre; [1995] ECR II-1281, 64. szakasz

Ha egy tagállam úgy nyújt támogatást, hogy azt a 93. cikk (3) bekezdése rendelkezésének ellenére ***nem jelenti be*** a Bizottságnál, ***nem eredményezi automatikusan*** a támogatás közös piaccal való ***összeegyeztethetetlenségét***.[141] A ***92. cikk (1) bekezdésének tilalma se nem abszolút, se nem feltétel nélküli***, mivel a tilalom főszabályától eltérést engedő (3) bekezdés a Bizottságnak széles körű diszkrecionális jogot biztosít. (*49.*) A támogatás közös piaccal való összeegyeztethetetlenségét csak a 93. cikk szerinti eljárás végén lehet megállapítani.

A bejelentést megkerülő támogatás nyújtásának szankcióját a 93. cikk (3) bekezdésének tulajdonított közvetlen hatály jelenti, amely alapján a felperes tagállami bíróság előtt saját államát perelhette volna. A ***Bizottság*** ugyanakkor a maga részéről, eljárása lezárásáig elrendelheti e támogatás ***felfüggesztését***. Ebben az esetben mind az eljárás megindításakor, mind annak kétszer történő kiterjesztésekor a Bizottság élt is ezzel a lehetőségével. (*51.*)

A bejelentés elmulasztása alapján tehát nem lehet egy támogatást a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánítani. (*52.*)

Az átszervezési iránymutatás helyes alkalmazásának ellenőrzése kapcsán az EFB emlékeztet arra, hogy "a Bizottság az őt megillető diszkrecionális jogainak gyakorlásához ***iránymutatásokat*** fektethet le különféle dokumentumok, így pl. a kérdéses iránymutatás formájában, feltéve hogy ezek az adott intézmény által folytatni szándékozott gyakorlatot rögzítik, és nem térnek el a Szerződés szabályaitól."[142] (*61.*)

A vonatkozó iránymutatás az ***átszervezést*** egy erről szóló ***tervhez*** köti, amellyel szemben három érdemi feltételt támaszt:

- legyen alkalmas a vállalat életképességének helyreállítására,
- kerülje a fölösleges versenytorzítást és
- a támogatás legyen arányos a költségekkel és az átszervezésből eredő nyereségekkel.

Mielőtt az EFB e három feltétel betartását ellenőrizte volna, emlékeztet arra, hogy a ***korlátozott bírói felülvizsgálat*** keretében annak vizsgálatára van csak lehetőség, hogy

- az eljárási szabályokat megtartották-e,
- a határozat kellően indokolt-e,
- az abban foglalt tények helytállóak-e és
- ezek értékelése során a Bizottság nem követett-e el lényeges hibát vagy hatalmával való visszaélést. (*63.*)

Az ***életképesség helyreállítása*** kapcsán az olasz hatóságok már 1992-ben érdemi lépéseket tettek a CMF Sud felszámolásának megindításával. Az átszervezést követően a két vállalat kapacitása a felére fog visszaesni. A hatékonyság javítása érdekében tett lépések (mint pl. a munkaerő racionalizálása, régi gépek lecserélése) alátámasztják a Bizottság határozatát. (*64-65.*)

A ***többszöri támogatás*** tényéből nem lehet az iránymutatás megsértésére következtetni. Az ugyanis csak azt mondja ki, hogy az szerkezet-átalakítási támogatást "rendes esetben" csak egyszer lehet adni, azaz nem tiltja meg kötelező erővel a többszöri támogatást. (*66.*)

[141] Hivatkozik a C-301/87 Franciaország/Bizottság ügyre; [1990] ECR I-307, 11. szakasz

[142] Hivatkozik: a C-313/90 CIRFS és mások/Bizottság ügyre; [1993] ECR I-1125, 34-36. szakasz és a T-380/94 AIUFFASS és AKT/Bizottság ügyre; [1996] ECR II-2169, 57. szakasz

A ***verseny szükségtelen torzítását*** is elkerüli a támogatott átszervezés, mert azt nagy mértékű kapacitás-leépítés kíséri (lásd az olasz hatóságok vállalásait). (*67.*)

A támogatás ***arányosságát*** a felperes nem kérdőjelezte meg. Az EFB megjegyzi, hogy a versenyre nézve előnyként jelentkezik a kapacitás csökkentése és a CMF nyilvános, a vállalat valódi értékét rögzítő privatizációja. (*68.*)

V. Az ítélet rendelkező része

Az EFB elutasítja a keresetet.

UK Steel Association/Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1997. szeptember 25-i ítélete

T-150/95

[1997] ECR II-1433. o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az ESZAK szabályok alkalmazása során született ítéletben, az angol acélszövetség keresete alapján az EFB megsemmisíti a Bizottság egy kifogást nem emelő határozatát. Tanulságok a következők:

- az ***ESZAK Szerződés*** és az ***acélkódex*** rendelkezéseinek alkalmazása
- meglévő üzem modernizálása és új kohó üzembe állítása közötti különbségtétel
- ***szektorális és horizontális szabályok párhuzamos fennállása*** konfliktusokhoz vezethet
- a Bizottság nem térhet el az acélkódex egyértelmű megfogalmazásától, akkor sem, ha döntése a környezetvédelmi iránymutatásoknak megfelel.

Az ügyre *UK Steel Association* néven szokás hivatkozni.

II. A Bizottság határozata, a releváns állami támogatási szabályok

Luxemburg 1993 decemberében bejelentette, hogy a ProfilARBED SA állami acélipari vállalatnak esch-schifflange-i telepén új, a környezetvédelmi előírásoknak megfelelő gyáregység megépítéséhez ***támogatást*** kíván nyújtani. 1994 júniusában a Bizottság eljárást indított az ötödik acélkódex 6. cikkének (4) bekezdése alapján, majd decemberben meghozta pozitív határozatát. Döntését a 94/C/400/02 közleménnyel publikálta a Hivatalos Lapban.[143] A határozat 91 950 000 LFR-ot meg nem haladó összegű támogatást engedélyezett, amely az Arbed által környezetvédelemre beruházni kívánt összeg 15%-át teszi ki. Az új elektromos acélüzem, amely 100%-ban is képes acélhulladékot feldolgozni, a korábbi LD-AC üzemet váltja fel (amelyet a váltást követően bezárnak), mivel nem felel meg az új luxemburgi környezetvédelmi szabványoknak.

Az ügy megértéséhez szükség van a vonatkozó ***háttérjogszabályok*** rövid áttekintésére, mivel az alapproblémát az okozta, hogy az adott támogatás elbírálásának időpontjában a környezetvédelmi támogatások megengedhetőségére ***eltérő szabályokat*** tartalmazott az ESZAK acélkódex és az EGK környezetvédelmi iránymutatás.

Időhorizont	ESZAK másodlagos	Időhorizont	EGK környezetvédelmi

[143] Ezzel kapcsolatban, burkoltan a kereset megengedhetőségére utalva az EFB megjegyzi, hogy jóllehet a határozatot a Bizottság 1994. december 31-én fogadta el, az csak az OJ 1995. május 27-i számában jelent meg, így a július 19-én benyújtott kereset belefért a megtámadási határidőbe.

	jogszabályok		szabályok
1991- 1996	3855/91/ESZAK Bizottsági Határozat – az "Ötödik Kódex"[144]	1980-1987-1994	SG (80) D/8287 környezetvédelmi keretszabályokról szóló közlemény, amelyet 1987-ben kiterjesztett az SG (87) D/3795 közlemény
1996-	2496/96/ESZAK Bizottsági Határozat – a "Hatodik Kódex"[145]	1994. márciustól	94/C72/03 környezetvédelmi támogatásokra vonatkozó iránymutatások

Az ***Ötödik Kódex*** főbb, releváns rendelkezései a következők:

- az acélipar is hasznosíthassa a kutatások és fejlesztések eredményeit, az üzemeket az új környezetvédelmi szabványokkal összhangba hozhassák (preambulum I. rész, 4. szakasza);
- annak biztosítása érdekében, hogy az acélipar a többi gazdasági ághoz hasonló módon juthasson hozzá a K+F támogatásokhoz, amennyiben ezt a Szerződések megengedik, e támogatási programok kompatibilitását a K+F keretszabályok alapján fogják elbírálni; a környezetvédelmi támogatásokra vonatkozó szabályok jelenleg megegyeznek a kódexben és az általános keretszabályokban; ha ez utóbbiak idővel lényegesebben változnának, akkor a Bizottság javasolni fogja e kódex módosítását (preambulum II. rész 2. szakasza);
- a közös piaccal összeegyeztethetőnek lehet tekinteni azt a környezetvédelmi támogatást, amelyet a szabványok életbe lépését megelőzően legalább két éve működő acélipari vállalatok kapnak a környezetvédelmi szabványoknak való megfelelés érdekében; a támogatás mértéke nem haladhatja meg a környezetvédelmi célra fordítandó beruházás 15% NGE-ét; ha a befektetés kapacitásnövekedéssel jár, a támogatható költségeknek az üzem eredeti kapacitásával kell arányosnak lenniük. (3. cikk).

Az ***1987-es környezetvédelmi közlemény*** 3. pontja a következőket tartalmazta:

- a befektetés értékének 15%-a támogatható (nettó, adózás után számítva);
- csak azt a vállalatot lehet támogatni, amelynek üzeme az irányadó szabvány életbe lépését megelőzően legalább két éve működik;
- a befektetés vagy új, a szennyezés csökkentését vagy megszüntetését szolgáló berendezések üzembe állításából vagy e célt szolgáló termelési eljárások meghonosításából állhat;
- a vállalatok maguk kell hogy viseljék a szokásos cseréhez kapcsolódó beruházásokat és a működési költségeket.

Az ***1994-es***, az előbbit módosító ***környezetvédelmi iránymutatás*** szerint bizonyos esetekben a legalább két éves üzemet az új környezetvédelmi szabványokat teljesítő üzemre cserélő vállalat is támogatható a meglevő üzem adaptáláshoz szükséges költséget meg nem haladó mértékig (3.2.3.a. pont).

Ezt követően a Bizottság 1995 márciusában a Tanács elé javaslatot terjesztett az Ötödik Kódex módosításáról, hiszen az új környezetvédelmi szabályok nem csak a meglevő gyáregység felújítását engedik meg, hanem a régi újra cserélését is támogathatónak tartják. A javaslat azonban nem kapta meg a Tanács jóváhagyását.

[144] OJ 1991 L 362/52.o.
[145] OJ 1996 L 338/42.o.

A ***Bizottság*** adott ügyben hozott ***határozata*** a következő főbb támpontokra épült:

- Az Ötödik Acélkódex 3. cikkének (1) bekezdése kapcsán megjegyzi, hogy a tervezett támogatás egy régi üzem újra cseréléséhez járulna hozzá, ezzel teljesítve a luxemburgi környezetvédelmi szabványokat. E megfelelőséghez szükséges kiadások jóval nagyobbak lennének, ha a régi, meglévő gyáregységet kellene felújítani.
- Az acélkódex preambulmának II. része azt az alapelvet fekteti le, hogy az acélipar és más iparágak egyenlő módon juthassanak hozzá környezetvédelmi támogatásokhoz. Ebből az következik, hogy a környezetvédelmi támogatásokra vonatkozó szabályok minden cégre egyaránt érvényesek, függetlenül attól, hogy az acéliparban tevékenykednek-e vagy sem.
- A környezetvédelmi támogatásra vonatkozó szabályok megengedik az előírásoknak megfelelő új üzem létesítését. Feltéve, hogy ez nem ellentétes az acélkódex 3. cikkével, az acéliparban is alkalmazni lehet ezt az alapelvet.
- A luxemburgi támogatás teljesíti a környezetvédelmi iránymutatásban előírtakat, a 15%-os GGE plafont nem lépi túl. Mivel a támogatás megfelel az acélkódex 3. cikkének, azt a közös piaccal összeegyeztethetőnek lehet tekinteni.

III. A felperes keresete, a perben szereplők érvelése

A ***UK Steel Association*** (korábban: British Iron and Steel Producers Association) keresete szerint új üzemet környezetvédelmi hivatkozással támogatni egyértelműen ellentétes az Ötödik Acélkódex meghatározásával, amely csak a meglévő, két évnél régebbi üzemek felújításának támogatását engedi meg. A környezetvédelmi iránymutatást nem lehet automatikusan kiterjeszteni az acéliparra. Mivel az acélkódex 3. cikkének (1) bekezdése az ESZAK Szerződés 4. cikkében foglalt általános támogatási tilalom alóli kivétel, azt csak szűken szabad értelmezni.

A ***Bizottság*** határozata védelmének érdekében tagadta az ESZAK határozat 3. cikke (d) pontjának megsértését. Segítségül hívta a Római Szerződést módosító Egységes Európai Aktát is: a Római Szerződés 130 r. cikkének (2) bekezdése szerint a környezetvédelmi követelményeket minden közösségi politika szerves részévé kell tenni.

IV. A Bíróság ítéletének indoklása

Az EFB a körülmények gondos mérlegelése után (*50-59.*) megállapítja, hogy a támogatás ***nem egyszerűen egy meglévő üzem modernizálására*** szolgál, hanem annak célja az elavult, környezetszennyező acélkohót az új környezetvédelmi szabványoknak megfelelő ***új kohóra cserélni***.

Az Acélkódex 3. cikke (1) bekezdésének szöveg szerinti értelmezése nyilvánvalóan kizár minden olyan támogatást, amely nem egy már legalább két éve létező üzem új szabványoknak való megfelelését biztosítja. (*88.*)

Az acélkódex ***nem*** rendelkezik az EK környezetvédelmi iránymutatások ***automatikus alkalmazhatóságáról***. Ezt a kódex preambulmából sem lehet levezetni: ez csupán azt rögzíti, hogy az Ötödik Acélkódex elfogadásakor a két szabály ugyanolyan módon tette lehetővé a környezetvédelmi támogatások nyújtását. Éppen ellenkezőleg, a preambulum az esetleges módosítás szükségességét is előirányozza, ha időközben az EK szabályok változnának. (*96.*) Az 1994-es módosítás lehetővé tette az új üzemek támogatását is, szemben az ESZAK

határozattal, így a Bizottság megtette a lépéseket az acélkódex 3. cikkének módosítása érdekében. A javaslat azonban nem nyerte el a tagállamok támogatását. A közben elfogadott újabb, Hatodik Acélkódex sem teszi lehetővé az EK környezetvédelmi támogatások szabályainak automatikus alkalmazását, ehelyett maga a határozat mondja meg, milyen feltételekkel lehet az acéliparban környezetvédelmi támogatást nyújtani.

Következésképpen a Bizottság állásfoglalása kifejezetten ellentétes az Ötödik Kódex 3. cikkének megfogalmazásával. (*101.*)

A ***környezetvédelmi szempontok acéliparban*** való figyelembe vétele csak az acélkódexben lefektetett szabályok keretében valósulhat meg. Ezeket – az ESZAK célkitűzései, különösen annak 4. cikkében foglalt támogatástilalom fényében – mint kivételt ***szigorúan kell értelmezni***. (*114.*) Ezt a preambulum célkitűzése is megerősíti, amely kiemeli, hogy bármilyen típusú vagy formájú, specifikus vagy nem specifikus támogatás, amelyet a tagállamok acélipari vállalatuknak nyújtanának, az ESZAK Szerződés 4. cikkének (c) bekezdése alapján tilos, kivéve ha azt ezen acélkódex kifejezetten engedélyezi.

V. Az ítélet rendelkező része

Az EFB megsemmisíti a Bizottság Luxemburg által a ProfilARBED SA-nak adni tervezett támogatásról szóló C 25/94 (ex N 11/94) határozatát, melyet a 3855/91/ESZAK határozat 6. cikke (4) bekezdésének megfelelő 94/C 400/02 közleménnyel hozott a tagállamok és más érdekeltek tudomására.

Spanyolország/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1997. január 14-i ítélete
C-169/95

[1997] ECR I-135.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság megerősíti a Bizottság határozatát, amelyben a Pyrsa vállalkozásnak korábban nyújtott támogatásokat megtiltja, és elrendeli azok visszafizetését. Az ügy előzménye a *Cook* eset[146], amelyben a Bíróság megsemmisítette azt a bizottsági határozatot, amelyben az nem emelt kifogást a Pyrsa-nak adott támogatásokkal szemben. Ennek nyomán született a most kifogásolt, de végül megerősített újabb, a korábbinak éppen az ellenkezőjét elrendelő bizottsági határozat.

A Bíróság az alábbiak kapcsán tett fontos megállapításokat:

- a ***92. cikk (3) bekezdése (a) pontjának és a 92. cikk (3) bekezdése (c) pontjának összehasonlítása (regionális támogatások)***
- ***a 92. cikk (3) bekezdése (a) pontja hatálya alá tartozó régiókban adott támogatásoknál is figyelembe kell venni a közösségi érdekeket***
- ***a kapacitástöbbletet tovább fokozó regionális támogatás nem engedhető meg***
- a Bizottság nagyfokú ***diszkrecionális*** értékelési jogköre
- támogatás ***visszakövetelése, jogos várakozás védelme***: ***egy tagállam nem bújhat ki a vállalat jogos várakozására hivatkozva az őt terhelő visszafizetési kötelezettség alól***

II. A Bizottság határozata

Két hónappal a *Cook* ítélet után a Bizottság a 93. cikk (2) bekezdése szerinti főeljárást indított, melynek végén 1995. március 14-én meghozta a 95/438/EK számú határozatát[147]. Ebben a Cook ügynél ismertetett támogatások közül a spanyol kormány támogatását leszámítva, az összes többiről megállapította, hogy jogellenesek és a közös piaccal összeegyeztethetetlenek, ezért elrendelte a kifizetéstől számított kamattal növelt visszakövetelésüket.

A határozatot a beérkezett véleményekre és egy független szakértői tanulmányra építette a Bizottság. Eltérően korábbi döntésétől, a vizsgált szektor az acélkohászat egésze volt, amelyet 1990-93 között súlyos és növekvő mértékű többletkapacitás jellemzett. Ez alapján valószínűsíteni lehet, hogy 1988-ban is (amikor a támogatást adták) hasonló, ha nem rosszabb volt a piaci helyzet.

A többletkapacitást még tovább növelő befektetési támogatás nem engedélyezhető még a 92. cikk (3) bekezdése (a) pontjának megfelelő területeken sem (ahol az életszínvonal különösen alacsony vagy ahol komoly munkanélküliség van). Nem teljesül a 92. cikk (3) bekezdése (c) pontjában foglalt feltétel sem, mert igaz ugyan, hogy a támogatás hozzájárulhat a régió

[146] C-198/91 Cook/Bizottság; [1993] ECR I-2487
[147] OJ 1995 L 257

fejlődéséhez, de súlyosan, a közösségi érdekekbe ütköző módon érintik a tagállamok közötti kereskedelmet.

III. A felperes keresete

Spanyolország szerint:

- a Bizottság megsértette a 92. cikk (3) bekezdés (a) pontot: a tagállami régió fejlődésére gyakorolt jelentős pozitív hatásokat kell figyelembe venni, nem pedig a közösségi szinten érződő negatívumokat – a közösségi érdekeket csak a 92. cikk (3) bekezdés (c) pont szerinti területeknél kell figyelembe venni,
- a Bizottság a tényeket rosszul értékelte,
- a visszakövetelés elrendelésével és a kamat felszámításával megsértette az arányosság és a jogos várakozás védelmének elvét.

IV. A főügyész véleménye

A Cook esethez hasonlóan itt is Tesauro főügyész fejtette ki véleményét, melyben a kereset elutasítását javasolta. A Bíróság a véleményt követve ítélkezett.

A ***92. cikk (3) bekezdésének (a) illetve (c) pontjai*** közötti eltérő megfogalmazásból (csak az utóbbinál említi a cikk a közösségi érdekek vizsgálatát) nem következik az, hogy a Bizottság mentesülne a közösségi érdekek mérlegelésének kötelezettsége alól.

A ***jogos várakozás védelmének elve*** korlátozottan érvényesül, csak ha a támogatást az előírásoknak megfelelő eljárást betartva nyújtották. A jogtalan támogatás kedvezményezettje csak kivételesen hivatkozhat erre, akkor, ha joggal hihette azt, hogy a támogatást jogszerűen kapta.[148] A főügyész úgy véli, hogy ebben az ügyben nem lehet teljesen kizárni, hogy a Bizottság korábbi jóváhagyó döntése következtében a Pyrsa jogos várakozásai védelmet élveznek. A problémát úgy oldja meg, hogy még ha igaza is lenne e tekintetben Spanyolországnak, ***akkor sem bújhat ki a vállalat jogos várakozására hivatkozva az őt terhelő visszafizetési kötelezettség alól***. Más, a perben csak beavatkozóként szereplő jogi helyzetét nem lehet ilyen célból felhasználni. *(vél. 17.)*. Erre csak a vállalat, egy másik megfelelő eljárás keretében (a Bizottság határozatát a 173. cikk alapján megtámadva) hivatkozhatna sikerrel. *(vél. 18.)*

V. A Bíróság ítéletének indoklása

"Ahogy a Bíróság már megállapította, egy ***regionális támogatási*** program a 92. cikk (3) bekezdése (a) vagy a (c) pontjában megállapított derogációk valamelyikébe eshet. Ebben a tekintetben a 92. cikk (3) bekezdés (a) pontjában szereplő "abnormálisan" és a "súlyos" szavak használata azt mutatja, hogy ez csak olyan területeket érint, ahol a gazdasági helyzet a Közösség egészéhez képest rendkívüli módon kedvezőtlen. A 92. cikk (3) bekezdése (c) pontjának kivétele ugyanakkor nagyobb hatósugarú, amennyiben anélkül, hogy a 92. cikk (3) bekezdésének (a) pontja szerinti gazdasági feltételek korlátoznák, megengedi a tagállamok egyes olyan területeinek fejlesztését, amelyek a nemzeti átlaghoz képest kevésbé kedvező helyzetűek, feltéve, hogy e támogatás 'nem befolyásolja súlyosan, a közös érdekekkel ellentétesen a kereskedelmi feltételeket' (lásd 248/84 *Németország/Bizottság* [1987] ECR 4013, 19. szakasz)." *(15.)*

[148] Hivatkozik a C-5/89 Bizottság/Németország ügyre; [1990] ECR I-3437, 14. szakasz

Az eltérő megfogalmazásból csak az következik, hogy ***a 92(3)(a) régiókban könnyebb támogatást adni; a Bizottság azonban ebben az esetben is köteles figyelembe venni a közösségi érdekeket.*** *(16-17.)* Ezt a megközelítést képviselik a Bizottság regionális támogatásokra vonatkozó policy-közleményei is.

A Bíróság jóváhagyta azt a bizottsági politikát, hogy ***a kapacitástöbbletet tovább fokozó regionális támogatás nem engedhető meg***. *(22.)* A Bizottság döntésének helyességét mutatja az is, hogy a Pyrsa a kapott támogatás ellenére felfüggesztette fizetéseit.

A tények bizottsági értékelésének vizsgálatakor a Bíróság megismételte az ilyenkor sablonszerűen következő megállapítását: ***a Bizottság a tények értékelésekor széles körű szabadságot élvez***, ennek jogszerűségi vizsgálatakor a Bíróság nem helyettesítheti az ő saját értékelésével a Bizottságét, csak azt vizsgálhatja meg, hogy annak értékelése szenved-e súlyos hibától, vagy jelent-e hatalommal való visszaélést. *(34.)*

Minden véleményt nyilvánító vállalat és a független szakértő is egyetértett abban, hogy nincsen külön „lánckerekek és GET részek alszektor". A ***referencia időszak*** kapcsán igaz ugyan, hogy a Bizottság a támogatást követő évek adataival dolgozott, de az 1988-ban (azaz a támogatáskor) publikált, az ESZAK Szerződés alá nem tartozó acélszektorok támogatására vonatkozó közleményben a Bizottság az acélkohászatot sújtó többletkapacitásáról számol be. *(42.)* Ezzel a Bizottság nem követett el súlyos hibát.

"A jogtalan támogatás ***visszakövetelés***sel való eltörlése a jogtalanság megállapításának logikus következménye. Következésképpen a jogtalanul adott támogatásnak az eredeti állapot helyreállítását célzó visszakövetelése elvileg nem aránytalan a Szerződés állami támogatásokra vonatkozó célkitűzéseivel. (C-142/87 *Belgium/Bizottság* [1990] ECR I-959, 66. szakasz) Ugyanez igaz a támogatás kifizetése és annak tényleges visszakövetelése közötti időszakra számított kamat követelésére is." *(47.)*

A Bíróság megismétli a Tesauro főügyész által mondottakat: ***egy tagállam nem bújhat ki a vállalat jogos várakozására hivatkozva az őt terhelő visszafizetési kötelezettség alól***. Ezzel a tagállamok saját jogsértő magatartásukra hivatkozva hatástalaníthatnák a Bizottság határozatait.[149] *(48.)*

A Bizottság támogatáskontrolljának kötelező természete miatt a kedvezményezett vállalatok nem számíthatnak arra jóhiszeműen, hogy a támogatás jogszerű, kivéve ha azt a 93. cikk által előírt módon kapták.[150] Egy gondos vállalkozó rendes körülmények között meg tud erről bizonyosodni. Ebben az ügyben nem kétséges, hogy a támogatást előzetes bizottsági bejelentés nélkül adták. Az a tény, hogy a Bizottság korábban nem emelt kifogást, nem alapoz meg jogos várakozást, mert a ***határozatot időben megtámadták*** a Bíróság előtt. ***A Bizottság sajnálatos hibája nem teszi meg nem történtté Spanyolország jogsértő magatartásának következményeit***. (*50.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

[149] Hivatkozik a C-5/89 Bizottság/Németország ügyre; [1990] ECR I-3437, 17. szakasz
[150] Hivatkozik a C-5/89 Bizottság/Németország ügyre; [1990] ECR I-3437, 14. szakasz

Epifanio Viscido, Mauro Scandella és mások, Massimiliano Terragnolo és mások/Ente Poste Italiane

A Bíróság
1998. május 7-i ítélete

C-52/97, C-53/97 és 54/97 egyesített ügyek

még nem publikált[151]

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A trentoi bíróság kérdéseire válaszolva a Bíróság az ***állami támogatás fogalma*** kapcsán tesz fontos megállapításokat. Követve a főügyész véleményét, illetve többéves esetjogát, megerősíti, hogy az ***állami forrásokat*** meg nem terhelő, az általános szabály alól kivételt adó jogszabályi rendelkezés nem esik a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. A főügyész véleménye bemutatja az állami forrás témaköréhez tartozó főbb jogeseteket.

Az esetre *Viscido* néven szokás hivatkozni.

II. Tények

A trentoi kerületi bíróság előtt az olasz posta és alkalmazottjai között folyó perben utóbbiak az olasz posta 1994-es gazdasági társasággá való átszervezéséhez kapcsolódó törvény egyik rendelkezését a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá eső, jogtalan állami támogatásnak vélték. A postahivatal tisztviselői az új társaságban magánjogi munkaszerződéssel kerültek átvételre. A felperesek azt kifogásolták, hogy az olasz posta határozott idejű szerződéssel foglalkoztatta őket. Erre azért volt lehetőség, mert egy 1996-os törvény megengedte ezt a posta számára, jóllehet főszabályként csak határozatlan idejű munkaszerződést szabad kötni Olaszországban.

III. A tagállami bíróság kérdései

Az olasz bíróság a 177. cikk alapján négy kérdést intézett a Bírósághoz, ezek közül csak az elsőt, a legfontosabbat idézzük, mert a többi kérdés csak az első igenlő megválaszolása esetén lett volna releváns: "tagállam által nyújtott vagy állami forrásból származó" támogatásnak tekinthető-e, ha egy jogi rendelkezés egy meghatározott állami vállalatot felment a határozott idejű munkaszerződésekre általánosan vonatkozó jogszabály alól?

IV. A főügyész véleménye

Jacobs főügyész véleményében az esetjogra hivatkozva világossá tette, hogy egy állami intézkedés csak akkor tekinthető támogatásnak, ha ***állami forrásokat*** folyósít egy vállalatnak,

[151] Hozzáférhető: europa.eu.int/jurisp internet honlapon

vagy egy állammal szemben fennálló pénzügyi kötelezettség (pl. adó vagy tb-járulék) alól mentesíti. (*vél.9.*)

Ennek kapcsán az alábbi esetekre hivatkozott:

- A *van Tiggele* ügyben[152] egy áru minimum árának megszabása, amely csak a fogyasztóknak okozott többletkiadást, nem minősült állami támogatásnak, mivel nem tartalmazta állami források közvetlen vagy közvetett átruházását.
- A *Sloman Neptun* ügyben[153] a német munka- és tb-jog részleges mellőzése nem esett a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, mert a 92. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak csak azok a kedvezmények tekintendők, amelyeket közvetlenül vagy közvetve állami forrásokból nyújtanak. A cikk megfogalmazásának különbségtétele (államtól vagy állami forrásból) csak arra szolgál, hogy a nem közvetlenül az államtól származó, magán- vagy állami testületeken keresztül nyújtott kedvezmények is a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá kerüljenek.
- A *Kirsammer-Hack* ügyben[154] a kérdés az volt, hogy lehet-e a 92. cikk (1) bekezdését arra a szabályozásra alkalmazni, amely a kis- és közepes vállalatoknak oly módon kedvez, hogy esetükben eltekint a dolgozókat egyébként a tisztességtelen elbocsátástól védő jogszabály alkalmazásától. Itt sem volt szó közvetlen vagy közvetett állami forrás transzferről, az állami intézkedés pusztán sajátos jogszabályi keretet hozott létre a KKV-k és alkalmazottjaik közötti munkaviszonyokra, abból a célból, hogy mentesítse őket a fejlődésüket esetlegesen akadályozó pénzügyi megszorításoktól.

Jelen ügyben sincs szó arról, hogy az olasz jogszabály egy vállalat számára közvetlen vagy közvetett módon pénzügyi forrást juttatna. A rendelkezés célja, hogy elmozdítson olyan jogi korlátozásokat, amelyek akadályozhatnák a postahivatal postavállalattá történő átalakulását. (*vél.14.*)

Lehet úgy is érvelni, hogy a határozott idejű szerződéssel történő foglalkoztatás az államot adóbevétel-kiesés és munkanélküli segély formájában terheli meg. Viszont, mint ahogy a Bíróság ezt a *Sloman Neptun* ügyben kifejtette, ez ***elválaszthatatlan*** ("inherent") ***eleme a rendszernek*** és nem arra szolgál, hogy a Poste Italiane-nak különleges előnyt nyújtson. Ezek a költségek egyébként is bizonytalanok és nem mérhető összegűek. (*vél.15.*)

Fel lehet tenni azt a kérdést is, hogy a 92. cikk (1) bekezdése miért nem fed le valamennyi olyan szociális vagy munkaügyi állami intézkedést, amelyek ***szelektivitásuk*** folytán az állami támogatásokkal megegyező versenytorzító hatással járnak. A valószínű pragmatikus válasz az, hogy egy ilyen jellegű kiterjedt vizsgálat a tagállamok teljes társadalmi és gazdasági életébe hatoló kutakodást jelentene. (*vél.16.*)

V. A Bíróság ítéletének indoklása

Az adott állami intézkedés oly módon hozta előnyösebb helyzetbe az olasz postát, hogy az nem volt köteles mindenkivel határozatlan idejű munkaszerződést kötni, így a többi piaci szereplőhöz képest nagyobb mozgásteret élvezett.

[152] Hivatkozik a 82/77 Openbaar Ministerie of the Netherlands/Van Tiggele ügyre; [1978] ECR
[153] 72/91 és 73/91 egyesített ügyek SlomanNeptun/Bodo Ziesemer; [1993] ECR I-887
[154] C-189/91 Kirsammer-Hack/Sidal; [1993] ECR I-6185, 17. szakasz

„Ebben a vonatkozásban rá kell mutatni arra, hogy ***csak a közvetlenül vagy közvetve állami forrásokból nyújtott*** kedvezmények tekinthetők a 92. cikk (1) bekezdés szerinti állami támogatásnak. A rendelkezésben a 'tagállam által nyújtott vagy állami forrásból származó' különbségtétel csakis arra szolgál, hogy mind a közvetlenül az államtól származó, mind az állam által létrehozott magán- vagy állami testületeken keresztül nyújtott kedvezmények is a 92. cikk (1) bekezdés hatálya alá kerüljenek."[155] (*13.*)

Az olasz jogszabály nem arra szolgál, hogy közvetlenül vagy közvetve állami forrásokból kedvezményt nyújtson egy vállalatnak. (*14.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

"Egy olyan nemzeti rendelkezés, amely egy vállalatot felment a határozott idejű munkaszerződésekre általánosan alkalmazandó jogszabály alól, nem minősül az EK Szerződés 92. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak."

[155] Hivatkozik a főügyész által említett három jogesetre.

Ecotrade Srl/Altiforni e Rerriere di Servola SpA (AFS)

A Bíróság
1998. december 1-i ítélete
C- 200/97[156]

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az olasz Legfelsőbb Bíróság kérdéseire válaszul a Bíróság, követve a főügyész véleményét, az ***állami támogatás fogalmát*** értelmezi az olasz rendkívüli felszámolási eljárásról szóló törvény egyes rendelkezései kapcsán. Elsősorban az

- ***állam pénzügyi megterhelése*** és a
- ***szelektivitás*** követelménye kapcsán tesz fontos megállapításokat;
- az egyes vállalatokra ***kedvezőbb csődeljárási szabályokat***, kedvezőbb körülményeket előíró jogszabály is a 92. cikk (1) bekezdése szerinti ***állami támogatásnak*** minősülhet;
- az egyedi tartozás-kielégítés felfüggesztése vagy a tartozásokat terhelő kamatok elengedése folytán bekövetkezett ***adóbevétel-csökkenés*** miatt, ***nem*** lehet az olasz szabályozást állami támogatásnak nevezni;
- a jogeset nem kifejezetten a 92. cikkhez, hanem az ahhoz hasonló ***ESZAK Szerződés 4. cikké***hez kapcsolódik.

A ***főügyészi véleményben*** hasznos adalékok találhatók:

- az ***ESZAK versenyszabályokhoz***
- az ESZAK ***4. cikk (c) bekezdés közvetlen hatályához***.

Az ügyre *Ecotrade* néven szokás hivatkozni.

II. Tények, korábbi bizottsági határozatok

Az acéltermékek kereskedelmével foglalkozó ***Ecotrade*** és az acéltermékeket gyártó ***AFS közötti***, utóbbi fizetésképtelensége miatti ***per*** képezi a feltett kérdések keretét. A több szintet is megjárt vitában az AFS arra hivatkozással utasította el az Ecotrade egyébként jogos követelésének teljesítését, hogy a rá vonatkozó különleges csődeljárás keretében nincs lehetőség a hitelezők egyenkénti, soron kívüli kielégítésére. Válaszul az Ecotrade a vonatkozó 95/79. számú törvényt kifogásolta, mondván, hogy az ellentétes a közösségi állami támogatási szabályokkal. A helyi, illetve területi fellebbviteli bíróság az AFS-nek adott igazat, mire az Ecotrade a Corte suprema di cassazione döntését kérte. Jóllehet az ítélet tagállami folyományai nem ismeretesek, valószínűsíthető, hogy a Legfelsőbb Bíróság az Ecotrade javára dönt, lévén, hogy az olasz jogszabály számos tekintetben jogtalan támogatást ad kedvezményezettjei számára.

[156] Hozzáférhető: europa.eu.int/jurisp/ internet honlapon

A ***Prodi törvényként*** is ismert jogszabály azon vállalatokra vonatkozik, amelyek 300 vagy ennél több embert foglalkoztatnak, adósságuk meghaladja a 88 444 mrd lírát és a vállalat befizetett tőkéjének ötszörösét, feltéve, ha az adósok között hitelintézetek, társadalombiztosítási intézmények vagy többségi állami tulajdonban levő vállalatok szerepelnek. A ***különleges csődeljárás*** megindításához először is az kell, hogy egy bíróság a vállalatot fizetésképtelenné nyilvánítsa, majd az ipari miniszter rendeletben dönthet e státusz megadásáról. Ugyanez a rendelet engedélyezheti a vállalatnak, hogy további két évig (amely még két évvel meghosszabbítható) folytassa tevékenységét. A 95/79. számú törvény az általános csődeljárás alóli kivételeket tartalmazza. Mindkét eljárás során megszűnik a hitelezők egyenkénti kielégítési lehetősége, de a különleges eljárásnál a felfüggesztés kiterjed mindenféle állami tartozásra, bírságra és azok kamataira is. Ha a különleges eljárás keretében megengedik egy vállalatnak a további működést, akkor ezt a miniszter által jóváhagyott üzleti terv alapján teheti. Tevékenysége során az állam garanciát vállalhat. A szanálás során vagyontárgyainak eladásakor mindössze egy 1 millió líra összegű adóátalányt kell fizetnie.

A 95/79. számú törvénnyel a ***Bizottság***nak is volt már alkalma foglakozni. A jogszabály egészére vonatkozóan 93. cikk (2) bekezdése szerinti főeljárást indított – mert az olasz kormány csak a garancia adását lett volna hajlandó támogatásként előre bejelenteni –, amelyben azonban még nem hozott érdemi döntést. Emellett egyedi esetekben is születtek határozatok:

- 96/515/EK bizottsági határozat[157]: a most is szereplő AFS-nek adott állami garancia ellentétes az ESZAK 4. cikkének (c) bekezdésével, azt az olasz államnak vissza kell kérnie;
- 97/754/EK bizottsági határozat[158]: a Ferdofin Srl vállalat vonatkozásában többek között az is ellenétes az ESZAK Szerződéssel, hogy egyes állami vállalatokkal szemben fennálló tartozásokat eltöröltek, így itt is elrendelte a visszakövetelést.

III. A tagállami bíróság kérdései

Az ***olasz bíróság kérdései*** arra irányultak, hogy a különleges eljárás, amelyben ugyan nincsen szó állami pénzek adásáról, de annak alkalmazása mégis azzal hasonló eredménnyel jár, tehát a 92. cikk szerinti állami támogatásnak tekinthető-e.

IV. A Bizottság és a tagállamok állásfoglalásai

A ***Bizottság*** szerint a 95/79. számú törvény acélipari vállalatra történő alkalmazása ellentétes az ESZAK 4(c) cikkével és azt az acélkódex[159] 6. cikke alapján előre be kellett volna a Bizottságnál jelenteni. Az általános csődeljárás alól derogációkat adó jogszabály bizonyos méretű, meghatározó részben az állami szektornak adós ipari vállalatokra vonatkozik. A további működést engedélyező miniszteri döntés diszkrecionális alapú, meghozatalában a hitelezők nem játszanak szerepet. Az ESZAK 4. cikke kiterjed a negatív támogatásokra is. Az állam számára terhet jelent az (i) adó és egyéb tartozások felfüggesztése, illetve elengedése (ii) az állami garancia lehetősége és (iii) a vagyontárgyak eladásánál érvényesítendő szimbolikus összegű adó ("registration tax)".

[157] OJ 1996 L 216/11.o.
[158] OJ 1997 L 306/25.o.
[159] 3855/91/ESZAK Bizottsági Határozat, OJ 1991 L 362/57.o. (azóta újabb határozat lépett hatályba)

Olaszország egyedül az állami garanciavállalást ismerte el bejelentés-köteles állami intézkedésként. A különleges eljárás általánosan, automatikusan alkalmazandó, csak a garanciavállalás diszkrecionális döntés eredménye. A különleges eljárás nem okoz többletköltségeket az államnak, amely egyébként sem részese az adós-hitelező jogviszonynak. Az alacsony regisztrációs adó nem az eladónak, hanem inkább a vevőnek kedvez.

V. A főügyész véleménye

Fennelly főügyész véleményében részletesen bemutatja az olasz jogszabályt, a peres felek és az érdekelt tagállam, illetve a Bizottság álláspontját, és amellett érvel, hogy a különleges eljárás – tekintettel annak a rendes csődeljárástól való eltéréseire – állami támogatásként kezelendő.

Az olasz bíróság kérdését némileg átfogalmazza, mivel az AFS az ESZAK 80. cikkének hatálya alá tartozó vállalat, így nem a RSZ, hanem az ESZAK Szerződés az alkalmazandó jogszabály. A kérdés így nem a RSZ 177. cikke, hanem az ESZAK 41. cikke alapján kerül a Bíróság elé, az értelmezni kért rendelkezés pedig nem a RSZ 92. cikke, hanem az ESZAK 4. cikke.

Az ESZAK 4(c) cikke eltörölni rendeli az államoktól származó szubvenciókat, támogatásokat vagy különleges díjakat, bármilyen formájúak legyenek is azok. A 67. cikk (2) bekezdés alapján a Bizottság (Főhatóság) megteheti a szükséges lépéseket, ha egy intézkedés komoly egyensúlyvesztést okozna.

Az esetjog[160] szerint a 67. cikkel együtt olvasott 4(c) cikk, tekintettel a Bizottságnak biztosított nagy fokú mérlegelési jogkörre, nem bír közvetlen hatállyal. A főügyész szerint azonban most nem jön szóba a 67. cikk alkalmazása, mivel nincsen szó a támogatás okozta jelentős egyensúlyvesztés veszélyéről, így ***a mostani esetben a 4(c) cikk közvetlenül hatályos***.

Az ESZAK 4. cikke ugyan kifejezetten nem utal a támogatás ***szelektív jellegére***, de ez (különösen, ha összehasonlítjuk a 67. cikk (3) bekezdésével) minden Közösségen belüli állami támogatás rezsim ***szükséges velejárója***. (*vél.25.*) Az adott jogszabály egyes elemei szelektív-diszkrecionális természetűek: állami garancia, csak bizonyos vállalatokra érvényes különleges eljárás, további működés megengedése. Az eltérő csődeljárás csak akkor lenne indokolt, ha azt objektíven, pl. meghatározott vállalati méret fölött érvényesülne – az olasz jogszabály kritériumrendszere azonban nem ilyen, hanem kifejezetten az államnak tartozó ipari vállalatok kedvezésére szolgál. Igaz, hogy a rendes csődeljárás keretében is van lehetőség további működésre, de ott erről egy bíró dönt a hitelezők véleménye alapján, itt viszont állami gazdaságpolitikai érdekek mentén a miniszteré a döntés joga. A regisztrációs adó a vállalat további működését támogatja, mert a rendes regisztrációs adó esetén a vevő lehet, hogy nem állna rá az üzletre.

Az adós-hitelezői jogviszony szabályozása főszabályként nem esik a Közösség állami támogatással kapcsolatos rendelkezéseinek hatálya alá (hasonlóan a munkáltató-munkavállaló[161] vagy a termelő-fogyasztó[162] kapcsolatokhoz), de amelyek a szokásos terheket

[160] C-128/92 Hopkins és mások/National Power és Powergen [1994] ECR I-1209, 11. szakasz
[161] Hivatkozik a 30/59 Steenkolenmijnen/Főhatóság ügyre [1961] ECR 1
[162] Hivatkozik a 82/77 Openbaar Ministerie of the Netherlands/Van Tiggele ügyre [1978] ECR 25

bizonyos kategóriájú vállalatok vonatkozásában teljesen vagy nagyrészt az állam terhére elmozdítják, az állami támogatás egyik formájának tekintendők. (*vél.27.*)

VI. A Bíróság ítéletének indoklása

"… a ***támogatás fogalma*** szélesebb, mint a szubvenció fogalma, mert az nem csak pozitív szolgáltatásokat jelent (mint a szubvenció), hanem olyan intézkedéseket is átfog, amelyek különféle formákban csökkentik egy vállalat által rendes körülmények között viselt terheit, és amelyek így a szó szorosabb értelmében nem minősülnek szubvenciónak, de azzal mégis egyező természetűek és hatásúak.[163] (*34.*) Továbbá, a támogatásnak az ESZAK Szerződés 4(c) cikke értelmében vett fogalma, az EK Szerződés 92. cikkének (1) bekezdéséhez kapcsolódóan hozott döntésekkel megegyező módon, szükségszerűen a közvetlenül vagy közvetve állami forrásból finanszírozott, vagy az államnak, illetve az e célból megnevezett vagy létrehozott intézményeknek többletterhet jelentő kedvezményekre vonatkozik." (*35.*)

A Bizottság álláspontjától eltérően az ***adóbevételek esetleges csökkenése*** miatt – amelyek az egyedi tartozás-kielégítés felfüggesztése vagy a tartozásokat terhelő kamatok elengedése folytán következnek be – ***nem*** lehet az olasz szabályozást állami támogatásnak nevezni. (*36.*)

Ezzel szemben a 95/79. számú törvény egyes elemei ***tiltott támogatásnak tekinthetők***, feltéve, hogy igazak az alábbiak:

- nehézségben lévő, bizonyos, különösen állami adósoknak tartozó ipari nagyvállalatokra szelektíven tartalmaznak rendelkezéseket;
- a további tevékenységet engedélyező rendeletet az állami iparpolitika célkitűzései igazolják;
- a miniszter erre vonatkozó engedélye széleskörű mérlegelési jogkörön nyugszik, így teljesül a tényállás "***specifikussági***" eleme;
- a további tevékenység az ***állam számára terhet*** jelent, ha bizonyítható, hogy az állam a nehézségektől szenvedő vállalat egyik fő hitelezője;
- a különleges eljárás többi következménye is alkalmas az állam megterhelésére: garanciavállalás, állami követelésekről való tényleges lemondás, pénzbírságok alóli felmentés, csökkentett eladási adó.

Az olasz kormány azon állítását, amely szerint a különleges eljárás egyes elemei az általános csődeljáráshoz képest nem okoznak többletterhet az állam számára, a tagállami bírónak kell tisztáznia. (*44.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

"Egy olyan jogszabálynak, mint a 95/47. számú törvény alkalmazása, amely az általános csődeljárás szabályaitól eltér, az ESZAK Szerződés 80. cikke szerinti vállalat számára az ESZAK Szerződés 4(c) cikkében megtiltott állami támogatás nyújtását jelenti, ha bizonyított, hogy a vállalatnak

[163] Hivatkozik a 30/59 Steenkolenmijnen/Főhatóság ügyre [1961] ECR 3, 43 és a C-387/92 Banco Exterior de Espana ügyre, [1994] I-877, 13. szakasz

- megengedték gazdasági tevékenysége olyan körülmények melletti továbbfolytatását, amelyek az általános csődjogi előírások alkalmazása esetén kizárt lenne, vagy
- egy vagy több olyan kedvezményben részesül – mint pl. állami garancia, csökkentett adó, bírságok és más pénzbüntetések megfizetése alóli felmentés vagy állami követelésekről való teljes vagy részbeni tényleges lemondás –, amelyekre egy másik fizetésképtelen vállalat az általános csődjogi előírások alkalmazása esetén nem tarthatott volna igényt."

A Limburgi De Gezamenlijke Steenkolenmijnen/Az Európai Szén- és Acélközösségek Főhatósága

A Bíróság
1961. február 23-i ítélete

30/59

[1961] ECR 1.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság helyt adott a holland Steenkolenmijnen vállalat azon keresetének, amelyben az kérte a Főhatóság döntésének megsemmisítését, amely a műszakpótlék német állam általi finanszírozását nem ítélte ellentétesnek az ESZAK Szerződéssel. Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- az ***állami támogatás fogalmá***ba beletartozik az, amikor az állam fizeti a termelési költségek egy részét,
- a ***szubvenció*** és a ***támogatás fogalma*** közötti különbség,
- az ***ESZAK Szerződés 4(c) és 67. cikkei***nek különbözőségei: az előbbi a tagállamok bizonyos intézkedéseit tiltja meg, míg utóbbi célja a versenytorzítás megelőzése azokban az esetekben, amelyek akkor merülnek fel, amikor a tagállam a fenntartott jogait gyakorolja,
- ***a 4. cikk (c) bekezdése által felállított tiltás*** csak a ***tagállami támogatásokra*** vonatkozik, a ***közösségi forrásból finanszírozottakra*** – a Szerződésben előírt célok megvalósítására, pl. a munkahelyek fenntartására – ***nem***,
- egy állami támogatási intézkedés jogtalanságán nem változtat az a tény, hogy egy már engedélyezett intézkedést helyettesít,
- nemcsak az a vállalat nyújthat be keresetet egy döntés ellen, amely annak címzettje, elegendő, ha jogos érdekeit érinti a döntés,
- az eljárásban a ***beavatkozó fél olyan érveket is felhozhat***, ***amelyet a támogatott fél nem vetett fel***.

A jogeset *Steenkolenmijnen* ügy néven ismert.

II. Tények, a Bizottság határozata

1956 februárjában a német kormány úgy döntött, hogy átvállalja a szénipari vállalatok által a bányászok után fizetett nyugdijbiztosítási hozzájárulás 6,5%-át. A Főhatóság ezt a konstrukciót a Szerződéssel kompatibilisnek ítélte. Később – tekintettel a szénszektorban tapasztalható munkaerőhiányra és a nagyarányú elvándorlásra – a német kormány állami forrásból finanszírozott ***műszakpótlék*** bevezetését irányozta elő, megszüntetve az előző rendszert.

1959-ben a Steenkolenmijnen holland vállalat kérte az Európai Szén- és Acélközösség Főhatóságától (továbbiakban: Főhatóság) annak megállapítását, hogy a német állam

elmulasztotta teljesíteni kötelezettségét, amikor a bányászok műszakpótlék programját állami forrásból finanszírozta. A Főhatóság a kérést elutasította, minek után a Steenkolenmijnen vállalat a Bírósághoz fordult, kérve a Főhatóság döntésének megsemmisítését.

III. A felperes keresete

Steenkolenmijnen vállalat keresetében az alábbiakat kérte a Bíróságtól:

1. Semmisítse meg a Főhatóság döntését, mivel véleménye szerint a kérdéses intézkedés a Szerződés 4. cikkének (c) bekezdése értelmében tiltott állami támogatásnak minősül.
2. Mondja ki, hogy tiltott támogatással nem lehet kompenzálni egy korábban engedélyezett intézkedést.
3. Marasztalja el a Főhatóságot hatalommal való viszaélés miatt.
4. Utasítsa a Főhatóságot, hogy hozzon döntést arról, miszerint Németország elmulasztotta a kötelezettségét teljesíteni akkor, amikor állami forrásokból adómentes pótlékot juttatott a bányászoknak.

A bírósági eljárásba ***Németország*** is ***beavatkozott***, amely alapvetően a Főhatóság álllláspontját támogatta, de véleménye egyes pontokon eltért a Főhatóságétól.

A német fél azt állította, hogy a kérdéses intézkedés a Szerződés 67. cikke alá tartozónak minősül, míg a felperes és az alperes a 4(c) cikk alá tartozónak vélte.

IV. A főügyész véleménye

Lagrange főügyész véleményében javasolta, hogy döntsön a Bíróság arról, hogy a 4(c) cikket külön vagy csak a Szerződés más cikkeivel, különösen a 67. cikkel együtt lehet értelmezni.

ad 4)
Megállapította, hogy a Bíróságnak meg kell semmisítenie a Főhatóság döntését, és új eljárás lefolytatására kell köteleznie; a Bíróság a Főhatóság helyett azonban nem hozhat döntést.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság az alábbiakat állapította meg:

A Steenkolenmijnen vállalatnak ***joga van keresetet benyújtani***, mivel a tervezett német intézkedés következtében a német szénárak csökkennek, és a holland bányászok is Németországba telepednek át. Mindezek következtében a holland vállalat érdekei sérülnek, tehát joga van arra, hogy érdekeit a Bíróság előtt védje. *(17. oldal)*

A ***támogatás fogalma szélesebb a szubvenció fogalmánál***. A ***szubvenció*** általában természetben vagy készpénz formájában kerül a vállalathoz. A ***támogatás*** egy meghatározott cél elérését célozza, amely valószínűleg nem valósult volna meg e nélkül. A támogatás fogalma nemcsak pozitív előnyt/nyereséget foglal magában – mint a szubvenció –, hanem olyan beavatkozásokat is, amelyek célja a vállalatra normális körülmények között háruló terhek csökkentése, és amelyek a szó szoros értelmében nem jelentenek szubvenciót, de hasonló hatással járnak. *(19. oldal)*

A Szerződés értelmében mind támogatás, mind szubvenció nyújtása tilos, mert megakadályozzák a Szerződésben kitűzött alapvető célnak, nevezetesen a termelés racionális kialakításának megvalósulását. *(20. oldal)*

Csakúgy, mint bizonyos, az ESZAK Szerződés 55. cikkének (2) bekezdése és 58. cikkének (2) bekezdése szerint engedélyezett, nem álllami forrásból származó pénzügyi támogatás esetében, amelyeket csak a Bizottság nyújthat, vagy az ő kifejezett engedélyével nyújtható, a 4(c) cikket is úgy kell értelmezni, hogy ***a közösségi intézmények kizárólagos hatáskörrel rendelkeznek a Közösségen belüli támogatások terén***. *(22. oldal)*

A 4(c) és a 67. cikk két különböző területet szabályoz. A ***4(c) cikk*** eltöröl, megtilt bizonyos tagállami intézkedéseket, amelyek a Szerződés értelmében a Közösség hatáskörébe tartoznak. A ***67. cikk*** célja a tagállamok hatáskörében maradó intézkedések megtételével elkerülhetetlenül együttjáró versenytorzítás megelőzése. *(25. oldal)*

ad 1)
Az ***állami forrásból finanszírozott műszakpótlék*** a ***termelési költségek*** egy részéhez járul hozzá, átvállalja a terhet a bányavállalattól, a vásárlótól vagy a fogyasztótól. A német kormány elismerte, hogy a műszakpótlék segítségével el lehet kerülni a szénárak emelését, és a bérek emelésén keresztül segít abban, hogy a bányászok ebben az iparágban maradjanak. *(27. oldal)*

A termelési költségek mesterséges csökkentéséből részesülő szénvállalatok előnyösebb helyzetbe kerülnek azokhoz a szénvállalatokhoz képest, akik ilyen támogatásban nem részesülnek.

Nem lehet a műszakpótlékot a 67. cikk alá tartozónak tekinteni, mivel ebben az esetben a támogatást a Főhatósággal előzetesen egyeztetni kellett volna, a Tanáccsal és a Konzultatív Bizottsággal való konzultáció után. Jelen esetben egyik sem történt meg. *(30. oldal)*

A kérdéses intézkedés tehát a Szerződés 4(c) cikke értelmében tiltott állami támogatásnak minősül.

ad 2)
A 4(c) cikkben foglalt, ***az állami támogatásokra vonatkozó tiltás általános és abszolút jellegű***. A műszakpótléknak azt a tulajdonságát tehát, hogy a 4(c) cikke értelmében tilos támogatásnak minősül, nem semlegesíti az a tény, hogy a német állam egy korábbi intézkedést szándékozik helyettesíteni vele. *(32. oldal)*

ad 3)
Mivel a műszakpótlékot a Bíróság tiltott támogatásnak minősítette, és ezzel megsemmisítette a Főhatóság döntését, e kérdésről nem érezte szükségét dönteni a Bíróság.

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság megsemmisítette a Főhatóság döntését, és új eljárás lefolytatására kötelezte.

Hollandia és Leeuwarder Papierwarenfabriek BV/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1985 március 13-i ítélete

296 és 318/82

[1985] ECR 809 o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság helyt adott Hollandia és a Leeuwarder Papierwarenfabriek BV (továbbiakban: papírfeldolgozó) azon keresetének, amelyben Hollandia által e papírgyárnak nyújtott támogatás közös piaccal való összeegyeztethetetlenségét kimondó bizottsági határozat megsemmisítését kérik.

Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- Egy vállalatot hátrányosan érintő döntés ***indoklásának*** alkalmasnak kell lennie arra, hogy a Bíróság felülvizsgálhassa jogosságát, valamint megfelelő információt kell tartalmaznia az érintett vállalat számára, hogy megállapíthassa a döntés megalapozottságát. A döntés indoklásával szemben állított követelmények az egyes esetek körülményeitől függnek, azaz a kérdéses intézkedés tartalmától, a döntés alapjául szolgáló okok természetétől és a döntés címzettjeinek, illetve azoknak az információszükségletétől, akiket a döntés egyedileg és közvetlenül érint.
- Az indoklást nem lehet lényegétől megfosztani az ***üzleti titokra*** vonatkozó rendelkezések széleskörű értelmezésére hivatkozással.
- Az a döntés, amelyik nem tartalmaz a releváns piac helyzetére, a kedvezményezett piaci helyzetére, az érintett termék tagállamok közötti kereskedelmének rendszerére, valamint a kedvezményezett exporttevékenységére vonatkozó adatokat, ***nem elégíti ki az indoklással szembeni követelményeket***.
- A Bizottság, amennyiben a döntésének végrehajtásában mozgásteret enged a tagállamnak, köteles döntésében a megfelelő intézkedések meghatározásához szükséges információkat megadni.
- A RSZ 214. cikke üzleti titokra vonatkozó rendelkezéseinek való megfelelés érdekében a Bizottság egyedi döntéseinek a Hivatalos Lapban megjelenő változatából kihagyhatja az üzleti titoknak minősülő tényeket.

Az ügy *Leeuwarder Papierfabriek* néven lett ismert.

II. Tények, a Bizottság határozata

A Leeuwarder Papierfabriek 1907-ben alapított, csomagolóanyagokat gyártó vállalat. 1979-1980 táján pénzügyi nehézségekkel küszködött. Ekkor a holland kormány elhatározta, hogy támogatást nyújt a vállalatnak, melyet a Friesland régióért felelős fejlesztési ügynökség útján folyósít. A támogatási konstrukció a következő volt: A Leeuwarder Papierfabriek kizárólagos

tulajdonosa (Van Gelder Zonen NV) és a regionális fejlesztésért felelős ügynökség 50-50 %-os részesedéssel alapít egy új vállalatot (Leeuwarder Papierfabriek BV). A fejlesztési ügynökség az 50 %-os részesedést 6 millió gulden kifizetésével jegyzi le, melyet a holland állam biztosított.

1980. október 20-án a Bizottság felszólította a holland kormányt, hogy a támogatást a 93. cikk (3) bekezdése értelmében előzetesen jelentse be. A holland kormány válaszában jelezte, hogy az intézkedés a 92. cikk (1) bekezdésének értelmében nem minősül állami támogatásnak. A Bizottság ezzel nem értett egyet, és elindította a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást.

A Bizottság a 82/653. számú, 1982. július 22-i határozatában[164] megállapította, hogy az intézkedés alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására és a verseny torzítására. A 92. cikk (1) bekezdésében meghatározott tilalom vonatkozik mind a központi végrehajtó hatalom, mind annak regionális és helyi szervei, illetve ügynökségei által juttatott tőkére. A támogatás nem illik bele a 92. cikk (3) bekezdése alatt feltüntetett mentesülési jogcímek egyikébe sem, ezért a holland kormány által nyújtott támogatás a 92. cikk (1) bekezdése alapján összeegyeztethetetlen a közös piaccal.

Hollandia három hónapon belül köteles tájékoztatni a Bizottságot azon intézkedésekről, melyeket annak érdekében tesz, hogy a támogatás a jövőben ne sértse a versenyt.

A holland kormány és a papírfeldolgozó vállalat e határozatot támadta meg, érvénytelenségének megállapítását kérve a Bíróságtól.

III. A felperes keresete

A felperes keresetében az alábbiakat állította:

1. A Bizottság helytelenül minősítette a fejlesztési ügynökség által a papírfeldolgozó vállalatban szerzett tulajdonrész ellenértékét a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá eső állami támogatásnak, és így helytelenül tagadta meg a 92. cikk (3) bekezdése által biztosított mentesítések valamelyikét.
2. A Bizottság megsértette a 190. cikkben előírtakat, amikor a 92. cikk (1) bekezdésében meghatározott feltételek, illetve a 92. cikk (3) bekezdése alkalmazásának megtagadása kérdésében döntését nem indokolta megfelelően.

IV. A főügyész véleménye

Sir Gordon Slynn főügyész véleményében az alábbiakat mondta:

ad 1)
A kérdés az, hogy az állam által történő részesedésszerzést haszonszerzési célzattal hajtották-e végre, ahogy azt egy *magánbefektető* tette volna, vagy a tranzakció egyszerűen eszköze a vállalkozás pénzügyi támogatásának. Annak ellenére, hogy a felperes keresetének indoklása meggyőzőnek tűnik, a főügyész véleménye szerint a rendelkezésekre álló anyagokból a Bizottság egyértelműen megállapíthatta, hogy állami támogatásról van szó. Nincs bizonyíték arra, hogy bárki, piaci feltételek mellett, hajlandóságot mutatott volna a befektetésre, és ez a

[164] OJ L 277, 15. o.

tény azt mutatja, hogy a kérdéses intézkedés inkább volt állami támogatás, mint szokványos befektetés. A Bizottság döntésében e vonatkozásban nincs jogi tévedés.

A támogatásnak a 92. cikk (3) bekezdésének (a), (b) vagy (c) pontja alá sorolhatóságát a főügyész nem tartja megalapozottnak, mert a területen az életszínvonal nem alacsony, nincs kiemelkedő munkanélküliség, a támogatás nem mozdít elő közös európai érdeket, és egy veszteséges vállalat életben tartása nem minősül a fejlődés előmozdításának.

ad 2)
A főügyész véleménye szerint a Bizottság az intézkedés ***állami támogatási*** voltának ***indoklásában*** nem sértette meg a 190. cikket. A szükséges tények és jogszabályok röviden ugyan, de megfelelően fel vannak tüntetve. Nem szükséges, hogy valamennyi, e vonatkozású részlet kimerítően feltüntetésre kerüljön a döntésben.

Döntésében a Bizottság kijelenti, hogy az intézkedés ***torzítja, illetve torzítással fenyegeti a versenyt***, anélkül hogy megjelölné, hogyan jutott erre a következtetésre. ***Indoklás és tények nem támasztják alá kijelentését***, csak harmadik személyek által tett észrevételekre hivatkozik. Ugyanez a helyzet a Bizottság azon megállapítása esetében is, amely szerint az intézkedés hatással van a tagállamok közötti kereskedelemre. A Bizottság megsértette a 190. cikkben foglalt indoklási kötelezettséget, mert döntése preambulmában nem indokolta azon következtetését, mely kimondja, hogy az intézkedés befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet és torzítja, illetve torzítással fenyegeti a versenyt. A döntést a hiányosságok miatt meg kell semmisíteni.

Amennyiben a Bizottság kötelezettséget ír elő valakivel szemben, tisztán megállapíthatónak kell lennie, hogy a kötelezettnek mit kell tennie. A tagállam a végrehajtás terén kaphat mozgásteret. A Bizottsági döntés preambulma és 2. cikke ennek a követelménynek nem tesz eleget.

Ezek alapján a Bizottság döntését a 190. cikkében előírt indoklási kötelezettség megsértése miatt, valamint amiatt, hogy nem kellőképpen egyértelmű és pontos, meg kell semmisíteni.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság az alábbiakat állapította meg:

Egy vállalatot hátrányosan érintő döntés ***indoklásának*** alkalmasnak kell lennie arra, hogy a Bíróság felülvizsgálhassa jogosságát, és megfelelő információt kell tartalmaznia az érintett vállalat számára, hogy az megállapíthassa a döntés megalapozottságát. A döntés indoklásával szemben állított követelmények az ***egyes esetek körülményeitől*** függenek, pontosabban a kérdéses intézkedés tartalmától, a döntés alapjául szolgáló okok természetétől, és a döntés címzettjeinek, illetve azoknak az információszükségletétől, akiket a döntés egyedileg és közvetlenül érint. *(19.)*

Jelen esetben a ***privát tőkepiacon való befektetésszerzés lehetőségének a hiánya jelezte az intézkedés állami támogatás voltát***. *(20.)* Az intézkedés indoklása ebből a szempontból megfelel a 190. cikk által állított követelményeknek, mivel elegendő információt nyújt a Bíróság számára a felülvizsgálathoz és megfelelő lehetőséget biztosít az érintettek számára a vélemény-nyilvánításhoz. *(21.)*

A 92. cikk (1) bekezdésében meghatározott feltételek megítélése tekintetében a döntés nem tartalmaz indoklást. A döntésből így ***nem állapítható meg, hogy az intézkedés miért befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet és miért torzítja illetve fenyegeti torzítással a versenyt***. *(22.)* A preambulum mindössze két tagállam kormányának és két kereskedelmi szövetségnek a véleményét jelöli meg, majd megismétli a 92. cikk (1) bekezdését, anélkül, hogy a vonatkozó tényeket megjelölné. *(23.)*

A Bizottság abban az esetben is köteles indoklásában megjelölni a döntését megalapozó körülményeket, ha a támogatás nyújtásának körülményei önmagukban is tisztán rávilágítanak arra, hogy a támogatás alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására és a verseny torzítására illetve az azzal való fenyegetésre. Ebben az esetben ezt a Bizottság nem tette meg, mivel a sérelmes döntés semmilyen információt nem tartalmaz a ***releváns piac*** helyzetével, a papírfeldolgozó releváns piacon elfoglalt ***pozíciójával***, a tagállamok közötti ***kereskedelem rendszerével*** vagy a vállalat ***exporttevékenységével*** kapcsolatosan. *(24.)*

Nem megfelelő a Bizottság azzal kapcsolatos indoklása, hogy miért nem alkalmazhatóak a 92. cikk (3) bekezdésében meghatározott ***kivételek***. Nem állapítható meg, hogy a Bizottság valamennyi, a mentesítések alkalmazására feljogosító tényt és jogszabályt figyelembe vett volna. *(25.)* A döntésben nem jelenik meg, hogy a Bizottság figyelembe vette volna azt az esetlegesen más megítéléshez vezető tényt, hogy a kérdéses támogatáshoz a kedvezményezett vállalat átszervezése kapcsolódott, mely átszervezés eredményeképpen a termékstruktúra megváltozott, magas technikai színvonalú termékekre váltottak, csökkentették a kapacitást és a piaci részesedést. *(26.)*

Az ***üzleti titok*** megőrzésének kötelezettsége nem lehet az indoklási kötelezettség megsértésének jogalapja. Az üzleti titok megőrzésének kötelezettsége nem értelmezhető olyan tágan, hogy az indoklási kötelezettség elveszítse lényeges és szükségszerű tartalmát, megnehezítve a tagállamok és érintett vállalatok védelmének előkészítését.*(27.)*

Jelen esetben a döntés egyedi döntés, melynek hatálybalépése a 191. cikk értelmében nem függ a Hivatalos Lapban való közzétételtől, így a Bizottság a hivatali titoktartás hatálya alá tartozó adatokat kihagyhatta volna a döntés publikus változatából. *(28.)*

A Bizottság köteles lett volna megadni azokat az információkat, amelyek szükségesek annak megállapításához, hogy a Hollandiával szemben előírt kötelezettség végrehajtása során teendő intézkedések megfelelőek-e a támogatás versenytorzító hatásának a megszüntetéséhez. *(29.)*

A Bíróság a Bizottság sérelmes döntését alapvető eljárási hiba folytán – anélkül, hogy a felperes egyéb panaszát érdemben megvizsgálná – érvénytelennek nyilvánítja, és kimondja, hogy nem felel meg a 190. cikkben előírt indoklási kötelezettségnek. *(30.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a Bizottság döntését érvénytelennek nyilvánítja.

SA Intermills/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1984. november 14-i ítélete

323/82

[1984] ECR 3809. o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság megsemmisítette a Bizottság azon határozatát, amelyben a közös piaccal ellentétesnek nyilvánította a belga kormány tőkeemelését az Intermills papíripari vállalatban. Az ítélet főbb tanulságai a következők:

- Egy korábban már meglévő vállalat és ezen vállalat szerkezet-átalakítási programja keretében – állami támogatás felhasználásával – három újonnan alapított, jogilag független vállalat egy vállalatcsoportnak minősül, amennyiben az első vállalatnak tulajdona van a másik háromban, és mind a négy ugyanazon állami szerv által ellenőrzött.
- A Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése szerint a Bizottság egy támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségéről azután dönt, miután az ***érdekeltektől kikérte véleményüket***. Az érdekeltek közé nem csak azok a vállalatok tartoznak, akik az adott támogatás kedvezményezettjei lehetnek, hanem magánszemélyek, más vállalatok, szövetségek is, akiket a nyújtott támogatás érinthet. A fentiekből következően a Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése értelmében nem szükséges (és nem lehetséges) az, hogy az érintetteket személyre szólóan értesítsék.
- A Szerződés 92. cikkének értelmében nem lehet különbséget tenni az egyes támogatások között aszerint, hogy azt ***kölcsön vagy tőkeemelés formájában*** nyújtják, ha a 92. cikkben meghatározott feltételek teljesülnek. A Bizottság feladata az, hogy a ***támogatás formájától függetlenül***, annak közös piaccal való kompatibilitását megvizsgálja.
- ***Hiányos indoklás*** miatt megsemmisített bizottsági határozat.

Az ügyre *Intermills* néven szokás hivatkozni.

II. Tények, a Bizottság határozata

1980 júliusában a Bizottság jelezte a belga kormánynak, hogy tudomása van arról, miszerint a kormány állami támogatást kíván nyújtani az Intermills cégnek. A Bizottság emlékeztette a belga kormányt arra, hogy a támogatást köteles bejelenteni, és a támogatást csak azután folyósíthatja, hogy a Bizottság azt a közös piaccal összeegyeztethetőnek találta.

Válaszként a belga kormány 1981 februárjában mindössze annyit közölt a Bizottsággal, hogy az Intermills-nek juttatandó támogatásról a Vallon Regionális Tanács döntött 1980 szeptemberében.

Ezután a Bizottság 1981 márciusában tájékoztatta a belga kormányt arról, hogy az ügyben eljárást indított, mivel a kérdéses támogatás valószínűleg negatívan befolyásolja a tagállamok

közti kereskedelmet, egyúttal értesítette a kormányt, miszerint észrevételeit egy hónapon belül közölheti. A Bizottság a tagállamokat is értesítette arról, hogy észrevételeiket egy hónapon belül jelezzék, valamint az Official Journal[165]-ben publikálta, hogy Belgiumban egy 6 gyárral rendelkező papíripari vállalat ügyében eljárást indított.

A belga kormány 1981 augusztusában közölte a Bizottsággal a Vallon Regionális Tanács határozatát. Eszerint az Intermills pénzügyi, gazdasági helyzetének rendezésére az alábbi intézkedéseket fogadták el:

- átfogó szerkezet-átalakítási terv keretében a termelés kétharmadára csökkentése,
- átállás a tömegszerű gyártásról a magas hozzáadott-értékű papírtermékek gyártására,
- három veszteséges gyár bezárása, a három nyereséges gyár önálló vállalattá szervezése,
- az Intermills termelési tevékenységének beszüntetése, a három új vállalatban tulajdonosi feladatokat ellátó vállalattá való átalakítása.

Mindehhez a Vallon Regionális Tanács a következő eszközökkel járul hozzá:

- 850 millió belga frank (továbbiakban: frank) értékben tulajdonszerzés a három újonnan létesítendő termelővállalatban,
- alacsony kamatozású, 1.076 millió frank összegű kölcsön nyújtása a három vállalat beruházásaihoz,
- 1500 millió frank értékben tulajdonszerzés az Intermills-ben és
- 160 millió frank előleg nyújtása az Intermills átalakítására, valamint a három új cég ipari átrendezésére.

A bejelentést követően a Bizottság 1982. július 22-i határozatában[166] az alacsony kamatozású kölcsönt és az előlegeket összeegyeztethetőnek, a belga kormány tulajdonszerzését azonban összeegyeztethetetlennek találta a közös piaccal.

Az Intermills ezt a határozatot támadta meg a Bíróság előtt.

III. A felperes keresete

A felperes keresetében az alábbiakat állította:

1. A Bizottság alapvető eljárási hibát vétett, amikor nem tartotta be a Szerződés 93. cikkének (2) bekezdését.
   A Bizottság döntésének meghozatala előtt az Intermills-t nem szólította fel nyilatkozattételre, pedig az a Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése szerint kötelessége lett volna. Az Official Journalben történt publikálás nem tekinthető felszólításnak, mivel a Szerződés 191. cikke értelmében azt személyre szólóan az érintettekkel kell közölni. Csak így biztosítható, hogy az érintett személy álláspontját kifejthesse.
   2. A Bizottság megsértette a Szerződés 93. cikkének (2) bekezdését és a tisztességes eljárás elvét.
   Az 1981. márciusi Official Journalben a Bizottság azt publikálta, hogy a kérdéses támogatás valószínűleg negatívan befolyásolja a tagállamok közti kereskedelmet, és mivel

[165] Official Journal: Hivatalos Lap
[166] 82/670/EEC Official Journal 1982, L 280, 30. o.

nem teljesíti a Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének (c) pontja szerinti mentesítés minden feltételét – az első vizsgálatok alapján – nem megengedhető. Tette mindezt anélkül, hogy az érintetteket nyilatkozattételre felszólította volna. Mindezen túl a tisztességes eljárás szabályai szerint ilyen véleményt a Bizottság nem adhat ki – főként nem nyilvánosan – amíg nem hozott döntést az ügyben.

3. A Bizottság megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkét.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye a közösségi jog integráns részét képezi. A megtámadott határozatban a Bizottság felszólítja a belga államot, hogy „a későbbiekben intézkedéseivel ne befolyásolja a versenyt". Ez logikusan azt jelenti, hogy a vállalatnak vissza kell fizetnie a Vallon Regionális Tanács részére az általa korábban szerzett tulajdonrésznek megfelelő összeget. A Bizottság ezzel a felperes azon joga felett döntött (pótlólagos források bevonásához való jog), melyről csak független és pártatlan bíróság dönthet mindkét fél meghallgatása után.

4. A Bizottság a támogatások ügyében helytelenül foglalt állást, és megsértette a Szerződés 190. cikkét.

Ellentmondásos, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban a kölcsön és az előleg formájában nyújtott támogatást összeegyeztethetőnek, a tulajdonszerzést összeegyeztethetetlennek tartja a közös piaccal, holott mindkettő a vállalat szerkezet-átalakítását szolgálja. A tőkeemelés az Intermills-ben egyrészről kisebb volt, mint a Vallon Regionális Tanács által juttatott összes tőke (a fennmaradó rész a három új vállalatban szerzett tőkerészesedés összegét mutatja), másrészről a három új vállalat létrehozását szolgálta, mely a szerkezet-átalakítási terv sarokköve volt.

5. A Bizottság megsértette a Szerződés 92. cikkének (1) bekezdését és a Szerződés 190. cikkét, valamint helytelenül ítélte meg a fennálló tényeket.

A Bizottság tévedett akkor, amikor úgy ítélte meg, hogy a támogatás befolyásolja a tagországok közti kereskedelmet. Egy támogatás csak akkor befolyásolhatja a kereskedelmet, ha a kedvezményezett vállalat piaci pozícióját megerősíti a versenytársakkal szemben, és ezáltal az adott vállalat kapacitását és így a piacon megjelenő termékeinek mennyiségét növeli.[167] Jelen esetben a szerkezet-átalakítás eredményeként a termelővállalatok kapacitása és így a kínálat is csökkent.

6. A Bizottság megsértette a Szerződés 92. cikkének (1) bekezdését, és helytelenül ítélte meg a fennálló tényeket.

A Bizottság helytelenül ítélte meg a tőkeemelést, mikor azt megmentési támogatásnak minősítette. A tőkeemelést célja szerint két részre kell bontani. Az egyik rész lehetővé tette az Intermills tevékenységének befejezését és az újonnan létrejövő vállalatok megalakítását. A második tőkerészlet célja a specializált termelés kialakításának elősegítése volt. (Új vállalatok esetén nem is lehet szó megmentési támogatás nyújtásáról.)

7. A Bizottság megsértette a Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének (c) pontját, és helytelenül ítélte meg a fennálló tényeket.

A Közösségnek is érdeke a tömegszerűen gyártott papírtermékek csökkentése és helyette speciális papírtermékek gyártása. A Vallon Regionális Tanács intézkedései pedig ezt célozták.

8. A *felperes támogatói*[168] szerint a Bizottság megsértette a Szerződés 222. cikkét.

A 850 millió frankos tulajdonszerzés célja az új vállalatok létrehozása volt. A Bizottság a megtámadott határozatával megakadályozza a Vallon Regionális Tanácsot, hogy új társaságokat hozzon létre, ezzel megsérti a Szerződés 222. cikkét. ("A Szerződés nem érinti a különböző tagállamokban fennálló tulajdoni rendet.")

[167] 730/79 Philip Morris/Bizottság (1980) ECR 2671, 2688. o. 11. szakasz

[168] A korábbi gyárak átszervezésének eredményeként létrejött vállalatok.

IV. A főügyész véleménye

Van Themaat főügyész véleményében az alábbiakat mondta:

ad 1)
A Bizottság évek óta bevett gyakorlatot követett akkor, amikor – az érintett felek megkülönbözetése nélkül – az Official Journal útján minden érintettet felszólított a nyilatkozattételre. Minden egyes érintett egyedi felszólítása nem lehetséges, hiszen nem csak a kérdéses támogatások kedvezményezettjei lehetnek érintettek, hanem a versenytársak, kereskedelmi szövetségek, vásárlók, és a foglalkoztatottak. Mindezen túl az egyes érintettek személyes megszólítása ellentmondana az egyenlő elbánás elvének. *(vél. 2.1.)*

ad 2)
Az 1981. márciusi Official Journalben a Bizottságnak a támogatást összeegyeztethetetlennek minősítő véleménye a Bizottság előzetes véleményének tekinthető. Nem szabad elfelejteni, hogy a Vallon Regionális Tanács döntése előtt a támogatás tervét a Bizottság részére nem jelentette be, ezért annak kifizetése mindenképp ellentétes volt a közösségi joggal. *(vél. 2.2)*

ad 3)
A felperes azon állítása, amely szerint a Bizottság megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkét, nem tartalmaz ténybeli alátámasztást. A felperes azon érvelése, miszerint a megtámadott határozat értelmében a belga kormány részére vissza kell fizetni a tulajdonszerzésnek megfelelő összeget, csak feltevésre épül. Mindamellett a határozat a belga kormányra és nem a felperesre ró kötelezettséget, valamint a belga kormány az a szerv, amely meghatározza azt, hogy milyen eszközök szükségesek a verseny torzításának elkerülésére. Szintén feltevésnek minősül, hogy a Bizottság kötve van az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez. *(vél. 2.3.)*

ad 4) és ad 7)
A rendelkezésre álló dokumentumokból egyértelműen kiderül, hogy a különböző formában nyújtott támogatások elkülöníthetőek céljaik szerint. Ez alapján a kölcsönöket beruházási támogatásnak, az előlegeket a szerkezet-átalakítás szociális következményeinek orvoslására nyújtott támogatásnak lehet minősíteni. Így az is kiderül, hogy ***a tőkejuttatás a veszteségeket és az adósságállomány törlesztését finanszírozta***. Ez a támogatás egyrészről kedvezőtlen hatást gyakorol a tagországok közötti kereskedelemre, másrészről pedig semmilyen közösségi érdek nem fűződik hozzá. *(vél. 3. 5.)*

ad 5)
A támogatás jelentős mértékben megerősítette az újonnan alakított vállalatok helyzetét, és lehetővé tette, hogy azok a profitábilis ár alatt értékesítsék termékeiket. A támogatás nélkül a papírgyáraknak minden bizonnyal fel kellet volna hagyniuk tevékenységükkel, így a tagországok közti kereskedelem is egyértelműen érintett volt. *(vél. 4.2)*

ad 6)
A Vallon Regionális Tanács tőkeemelését nem lehet szétválasztani annak célja vagy a kedvezményezett vállalatok szerint, hiszen az egyértelműen az Intermills *csoport* megmentését szolgálta. *(vél. 4.1.)*

ad 8)

Az állami részvétel egy vállalkozásban a Szerződés 92. cikkének (1) bekezdése értelmében állami támogatásnak minősülhet, ha hasonló szituációban magánbefektető nem, vagy nem azonos feltételek mellett vállalt volna részvételt. Jelen esetben egyértelmű, hogy egy nehéz helyzetben lévő vállalatban történt tőkeemelés, melynek elsődleges célja a veszteségek finanszírozása és így annak mesterséges életben tartása. Ezeket a következtetéseket a Szerződés 222. cikke sem változtathatja meg. A 222. cikk más, a „szokásostól eltérő" értelmezése szerint olyan következtetésekre is juthatunk, hogy a teljes közösségi joganyag nem befolyásolhatja semmilyen tulajdon megszerzését, használatát, legyen az ingó vagy ingatlan, materiális vagy immateriális. *(vél. 4.1.)*

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság az alábbiakat állapította meg:

ad 1)
A Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése szerint nem szükséges minden érintett személyes értesítése. A Bizottság felszólításának publikálása kellően pontos volt ahhoz, hogy a támogatott vállalatok tisztában legyenek azzal: a Bizottság felszólítása rájuk is vonatkozik. *(17., 18.)*

ad 2)
A Bizottság 1981. márciusi publikálásának nem volt és nem is lehetett más célja, mint hogy az érintettekkel tudassa az eljárás megkezdését. A Bizottságnak joga volt véleménye kifejtésére, egyúttal lehetőséget adott a támogatott vállalatoknak arra, hogy a Bizottság véleményét megismerve álláspontjukat megvédhessék. *(21.)*

ad 4), ad 6) és ad 7)
A Bizottság mindössze azzal támasztotta alá azt az érvét, hogy a tőkeemelés megmentési támogatásnak minősül, hogy az e módon az Intermills-nek jutatott összeg meghaladja a vállalat eszközeinek értékét, valamint azzal, hogy a támogatás nem kapcsolódik közvetlenül a szerkezet-átalakítási programhoz. *(27., 35.)* Ugyanakkor a Szerződés 92. cikkének (1) bekezdésében a támogatásokra vonatkozó "bármilyen formájú" kifejezés értelmében ***nem lehet különbséget tenni a támogatások között aszerint, hogy azt kölcsön vagy tőkeemelés formájában nyújtják***. *(31.)* A Bizottság feladata az, hogy a bármilyen formában nyújtott támogatás közös piaccal való kompatibilitását megvizsgálja, és döntését meg is indokolja. *(32.)* A Bizottság ***nem indokolta meg***, hogy mi alapján különítette el egyértelműen a támogatások célját a kölcsön és az előlegek, valamint a tőkeemelés formájában nyújtott támogatások között, ugyanakkor ez utóbbiakat összeegyeztethetőnek találta a közös piaccal. *(34., 35.)*

ad 5)
A megtámadott határozatban – azon túl, hogy a preambulum tartalmazza három tagország, két kereskedelmi szövetség és egy versenytárs kifogásait – nem szerepel annak pontos magyarázata, hogy a kérdéses támogatás ***hogyan sérti a versenyt***. *(38.)* Egy vállalat adósságainak állam általi kifizetése nem gyakorol feltétlenül kedvezőtlen hatást a kereskedelmi feltételekre oly mértékben, hogy az a közös érdekekkel ellentétes legyen akkor, amikor a támogatást egy szerkezet-átalakítási program részeként nyújtják. A Bizottság nem bizonyította be, hogy az Intermills termelésének átalakítása után is oly mértékben sérülnek a kereskedelmi feltételek, hogy a Közösség érdekében a vállalat megszűnése áll. *(39.)*

ad 3)
A fentiek tükrében a felperes keresetének 3. érve elvesztette jelentőségét. *(41.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság megsemmisítette a Bizottság határozatát.

Belgium/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1986. július 10-i ítélete
40/85

[1986] ECR 2321 o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság helybenhagyta azt a bizottsági határozatot, amely megállapította, hogy egy szaniterkerámiákat gyártó belga vállalat tőkeemelésében vállalt állami részesedés állami támogatásnak minősül, és a közös piaccal összeegyeztethetetlen.

- A főügyész szerint a ***bejelentési kötelezettség*** nem csak az egyértelműen állami támogatásnak tűnő intézkedésekre vonatkozik, hanem az olyan tervezett intézkedések bejelentésére is, amelyek ***állami támogatási jellege kétséges.***
- A ***hitel, illetve a tőkeemelés formájában*** nyújtott állami támogatás egyaránt a 92. cikkben meghatározott tilalomba ütközik, feltéve, hogy az ott meghatározott többi feltétel teljesül.
- Annak a meghatározásakor, hogy egy vállalatban vállalt ***állami tőkeemelés*** mikor minősül állami támogatásnak, azt kell megvizsgálni, hogy a vállalat normál piaci viszonyok között hozzájutott volna-e az összeghez. Egy olyan társaság esetében, ahol a társaság tőkéje majdnem teljes egészében az állam tulajdonában van, az elhatárolás alapja az, hogy azonos körülmények között egy ***magánbefektető***, figyelembe véve a megtérülés lehetőségeit, és figyelmen kívül hagyva valamennyi szociális, regionális politikai és szektorális szempontot, megemelte volna-e a társaság tőkéjét.
- Mivel a kérdéses vállalat termékeinek több mint 70%-át a többi tagállamba exportálta, a piacon kapacitásfelesleg volt, és a vállalat a támogatás hiányában eltűnt volna a piacról, a Bizottság jogosan állapította meg, hogy a támogatás a 92. cikk (1) bekezdése értelmében ***érinti a tagállamok közötti kereskedelmet,*** **és** ***torzítja a versenyt vagy annak torzításával fenyeget***.
- Azon személy ***meghallgatáshoz való joga***, aki a lefolytatott eljárás eredményeképpen hátrányt szenvedhet, a közösségi jog egyik alapelve, amely akkor is érvényesítendő, ha a kérdéses eljárás nincsen jogilag szabályozva. Ez a jog feltételezi, hogy az eljárásban résztvevő személy megkapja a lehetőséget álláspontja közlésére. Abban az esetben, ha ***üzleti titkoknak*** minősülő információkhoz kapcsolódóan nem élhetett meghallgatáshoz való jogával, a Bizottság az érintett információkat nem veheti figyelembe.

Az esetre *Boch* néven szokás hivatkozni.

II. Tények, a Bizottság határozata

A belga kerámiaiparban tevékenykedő, szaniterkerámiákat gyártó vállalat (Boch SA, magáncég, melyet több mint 150 évvel korábban alapítottak, la louviere-i székhellyel) 1979-ben 134 millió, 1980-ban 234 millió, 1981-ben 302 millió, 1982-ben 168 millió belga frank

(továbbiakban: BFR) összegű veszteséget termelt. Ez a vállalat adott évi forgalmának 23, 39, 45 és 20%-át képviselte.

1979-ben a belga hatóságok 140 millió BFR-kal részt vállaltak a Boch szerkezet-átalakításában, míg ugyanerre a célra a piaci befektetők 40 milliót szántak. 1981-ben a belga állam további 475 millióval járult hozzá a vállalat tőkéjéhez, ezúttal már egyedül. Ezt a tőkeemelést a Bizottság 1983. február 16-i döntésében a közös piaccal összeegyeztethetelennek találta és elrendelte visszafizetését. E bizottsági döntésnek a belga kormány nem tett eleget. 1983-ban, amikor az eset tárgyát képező 83 millió BFR tőkeemelésről a döntés megszületett, a társaság tőkéjét 30 millió BFR-ra csökkentették. A Boch-ot 1985-ben számolták fel.

1979 és 1984 között a vállalat 20% és 25% közötti részesedéssel rendelkezett a belga és luxemburgi szaniterkerámia piacon. Ugyanezen időszak alatt az exportra gyártott termékeinek aránya 58%-ról 76%-ra, a közösségi szaniterkerámia piacon való részesedése 8%-ról 15%-ra nőtt. A vállalat exportárai a közösségi árak 72 és 82%-a között mozogtak.

A belga kormány 1983-ban úgy döntött, hogy további 83 millió BFR összegű tőkeemelést hajt végre a vállalatban.

A Bizottság 1983. január 31-én és ezt követően többször felhívta a belga kormányt, hogy a 93. cikk (3) bekezdésében előírtak alapján jelentse be a tervezett támogatást. A belga kormány 1983. február 18-i telexében jelezte, hogy új döntés nem született, a támogatás egy 1981 és 1984 közötti középtávú program része. Ezen kívül további információkat is ígért, de erre vonatkozó ígéretét nem tartotta be. A belga kormány a Bizottság számos felhívása ellenére sem adott további információkat a tőkeemeléssel kapcsolatban, így 1984. május 25-én kelt levelében a Bizottság tájékoztatta Belgiumot a 93. cikk (2) bekezdésében meghatározott eljárás megindításáról. A Bizottság felhívására négy tagállam, egy kereskedelmi szövetség és két önálló vállalat jelentette ki, hogy véleményük szerint a kérdéses vállalat állami támogatásnak minősülő forrásokat kap, és ez sérti a versenyt.

A Bizottság 85/153. számú, 1984. október 24-i határozatában megállapította, hogy a belga kormány által 1983-ban teljesített 83 millió BFR összegű tőkeemelés állami támogatásnak minősül, a közös piaccal összeegyeztethetelen és visszafizetendő.

III. A felperes keresete

A belga kormány keresetében annak megállapítását kéri a Bíróságtól, hogy a 85/153 számú, 1984. október 24-én kelt, a szaniterkerámiákat gyártó belga vállalat állami támogatásával kapcsolatos Bizottsági határozat érvénytelen.

A belga kormány keresetében az alábbiakat állította:

1. A Bizottság helytelenül alkalmazta a 92. cikk (1) bekezdését, a vitatott tőkeemelés nem minősül állami támogatásnak.
2. A Bizottság helytelenül alkalmazta a 92. cikk (1) bekezdését, határozatát nem indokolta megfelelően abban a kérdésben, hogy a tőkeemelés a tagállamok közötti kereskedelmet érinti és torzítja a versenyt.

3. A Bizottság megsértette a meghallgatáshoz való jogot, mert nem értesítette a belga kormányt azokról a panaszokról, amiket más tagállamok és kereskedelmi szövetségek az adminisztratív eljárás során tettek.

IV. A főügyész véleménye

Lenz főügyész véleményében az alábbiakat mondta:

ad 1)
Az állami tulajdonban lévő vállalatok esetében különbséget kell tenni a tulajdonosok ***vállalkozási tevékenysége*** részét képező intézkedések, illetve az állami irányítás részét képező, politikai célok és a ***közjó érdekében tett intézkedések*** között. Ezzel a kérdéssel foglalkozik a Bizottság a transzparenciáról szóló iránymutatásában.[169] Az állam és vállalata viszonyainak áttekinthetősége megkívánja az állam közhatalmi szerepe és tulajdonosi szerepe közötti világos megkülönböztethetőséget. Az állam által tett intézkedések állami támogatás tartalmának megítélése során alkalmazott "teszt" értelmében azt kell vizsgálni, hogy releváns gazdasági megfontolások alapján döntő üzletember támogatta volna-e ily módon a vállalatot.

Ha az állami támogatások közösségi szabályokkal való összeegyeztethetőségének megítélése a Bizottság hatáskörébe tartozik, akkor a Bizottság hatásköre annak megítélése is, hogy mely intézkedések minősülnek állami támogatásnak. Így a 93. cikk (3) bekezdése által előírt ***bejelentési kötelezettség nem csak az egyértelműen állami támogatásnak tűnő intézkedésekre vonatkozik, hanem az olyan tervezett intézkedések bejelentésére is, amelyek állami támogatási jellege kétséges***. Mivel minden állami vállalattal kapcsolatos intézkedés és minden állami támogatás-gyanús intézkedés bejelentési kötelezettség alá esik, a belga kormány nem mentesítheti magát ennek megsértése alól azzal, hogy azt állítja, hogy a tőkeemelést nem tekintette támogatásnak.

ad 2)
A Bizottság döntése kellően alátámasztott és indokolt, rövidsége a belga kormány csekély együttműködési hajlandóságának tudható be.

ad 3)
Általánosságban a belga kormánynak igaza van abban, hogy a döntés meghozatala előtt meg kell adni a lehetőséget az érintett személynek, hogy álláspontját kifejthesse. Ebből azonban nem következik az, hogy a tagállamnak minden esetben joga van arra, hogy a Bizottsághoz érkező anyagokat megvizsgálja, sőt a Bizottság számos esetben a 214. cikkben előírt hivatali titoktartásra vonatkozó rendelkezések alapján az érintett adatokat bizalmasan köteles kezelni. Mivel azonban ezek az adatok az érintett számára nem voltak hozzáférhetőek, nem képezhetik a Bizottság döntésének alapját.[170] Ebben az esetben a Bizottság megfelelően járt el, döntését olyan tényekre alapozta, amelyek a többi érintettől kapott információk nélkül is hozzáférhetőek voltak.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

Az összes körülményt mérlegelve a vállalat nem lett volna képes a tőkepiacon vagy ***piaci befektetőtől tőkéhez jutni***. *(11.)*

[169] Commission Directive of 25 June 1980 on the transparency of financial relations between Member States and public undertakings, OJ L 1980 195, p. 35.

[170] lásd: 85/76. sz. jogeset

Nem lehet különbséget tenni a hitel, illetve a tőkeemelés formájában nyújtott állami támogatás között. ***Mindkét formában nyújtott állami támogatás ugyanúgy a 92. cikkben meghatározott tilalomba ütközik***, feltéve, hogy az ott meghatározott többi feltétel teljesül. *(12.)*

Annak meghatározása során, hogy egy intézkedés állami támogatásnak minősül-e, azt kell megvizsgálni, hogy az összeget a vállalat milyen mértékben tudta volna megszerezni a privát tőkepiacon. A "teszt" lényege, hogy azonos körülmények között egy ***piaci befektető***, tekintettel a megtérülés lehetőségeire, és figyelmen kívül hagyva valamennyi szociális, regionális politikai és szektorális szempontot, megemelte volna-e a társaság tőkéjét, azaz megtette volna-e ugyanazt a lépést. *(13.)* A belga kormány által említett megújítási program nem tartalmazott olyan intézkedéseket, amelyek a nyereségességet garantálták volna, sőt az egész program kudarcot vallott, mivel az annak első lépését képező 475 millió BFR-ot a kereskedelmi veszteségekre költötték el. *(16.)* A fentiekre tekintettel a Bizottság helyesen állapította meg, hogy ***a vállalat nagyon kis valószínűséggel lett volna képes a tőkét a tőkepiacon megszerezni, és így ez a tőkeemelés állami támogatásnak minősül.*** *(17.)*

A Bizottság döntése, rövidsége ellenére (mely részben annak köszönhető, hogy a belga kormány nem volt hajlandó együttműködni) helytálló. A Bizottság figyelembe vette, hogy a vállalat termékeinek több mint 70%-át más tagállamokba exportálta, és azt, hogy a vállalat támogatás hiányában eltűnt volna a piacról, más versenyképes szereplőknek adva át a helyet. Ellenkező információk hiányában, a rendelkezésre álló adatok alapján a Bizottság helyesen állapította meg, hogy a kérdéses támogatás érinti ***a tagállamok közötti kereskedelmet és torzítja a versenyt, illetve annak torzításával fenyeget***.*(22.)* A Bíróság hozzáteszi, hogy a belga kormány által a bírósági eljárásban szolgáltatott kiegészítő információk nagymértékben megerősítették a Bizottság döntésének helyességét.(*23.)*

A ***meghallgatáshoz való jog*** közösségi jogi alapelv[171], amelyet vonatkozó eljárási szabályok hiányában is be kell tartani. Ez a jog feltételezi, hogy az eljárásban résztvevő személy megkapja a lehetőséget álláspontja közlésére.(*28.)* Amennyiben a tagállamnak ***üzleti titoktartás*** hatálya alá eső információk tekintetében nem biztosították a lehetőséget, hogy ezekre vonatkozó álláspontját közölje, a Bizottság döntésében nem használhatja fel ezeket a tagállam ellen. *(30.)*

Tekintettel az eset összes körülményére, a puszta tény, hogy a Bizottság döntésében anélkül hivatkozott az elmarasztalt céggel szembeni panaszokra, hogy a tagállam azokra nézve álláspontját kifejthette volna, nem teremt jogalapot annak kinyilvánítására, hogy a Bizottság döntése érvénytelen, mivel a döntést egyéb információk is megfelelően alátámasztották, valamint a Bizottság harmadik személyek észrevételeinek hiányában sem hozhatott volna lényegesen eltérő döntést.*(31.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

[171] 85/76 Hoffman-La Roche/Bizottság (1979) ECR 461

Vallon Regionális Végrehajtó Szervezet[172] és Glaverbel Rt./Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1988. március 8-i ítélete

62/87 és 72/87

[1988] ECR 1573.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság helybenhagyta azt a bizottsági határozatot, amely megtiltotta a belga kormánynak, hogy a gazdasági növekedés, valamint az új iparágak létrejöttének elősegítését célzó 1959. évi törvény alapján támogatást nyújtson az üveggyártással foglalkozó Glaverbel vállalatnak. Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- ***közös európai érdekű fontos tervek*** fogalmának meghatározása,
- ***a Bizottság diszkrecionális jogköre a 92. cikk (3)bekezdésének (b) pontja szerint,***
- az időszakonként végrehajtandó ***felújítás működési költségnek*** minősül,
- ***a tisztességes meghallgatás*** feltételei,
- ***kapacitásfeleslegg***el rendelkező szektor támogatása általában ellentétes a közös érdekkel,
- a főügyész véleménye a ***de minimis*** támogatásról.

A jogeset *Glaverbel* ügy néven ismert.

II. Tények, a Bizottság határozata

1959-ben Belgiumban támogatási programot fogadtak el – törvény formájában – a gazdasági növekedés, valamint az új iparágak létrejöttének elősegítésére. A tervezett program általános jellegű volt[173], ezért a Bizottság csak azzal a feltétellel engedélyezte a programot a 92. cikk (3) bekezdésének (a), illetve (c) pontja alatt, ha a kormány minden jelentős egyedi esetet előzetesen engedélyeztet vele.

1985-ben a belga kormány értesítette a Bizottságot, hogy a fenti törvény alapján támogatást kíván nyújtani a Glaverbel vállalat két beruházásához. Az egyik beruházás egy üveggyár felújítása volt, a másik pedig egy üzem modernizációja, melynek során a kapacitás növelése nélkül kívánták volna javítani az energia-felhasználás hatékonyságát és a munkafeltételeket.

A támogatási egyenérték 5,8%-os volt. A belga kormány azzal érvelt, hogy a szándékolt beruházás eredményeképpen csúcstechnológiájú termék kerülne kifejlesztésre, amely hozzájárulna a harmadik országokba irányuló export növeléséhez, energia-megtakarításhoz, és más vállalkozásokra is kedvező hatást gyakorolna.

[172] Exécutif régional wallon
[173] Nem volt sem konkrét regionális, sem szektorális célja a programnak.

A Bizottság azonban nem adta áldását a tervezetre[174], mivel véleménye szerint a ***felújításra fordított kiadás, működési költségnek számít***[175], és működési támogatás nyújtása tilos. A ***modernizáció*** tekintetében azt mondta, hogy az új eljárással előállítandó termék az épületszigetelés terén egy már meglévő termékkel versenyezne, rontva ezzel a kapacitásfelesleggel küzdő piac versenyfeltételeit.

III. A felperes keresete

A Glaverbel és a Vallon Regionális Végrehajtó Szervezet – ez utóbbi felelős a szóban forgó törvény alapján a támogatás megítéléséért a kérdéses területen – nem nyugodott bele a döntésbe, és külön-külön a Bírósághoz fordult. A Bíróság a két esetet összevontan kezelte.
A Glaverbel és a Vallon Regionális Végrehajtó Szervezet keresetében az alábbiakat állította:

1. A Bizottság tévesen ítélte meg a tényeket, amikor azt állította, hogy az üveggyártó szektort stagnáló kereslet és kapacitásfelesleg jellemez. A 92. cikk (1) bekezdésének alkalmazhatóságát nem indokolta meg kellően. A kifejlesztendő termék új terméknek minősül, nincs versenytársa Európában.
2. A tervezett projekt a 92. cikk (3) bekezdésének (b) pontja értelmében "*a közös európai érdekű fontos tervek előmozdítását"* szolgálja, mivel a tervezett új technológia hozzájárulna ahhoz, hogy magas hozzáadott értékű, csúcstechnológiájú termék kerüljön kifejlesztésre. Ezenfelül a Glaverbel részt vesz az ESPRIT közösségi programban is.
3. A Bizottság tévedett, amikor azt állította, hogy a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja nem alkalmazható mentesítésre, és elutasítását nem indokolta meg kellően.
4. A Vallon Regionális Végrehajtó Szervezet azt állította, hogy a Bizottság megsértette a tisztességes meghallgatáshoz való jogot, amikor az eljáráshoz észrevételeket fűző két szakmai képviselet véleményét nem juttatta el hozzá véleményezésre.

IV. A főügyész véleménye

Lenz főügyész véleményében az alábbiakat mondta:

ad 1)
A Bizottságnak a 85. cikk kapcsán alkalmazott azon gyakorlata, amely szerint a versenyt vagy a tagállamok közötti kereskedelmet ***számottevően nem érintő*** vállalati versenykorlátozó magatartások kivételt képeznek e cikkben megfogalmazott tiltás alól, nem alkalmazható az állami támogatás terén. Sem a vonatkozó jogszabályok, sem korábbi bizottsági határozatok, sem pedig a Bíróság ítéletei ***nem támasztanak alá egy ilyen kivételt a 92. cikkben megfogalmazott általános tiltás alól***. A 92(2) és 92. cikk (3) bekezdésében megfogalmazott kivételeken kívül nincs más, íratlan kivétel a támogatásnyújtás tilalma alól. *(vél. 16)*

Az a tény, hogy a Bizottság határozatában téves adatokat és felesleges megállapításokat tett, nem befolyásolja döntésének érvényességét, amennyiben az indoklásának ténybeli alapja elegendő határozatának alátámasztására. *(vél. 23.)*

ad 2)

[174] A Bizottság 1986. december 3-i 87/195/EGK határozata, OJ 1987 L 77/47.o.
[175] Minden befektető saját érdeke, hogy 6-9 évente felújítsa gyárát, ami általában a meglévő berendezések modernebbre cserélését jelenti.

A közös kereskedelmi politika megteremtése harmadik országok vonatkozásában hozzájárul a világkereskedelem harmonikus fejlődéséhez. ***Az önellátásra és a világpiac meghódítására törekvő tervek azonban nem tekinthetők a 92(3)(b) alá tartozó projektnek***. *(vél. 38.)*

A Bíróság korábbi döntéseiben[176] megállapította, hogy a bizottsági határozat indoklásának lehetővé kell tennie, hogy a Bíróság felülvizsgálhassa a döntés jogosságát, és az érintett felek számára elég információt kell szolgáltatnia ahhoz, hogy azok megbizonyosodhassanak a döntés megalapozottságáról. *(vél. 35.)*

Az indoklás tartalma a határozat elfogadásának körülményeitől és a felek közigazgatási eljárásban való közreműködésétől is függ[177].

ad 3)
A 92. cikk (3) bekezdése alá tartozó kivételek esetében a Bizottság széles diszkrecionális hatáskörrel rendelkezik. A Bizottságnak nincs jogi kötelezettsége arra, hogy amennyiben a 92. cikk (3) bekezdése alá tartozás feltételei teljesülnek, automatikusan megadja jóváhagyását. *(vél. 26-27.)*

ad 4)
A főügyész véleménye szerint a Vallon Regionális Végrehajtó Szervezetet a Bizottság döntése közvetlenül és egyedileg érinti, tehát van jogalapja keresetet előterjeszteni. Azonban nem minden téren. A tisztességes meghallgatáshoz való jog megsértésére nem hivatkozhat, mivel a Bizottság döntésének nem ő a címzettje, és a 93. cikk (2) bekezdés alatt lefolytatott eljárásban sem vett részt. *(vél. 13.)*

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság az alábbiakat állapította meg:

ad 1.
A Bizottság azzal, hogy határozatában a.) megvizsgálta az érintett piac érzékenységét, tekintetbe véve a stagnáló keresletet, a kapacitásfelesleget és a foglalkoztatottak számának csökkenését; b.) számadatokon keresztül demonstrálta a Belgium és Luxemburg többi tagországgal folytatott kereskedelmének nagyságát; c.) hivatkozott korábbi – e szektort érintő – támogatások ügyében hozott negatív döntéseire, ***eleget tett a határozat indoklására*** vonakozó követelménynek. *(17.)*

ad 2)
A Bizottság ***diszkrecionális jogkört*** élvez abban, hogy meghatározza, milyen támogatásokat tart kompatibilisnek a 92. cikk (3) bekezdésének (b) pontja alatt (közös európai érdekű fontos projektek). *(20.)*

A Bizottság által megfogalmazott politika szerint a ***közös európai érdekű fontos projekteknek*** azok tekinthetők, amelyek a.) részét képezik a több tagállam részvételével megvalósított transznacionális európai programoknak, vagy b.) több tagállam kormánya támogatásával egy közös fenyegetettség (pl. környezetszennyezés) megoldására törekszenek. *(22.)*

[176] 234/84 Belgium/Bizottság (Meura) [1986] ECR 2263; 40/85 Belgium/Bizottság [1986] ECR 2321
[177] parties' submission

Az, hogy a támogatandó projekt egy közösségi program részét képezi, nem jelenti szükségeszerűen azt, hogy a támogatást engedélyezni kell. *(20.)*

Az a tény, hogy a tervezett beruházások új technológia bevezetését célozzák, nem sorolja automatikusan a projektet a közös európai érdekű projektek közé, különösen akkor nem, amikor a termékeket telített piacokra szánják.

ad 3)
A Bizottság indoklása a határozatban világos és követhető. A Bizottság széles diszkrecionális jogkörrel rendelkezik a 92. cikk (3) bekezdésének alkalmazása tekintetében – mind a (b), mind a (c) pont terén. A felperes nem terjesztett elő semmiféle bizonyítékot arra nézve, hogy a Bizottság hatalmával visszaélt, vagy nyilvánvaló hibát vétett volna.

A ***kapacitásfelesleggel*** küzdő szektorban nyújtott támogatás általában ellentétes a közös érdekekkel, mert érinti más, e szektorban tevékenykedő vállalatok versenyhelyzetét. *(27-34.)*

A Bíróság elfogadni látszik a Bizottság azon megállapítását, amely szerint a időszakonként ismétlődő felújítás működési költségnek minősül. (Nem mondta ki, hogy elfogadja, de nem is döntött ellene.)

ad 4)
A Bíróság – eltérően a főügyésztől – nem úgy ítélte meg, hogy a Vallon Regionális Végrehajtó Szerv e pontban nem vehet részt az eljárásban.

Megállapította azonban, hogy a ***tisztességes meghallgatáshoz való jog*** nem sérül, ha a Bizottság határozatában nem hivatkozik az eljárásban tett észrevételekre, vagy nem juttat el a feleknek olyan információkat, amelyeknek azok már birtokában vannak.

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

Belgium/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1990. március 21-i ítélete

142/87

[1990] ECR I-959

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság elutasította a belga kormány keresetét, amelyben a belga Tubermeuse vállalatnak nyújtott állami támogatás visszafizetését elrendelő bizottsági határozatot támadta. Az ügy az alábbi tanulságokkal szolgált:

- Annak megállapításakor, hogy a tagállam által nyújtott pénzügyi hozzájárulás állami ***támogatásnak*** minősül-e, az a releváns, hogy a kérdéses összeget megszerezhette volna-e a vállalat a tőkepiacon.
- Ha a támogatás érinti a Közösségen belüli kereskedelmet, akkor a RSZ 92-94. cikkeit kell alkalmazni, attól függetlenül, hogy a támogatás ***exporttámogatásnak*** minősül a RSZ 112. cikke alapján.
- A közösségi vállalatok oly mértékben összefonódott piacokon tevékenykednek, hogy a támogatás akkor is torzíthatja a ***közösségi kereskedelmet***, ha a ***támogatott vállalat termelésének szinte egészét a Közösségeken kívülre exportálja***.
- A kedvezményezett ***vállalat kicsiny mérete, illetve a támogatás összegének alacsony volta*** nem zárja ki, hogy a támogatás érinti a közösségi kereskedelmet.
- ***Felszámolás alatt álló vállalatnak*** nyújtott támogatásra vonatkozó határozat nem nevezhető "céltalannak".
- A jogosulatlanul nyújtott támogatás ***visszafizetése*** a releváns nemzeti eljárási szabályok szerint kell, történjen, de nem járhat a visszafizettetés ellehetetlenítésével.
- Ha a Bizottság megállapítja, hogy támogatásnyújtás vagy már engedélyezett támogatás megváltoztatása történt a RSZ 93. cikkének (3) bekezdésében meghatározott bejelentés nélkül, akkor lehetősége van a tagállam véleményének kifejtését követően, a támogatás kifizetésének azonnali megszüntetését előíró ***ideiglenes intézkedés*** elrendelésére.
- Ha a tagállam elmulasztja a támogatás kifizetésének felfüggesztését, akkor a Bizottság közvetlenül a Bírósághoz fordulhat a Szerződés megszegése miatt.

Az ítélet *Tubermeuse* néven ismert.

II. A Bizottság határozata

1984. július 19-én a belga kormány bejelentette a Bizottságnak, hogy a liège-i területen tevékenykedő, állami tulajdonban levő acélcső- és alagútgyártó cég számára 1,8 milliárd belga frank értékű ***tőkeinjekciót*** kíván nyújtani, illetve 2,2 milliárd belga frank értékű feltételesen átalakítható kötvényt kíván lejegyezni. Később kiderült, hogy további, be nem jelentett támogatást kapott a cég. A támogatások teljes összege eléri a 9 milliárd belga frankot, amelyhez hozzá kell számolni a Gazdasági Terjeszkedés törvény alapján nyújtott 1 milliárd belga frank értékű regionális támogatást is.

A Bizottság a körülményekre tekintettel megindította az eljárást, azonban a belga kormány ennek ellenére tovább folyósította a támogatást.

1986-ban a belga kormány értesítette a Bizottságot, hogy további támogatást nyújt a vállalatnak úgy, hogy 3 milliárd értékű ***garantált hitelt tőkévé alakít át***. A Bizottság kiterjesztette az eljárást erre a támogatásra is. A Kormány ebben az esetben is folytatta a támogatásnyújtást az eljárás alatt.

Az eljárás által lefedett valamennyi támogatás – 500 millió belga frank kivételével – a RSZ 93. cikkére tekintet nélkül került folyósításra.

A belga kormány érvelése szerint a támogatás nem torzítja a versenyt, és célja az 1982-ben megkezdett beruházási program (szerkezet-átalakítás és modernizáció) befejezése. Utaltak továbbá arra, hogy a vállalat tagállamokon belüli eladásai olyan alacsony szintűek, hogy a támogatás nem érintheti a közösségi kereskedelmet. Felhozták a támogatás mellett azt is, hogy a liège-i terület szepontjából létfontosságú a vállalat életképességének visszaállítása, mivel az acélipar hanyatlása meglehetősen érzékenyen érintette a területet.

Mind a Bíróság[178], mind a Bizottság kifejtette, hogy egy vállalat állami forrásból biztosított tőkeemelése állami támogatásnak minősül, amennyiben egy ***piacgazdasági magánbefektető*** hasonló körülmények között nem eszközölt volna ilyen befektetést. Ilyen eset például, amikor a vállalat pénzügyi helyzete, adósságainak mértéke és struktúrája nem biztosítja a befektetés megtérülését. Ugyanez a helyzet akkor is, ha vegyes tulajdonú (állami és magán-) vállalat tőkéjének emelése következtében az állami tulajdonarány jelentősen megnövekszik.

Nem minősül ugyanakkor állami támogatásnak egy juttatás, amennyiben a piacgazdasági magánbefektető is biztosította volna a kérdéses fedezetet. Így nem minősül állami támogatásnak, ha egy állami tulajdonban lévő vállalat részesül tőkeemelésben, feltéve, hogy az adott szektorban nincsen kapacitás-felesleg, és a vállalat fizetőképes.

Jelen esetben azonban jelentős (30-40%-os) ***kapacitás-felesleg*** volt jellemző a szektorra, és további keresletcsökkenés várható. A magánbefektetők vállalatból való kivonulása kétségessé teszi a vállalat talpra állásának valószínűségét.

Megállapítható, hogy a kérdéses hozzájárulás állami támogatásnak minősül.

Az a tény, hogy a termelés nagy része exportra kerül nem zárja ki a kereskedelem érintettségét, mivel rendkívül ***érzékeny szektorról*** van szó. Az amerikai piacon bevezetett import korlátozások, az új kelet-európai kapacitások és az árinstabilitás sebezhetővé teszik a közösségi termelőket. Bármely termelőnek nyújtott támogatás befolyásolja a többi termelő versenyképességét.

A RSZ 92. cikkében meghatározott ***kivételek*** ebben az esetben nem alkalmazhatók, mivel a vállalat nem teljesíti az ott meghatározott feltételeket.

A Bizottság határozata szerint a belga kormány jogtalanul folyósított összességében 12 milliárd belga franknak megfelelő támogatást, melyet vissza kell fizetnie a vállalatnak.

[178] Intermills/Bizottság 323/82-es ügy [1984] ECR 3809

III. A felperes keresete

A belga kormány a RSZ 173. cikke alapján a Bizottsági határozat megsemmisítését kérte a Bíróságtól, illetve ezt megelőzően a Bírósághoz fordult ideiglenes intézkedés elrendelése tárgyában.

A belga kormány számos kifogást hozott fel a bizottsági határozat ellen:

a) A kérdéses pénzügyi hozzájárulás nem támogatás.
b) Amennyiben mégis támogatásnak minősülne, akkor exporttámogatás, és a RSZ 112. cikke vonatkozik rá, nem pedig a 92-94. cikkek.
c) Tagadja, hogy a támogatás érintené a közösségi kereskedelmet.
d) Kifogásolja, hogy az eljárás során nem biztosították a meghallgatáshoz való jogot.
e) Állítja, hogy a kérdéses intézkedés céltalan, mivel a vállalat felszámolási eljárás alatt áll.
f) Állítja továbbá, hogy a pénzügyi hozzájárulás megengedhető az RSZ 92. cikke (3) bekezdésének (a) és (c) pontja alapján.
g) Kijelenti, hogy a támogatás viszafizetése lehetetlen, mivel a vállalat felszámolási eljárás alatt áll.

IV. A főügyész véleménye

Tesauro főügyész a megengedhetőségi kifogás kivételével valamennyi kérdésben a Bizottsággal értett egyet.

A Bizottság álláspontja szerint a jogsértést követően már nincsen szükség az összeegyeztethetőség vizsgálatára, bár jelen esetben azt is megvizsgálta. *(vél.5.)*

A főügyész szerint a 93. cikk (3) bekezdésének megsértése esetén mind a Bizottság, mind a tagállami bíróság eljárhat. Több esetben[179] is megállapította a Bíróság, hogy a tilalmat a nemzeti bíróságok érvényesíthetik.

A Bizottság elrendelheti a jogosulatlan támogatás visszafizetését, még abban az esetben is, ha a támogatás összeegyeztethető a közös piaccal, továbbá ideiglenes intézkedést rendelhet el, hogy a végleges bizottsági döntés végrehajtása ne lehetetlenüljön el. Ugyanakkor ez a jogosultság nem jelenti azt, hogy a Bizottságnak ne kellene megvizsgálnia a támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét az RSZ 92. cikk (2) bekezdése értelmében.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

Megengedhetőség

[179] Capolongo/Maya 77/72-es ügy [1973] ECR 611

Az ***ideiglenes intézkedés*** elrendelése abban az esetben lehetséges, ha az súlyos, és helyrehozhatatlan kárt előz meg. Ennek fennállását a kérelmezőnek kell bizonyítania. Mivel a belga kormány nem tudta bizonyítani, hogy az intézkedés elmaradása súlyos és helyrehozhatatlan károkat okoz, ezért a Bíróság elutasította a kérelmet.

A Bizottság megengedhetőségi kifogást emelt az egész kereset vonatkozásában, ezt később arra a részre korlátozta, mely a 92. cikkben meghatározott kivételek alkalmazhatóságára hivatkozott. A Bizottság véleménye szerint a lényeg az, hogy az eljárás alatt folyósították a támogatást, és még ha valamely kivétel hatálya alá is tartozna, abban az esetben is a Szerződés megsértése miatt jogosulatlan lenne a támogatás. *(12.)*

A Bíróság a *Franciaország/Bizottság*[180] ügyben hozott határozatra utalt, amelyben meghatározta az ilyen jellegű jogsértés következményeit. *(14.)*

Ha a Bizottság megállapítja, hogy támogatásnyújtás vagy ***engedélyezett támogatás megváltoztatása*** történt a RSZ 93. cikkének (3) bekezdésében meghatározott ***bejelentés nélkül***, akkor lehetősége van a Bizottságnak – a tagállam véleményének kifejtését követően – a támogatás kifizetésének azonnali megszüntetését előíró ideiglenes intézkedés kiadására. Az intézkedésben az is előírható, hogy a tagállam köteles a támogatás összeegyeztethetőségének megállapításához szükséges információkat a Bizottság rendelkezésére bocsátani. Amennyiben az érintett tagállam nem biztosítja a szükséges információt, akkor a Bizottság a rendelkezésre álló információk alapján dönthet. *(15.)*

Ugyanez vonatkozik arra az esetre, ha a tagállam bejelenti a támogatást, de még az eljárás befejezése előtt folyósítja. *(16.)*

Amennyiben a tagállam nem függeszti fel a kifizetést, a Bizottság egyenesen a Bírósághoz fordulhat a Szerződés megsértése ügyében. *(19.)*

A Bíróság nem fogadta el azt az érvelést, hogy a határozat meghozatala előtti kifizetés önmagában illegálissá tenné a támogatást, és ezért nem kell tovább vizsgálni az összeegyeztethetőséget. Ezért el is utasította a Bizottság kifogását. *(20.)*

A.) Támogatás-e a kérdéses hozzájárulás

A Bíróság jelen esetben is a ***piacgazdasági magánbefektető elvét*** alkalmazta annak megállapítására, hogy állami támogatásról van-e szó.

A belga kormány szerint pusztán az 1982-ben megkezdett program folytatásáról volt szó, és normális részvényesi tevékenységnek tekinthető az eredeti befektetés védelmének érdekében tett lépés. *(24.)*

A Bíróság megállapítása szerint a szektorban tapasztalható ***kapacitás-felesleg***, a vállalat 1979 óta tartó ***pénzügyi nehézségei***, illetve a ***magánbefektetők kivonulása*** a vállalatból amellett szólnak, hogy a vállalat nem lett volna képes megszerezni a piacon a tőkét. Így a hozzájárulás állami támogatásnak minősül a RSZ 92. cikke alapján.

B.) A RSZ 92. cikkének alkalmazhatósága

[180] Franciaország/Bizottság C-301/87-es ügy [1990] ECR I-307

A belga kormány szerint amennyiben a beavatkozás támogatásnak minősül, akkor export-támogatás, mivel a vállalat termelésének 90%-át az EK-n kívülre exportálja. Így a RSZ 112. cikke alapján kell eljárni. (A szerkezet-átalakítás célja elsősorban a szovjet piac keresletének kiszolgálása volt.) *(34.)*

A Bizottság szerint a piacok függősége miatt a kizárólag exportra termelő vállalatnak nyújtott támogatás is érintheti a közösségi kereskedelmet, hiszen a többi közösségi termelő is elsősorban exportra termel. Ezenkívül hamar bebizonyosodott, hogy a szovjet piac nem kellően jövedelmező, és ezért a Tubermeuse megkezdte kivonulását erről a piacról. Előrelátható ebből, hogy a terjeszkedés a közösségi piacok felé irányul. *(38.)*

A Bíróság hivatkozott a *Philip Morris* ügyben[181] hozott ítéletre, amelyben kimondta, hogy a ***támogatás alacsony összege, illetve a kedvezményezett vállalat kicsiny mérete nem zárja ki a kereskedelem érintettségét***. *(43.)*

C.) A meghallgatáshoz való jog

A belga kormány szerint a Bizottság az eljárásban "három másik tagállam és négy termelői szövetség" véleményére hivatkozott anélkül, hogy a releváns dokumentumokat hozzáférhetővé tette volna, és lehetőséget adott volna a vélemény kifejtésére.

A Bíróság már több ítéletében[182] is kifejtette, hogy a meghallgatáshoz való jog alapvető jog, amelyet speciális szabályok nélkül is biztosítani kell.

Biztosítani kell a tagállam számára, hogy kifejthesse véleményét harmadik személyek nyilatkozataira, és amennyiben erre nincsen lehetősége, akkor azok nem használhatók fel az eljárásban.

Mindezek figyelmen kívül hagyása csak akkor vezet azonban a döntés megsemmisítéséhez, ha az eljárás másképpen végződött volna a jogsértés hiányában. *(46-48.)*

Jelen esetben nem tartalmaztak új információt a vélemények, ezért a Bíróság ezt a kifogást is elutasította.

D.) A kifogás, miszerint a megtámadott döntés elfogadásának idején a vállalat felszámolás alatt állt

A belga kormány szerint a Bizottság határozata céltalan, hiszen elfogadásának időpontjában a vállalat ***felszámolás alatt*** állt, így gazdasági értelemben nem létezett, és nem torzíthatta a versenyt. *(49.)*

A Bíróság szerint a belga törvények felhatalmazzák a felszámolót, hogy folytassa a vállalat kereskedelmi tevékenységét. Ezért ***sem jogi, sem pedig gazdasági értelemben nem szűnt meg a vállalat.*** *(51.)*

E.) A RSZ 92. cikke (3) bekezdésének alkalmazhatósága

A Bizottság véleménye szerint a 92. cikk (3) bekezdésének (a) pontja azért nem alkalmazható, mert egy korábbi bizottsági felmérés szerint a liegei régió nem minősül alacsony

[181] Philip Morris/Bizottság 730/79-es ügy [1980] ECR 2671
[182] Belgium/Bizottság 234/84-es ügy [1986] ECR 2263

életszínvonalú vagy komoly munkanélküliséggel sújtott területnek. A 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja pedig azért nem alkalmazható, mert a támogatás nem járult hozzá a térség gazdasági fejlődéséhez. *(53.)*

A belga kormány véleménye szerint változott a helyzet a bizottsági felmérés elkészítése óta, és a liège-i területen számos gyárat zártak be, illetve számos munkahely szűnt meg. *(55.)*

A Bíróság elutasította ezt a kifogást arra hivatkozva, hogy a Bizottságnak széles jogköre van a kivételek alkalmazásához szükséges szociális és gazdasági körülmények mérlegelésekor. *(56.)*

F.) A kifogás, miszerint nem lehetett a döntést azonnal végrehajtani

A belga kormány azon az álláspontón volt, hogy a nemzeti jog szerint nem lehetett a felszámolási eljárás alatt visszafizetni a támogatást, hiszen az állam is csak egy a hitelezők közül, és nem vonhatja el a fedezetet a többi hitelező követelései elől.

A Bíróság szerint a határozatot a nemzeti jog szabályai szerint kell végrehajtani, azonban ez nem jelentheti a határozat ellehetetlenítését, és ezért ezt a kifogást is elutasította. *(63)*

A belga kormány azt is felhozta, hogy a RSZ 92. cikkében meghatározott alapelvekhez képest aránytalan a visszafizetési kötelezettség, amely komoly károkat okozhat a hitelezőknek.

A Bíróság szerint – ahogyan azt már a *Deufil*[183] ügyben is kifejtette – a visszafizetési kötelezettség a jogosulatlan támogatás nyújtásának logikus következménye, és ezért nem lehet aránytalannak mondani.

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a felperes keresetét elutasította.

[183] Deufil/Bizottság 310/85 [1987] ECR 901

Franciaország /Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1990. február 14-i ítélete

301/87

[1990] ECR I-307

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság ítéletében elutasítja a francia kormány keresetét, amelyben a francia Boussac vállalatnak nyújtott támogatás visszafizetését elrendelő bizottsági határozatot támadta. Az ügy az alábbi területeken szolgál tanulságokkal:

- a támogatás ***jogszerűtlenségének*** és ***összeférhetetlenségének*** viszonya;
- a ***Bizottság mérlegelési jogköre*** a 92. cikk (3) bekezdésének alkalmazása során;
- a ***megmentési támogatás*** nyújtására vonatkozó feltételek;
- a ***piacgazdasági magánbefektető elvének*** alkalmazása;
- az 1971/77-es ***textil támogatási iránymutatások*** alkalmazása;
- az ***összegyeztethetőség megállapításakor a támogatás nyújtásának időpontja irányadó***;
- a 93. cikkben meghatározott ***bejelentési kötelezettség célja***;
- a ***meghallgatáshoz való jog*** tartalma.

Az ügy *Boussac* néven vált ismertté.

II. A Bizottság határozata

A Bizottság megkeresésére a Francia kormány elismerte, hogy pénzügyi támogatásban részesítette a harmadik legnagyobb francia textil-, ruha- és papírgyártó céget, a Boussac-ot. A támogatásokat 1982 júniusától 1984 augusztusáig terjedő időszakban nyújtották.

A támogatások nyújtása ***három formában*** történt:

- 100,1 millió francia frank értékű ***részesedés szerzése a vállalat tőkéjéből***. A részesedést kezdetben a 100%-os állami tulajdonban levő IDI (Société de Participation et de Restructuation Industrielle) szerezte meg, majd később a 99,4%-os tulajdonában álló leányvállalata, a Sopari tulajdonába került.
- 380 millió frank értékű, ***alacsony kamatozású hitel nyújtása, állami kezességvállalással***.
- ***Társadalombiztosítási járulék csökkentése*** 35 millió frank értékben.

A Bizottság előzetes vizsgálata során megállapította, hogy a támogatás be nem jelentett támogatásnak minősül, és összeegyeztethetetlen a közös piaccal, ezért megindította a RSZ 93. cikkének (2) bekezdése szerinti eljárást.

A ***francia kormány*** kifejtette, hogy az állam által nyújtott támogatások a vállalat szerkezet-átalakításához szükségesek, illetve 1984 augusztusában további támogatás nyújtásáról tájékoztatta a Bizottságot. Jelezte továbbá az eljárás során, hogy a vállalat pénzügyi

helyzetének konszolidálására fordított támogatást (633,1 millió frankot) piaci feltételek mellett nyújtotta, így azok nem esnek a RSZ 92. cikkének hatálya alá. A támogatás fennmaradó része pedig a vállalat helyzetének általános rendezését szolgálja.

A ***Bizottság*** az eljárás során megállapította, hogy a fent említett támogatások a RSZ 92. cikke szerinti állami támogatásnak minősülnek, mivel olyan feltételek mellett nyújtották, melyet egy piacgazdasági magánbefektető[184] nem fogadott volna el. A vállalat pénzügyi helyzetét vizsgálva egyértelmű, hogy a tőkepiacon nem jutott volna hozzá a szükséges tőkéhez.

A Bizottság véleménye szerint az alacsony kamat mellett nyújtott hitel, és a társadalombiztosítási járulék csökkentése szintén állami támogatásnak minősülnek.

A RSZ 93. cikkének (3) bekezdése szerint a támogatásokat be kellett volna jelenteni a Bizottságnak, a francia kormány azonban elmulasztotta ezt. Így a támogatás a nyújtásától kezdve illegális (jogszerűtlen) támogatásnak minősül. A jogsértést tovább súlyosbítja az a tény, hogy a támogatást már ténylegesen a vállalat rendelkezésére bocsátotta a kormány, illetve, hogy az eljárás megindítása után további 290 millió frank támogatásban részesült a vállalat. Felhívta a Bizottság a figyelmet arra, hogy a támogatás jogszerűtlenségének megállapítása utólag nem támadható.

A kedvezményezett az ötödik legnagyobb textiltermelő vállalat a Közösségekben, amely aktívan vesz részt a Közösségen belüli kereskedelemben. Termelésének kb. 40%-át exportálja más tagállamokba, így megállapítható, hogy a támogatás érintette a közösségi kereskedelmet.

A támogatás ***érzékelhetően torzítja a versenyt***, mivel jelentősen javította a vállalat helyzetét, illetve hozzájárult a vállalat modernizációs és racionalizációs költségeihez, versenyelőnybe hozva a kedvezményezettet.

A Bizottság vizsgálata kiterjedt arra is, hogy a támogatás a RSZ 92. cikkének (2) bekezdésében meghatározott valamely ***kivétel alá eshet-e***. Kifejtette, hogy a RSZ 3. cikke (f) pontjának figyelembe vételével a kivételek szűken értelmezendők, és az összeegyeztethetőséget az egész Közösség, és nem egy tagállam viszonylatában kell vizsgálni. A Bizottság arra a megállapításra jutott, hogy a támogatás nem esik egyik kivétel alá sem.

A francia kormány arra hivatkozott, hogy a támogatás megfelelt a ***textilszektorban*** nyújtott támogatásokra vonatkozó 1971-ben és 1977-ben kiadott ***iránymutatásnak***. Az iránymutatásban a Bizottság kifejti, hogy a textil- és ruházati szektor érzékeny szektornak minősül, ahol kiélezett a verseny. Valamely szereplőnek nyújott támogatás a versenytorzítás kockázatával jár, amely a támogatásban nem részesülő vállalatok számára elfogadhatatlan. Különösen vonatkozik ez a modernizációs és racionalizációs támogatásokra. A Bizottság véleménye szerint a francia kormány által nyújtott támogatás ***nem teljesíti az iránymutatásban meghatározott feltételek nagy részét***:

1. Támogatás csak rövid távon nyújtható. Jelen esetben viszont három éven keresztül folyósították.
2. Meghatározott célra kell nyújtani a támogatást. Jelen esetben a támogatás egy része általános célokat szolgált.

[184] A Bizottság számos bírósági ítéletre hivatkozott, pl. Intermills/Bizottság 323/82-es ügy [1984] ECR 3809, Boch/Bizottság 40/85-ös ügy [1986] ECR 2321

3. A támogatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a vállalat versenyképességét rövid időn belül a világpiacon való helytállásra alkalmassá tegye. A kedvezményezett vállalat azonban továbbra is veszteséges maradt.
4. A támogatás nem befolyásolhatja a szükségesnél nagyobb mértékben a kereskedelmet, illetve a versenyt. Ez a feltétel sem teljesült.

A Bizottság 1983 december 21-én úgy döntött, hogy nem kell alkalmazni a ***textiliparban nyújtott társadalombiztosítási járulékcsökkentés*** esetén a vonatkozó iránymutatást, amennyiben a támogatás megfelel az alábbi feltételeknek:

1. A vállalat tőke-adósság hányadosa nem kisebb 1/2-nél.
2. A támogatás intenzitása nem haladja meg a 25%-ot.
3. A támogatás csak beruházási célra nyújtható, és a kedvezményezettnek a beruházási költség felét saját forrásból kell finanszíroznia.
4. A támogatás csak alapvető szerkezet-átalakítási beruházásra nyújtható.

Az eljárás alapjául szolgáló támogatás nyújtása során egyik feltétel sem teljesült, így nem mentesülhet ezen iránymutatás alapján sem.

A Bizottság korábbi gyakorlata alapján egy vállalat pénzügyi helyzetének rendezésére nyújtott támogatás ***megmentési támogatásnak*** minősül, és a Bizottság 1979. január 24-i levele szerint az alábbi feltételek teljesülése esetén összeegyeztethető a közös piaccal:

1. A támogatás normál kamatozású hitel vagy hitelgarancia formájában nyújtható.
2. Csak a feltétlenül szükséges időtartamra, de legfeljebb 6 hónapig nyújtható.
3. A támogatás nem befolyásolhatja hátrányosan más tagállamok iparát.
4. A jelentősebb támogatási eseteket előzetesen be kell jelenteni a Bizottságnak.

Végül pedig a Bíróság korábbi döntéseiből[185] kitűnik, hogy a megmentési támogatás akkor engedélyezhető, ha hozzájárul a vállalat ***életképességének visszaszerzéséhez***.

A Bizottság véleménye szerint a francia kormány által nyújtott támogatás nem egyeztethető össze a közös piaccal, mivel nem felel meg sem a megmentési támogatásokkal, sem pedig a textiliparban nyújtott támogatásokkal szemben támasztott követelményeknek.

Megvizsgálta a Bizottság a 92. cikk (3) bekezdésében meghatározott kivételek alkalmazhatóságát is, azonban arra a következtetésre jutott, hogy egyik sem alkalmazható.

Határozatában a Bizottság megállapította, hogy a támogatás illegális, mivel a francia kormány nem teljesítette bejelentési kötelezettségét, továbbá a támogatás nem esik a RSZ 92. cikkében meghatározott egyik kivétel hatálya alá sem.

A racionalizációs program keretében a kedvezményezett 27 üzemet önálló vállalattá alakított át, amelyből 13 nem sokkal az átalakítás után megszűnt, és így a termelés leállt.

A Bizottság határozatában megállapította, hogy a vállalat 685,86 millió frank értékű gazdasági előnyhöz jutott, amely a 13 megszűnt vállalatra fordított 347,3 millió frank kivételével visszafizetendő.

[185] Lásd az előző lábjegyzetet

III. A felperes keresete

A francia kormány szerint a Bizottság:

1.) megsértette a 93. cikkben foglalt eljárási szabályokat,
2.) nem indokolta megfelelően a döntését,
3.) nem megfelelően alkalmazta a 92. cikket és
4.) megsértette az arányosság alapelvét.

IV. A főügyész véleménye

Jacobs főügyész valamennyi pontban egyetértett a Bizottsággal. Véleményének legérdekesebb része az, amelyben a támogatás ***jogszerűtlenségének és összegyeztethetetlenségének*** kapcsolatát vizsgálja.

A francia kormány úgy értelmezte a Bizottság döntését, hogy a 93. cikk megsértésével önmagában jogellenessé és visszafizetendővé válik a támogatás, és szükségtelenné teszi a további vizsgálatokat. (*vél. 26.)*

A kormány ezzel szemben azon a véleményen van, hogy a Bizottságnak kötelessége az ügy érdemi kérdéseinek vizsgálása, és csak ezt követően állapíthatja meg, hogy a támogatás jogellenes vagy sem. *(vél. 27.)*

A főügyész véleményében a 93. cikk értelmezéséből indult ki, és megállapította, hogy e cikket nemcsak szó szerint kell értelmezni, hanem a bírósági döntések fényében kiterjesztőleg. Hivatkozik például arra, hogy a 93. cikk szerint az összeegyeztethetetlen támogatás visszafizetését nem rendelheti el a Bizottság, mégis a 173/73-as ügyben a Bíróság úgy döntött, hogy a Bizottság erre fel van jogosítva. *(vél. 35.)*

A Bizottság –csakúgy, mint a nemzeti bíróság – eldöntheti, hogy jogellenes lesz-e egy támogatás önmagában azért, mert a tagállam megsértette a 93. cikket. A Bizottság jogkörét szélesen kell értelmezni abban az esetben, amikor egy tagállam szerződésszegően jár el. *(vél. 39.)* A 70/72-es ügyben[186] a Bíróság kimondta, hogy a 93. cikk "magában foglalja az ideiglenes intézkedés elrendeléséhez való jogot". *(vél. 40.)* A Bizottság tehát megállapíthatja, hogy a támogatás önmagában a 93. cikk (2) bekezdésének megsértése miatt jogellenes. *(vél.42.)*

Abban a kérdésben, hogy a 93. cikk (3) bekezdésének megsértése miatt elrendelhető-e a támogatás visszafizetése, Tesauro főügyész a 142/87-es ügyben[187] kifejtett véleményével értett egyet. Mindkét vélemény szerint elegendő a 93. cikk (3) bekezdésének megsértése a támogatás visszafizetésének elrendeléséhez. *(vél.43.)*

További kérdés volt, hogy a 93. cikk (3) bekezdésének megsértése miatt megállapított jogellenességet követően tovább kell-e vizsgálnia a Bizottságnak az ügy érdemi körülményeit. Más a helyzet, mint a 85. cikk esetében, ahol a 17-es rendelet 6. pontja

[186] NSZK/Bizottság [1973] ECR 813
[187] Belgium/Bizottság 142/87-es ügy [1987]ECR I-959

kifejezetten előírja, hogy a be nem jelentett megállapodások nem mentesíthetők[188]. Az állami támogatások esetében a Szerződés nem követeli meg az ügy további vizsgálatát, de ugyanakkor nem is tiltja el a Bizottságot ettől. A Bizottság maga döntheti el, hogy érdemes-e tovább vizsgálni az ügyet. *(vél. 44.)*

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A.) A bejelentési kötelezettség megszegésének következményei

A Bizottság véleménye szerint a bejelentés elmulasztása önmagában ***jogellenessé*** teszi a támogatást, és további vizsgálatok nélkül elrendelhető a támogatás visszafizetése. *(9.)*

A Bíróság a *Steinike und Weinlig*[189] ügyben kimondta, hogy a ***92. cikk tiltása se nem abszolút, se nem feltétel nélküli.*** Ennek megfelelően mérlegelni kell, hogy az adott támogatás ***összeegyeztethető-e*** a közös piaccal. A *Heineken*[190] ügyben pedig megállapította, hogy a 93. cikk (3) bekezdésének célja lehetővé tenni a Bizottság számára bármilyen támogatási terv közös piaccal való összeegyeztethetőségének megvizsgálását. A ***tilalom célja*** tehát az, hogy ne lehessen életbe léptetni olyan állami támogatási tervet, amelyet a Bizottság előzetesen nem vizsgált meg. E rendszer működéséhez arra van szükség, hogy a kötelezettség elmulasztása esetén szankciót lehessen alkalmazni. *(15-18.)*

Ha nyilvánvalóvá válik, hogy bejelentés nélkül nyújtottak támogatást, akkor a Bizottságnak lehetősége van ***ideiglenes intézkedéssel*** elrendelni a támogatás folyósításának megszüntetését. *(19.)*

Ha a tagállam együttműködik a Bizottsággal, akkor a Bizottság köteles megvizsgálni az összeegyeztethetőséget. Ha nem működik együtt, akkor a Bizottság megszüntetheti az eljárást, és a rendelkezésére álló adatok alapján dönt a kérdésben. *(22.)*

Amennyiben a tagállam nem függeszti fel a támogatás kifizetését, abban az esetben a Bizottság a Bírósághoz fordulhat annak megállapításáért, hogy a folyósítás a Szerződés megszegését jelenti. *(23.)*

Ebben az esetben nem vitatott, hogy a Bizottság megvizsgálta az összeegyeztethetőséget, bár nem ez volt a vizsgálat középpontjában. *(24.)*

B.) Az eljárási szabályok megsértésének következményei

A francia kormány szerint a Bizottság megsértette a ***jogbiztonság elvét***, amikor nem ésszerű időn belül folytatta le a vizsgálatot. Ezen kívül nem tette lehetővé, hogy a kormány éljen a meghallgatáshoz való jogával. *(25.)*

A Bíróság mindkét kifogást elutasította. A ***meghallgatáshoz való jog*** kapcsán kifejtette[191], hogy az a közösségi jog alapvető elve, amelyet különleges szabályozás hiányában is érvényesíteni kell. Ez az elv megköveteli, hogy az érintett kifejthesse álláspontját az

[188] ld. Distillers/Bizottság 30/78-as ügy [1980] ECR 2229
[189] Steinike und Weinlig/Németország 78/76-os ügy [1977] ECR 595
[190] Heineken Brouwerijen BV/Inspecteurs der Vennootschapsbelasting 91/83 és 127/83 egyesített ügyek [1984] ECR 3435
[191] Franciaország/Bizottság 259/85-ös ügy [1987] ECR 4393

eljárásban harmadik személyek által benyújtott észrevételekkel kapcsolatban, és amennyiben erre nincsen lehetősége, abban az esetben a Bizottság nem használhatja fel ezen észrevételeket a döntésében. *(30.)*

A meghallgatáshoz való jog megsértése csak abban az esetben vezethet a döntés semmisségéhez, ha a jogsértés hiányában valószinűsíthetően másképpen fejeződött volna be az eljárás. *(31.)*

C.) Az ítélet indoklási része

A francia kormány kifogásolta, hogy a Bizottság nem megfelelően indokolta a döntését, amennyiben nem vizsgálta a támogatás tényleges hatását, illetve tévesen értékelte a piaci részesedést és a tagállamok közötti kereskedelem rendszerét. *(32.)*

A Bíróság ezeket a kifogásokat is elutasította, és kiemelte, hogy a Bizottságnak nem kell megvizsgálnia a már folyósított támogatás tényleges hatását, mivel ez hátrányos lenne azokra a tagállamokra nézve, amelyek még tervezési időszakban jelentik be támogatásaikat. *(33.)*

D.) A RSZ 92. cikkének alkalmazása

A francia kormány véleménye szerint a pénzügyi hozzájárulások nem minősülnek állami támogatásnak, nem érintik a közösségi kereskedelmet, és nem torzítják a versenyt. Másodsorban pedig, amennyiben támogatásnak minősülnek, abban az esetben a 92. cikk (3) bekezdésében meghatározott valamely kivétel hatálya alá esnek. *(37.)*

A Bíróság ebben az ügyben is a ***piacgazdasági magánbefektető elvét*** alkalmazta annak megállapítására, hogy állami támogatásról van-e szó vagy sem. Az ítélet szerint a vállalat pénzügyi helyzetéből könnyen látható, hogy nem szerezhette volna meg a kérdéses tőkét a tőke-piacon, és így egyértelmű, hogy ***állami támogatásról van szó***. *(40.)*

Az összegyeztehetőség megállapításakor a támogatás nyújtásának időpontja az irányadó. Ebben az időszakban a vállalat teljes termelésének 40%-a exportra irányult, és a támogatás ideje alatt 32%-kal növekedett. Világos tehát, hogy a támogatás érintette a kereskedelmet és torzította a versenyt. *(44.)*

A 92. cikk (3) bekezdésében meghatározott kivételek tekintetében a Bíróság kifejtette, hogy a ***Bizottságot széles mérlegelési jogkör illeti meg***. Az ügy során felmerült információk (a közösségi és a francia textilipar helyzete, a vállalat állítólagos szerkezet-átalakítása stb.) alapján megállapítható, hogy a Bizottság nem lépte túl ezt a mérlegelési jogkört. *(57.)*

E.) Az arányosság megsértésére vonatkozó kifogás

A francia kormány arra hivatkozott, hogy a Bizottság nem vette figyelembe a vállalatnál felmerülő szerkezet-átalakítási költségeket és azt a tényt, hogy a vállalat a támogatás nélkül felszámolás alá került volna, amely súlyos károkat okozott volna a Közösségnek, illetve a hitelezőknek. *(59.)*

A Bíróság felhívta a figyelmet arra, hogy ***nem történt lényegi szerkezet-átalakítás***, és a 13 megszűnt vállalatra fordított támogatás visszafizetésétől való eltekintéssel a Bizottság eleget tett az ***arányosság elvéből*** fakadó követelményenek. *(60-61.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a keresetet elutasítja.

Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1991. március 21-i ítélete
303/88

[1991] ECR 1433.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság helybenhagyta azt a bizottsági határozatot, amely az olasz ENI/Lanerossi cégnek 1983 és 1987 között nyújtott 260,4 milliárd líra összegű jogtalanul kifizetett állami támogatás visszafizettetését mondta ki. Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- ***Az "állami forrás" fogalma***: jogszabály által függetlennek mondott, ***de állami befolyás alatt álló vállalat által nyújtott támogatás*** is a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik.
- A ***magánbefektetői elv*** alkalmazásakor figyelembe kell venni azt, hogy ha rövid távon nem is, de hosszú távon mindenképpen feltétel a nyereségesség.
- A ***jogos várakozás védelmére*** nem lehet hivatkozni akkor, amikor a tagállam tudatában volt annak, hogy megsérti a Szerződésben foglaltakat.
- A ***visszafizettetés lehetetlensége*** nem indokolható azzal, hogy az a nemzeti jogszabályok alapján lehetetlen.
- A ***tagállamok közötti kereskedelem érintettsége*** akkor is fennállhat, ha az adott vállalat egyátalán nem, vagy alig exportál.
- A Bizottság ***széles diszkrecionális jogkörrel*** rendelkezik a 92. cikk (3) bekezdésének alkalmazása tekintetében.
- Amennyiben egy tagállam nem adja meg a szükséges információkat, a Bizottságnak jogában áll az eljárást lezárni és a támogatás kompatibilitására vonatkozó ***döntését a rendelkezésre álló információ alapján meghozni.***

Az ügy *ENI-Lanerossi* ügy néven ismert.

II. Tények, a Bizottság határozata

1962-ben az ENI (Ente Nazionale Idrocarburi) állami holdingvállalat, megvásárolta a Lanerossi céget annak érdekében, hogy egyrészt teljes vertikálisan integrált textilipari csoportot hozzanak létre, másrészt, hogy a Lanerossi cég által megvásárolt textil- és ruhaiparban tevékenykedő vállalatok gazdasági és pénzügyi problémái megoldódjanak. Az évek során a szerkezet-átalakítás a legtöbb átvett vállalatnál sikeres volt, így ezek ismét magánkézbe kerültek. Négy, a férfi felsőruházati szektorban tevékenykedő vállalat[192] esetében azonban a szerkezet-átalakítás nem volt sikeres, az 1974 óta folyamatosan növekvő veszteségeiket az állam ***veszteség-finanszírozás*** formájában magára vállalta. 1980-ban a Bizottság felhívta az olasz kormány figyelmét, hogy a szóban forgó vállalatok támogatása

[192] Lanerossi Confezioni, Intesa, Confezioni di Filottrano éa Confezioni Monti

csak a szerkezet-átalakítási támogatásra vonatkozó feltételek[193] teljesítésével lehetséges. 1983-ban a Bizottság az 1982 végéig nyújtott támogatásokat – szociális és regionális szempontokat figyelembe véve – jóváhagyta, azonban kétségeit fejezte ki e támogatási gyakorlat folytatásának kompatibilitását illetően. Felhívta az olasz kormány figyelmét, hogy a 93. cikk (3) bekezdése értelmében előzetesen jóvá kell hagyatnia minden 1982 után folyósított támogatást. Az olasz kormány 1983 végén úgy tájékoztatta a Bizottságot, hogy nem áll szándékában további támogatás nyújtani e vállalatoknak.

Azonban ezt követően a sajtóban hírek jelentek meg arról, hogy e vállalatok veszteségeit továbbra is finanszírozzák, annak ellenére, hogy a Bizottság erről semmiféle előzetes értesítést nem kapott. A Bizottság megindította a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást, amelynek végeredményeként 1988 júliusában meghozta döntését, amikorra a szóban forgó vállalatok már ismét magánkézbe kerültek. A döntés kimondta az 1983 és 1987 között nyújtott 260,4 milliárd líra összegű támogatás Szerződéssel való összeegyeztethetetlenségét, és kötelezte az olasz államot, hogy a támogatást az ENI/Lanerossi cég leányvállalataitól követelje vissza.

III. A felperes keresete

Az olasz kormány keresetében az alábbiakat állította:

1. A veszteség-finanszírozási intézkedések nem minősülnek állami támogatásnak a 92. cikk (1) bekezdése értelmében. A felperes állítása szerint a Bizottság nem bizonyította, hogy az ENI által a négy leányvállalatnak nyújtott támogatás állami forrásból származott[194].
2. A Bizottság tévedett, amikor elvetette a magánbefektetői elv alkalmazását a veszteség-finanszírozási intézkedések megítélésénél.
3. A Bizottság megsértette a Szerződés 90. és 222. cikkében kimondott – az állami és magánvállalatok egyenlő elbánásban való részesítésére vonatkozó – elvet, amikor elvetette annak lehetőségét, hogy az ENI saját forrásainak átcsoportosításával képes egyes leányvállalatainak veszteségeit fedezni.
4. Az intézkedések nem érintették a tagállamok közötti versenyt, mivel az érintett vállalatok az olasz össztermelésnek csak 2,5%-át, az exportnak 0,33%-át teszik ki.
5. A bizottsági határozat ellentétes a Szerződés 92 cikke (3) bekezdésének (a) és (c) pontjával.
6. A jogos várakozás védelmére vonatkozó elv sérült. A Bizottság csak 1984 végén indította meg hivatalosan az eljárást, és ennek befejezésére 55 hónapot kellett várni, amely alatt az olasz kormány azt hihette, hogy a támogatás a Szerződéssel kompatibilis.
7. Az előzetes bejelentési kötelezettségnek alapjában véve eleget tett, mert a támogatás csak akkor került kifizetésre, amikor négy év után a Bizottság még mindig nem hozta meg döntését.
8. A Bizottságnak indoklás nélkül rendelte el a támogatások visszafizetését, ami jogellenes.
9. A visszafizetés lehetetlen, mivel nincs megnevezve pontosan, hogy kinek kell visszafizetnie a támogatást. Ezen felül az olasz törvények alapján nem lehetséges a négy vállalat megvásárlójától olyan összeg visszakövetelése, amelyet nem vettek figyelembe az eladásnál.

[193] A támogatás csak korlátozott időtartamra nyújtható, a Bizottságnak be kell mutatni a szerkezet-átalakítási tervet, amelynek tartalmaznia kell a vállalat talpra állítására és a kapacitás-csökkentésre vonatkozó, rövid távú elképzeléseket.

[194] Az ENI 1983-ban és 1985-ben kapott tőkejuttatást az államtól. Az olasz kormány azonban vitatta azt, hogy ezt a tőkejuttatást használta volna a vállalat a leányvállalatok veszteségeinek fedezésére.

IV. A főügyész véleménye

Van Gerven főügyész véleménye:

ad 1)
Mint azt a Bíróság már korábban is megállapította[195]: ahhoz, hogy egy támogatás állami támogatásnak minősüljön, nem feltétele az, hogy azt közvetlenül állami forrásból finanszírozzák. Állami támogatásnak minősül az is, ha egy állami befolyás alatt álló vállalat finanszírozza leányvállalatait, olyan forrásból, amelyhez nem jutott volna hozzá az állam segítsége nélkül. *(vél. 6.)*

ad 2)
A hiteles és reális szerkezet-átalakítási terv hiánya eleve megkérdőjelezi a gondos magánbefektető elv alkalmazhatóságát, annak eldöntésekor, hogy az adott intézkedés állami támogatásnak minősül-e. *(vél. 12.)*

ad 3)
Az óvatos magánbefektető a szociális és regionális politikai megfontolások figyelembevételével sem finanszírozta volna éveken keresztül e négy vállalat veszteségeit, ha egy ésszerű időtartam után tudomására jut, hogy a szerkezet-átalakítás a vállalat vezetése szerint is lehetetlen. ***A holdingvállalatnak természetesen figyelembe kell vennie a szociális, és regionális politikai megfontolásokat, de még ezek tudatában sem feledkezhet meg a piac törvényeiről***. *(vél. 15.)*

ad 4)
Hivatkozott korábbi esetek tanulságára, amely szerint egy szektorban alacsony profitráta esetében (főleg ha azt kapacitásfelesleg kíséri) a relatíve alacsony összegű állami támogatás is a 92. cikk (1) bekezdése alá tartozik[196]. Annak ellenére, hogy egy támogatott vállalat nem exportálja termékeit más tagállamokba, hozzájárul ahhoz, hogy más tagállambeli, nem támogatott vállalatok kevesebbet exportáljanak annál, mint amennyit "támogatásmentes" esetben tudnának. Még ha nincs kapacitásfelesleg az érintett szektorban, a közös piaci verseny akkor is torzulhat a hazai termelő javára.[197] Ha egy támogatott vállalat olyan piacon tevékenykedik, amelyen különböző tagállamokból származó vállalatok versenyeznek, méltán lehet feltételezni, hogy a "tagállamok közötti kereskedelem érintettsége" fennáll. *(vél. 19.)*

ad 5)
Mint a Bíróság azt a *Philip Morris* esetben kimondta, a Bizottság széles diszkrecionális jogkörrel rendelkezik a 92. cikk (3) bekezdése alá tartozó kivételek meghatározásakor. Ezen felül egy közösségi programon belüli támogatásnyújtás lehetősége, nem jogosítja fel a tagállamokat arra, hogy a programon kívül, saját kezdeményezésükre, előzetes bejelentés nélkül támogatást nyújtsanak. *(vél. 16.)*

ad 6-8)

[195] 290/83 Bizottság/Franciaország; [1985] ECR 439, 14. szakasz
[196] 259/85 Franciaország/Bizottság; [1987] ECR 4393, 24. szakasz
[197] 102/87 Franciaország/Bizottság; [1988] ECR 4067, 19. szakasz

A Bizottság 1983-ban világossá tette, hogy az 1982 után folyósított támogatásokat várhatóan nem fogja engedélyezni, tehát az olasz kormány nem hivatkozhat a jogos elvárások védelmére.

A visszafizettetés indoklási kötelezettségét tekintetve az esetjogból kitűnik[198], hogy amennyiben a Bizottság bizonyítja, hogy a támogatás összeegyeztethetetlen a Szerződéssel, indoklás nélkül követelheti a visszafizetést.

ad 7)
A bejelentésre csak a támogatások folyósítása után került sor. Mivel az olasz kormány tudta, hogy a Bizottság az 1982 után folyósított támogatásokat várhatóan nem fogja engedélyezni, álláspontja nem védhető. *(vél. 21.)*

ad 9)
A Bíróság korábban kinyilvánította, hogy a támogatás visszafizetését a tagállam releváns előírásai szerint kell végrehajtani. Ha ez nem lehetséges, a Bizottság és az érintett tagállamnak – a Szerződés 5. cikke értelmében – együtt kell működnie a sikeres visszafizettetés érdekében. *(vél. 27.)*

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság követve a főügyész véleményét, az alábbiakat állapította meg:

ad 1)
Nem szükséges kimutatni, hogy az ENI az államtól kapott tőkejuttatást a négy vállalatnak továbbította, ***elegendő azt megállapítani, hogy a kapott támogatással az ENI-nek módjában állt az említett veszteségek fedezése***.

ad 2-3)
Az ***ENI "állam"-nak minősül*** a 92. cikk értelmében, annak ellenére, hogy a alapító jogszabály szerint független gazdasági egységként kellene működnie, mivel az ENI igazgatóságának és vezetésének tagjait az olasz miniszterelnök nevezte ki rendelettel, és az ENI független működését egy miniszteri bizottság által kiadott irányelvek is korlátozták. Ezen felül az ENI állami kezességvállalással juthatott hitelekhez. *(12-13.)*

A ***magánbefektető*** tőkebefektetést eszközölhet, hogy lehetővé tegye a vállalat átmeneti nehézségeinek megoldását, annak érdekében, hogy az ismét nyereségessé váljon. Az anyavállalat szintén dönthet úgy, hogy átmenetileg viseli a leányvállalat veszteségeit – nyereségességen kívüli egyéb szempontok (csoport megítélése, tevékenység átalakítása stb.) figyelembevételével.[199] *(21.)*

A 92. cikk értelmében azonban állami támogatásnak kell tekinteni azt az esetet (és a vonatkozó szabályokat kell alkalmazni), amikor a magánbefektető tőkejuttatás esetén – még hosszútávon is – eltekint a megtérülési szempontok figyelembevételétől. *(22.)*

ad 4)
A textilipart 1983 és 1987 között stagnáló kereslet, nyomott árak és kapacitás-felesleg jellemezte, a Közösségen belüli kereskedelem jelentősen növekedett. A Bizottság nem

[198] 70/72 Bizottság/Németország [1973] ECR 813, 20. szakasz
[199] 234/84 Belgium/Bizottság (Meura) [1986] ECR 2263, 15. szakasz

tévedett akkor, amikor azt állította, hogy a támogatás által a négy vállalat versenytársaikhoz képest jelentős előnyhöz jutott, és ***valószínűsítette a kereskedelem érintettségét*** a 92. cikk (1) bekezdése értelmében. *(28., 29.)*

ad 5)
A Bizottság ***széles diszkrecionális jogkörrel*** rendelkezik a 92. cikk (3) bekezdésének alkalmazása tekintetében.*(34.)* A veszteség-finanszírozásra nyújtott támogatás nem felel meg sem a textilipari, sem a megmentési és szerkezet-átalakítási támogatásra vonatkozó iránymutatásban foglaltaknak, ezért e támogatások nem tekinthetők úgy, mint amelyek hozzájárultak a régió fejlődéséhez. *(37.)*

ad 6)
Amennyiben egy tagállam a 93 cikk (3) bekezdésében előírt előzetes ***bejelentési kötelezettség megsértésével*** nyújt támogatást, továbbá vonakodik megfelelő információt adni a Bizottság részére, maga válik felelőssé az eljárás lefolytatásának meghosszabbodásáért. Ebben az esetben nem számíthat arra, hogy az ***eljárás elhúzódása*** alapot szolgáltat a támogatás kompatibilitásával kapcsolatos jogos elvárásainak védelmére való hivatkozásra. *(43.)*

ad 7)
Amennyiben egy tagállam – figyelmen kívül hagyva a Bizottság felszólítását – nem adja meg a szükséges információkat, a Bizottságnak jogában áll az eljárást lezárni és a támogatás kompatibilitására vonatkozó ***döntését a rendelkezésre álló információ alapján meghozni.*** *(47.)*

ad 8)
A Bizottság határozata ***indoklásának*** lehetővé kell tennie, hogy a Bíróság felülvizsgálhassa a döntés jogosságát, és az érintett feleknek elég információt kell szolgáltatnia ahhoz, hogy azok megbizonyosodhassanak a döntés megalapozottságáról. *(52.)*

ad 9)
Az a tény, hogy olasz törvények szerint a támogatás ***visszafizettetésére*** nincsen mód, nem akadályozhatja meg a közösségi jog érvényesülését, tehát nincs hatással a támogatás-visszafizetési kötelezettségre. *(60.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1991. október 3-i ítélete

261/89

[1991] ECR 1-4437.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság elutasította az olasz kormány keresetét, amelyben a Bizottság azon határozatának megsemmisítését kérte, mely szerint az olasz kormány tőkeemelése állami támogatásnak minősült. Az ítélet főbb mondanivalói a következők:

- Egy vállalatban történő ***állami tőkeemelés*** a Római Szerződés 92. cikke értelmében állami támogatásnak minősül, hogy ha hasonló körülmények között egy ***magánbefektető*** azonos nagyságrendű tőkejuttatást nem hajtott volna végre.
- Pusztán az a tény, hogy a tőkeemelés termelő beruházások létrejöttét szolgálja, nem jelenti azt, hogy az nem tartalmaz állami támogatást, ***nem a cél a meghatározó a támogatás fogalma szempontjából***.
- Amikor a Bizottság egy támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét megítéli, akkor a támogatással kapcsolatos minden fontos tényezőt figyelembe kell vennie, beleértve korábbi döntéseit, valamint azokat a kötelezettségeket, melyeket a kapcsolódó korábbi döntések a tagországra róttak.

Az ügy *Olaszország/Bizottság* néven ismert.

II. Tények, a Bizottság határozata

Olaszország a 80-as évek elején átfogó tervet dolgozott ki az állami tulajdonban lévő alumínium-ipar átalakítására. E terv szerint az 1983 és 1988 közötti időszakban a kormány 1.445.000 millió líra tőkejuttatást, vissza nem térítendő támogatást és kamatmentes kölcsönt juttatott volna az iparágnak. A Bizottság 1984 decemberében és 1985 novemberében eljárást indított a terv kapcsán, mivel véleménye szerint a juttatni kívánt összeg meghaladta a terv végrehajtásához szükséges pénzösszeget. Mivel azonban az olasz kormány több változtatást eszközölt a terven (pl. a tőkeemelésre szánt pénz összegét 200 000 millió lírával csökkentette), a Bizottság 1986. december 17-i határozatában megszüntette az eljárásokat, valamint jóváhagyta a 989 000 milliós tőkeemelésről és a 400 000 millió líra kamatmentes kölcsön nyújtásáról szóló tervet. A Bizottság egyúttal kérte az olasz kormányt, hogy az alumínium-iparban működő állami vállalatoknak 1988 végéig semmilyen formában ne nyújtson állami támogatást.

1987 szeptemberében az olasz hatóságok utasították ***az állami tulajdonban lévő EFIM***[200] ***vállalatot***, hogy 100 000 millió líra összegű – az állam költségén történő – ***beruházási hitelt*** nyújtson az "Aluminia" (70 000 millió) és a "Comsal" (30 000 millió) vállalatoknak. A pénzügyi tranzakciót sajátos konstrukció jellemezte: a kapott kölcsönt a két vállalatnak nem kell visszafizetnie, hanem a visszafizetés esedékességének időpontjában – a törlesztés arányában – az EFIM tulajdonrészt szerez a cégekben.

A Bizottságnak az olasz kormány nem jelentette be előzetesen a kölcsön nyújtásának tervét, arról csak később tájékoztatta a Bizottságot. Ezt követően az 1989. május 24-én hozott határozatában[201] a Bizottság a kölcsönnyújtást a Szerződés 92. cikke (1) bekezdésének értelmében a közös piaccal összeegyeztethetetlennek ítélte.

A Bizottság kötelezte az olasz kormányt a kölcsönök visszafizettetésére.

Az olasz kormány e döntést támadta meg a Bíróság előtt.

III. A felperes keresete

Az olasz kormány keresetében az alábbiakat állította:

1. Az EFIM általi pénzügyi hozzájárulással az olasz kormány nem lépte túl a Bizottság által korábban engedélyezett 989 000 milliós tőkeemelési határt.
   (A tárgyalás során az olasz kormány az első állítását visszavonta.)
2. A Szerződés 92. cikke (1) bekezdésének értelmében nem történt állami támogatás, mivel kölcsönt hasonló körülmények között magánbefektetők is nyújtottak volna.
   A pénzjuttatás összeegyeztethetőségének megítélésekor a Bizottság csak az 1985-1987 közötti időszak vállalati eredményeit és pénzügyi mutatóit vette figyelembe (vagyis a két vállalat veszteségességét és adósságállományát), ugyanakkor figyelmen kívül hagyta, hogy 1998-ban az Aluminia tevékenysége már nyereséges volt, a Comsal pedig veszteségét a felére csökkentette, és ezen eredmények már a támogatások megítélésekor is előre láthatóak voltak. A Bizottság azt sem vette figyelembe, hogy a megítélt összegek speciális termelő beruházások finanszírozását és nem a veszteségek megtérítését célozták.[202]
3. A Bizottság 1986. december 17-én hozott határozata értelmében a jövőbeli támogatások nem megengedettek, noha minden egyes támogatást a Szerződés 93. cikke (3) bekezdésének (c) pontja értelmében a Bizottságnak meg kell vizsgálnia a közös piaccal való összeegyeztethetőség szempontjából.

   Ezen álláspont indoklására az olasz kormány három érvet hoz fel.
   - Egy, a Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése szerint hozott határozatban (a Bizottság 1989. május 24-i határozata) nem lehet egy korábbi határozatban (a Bizottság 1986. december 17-i határozata) előírt kötelezettség nem teljesítésére hivatkozni. Ilyen, jogi következményekkel járó visszautalás csak a Bíróság döntéseire lehetséges.
   - A Bizottság 1986. december 17-i döntésében nem tiltotta, mindössze kérte az olasz kormányt, hogy 1988 végéig ne nyújtson állami támogatást.

[200] Ente Partecipanzione e Finanziamenti Industrie Manifatturiere
[201] 90/224/EEC OJ 1990. L 118, 42. o.
[202] Az Aluminia esetében a termelés modernizálását célozták (a Bizottság által elfogadott rekonstrukciós terv részeként), a Comsalnál a termelés modernizálását és diverzifikálását (szintén a rekonstrukciós terv részeként).

- Az említett döntés nem is tartalmazhatja a támogatások jövőbeli abszolút tiltását, mivel az új támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét mindig a megítélés időpontjában fennálló gazdasági és piaci körülmények ismeretében kell megítélni.

IV. A főügyész véleménye

Van Gerven főügyész véleménye:

ad 1)
Az, hogy egy kölcsön állami támogatásnak minősül-e, független attól, hogy célja beruházások finanszírozása, illetve attól, hogy rekonstrukciós terv alapján nyújtották. A lényeges kérdés az, hogy hasonló szituációban ugyanezt a lépést egy ***magánbefektető*** megtette volna-e. A választ e kérdésre akkor tudhatjuk meg, ha a támogatás megítélésének időpontjában a kölcsönt nyújtó számára ismert pénzügyi és gazdasági mutatók ismertté válnak. *(vél. 8.)*

1987. szeptemberében, a támogatás megítélésének időpontjában mindkét cég gazdasági és pénzügyi helyzete kritikus volt. Az, hogy már akkor előrelátható volt a vállalatok helyzetének javulása, és a várható javulás egy racionálisan viselkedő befektetőt ekkora összegű kölcsön nyújtására ösztönözte volna, a jelenben igen nehezen dönthető el. Ezt a problémát akkor lehetett volna elkerülni, ha az olasz kormány előzetesen bejelenti a kölcsön nyújtását, és bebizonyítja, hogy azt egy magánbefektető is hasonló feltételekkel nyújtotta volna. Ezt az olasz kormány elmulasztotta.

Az igaz, hogy a tárgyalás során az olasz kormány azt állította, hogy 1987-ben világos jelei mutatkoztak az ágazat fellendülésének, de miután a Bizottság ezt az érvelést elutasította, az olasz kormány semmilyen bizonyítékot nem adott állításának igazolására. Mindezen túl, ha a fellendülés valóban látható lett volna, akkor sem valószínű, hogy egy magánbefektető tőkét helyezett volna olyan vállalkozásokba, melyek oly sokáig veszteségesek voltak. *(vél. 10-12.)*

ad 2)
A Szerződés 93. cikke (2) bekezdésének (1) albekezdése értelmében a Bizottságnak joga van arra, hogy egy támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét megítélje. E tevékenységében figyelembe kell vennie az összes jogi és ténybeli körülményt, amely az adott támogatást jellemzi (így a korábbi döntést is). *(vél. 16.)*

A Bizottság 1986. december 17-i döntése nem elutasító döntés volt, ezért arról levél formájában tájékoztatták az olasz külügyminisztert. Az ilyen levelek természetüknél fogva a diplomáciában használatos kifejezéseket tartalmaznak, ez azonban nem jelenti azt, hogy a kérést úgy lehetne értelmezni, mint nem a jövőbeli támogatások tilalmát. *(vél. 16.)* Az olasz kormány helyesen értelmezi azt, hogy az 1986. december 17-i döntés nem jelent a jövőre szóló abszolút érvényű támogatási tilalmat, viszont a kérdéses támogatás csak akkor lett volna összeegyeztethető a közös piaccal, ha új tények merültek volna fel. Az olasz kormány a tárgyalás során új tényekről nem számolt be, illetve új tények felmerülése esetén is kötelessége lett volna az előzetes bejelentés, és a kölcsönt a kormány csak akkor nyújthatta volna, ha azt a Bizottság jóváhagyja. *(vél. 16.)*

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság – követve a főügyész véleményét – az alábbiakat állapította meg:

ad 1)
A Bíróság esetjogának megfelelően az állam által – bármilyen formában – egy vállalatnak kifizetett pénzjuttatás ***állami támogatásnak*** minősülhet, ha azonos körülmények között azt egy ***magánbefektető*** nem, vagy nem azonos mértékben vitte volna véghez.[203] *(8.)*

Pusztán az a tény, hogy a pénzjuttatás ***produktív beruházásokat finanszírozott, nem jelenti azt, hogy nincs szó állami támogatásról.*** *(9.)*

Még abban az esetben is, ha a két érintett vállalat gazdasági, pénzügyi helyzetének javulása előreláthető lett volna, egy magánbefektető akkor sem fektetett volna ekkora összeget a cégekbe. A Comsal esetében pedig a veszteségek csökkenése ellenére a vállalat továbbra is veszteséges maradt. Az Aluminia 1988-ban elért 7 000 millió lírás nyeresége mellett az 1982-től felhalmozott adósságállomány 929 800 millió lírát tett ki, így ez esetben is kizárható, hogy az adott összeget magánbefektető a vállalat rendelkezésére bocsátotta volna. *(11, 13.)*

ad 2)
Amikor a Bizottság egy támogatás kompatibilitását megítéli, akkor minden fontos tényezőt figyelembe kell vennie, beleértve korábbi döntéseit, valamint azokat a kötelezettségeket, melyeket a korábbi döntés egy tagországra kirótt. Ezért a Bizottság helyesen járt el akkor, amikor az új támogatást az alumíniumipar részére nyújtandó támogatások sorába helyezte, ráadásul az olasz kormány korábban maga is oda sorolta azokat. *(20.)*

A Bizottság 1986. december 17-i döntése válasz az olasz kormány azon kötelezettség-vállalására, amelyben a kormány a tőkeemelésre szánt összeget csökkentette, a Bizottság ezért szüntette meg a korábban indított eljárásokat. Ebből következően a döntésben meghatározott feltételek mindenképp kötelező érvényűek, függetlenül attól, hogy a Bizottság levelében a "kérés" szót használta. *(19.)*

Egy támogatás összeegyeztethetőségének megítélésekor a Szerződés 93. cikke (2) bekezdésének értelmében minden új tényt a Bizottság tudomására lehet hozni, ami korábbi megítélését megváltoztathatja. Az eljárás során az olasz kormány ezt nem tette meg, vagyis a megtámadott határozat meghozatalakor a Bizottság nem tudott semmilyen új tény fennállásáról, mely az új támogatást összeegyeztethetővé tette volna a közös piaccal a Szerződés 93. cikke (3) bekezdésének (c) pontja szerinti mentességek alapján. *(22, 23.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

[203] 305/89 Olaszország/Bizottság [1991] ECR 1603, 18. és 19. szakasz

Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1991. március 21-i ítélete

C-305/89

[1991] ECR I-1603

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság helybenhagyta a Bizottság határozatát és megállapította, hogy az Alfa Romeónak nyújtott támogatás állami támogatásnak minősül. Az ügy az alábbi tanulságokkal szolgál:

- A Bizottságnak nem kell különbséget tennie az állam által közvetlenül nyújtott és az olyan ***állami vagy magántestület által nyújtott támogatás*** között, melyet az állam alapított vagy nevezett ki e támogatás lebonyolítására.
- Mi alapján állapítható meg, hogy a támogatást adó testület ***állami befolyás*** alatt van.
- A ***piacgazdasági befektető elvének*** alkalmazása során nemcsak a rövid távra tervező befektetőt kell figyelembe venni, hanem az olyan vállalatokat is, melyek a ***hosszú távú jövedelmezőséget*** tekintik célnak.
- A Bizottság nem sértette meg a 222. cikket, amikor a ***tőkeemelést*** állami támogatásnak minősítette. Nem sértette meg továbbá a Bizottság az ***egyenlő elbánás elvét*** sem azzal, hogy az Alfa Romeónak nyújtott támogatást tiltott támogatásnak minősítette, miközben más európai autógyárak részére engedélyezte a támogatás nyújtását. A ***megmentési támogatás*** megengedhetőségének feltétele a ***szerkezet-átalakítási terv létezése***.
- A ***kedvezményezett jogutódjának kell visszafizetnie*** a támogatást függetlenül attól, hogy közvetlenül ő kapta, vagy pedig olyan vállalat, melyet időközben eladott.

A jogesetre *Alfa Romeo* néven szokás hivatkozni

II. A Bizottság határozata

1987. július 29-én a Bizottság a RSZ 93. cikkének (2) bekezdése szerint eljárást indított annak tisztázására, hogy az Alfa Romeo (a továbbiakban: AR) kapott-e állami támogatást 1985-86-ban, illetve az AR Fiat általi felvásárlása tartalmaz-e állami támogatási elemeket.

Az eljárás megindítására egy hosszas levelezés után került sor. A levelezésben az olasz kormány elismerte, hogy 1985-ben 209 milliárd, 1986-ban pedig további 408,9 milliárd tőke-hozzájárulást kapott az AR.

Az AR a második legnagyobb autógyár Olaszországban, melyet 1910-ben hoztak létre és 1933 óta az IRI állami holding részét képezi. Az AR az első olajválság (1973/74) óta veszteséges. 1980 és 1984 között nyereséget tudott elérni a cég, számos szervezeti változást követően (melynek során a korábbi két AR-gyár összeolvadt, és leválasztották a repülőgép motor, valamint az ipari járműveket gyártó részlegeket). 1984 után azonban ismét csökkent a gyár piaci részesedése, s ez egy drasztikus termelési- és munkaerő-leépítési folyamathoz

vezetett. Ez a folyamat sem vezetett azonban eredményre, így az egyetlen megoldásnak egy másik autógyárral való összeolvadás látszott.

A Bizottság megállapította, hogy az AR-nak 1979-1986-ig 1 484,5 milliárd líra vesztesége volt és 1387,5 milliárd líra állami támogatásban részesült. Ebben az eljárásban a Bizottság a két legutóbbi támogatást vizsgálta, amely támogatásokat az IRI és az annak tulajdonában lévő Finmeccanica útján nyújtotta az olasz állam. Érdemes kiemelni, hogy a Finmeccanica 1985-86-os mérlege negatív eredményt mutatott, és ezért az IRI (mint tulajdonos) kénytelen volt a veszteségeket kompenzálni. Az IRI mindezt, külön erre a célra nyújtott állami hozzájárulással tudta megvalósítani.

A fentiek alapján a kérdéses támogatás az olasz állam által, illetve olasz állami forrásból nyújtott támogatásnak minősül.[204]

Utal még a Bizottság ezen kívül a szeptember 17-i közleményére, mely az állami szervek vállalati részesedésszerzésére vonatkozik.

E ***közlemény*** értelmében állami támogatásnak minősül, ha az állam olyan tőke-hozzájárulást biztosít, melyet egy piacgazdasági magánbefektető nem juttatott volna az érintett vállalatnak. Ez az eset akkor áll fenn, ha az adott vállalat pénzügyi helyzete következtében nem várható a tőke "szokásos" megtérülése, és így a vállalat a pénzpiacon nem jutna hozzá a befektetéshez szükséges tőkéhez. Az AR pénzügyi helyzetének megvizsgálása után megállapítható, hogy egy piacgazdasági befektető nem nyújtott volna kölcsönt a vállalatnak. Az olasz kormány 1986. november 21-i levelében kiemelte, hogy a 206,2 milliárd líra támogatás az AR 1985-ös és 1986-os veszteségeinek a kompenzálására szolgált.

A Bizottság véleménye szerint az 1985-ben és 1986-ban nyújtott 615,1 milliárd líra tőkeinjekció az RSZ 92. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak minősül, amely lehetővé tette a vállalat mesterséges életben tartását.

A nyújtott támogatás érinti a tagállamok közötti kereskedelmet, mivel az érintett termékek tagállamok közötti kereskedelme jelentős.

A határozat második részében az AR FIAT által történő felvásárlását vizsgálta.

A felvásárlásra két vállalat (Ford és Fiat) jelentkezett. A Bizottság megállapítása szerint a Fiat ajánlata összességében kedvezőbb volt, és így a felvásárlás nem tartalmazott állami támogatás elemeket.

A Bizottság kifejtette továbbá, hogy a támogatásokat be kellett volna jelenteni, s mivel ez elmaradt, a Bizottság nem tudta előzetesen kifejteni álláspontját. Ezért a támogatások a közös piaccal összeegyeztethetetlenek. Számos ügyben[205] hozott bírósági határozat kifejti, hogy a támogatás jogosulatlansága utólag nem vitatható.

[204] Így a következő ügyekben hozott bírósági döntések relevánsak: Intermills/Bizottság 323/82-es ügy [1984] ECR 3809, Meura/Bizottság 234/84-es ügy, Boch /Bizottság 40/85-ös ügy; a magánvállalatok által nyújtott állami támogatások vonatkozásában ld. Credit Agricole/Bizottság 290/83-as ügy [1985] ECR 439, Van der Kooy/Bizottság 70/85-ös ügy [1985] ECR 1315

[205] Capolongo/Bizottság 77/72-es ügy [1973] ECR 611, Lorenz/Bizottság 120/73-es ügy [1973] ECR 1471, Steinike./Bizottság 78/76-os ügy [1977] ECR 595

A Bizottság megkövetelheti a 93. cikk (2) bekezdésében foglalt jogosítványok alapján a jogosulatlan támogatás visszafizetését.

A Bizottság megvizsgálta a kivételek alkalmazásának lehetőségét is. Kiemelte ezzel kapcsolatosan azt, hogy a kivételeket szűken kell értelmezni, és csak abban az estben alkalmazhatóak, ha az elérni kívánt cél "normális", támogatás nélküli piaci viselkedéssel nem valósítható meg.

Az AR-nak nyújtott támogatások ***megmentési támogatásnak*** minősülnek, melyek súlyos torzulást okoztak a Közösség autóiparában, mivel nem kapcsolódtak szerkezet-átalakítási tervhez. Ahhoz, hogy egy megmentési támogatás összeegyeztethető legyen a közös piaccal, teljesülnie kell a Bizottság 1979-ben kibocsátott megmentési támogatásokra vonatkozó ***közlemény***ében lefektetett feltételeknek. A jelen ügy alapjául szolgáló támogatások azonban nem feleltek meg e követelményeknek (nem jelentették be a támogatás nyújtását, nem kapcsolódott hozzájuk szerkezet-átalakítási terv, nem kölcsön formájában nyújtották stb.).

A Bíróság a *Meura*-ügyben[206] kimondta, hogy a megmentési támogatás nem esik kivétel alá, ha nem járul hozzá a vállalat életképességének visszaállításához, vagyis nem várható, hogy ésszerű időn belül, további támogatás nélkül az adott vállalat visszanyeri életképességét. Jelen esetben nyilvánvaló volt, hogy az AR továbbra is állami forrásokra lesz utalva.

A piaci integrálódás fokozódásával a Bizottság egyre inkább csak kivételes helyzetben engedélyezheti megmentési vagy szerkezet-átalakítási támogatás nyújtását. A támogatás nyújtásához szükséges a szerkezet-átalakítási terv, bizonyítani kell, hogy a vállalat életben tartása szolgálja a közösségi érdekeket. Biztosítani kell a Bizottságnak azt is, hogy a vállalat nem növeli a piaci részesedést a támogatásban nem részesülő versenytársak költségére, és megkövetelheti a Bizottság a kapacitás csökkentését is.

A Bizottság következetesen érvényesítette ezt a politikát a múltban[207]. Mint már korábban is megemlítésre került, az AR-nak nyújtott támogatások nem feleltek meg ezen feltételeknek, ezért a közös piaccal összeegyeztethetetlenek.

Az összeegyeztethetetlen támogatást főszabály szerint a kedvezményezettnek kell visszafizetnie. Jelen esetben az Alfa Romeo SpA csődbe ment, és általános jogutódja a Finmeccanica lett, tehát ez utóbbi vállalat köteles a támogatást visszafizetni. Megállapította a Bizottság azt is, hogy a Fiat nem kötelezhető a támogatás visszafizetésére, mivel piaci áron vásárolta meg az AR eszközeit és 700 milliárd lírában korlátozta az AR tartozásaiért való felelősségét. Ezért azon entitást kell a támogatás visszafizetésére kötelezni, amely a felelősséget vállalata a 700 milliárd líra feletti tartozásokért, nevezetesen a Finmeccanicát.

III. A felperes keresete

Az olasz kormány a Bizottság döntésének megsemmisítését kérte az alábbi indokokkal:

1. A szóban forgó támogatás nem minősül állami támogatásnak.
2. A Bizottság eljárása jogszerűtlen volt.
3. A támogatás összeegyeztetető a közös piaccal.

[206]Meura/Bizottság 234/84-es ügy
[207] Ld. Renault 88/454/EEC döntés (OJ 1988 L220/30)
Rover csoport 89/58/EEC döntés (OJ L25/92)

4. A Finmeccanica nem kötelezhető a támogatás visszafizetésére.

IV. A főügyész véleménye

Van Gerven főügyész véleménye lényegében a bírósági ítéletben tükröződik, így részletes elemzése helyett a magánbefektetőről szóló véleményt érdemes csak megvizsgálni.

A főügyész szerint a ***piacgazdasági befektetőnek két fajtája*** van:

a) A "szokványos" piacgazdasági befektető, mely a befektetése megtérülését várja, és nem vesz figyelembe szociális, regionális és szektorális kérdéseket.
b) Van a befektetőknek ugyanakkor egy másik fajtája is, amely általában rendelkezik a támogatandó vállalat részvényeinek többségével, vagy meg kívánja szerezni azokat. Ez a befektető érdekelt az adott térség, vagy szektor gazdasági fejlődésében is, és hosszabb távú jövedelmezőségben gondolkodik.

Mindkét kategória beletartozik a piacgazdasági befektető fogalmába, mely a főügyész szerint inkább a "racionális" befektető fogalmával cserélendő fel. Felhívja ugyanakkor a figyelmet, hogy a racionális befektető is a jövedelmezőséget tekinti fő szempontnak.

V. A Bíróság érvelése

ad 1)

a.) A támogatás állami támogatás. Nem kell különbséget tenni az állam által közvetlenül nyújtott és az olyan ***állami vagy magántestület által nyújtott támogatás*** között, melyet az állam alapított vagy nevezett ki ennek a támogatásnak a lebonyolítására. Számos bizonyíték szól amellett, hogy állami intézkedés eredménye a tőkeinjekció.*(13.)* További tényezők alapján megállapítható, hogy az ***IRI az olasz állam befolyása alatt áll***. Így pl. az IRI tőkéjét az olasz állam bocsátotta rendelkezésre; az olasz kormány nevezi ki az igazgatótanács tagjait, amely viszont a Finmeccanica igazgatótanácsának tagjait nevezi ki. *(14.)* Mindezek alapján megállapítható, hogy a támogatás a "***tagállam által nyújtott támogatásnak***" minősül. *(16.)*

b) Kifejtette a Bíróság, hogy a ***piacgazdasági befektető elvének*** alkalmazása során nem feltétlenül a rövidtávú hasznot remélő magánbefektetőt kell alapul venni, hanem a ***hosszú távú jövedelmezőséget szem előtt tartó holding vagy vállalatcsoport*** magatartása is figyelembe veendő. *(20.)*
Az AR gazdasági helyzetét figyelembe véve egyetlen magánbefektető sem remélhette, hogy a nyújtott kölcsön akár hosszú távon megtérül, ezért a Bizottság jogosan minősítette a támogatást a RSZ 92. cikk (1) bekezdés szerinti állami támogatásnak. *(23.)*
Nem sértette meg a Bizottság a RSZ 222. cikkét, mely szerint a RSZ nem változtatja meg a tagállamokban érvényesülő tulajdoni rendet meghatározó szabályokat.

c) Minden olyan szektornak nyújtott támogatás érinti a tagállamok közötti kereskedelmet, amelyben kapacitástöbblet van.

ad 2)

Kifogásolta az olasz kormány, hogy a Bizottság hosszú időn keresztül nem intézkedett, nem indokolta döntését és megsértette az egyenlő elbánás elvét. *(29.)*

a) A ***késedelem*** az olasz kormánynak tudható be, mivel nem jelentette be a támogatást. *(30.)*
b) Az ***egyenlő elbánás elve*** nem sérült azáltal, hogy a Bizottság az AR-nak nyújtott támogatást összeegyeztethetetlennek nyilvánította, míg más európai autógyártók részére engedélyezte a támogatás nyújtását. A többi autógyár rendelkezett szerkezet-átalakítási tervvel, melynek része volt a támogatással arányos termeléscsökkentés. *(32.)*
c) A vitatott határozat tartalmazza a döntés alapjául szolgáló indokokat, így ez a kifogás sem áll meg. *(33.)*

ad 3)
A ***megmentési támogatás*** megengedhetőségének feltétele a ***szerkezet-átalakítási terv létezése***. Ennek hiányában tehát nem egyeztethető össze a támogatás a közös piaccal, ezért nem is hivatkozhat az olasz kormány a 92. cikkben foglalt kivételekre. *(35.)* A Bíróság ezt a kifogást is elutasította.

ad 4)
A Bizottság kellően indokolta, hogy miért a Finmeccanicának kell a támogatást ***visszafizetnie***. A támogatás tiltottságának megállapítása maga után vonja a visszafizetési kötelezettséget.[208] A Bíróság elutasította ezen utolsó kifogást is.

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a keresetet elutasítja.

[208] Belgium/Bizottság 142/87-es ügy [1987] ECR 2589, [1990] ECR I-959

CIRFS[209]/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1993. március 24-i ítélete

313/90

[1993] ECR I-1125

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság helyt adott a felperes keresetének, amely szerint a francia kormánynak előzetesen be kellett volna jelentenie a Bizottság részére egy szintetikus szálak gyártásával foglalkozó vállalat beruházásának támogatását. Az eset főbb tanulságai a következők:

– A tagországok és a Bizottság által elfogadott ***szabálynak kötelező*** ereje van, függetlenül attól, ***hogy az milyen formát ölt.***
– ***Általános érvényű szabályt*** nem lehet ***egyedi döntéssel*** módosítani.

Az ügy *CIRFS/Bizottság* néven ismert.

II. Tények, a Bizottság határozata

A Bizottság 1984. október 10-én hozott határozatában[210] jóváhagyta azt a francia regionális támogatási programot, amely értelmében a Longwy régióban beruházó vállalkozások beruházási költségeik 25%-áig kaphatnak állami támogatást. A határozat 7. cikke ugyanakkor arról is rendelkezett, hogy a támogatások nyújtásáról az érzékeny szektorokra vonatkozó jelenlegi és a jövőben hozandó különleges ***szabályokat*** be kell tartani.

1977 júliusában a tagországoknak küldött levelében ("A ***szintetikusszál-ipar*** támogatása") a Bizottság arról tájékoztatta a tagországok kormányait, hogy az elkövetkezendő két évben minden, a szintetikusszál-iparban működő vállalkozásnak nyújtani kívánt regionális támogatás megítélése előtt a Bizottságnak a támogatást be kell jelenteni. 1978-ban a Bizottság memorandumban tájékoztatta a tagországokat arról, hogy mely termékek tartoznak a szintetikusszál-ipar termékei közé (akril-, poliészter- és poliamidszálak textilipari valamint ipari felhasználása). A Bizottság az 1977-es szabályban lefektetett elv időbeli hatályát meghosszabbította, tárgyi hatályát kiterjesztette.[211]

1990-ben a CIRFS tudomására jutott, hogy egy amerikai vállalat, az Allied Signal új gyárat kíván létrehozni Franciaországban, ezért azzal a kéréssel fordult a Bizottsághoz, hogy akadályozza meg a beruházás támogatását. Az Allied Signal azonban a Longwy régióban történő beruházásához a francia kormánytól a Bizottság által jóváhagyott programból kapott

[209]Comité International de la Rayonne et des Fibres Synthétiques (Nemzetközi Műselyem és Szintetikus szál Bizottság)
[210]85/18/EEC OJ 1985 L 11, 28. o.
[211] Így 1989 júliusától a bejelentési szabály az akril-, poliészter-, polipropilén- és poliamidszálakra, valamint ezek összefonott változatára vonatkozott, függetlenül azok felhasználási céljától.

támogatást. A beruházással a vállalat poliészterszálat kívánt előállítani ipari felhasználásra (autógumikhoz).

1990. augusztus 1-én a Bizottság a CIRFS-nek írt levelében arról számolt be, hogy a francia kormány a támogatást a szintetikusszál-ipar támogatására vonatkozó szabály tárgyi hatályának utolsó kiterjesztése előtt ítélte oda az Allied Signalnak. 1990. októberi levelében pedig a Bizottság azt közölte, hogy – annak ellenére, hogy a vonatkozó szabály elég tágan fogalmaz – 1989 júliusáig a szabályt a jelenleginél szűkebben értelmezték, és csak a textilipari felhasználású szintetikus szálakat előállító vállalatok támogatására vonatkoztatták.

Ezután a CIRFS a Bírósághoz fordult, és kérte, hogy az nyilvánítsa semmissé a Bizottság 1990. augusztusi határozatát és 1990. októberi levelét.[212]

III. A felperes keresete

A felperes keresetében az alábbiakat állította:

A kérdéses támogatás a szintetikusszál-ipar támogatására vonatkozó szabály hatálya alá tartozik, ezért azt a Szerződés 93. cikkének (3) bekezdése szerint a Bizottság részére be kellett volna jelenteni.

Az említett szabályt 1977 óta alkalmazzák a szintetikusszál-ipar támogatására függetlenül attól, hogy a terméket a textilipar, vagy más iparágak használják. Az 1978-as memorandum szerint is a szabály hatálya az akril-, poliészter- és poliamidszálakra vonatkozik, mind textilipari, mind más iparágak felhasználása esetén.

IV. A Bizottság és Franciaország véleménye

Egy vállalat – amely kívülálló, harmadik személynek minősül – nem jogosult arra, hogy megtámadja egy szabálynak a Bizottság és a tagállamok általi értelmezését. Mindezen túl a szabály csak iránymutatásnak tekinthető, amely az abban meghatározott eljárást a Bizottság követni kívánja azt követően, hogy arról a tagországok is kifejtették véleményüket.[213] *(32)*

A szintetikusszál-ipari támogatásokra vonatkozó szabályt a Bizottság 1988 júniusában hozott döntése módosította, amelyben engedélyezte egy speciális szintetikus szálak előállításával foglalkozó gyár beruházásának támogatását. A beruházás célja kizárólag ipari felhasználású szintetikus szálak előállítása volt. A Bizottság véleménye szerint e döntést a közösségi szabály módosításának kell értelmezni, és az egyenlő elbánás elve alapján a szabály módosítását mások esetében is érvényesíteni kell. *(42)*

A *francia kormány* szerint a támogatás megítélésének időpontjában a szabály nem fedte le az ipari célú szintetikus szál-gyártás beruházásainál a támogatások bejelentési kötelezettségét. A Bizottság egy 1987-es levélben a szabály 1987-1989 közötti meghosszabbítását illetően csak a textilipari szintetikus szálak iránti kereslet várható alakulásáról számolt be, ebből következően az 1987-1989 közötti szabály nem vonatkozott az ipari felhasználású szintetikus szál-gyártás beruházási támogatásának bejelentési kötelezettségére. A támogatást pedig a szabály 1989-es meghosszabbítása előtt ítélte oda a francia kormány, így azt nem is kellett

[212] A felperes keresete ezért úgy értelmezendő, mint a Bizottság azon döntésének megsemmisítési kérelme, melyben az úgy döntött, hogy nem indít eljárást a francia kormány támogatása ügyében.
[213] 310/85 Deufil/Bizottság (1987) ECR 901

bejelenteni. (Ezen beruházások támogatásának bejelentéséről csak az 1989-ben meghosszabbított szabály rendelkezett.) *(48.)*

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság az alábbiakat állapította meg:

A szintetikusszál-ipari vállalatok támogatására vonatkozó ***szabályt*** a tagországok elfogadták, az abban meghatározottak a Bizottság és a tagországok közötti ***megegyezés eredménye***, ezért a szabálynak mindenkire nézve ***kötelező ereje van***. *(36.)*

1977-ben a közösségi szabály hatálya az összes szintetikus szál-típusra kiterjedt, beleértve az ipari (nem textilipari) felhasználású szintetikus szálakat is. *(40.)* Az egyetlen kérdés így az marad, hogy megváltozott-e a szabály úgy, hogy hatálya alól kikerültek az ipari felhasználású szintetikus szálak. *(41.)*

Egy ***általános érvényű szabályt nem lehet egyedi döntéssel módosítani***. *(44.)*
A szabályban előírt előzetes bejelentési kötelezettség mindig érvényben volt, függetlenül a szintetikus szál felhasználását illetően, ezért nem szükséges azt meghatározni, hogy a támogatást a kedvezményezett részére mikor ítélték meg. *(51.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság megsemmisítette a Bizottság határozatát.

Olaszország/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1994. október 5-i ítélete

C-47/91

[1995] ECR 4635.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság helyt adott Olaszország keresetének, amelyben a Bizottság azon döntésének a megsemmisítését kéri, amely a 93. cikk (2) bekezdésében meghatározott eljárás megkezdéséről értesíti és utasítja az Italgraninak nyújtott támogatás folyósításának felfüggesztésére.

- Amennyiben a Bizottság már jóváhagyott egy ***támogatási programot***, a végrehajtása során tett intézkedések nem tartoznak a bejelentési kötelezettség alá, kivéve, ha a Bizottság ezt a jóváhagyó döntésében kikötötte. A támogatási program alapján nyújtott ***egyedi támogatások*** ilyen értelemben a támogatási program végrehajtása során tett intézkedésnek minősülnek.
- Amennyiben egy támogatást egy a Bizottság által már jóváhagyott program alapján nyújtanak, a Bizottság első lépésben nem vizsgálhatja az adott támogatás Római Szerződéssel (RSZ) való összeegyeztethetőségét, csak azt, hogy megfelel-e a támogatási programot jóváhagyó bizottsági döntésnek.
- Amennyiben a támogatás megfelel a Bizottság által jóváhagyott támogatási programnak, ***létező támogatásnak*** minősül, és a Bizottság első lépésben nem rendelheti el annak felfüggesztését.
- Amennyiben a támogatás nem felel meg a Bizottság által jóváhagyott támogatási programnak új támogatásnak minősül. Ebben az esetben, ha a támogatást nem jelentették be a Bizottságnak, és kétségei vannak a támogatás összeegyeztethetőségével kapcsolatban, ***a Bizottság elrendelheti a támogatás felfüggesztését***.

Az ügy *Italgrani* néven ismert.

II. Tények, a Bizottság határozata

Az Italgrani SpA egy nápolyi székhelyű gabona-feldolgozó vállalat. Az olasz hatóságok átfogó támogatási programot dolgoztak ki a vállalat támogatására, mely támogatások összértéke megközelítőleg 339,5 millió ECU, míg az ennek kapcsán tervezett beruházások 627 millió ECU-t tesznek ki. A támogatási program számos elemet tartalmaz (olajtermelés, növényi fehérje-termelés, glukóz- és cukortermelés, kutatási program-támogatás, képzés támogatása). A Bizottság az Italgrani egyik versenytársa és a gabona-feldolgozók egy szövetsége által készített bejelentések nyomán (1990. július 17. és 1990. augusztus 3.) felhívta az Italgranit, hogy bocsássa rendelkezésére a kérdéses támogatásokkal kapcsolatos

információkat. A támogatásokat a 88/318 EGK határozat[214] korábban már részben jóváhagyta.

A Bizottság NN 83/90 számú határozatában a kérdéses támogatásokkal kapcsolatban megállapította, hogy a támogatások nem mentesíthetők a 92. cikk (3) bekezdésének (a) és (c) pontja alatt meghatározott jogcímek alapján. Így a Bizottság megindította a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást. A 93. cikk (3) bekezdése értelmében a második bekezdésben megjelölt eljárás befejezéséig a tervezett támogatásokat fel kell függeszteni.

Olaszország e határozatot támadta meg a Bíróság előtt.

III. A felperes keresete

Az olasz kormány keresetében az alábbiakat állította:

- A Bizottság helytelenül minősítette az Italgraninak szánt támogatást új, valamint jóvá nem hagyott támogatásnak, és nem járt el jogosan, amikor a 93. cikk (3) bekezdése alapján elrendelte a támogatás kifizetésének felfüggesztését.
- A támogatás nem volt más, mint egy olyan támogatási program végrehajtásának a része, amelyet a Bizottság egy korábbi döntésében (a már említett 88/318 EGK határozat) már jóváhagyott. Az Italgraninak nyújtott támogatást nem kellett bejelenteni, mert azt a Bizottság korábban már jóváhagyta, így a 93. cikk (1) bekezdése értelmében létező támogatásnak minősül. Ennek következtében a Bizottság nem volt jogosult a támogatás felfüggesztésére, mivel arra a 93. cikk (3) bekezdésének utolsó mondata értelmében csak új támogatás esetén van lehetősége.
- A Bizottság annak alapján rendelte el a támogatás kifizetésének felfüggesztését, hogy a támogatást a 92. cikk alapján ítélte meg. Ezzel ellentmondott korábbi, már említett 88/318. számú, a támogatási programot jóváhagyó döntésének, és ezzel megsértette a jogbiztonság és a jogos elvárások elvét.

IV. A főügyész véleménye

Van Gerven főügyész véleménye:

A létező támogatások és az új támogatások vizsgálata egy alapvető kérdésben eltér egymástól. Amennyiben a támogatások bizottsági vizsgálat alatt állnak, a 93. cikk (3) bekezdése értelmében új támogatások esetében azok a vizsgálat ideje alatt nem léptethetők hatályba, míg létező támogatások esetében a vizsgálat folyamán sincs ilyen tilalom. *(vél.2)*

Mint az *Irish Cement ügyből*[215] is kiderül, a ***korábban jóváhagyott támogatási program végrehajtása során tett intézkedések létező támogatásnak minősülnek***. Ebből következően csak a támogatási programmal való összhangjuk szempontjából értékelhetőek. Ellenkező esetben az általános támogatási programok jelentősége elveszne, mivel az egyedi támogatásokat újra be kellene jelenteni, meg kellene vizsgálni, és jóvá kellene hagyatni. Ez veszélyeztetné a ***jogos elvárások*** és a ***jogbiztonság elvét***, valamint az általános támogatási programok elveszítenék politikai és gazdasági funkciójukat. *(vél.13)*

[214] 88/318/EEC 1998. március 2. (OJ L 143 1988, 37. old.)
[215] 220/86 Irish Cement/Bizottság (1988) ECR 6473

Az előző pontban írtak természetesen nem jelentik azt, hogy a Bizottságnak nincs joga közbelépni olyan esetekben, amikor az egyedi támogatás nyilvánvalóan nem illik a programba, illetve nincs összhangban a program által meghatározott feltételekkel. Ha a Bizottság be tudja bizonyítani a visszaélést, a támogatás új támogatásnak tekintendő és a kifizetését fel lehet függeszteni. Ebben az esetben azonban ahhoz, hogy később a Bíróság előtt megállapítható legyen a visszaélés ténye, a Bizottságnak döntésében világosan meg kell jelölnie a visszaélés alapjául szolgáló tényeket. Amennyiben az egyedi támogatás az alapul szolgáló támogatási programban meghatározott feltételeknek nem felel meg, a Bizottságnak a létező támogatások felülvizsgálatára vonatkozó, a 93. cikk (1) és (2) bekezdésében meghatározott eljárás szerint, a támogatás felfüggesztése nélkül kell a vizsgálatot lefolytatnia. *(vél.14)*

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság az alábbiakat állapította meg:

Az Italgraninak nyújtott támogatás – mint ahogy azt maga a Bizottság is megállapította – a Mezzogiorno régió ***támogatási programjának része***. *(20.)* Amennyiben a Bizottság már jóváhagyott egy támogatási programot, a ***végrehajtása során tett intézkedések nem esnek bejelentési kötelezettség alá***, kivéve, ha a Bizottság ezt a jóváhagyó döntésében kikötötte.[216] A támogatási program alapján nyújtott egyedi támogatások ilyen értelemben a támogatási program végrehajtása során tett intézkedésnek minősülnek. Az egyedi támogatások megítélése során figyelembe veendő körülmények megegyeznek azokkal a körülményekkel, amelyeket a Bizottság a program megítélése során már figyelembe vett. Ennek folytán szükségtelen az egyedi támogatások ismételt Bizottsági megítélése. *(21.)*

Amennyiben egy támogatást a Bizottság által már jóváhagyott program alapján nyújtanak, a Bizottság első lépésben, mielőtt bármilyen eljárást megindítana, nem vizsgálhatja az adott támogatás Római Szerződéssel való összeegyeztethetőségét, csak azt, hogy ***megfelel-e a támogatási programnak és az azt jóváhagyó bizottsági döntésnek***. Ha nem így lenne, a Bizottság a támogatási programot a 92. cikk alapján elbíráló döntésével helyezkedne szembe, mely gyakorlat a mind a tagállamok mind a kereskedelmi élet szereplői szempontjából a ***jogbiztonság és a jogos elvárások*** követelményét sértené. *(24.)*

Amennyiben a Bizottság által lefolytatott vizsgálat azt állapítja meg, hogy az egyedi támogatás összhangban van a támogatási programot jóváhagyó bizottsági döntéssel, akkor a támogatást jóváhagyottnak, így ***létező támogatásnak*** kell tekinteni. Ebben az esetben a Bizottság nem rendelkezhet a támogatás felfüggesztéséről, mert a 93. cikk (3) bekezdése értelmében erre csak új támogatás esetében van lehetősége. *(25.)*

E gondolatmenetet megfordítva, abban az esetben, ha az egyedi támogatás nem felel meg a támogatási programot jóváhagyó bizottsági döntésnek, ***új támogatásnak*** tekintendő. Ha az új támogatást nem jelentették a Bizottságnak, ideiglenes intézkedéssel elrendelheti a támogatás folyósításának felfüggesztését. *(26.)*

A Bíróság elutasítja a Bizottság azon érvelését, amely szerint az Italgraninak nyújtott támogatás nem felelt meg a közösségi szabályoknak, és így úgy kell tekinteni, hogy nem

[216] lásd: A Bizottság XIV. versenypolitikai jelentése, 220/86 sz. jogeset Irish Cement/Commission

felelt meg a támogatási programot jóváhagyó bizottsági döntésnek sem. A Bizottság döntéséből egyértelműen kiderül, hogy a Bizottság az Italgrani részére nyújtani tervezett támogatást a Római Szerződés vonatkozó rendelkezései alapján bírálta el, nem pedig a támogatási programot jóváhagyó bizottsági döntés alapján. *(29.)* Ezek alapján nyilvánvaló, hogy a Bizottság új támogatásként kezelte a támogatásokat, és nem vizsgálta, hogy azok a támogatási programot jóváhagyó bizottsági döntés által már engedélyezve voltak.*(30.)*[217]

A 93. cikk (3) bekezdése csak új támogatás tekintetében jogosítja fel a Bizottságot annak felfüggesztésére, így csupán az, hogy ***kételyei*** vannak az egyedi támogatás támogatási programnak való megfelelésével kapcsolatosan, ***nem elegendő a felfüggesztéshez***. *(33.)* Ha a Bizottságnak kételyei vannak az egyedi támogatásnak a támogatási programot jóváhagyó döntéssel való összeegyeztethetőségével kapcsolatban, az érintett tagállam kötelezettsége, hogy a megítéléshez szükséges információkat megadja. Ha ezt a tagállam nem teljesíti, a Bizottság elrendelheti a támogatás felfüggesztését, és közvetlenül új támogatásként ítélheti meg a Római Szerződéssel való összeegyeztethetőségét. *(35.)* A Bizottság ebben az esetben nem tekintette elegendőnek az olasz hatóságok által nyújtott információkat a támogatás megítéléséhez, de nincsenek bizonyítékai arról, hogy a támogatás felfüggesztésének elrendelése előtt utasította volna az olasz hatóságokat, hogy adjanak megfelelő információkat a támogatásnak a támogatási programot jóváhagyó döntéssel való összeegyeztethetőségének a megítéléséhez.*(36.)*

A Bizottság megsértette a 93. cikk (2) és (3) bekezdésének előírásait akkor, amikor egyszerűen a támogatási programot jóváhagyó döntésével való összhanggal kapcsolatos kételyeire alapozva függesztette fel a támogatás folyósítását. *(37.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bizottság határozatának kereseti kérelemmel érintett részeit a Bíróság megsemmisíti.

[217] A Bíróság ugyanebben az ügyben kimondta, hogy a Bizottság a mezőgazdasági termékek készletezésére nyújtott támogatást helyesen ítélte a támogatási programot jóváhagyó döntéssel összeegyeztethetetlennek, ugyanis az olasz hatóságok a döntés 9. cikkében előírt kötelezettség figyelmen kívül hagyásával nyújtottak támogatást.*(31.)*

Belgium/Európai Közösségek Bizottsága

A Bíróság
1996. február 29-i ítélete

C-56/93

[1996] ECR 723.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság elutasította a belga kormány keresetét a Bizottság azon döntésének[218] megsemmisítésére vonatkozóan, amely a Gasunie holland gázszolgáltató vállalat által alkalmazott kedvezményes tarifát nem minősítette állami támogatásnak. Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- ***kedvezményes tarifa*** mikor minősül állami támogatásnak: ha bizonyos vállalatokat kedvezőbb helyzetbe hozó ***intézkedés gazdaságilag indokolt***, akkor ***nem állami támogatás*** függetlenül attól, hogy az intézkedésnek milyen politikai mozgatórugói vannak,
- a ***Bíróság korlátozottan vizsgálja felül*** a Bizottság döntéseit,
- a Szerződés 190. cikke alatti ***indoklási kötelezettség*** mértéke.

Az ügy *Belgium/Bizottság* ügy néven ismert.

II. Tények, a Bizottság határozata

A földgáz az ammóniagyártás elsődleges alapanyaga, a termelési költségek megközelítőleg 75%-át a gáz megvásárlására fordított költségek jelentik. Az ammónia a nitrogén tartalmú műtrágya alapanyaga, amely a termelési költségek 60%-át teszik ki. A nitrogén tartalmú műtrágya-gyártók általában maguk termelik az ammóniát. Amennyiben azonban a földgáz ára túlságosan magas, a műtrágyagyártók inkább megveszik azt, ahelyett, hogy maguk gyártanák. A Gasunie által a holland iparnak szolgáltatott földgáz 30%-át a nitrogén tartalmú műtrágya-gyártók használják fel.
1983-ban a Bizottság a Szerződés 93. cikke (2) bekezdésének értelmében eljárást indított a Gasunie által a holland nitrogén tartalmú műtrágya-gyártók részére adott kedvezményes árú földgáz ügyében. A Gasunie részvényeinek 50%-át közvetve és közvetlenül az állam birtokolta. A bizottsági eljárás alatt a Gasunie megváltoztatta tarifarendszerét, melynek eredményeként bevezetésre került a többi tarifánál kedvezményesebb ún. "F" tarifa a nagy holland ipari felhasználók részére (kivéve az energiaszektort), bizonyos mennyiségi és töltési feltételek teljesülése esetén. A gyakorlatban e tarifát a holland ammóniagyártók vették igénybe a nitrogén tartalmú műtrágya-gyártáshoz használt földgáz után.

1984 tavaszán a Bizottság megszüntette az eljárást, mivel úgy találta, hogy az "F" tarifa a 92. cikk értelmében nem tartalmaz állami támogatást. A francia ammóniagyártók megtámadták a

[218] C 50/83 Hollandia; OJ C 344 3. o.

Bizottság döntését, és a Bíróság megsemmisítette a kérdéses döntést. Az ítélet[219] a Bíróság kérésére elkészített szakértői jelentésen alapult, amely megállapította, hogy a Bizottság nyilvánvaló tévedést követett el a tények megítélésében, amikor meghatározta a Gasunie kedvezményes tarifa eredményeként elkönyvelt nyereségét.

A Bizottság ezek után a korábbiaknál alaposabban vizsgálta meg az esetet, és megállapította, hogy az "F" tarifa gazdaságilag indokolt, nem hozza kedvezőbb helyzetbe a holland ammóniagyártókat más tagállamok ammóniagyártóihoz képest, valamint a holland állam nem avatkozott bele jobban a gázárak alakításába, mint amilyen mértékben ehhez részvényesként joga volt.
A belga kormány e döntést támadta meg a Bíróság előtt.

III. A felperes keresete

A belga kormány keresetében az alábbiakat állította:

1. Az "F" tarifa gazdaságilag nem indokolható, politikai okok miatt vezették be annak érdekében, hogy a holland ammóniatermelők kedvezőbb helyzetbe kerüljenek, tehát ez az intézkedés állami támogatásnak minősül.
2. Az "F" tarifa a holland ammónia-termelőket kedvezőbb helyzetbe hozza tagállami versenytársaiknál. A Gasunie által a belga Distrigaz részére eladott földgáz ára magasabb volt az "F" tarifánál, így a belga ammónia-termelők hátrányosabb helyzetbe kerültek holland versenytársaiknál.
3. A Bizottság tévedett a 92. cikk értelmezése kapcsán, amikor más tagállamok alacsony gázáraival igazolta az "F" tarifát. A Bíróság egy korábbi döntésében[220] kimondta, hogy a tagállam a Szerződés 92. cikkének megsértésekor nem igazolhatja magát azzal, hogy más tagállamok is megsértik a szóban forgó rendelkezést.
4. A Bizottság nem indokolta kellően döntését, például nem ismertette döntésében az "F" tarifa pontos leírását, az alkalmazási feltételeit, és nem magyarázta meg, hogy az "F" tarifa nem fix összegű, hanem változó kedvezményt jelentett.

IV. A főügyész véleménye

Fenelly főügyész véleményében az alábbiakat mondta:

Egy államilag ellenőrzött vállalat által nyújtott, bizonyos vállalatokat kedvezményező árkedvezmény állami támogatás, de csak abban az esetben, ha az olyan profitról mond le, amelyet különben realizált volna. A Bíróság ilyen esetekben azt vizsgálja, hogy a rendes piaci körülmények között lévő szereplő ugyanilyen módon viselkedett volna-e. *(vél. 18.)*

Elképzelhető egy olyan kedvezményes tarifa, amely egy tagállam ammónia-termelőit hozza kedvező helyzetbe, és nem más tagállamokéit, mivel különbségek lehetnek ezen iparág relatív nagysága és gyengesége között. Ez az árdifferenciálás mindaddig, amíg gazdaságilag indokolható, nem minősül állami támogatásnak, még akkor sem, ha érinti a szóban forgó vállalat relatív versenypozícióját. *(vél. 20.)*

[219] 169/84 CdF Chimie ZF/Bizottság [1990] ECR I-3083
[220] 78/76 Steinike Wrinlig/Németország [1977] ECR 595, 24. szakasz

Amennyiben a Bizottság döntésében szereplő különböző feltételek egymás alternatívái, a döntés akkor tartható fenn, ha csak az egyik feltétel teljesül. Abban az esetben azonban, ha a döntés feltételei kumulatív vagy egymást kiegészítők – mint például a 92. cikk (1) bekezdésében a tiltott állami támogatás fogalma –, elegendő egy feltételről bebizonyítani, hogy nem teljesül, és ezáltal az egész tényállás megdől. *(vél. 21.)*

Nagyon valószínűtlen, hogy egy tagállam a gazdaságilag nem alátámasztott kedvezményt más tagállamok vállalataira is kiterjeszti. Szinte kizárt, hogy egy tagállam közösségi szintű támogatást nyújtson, és mivel a Gasunie által Hollandián kívülre eladott gáz ára megegyezett az "F" tarifával, feltételezhető, hogy az "F" tarifa a piaci kihívásokra adott természetes válasz volt, nem pedig állami támogatás. *(vél. 22.)*

A Bíróság nincs felhatalmazva arra, hogy megállapítsa, hogy egy tagállam által követett bizonyos gyakorlat állami támogatásnak minősül-e. Ez a funkció a Bizottságnak és bizonyos körülmények között a Tanácsnak van fenntartva. *(vél. 27.)*

A Bizottság helyesen állította, hogy a Gasunie fix és változó költségei jóval az "F" tarifa alatt voltak, tehát a vállalat képes volt nettó bevételét növelni azon az áron való eladással, anélkül, hogy fogyasztóinak fontos csoportját elveszítette volna, ami valós veszély volt. *(vél. 60.)*

A Gasunie-nél alkalmazott ún. netback-rendszerben az egyes ágazatok veszteségét más ágazatok nyeresége kompenzálja. A lényeg az, hogy a rendszer maga nyereséges legyen. *(vél. 61.)*

V. A Bíróság ítéletének indoklása

A Bíróság – követve a főügyész véleményét – az alábbiakat állapította meg:

ad 1)
Egy ***kedvezményes tarifa*** nem tartalmaz állami támogatást, ha objektíven igazolható olyan gazdasági indokok alapján, mint például a versenyben maradás szükségessége. *(10.)*

Mivel ebben az esetben átfogó gazdasági értékelés szükséges, a Bíróság csak annak vizsgálatára szorítkozik, hogy a Bizottság a releváns eljárási és indoklási előírásoknak megfelelően járt-e el; pontosak voltak-e azok a tények, amelyeken döntése alapult, elkövetett-e a Bizottság nyilvánvaló tévedést, vagy visszaélt-e hatalmával. *(11.)*

A Szerződés 92. cikke értelmében ***állami támogatásról*** van szó, amennyiben egy tagállam vagy egy általa befolyásolt szervezet (a továbbiakban: tagállam) a tarifát alacsonyabban határozza meg, mint amekkora normális körülmények között lenne. Ebben az esetben a tagállam nem gazdasági szereplőként viselkedve alkalmazza a kedvezményes tarifát, hanem azért, hogy bizonyos vállalatok részére pénzügyi előnyt nyújtson, lemondva arról a profitról, amelyet normális körülmények között realizált volna. A kedvezményes tarifa azonban ***nem állami támogatás, ha objektív gazdasági indokok alátámasztják***.[221] *(20.)*

ad.2)
A Distrigaz által fizetett ár a földgáz átlagos piaci értéke, tehát az egyes szektorok várható fogyasztása alapján került megállapításra. Egyes szektoroknak, mint például a háztartásoknak

[221] 67/85, 68/85, 70/85 Van der Kooy és mások/Bizottság [1988] ECR 219 28-30. szakasz

eladott földgáz ára magasabb, mint az ipari felhasználásra adott gázé. Így tehát nem meglepő, hogy az átlagos ár – amely a különféle szektorokban alkalmazott árak súlyozott átlaga – a legkedvezőbb árú "F" tarifánál magasabb. *(41., 45.)*

A Gasuninek fizetett ár lehetővé tette a Distrigaz számára, hogy a belga nitrogén tartalmú műtrágya-gyártók részére is az "F" tarifához hasonló gázárat alakítson ki. *(66.)*

A belga kormány azt állította, hogy a belga ammóniaszektort sújtotta a gáz árába foglalt, holland kormány által kivetett környezetvédelmi adó**,** amelyet a holland ammónia-termelőknek részben visszatérített. Ezt a kifogást azonban olyan fázisban mutatta be a belga kormány, amikor a Bíróság eljárási szabályai szerint már nem lehetett, így a Bíróság azt érdemi vizsgálat nélkül utasította el. *(67-68.)*

ad.3)
A Bizottság döntésében nem állította, hogy a példaként említett tagállamokban alkalmazott ár állami támogatást tartalmazott volna, éppen ellenkezőleg, arra hivatkozott, hogy még az "F" tarifánál alacsonyabb ár is indokolható gazdaságilag. *(72.)*

ad.4)
Mint már korábbi esetekben[222] is, a Bíróság megállapította, hogy a Szerződés 190. cikkében előírt indoklási kötelezettség azt jelenti, hogy oly módon kell a döntést megindokolni, hogy az érintett személyek megállapíthassák annak indokait, valamint a Bíróság képes legyen ennek alapján felülvizsgálni az ügyet. Nem szükséges, hogy minden tény és „points of law" részletes kifejtésre kerüljön. *(86.)*

A Bizottság ezen ítéletben tárgyalt döntését megelőzte egy másik bizottsági döntés, egy azt megsemmisítő bírósági ítélet, valamint a Bizottság közleménye a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárás megindításáról. A belga kormány által hiányolt leírások ezekben a dokumentumokban megtalálhatók, és a Bizottság döntésében hivatkozott is rájuk. (*87.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

[222] 350/88 Delacre és mások/Bizottság [1990] ECR I-395, 15-16. szakasz, 466/93 Atlanta Fruchthandelgeselltschaft és mások/Bundesamt für Ernahrung und Forstwirschaft [1995] ECR I-3799, 16. szakasz

British Steel/Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1997. október 24-i ítélete

T-243/94

[1997] ECR II-1887.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az EFB elutasította a British Steel vállalat keresetét, amelyben kérte a Bizottság két döntésének megsemmisítését az olasz Ilva és a spanyol Siderurgia Integral acélvállalatok szerkezet-átalakítási támogatására vonatkozóan. Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- az ***ESZAK 95. cikke*** alapján a Bizottságot kettős hatáskör illeti meg: ***általános*** (kódexek) és ***egyedi*** intézkedéseket hozhat, ezekkel kivéve egyes támogatásokat a tilalom alól;
- az acélkódex (a továbbiakban: Kódex) hatálya alá nem tartozó ESZAK támogatások ***mentesítése egyedi bizottsági határozattal***,
- nem áll fenn a ***jogos elvárások védelme*** – a gazdasági helyzet változását követnie kell a bizottsági politikának,
- a Bizottság értékelését ***független szakértő által elkészített tanulmányra*** alapozta,
- ***az indoklási kötelezettség***,
- ***arányosság*** és ***diszkriminációmentesség***: a Bizottság nem hagyhat jóvá olyan támogatást, amely diszkriminál az állami és a magánszektor között,
- a Bizottságnak nemcsak ***gazdasági, hanem politikai és szociális megfontolásokat is figyelembe kell vennie*** a 95. cikkben ráruházott hatalom gyakorlásakor,
- ***a védekezéshez való jog***,
- a ***Tanács egyetértési jog***ának tartalma.

Az ügy *British Steel* néven ismert.

II. Tények, a Bizottság határozata

A kilencvenes évek elején az európai acélipar válságos helyzetbe került. A Bizottság az egész iparágat átfogó szerkezet-átalakítási tervet dolgozott ki, amelyet 1992 végén bemutatott a Tanácsnak és a Parlamentnek is. Az anyag megállapította, hogy az európai acélipar jelentős kapacitás-felesleggel küzd, ezért tehát elsődlegesen a kapacitások számottevő csökkentését tűzte ki célul. Az acélipar átszervezését egy meghatározott időtartamra szóló és az állami támogatási szabályoknak megfelelő intézkedéscsomaggal kívánták elősegíteni. A Tanács támogatta ezt az elképzelést.

1994-ben a Bizottság hat egyedi döntést[223] fogadott el két német, két spanyol, egy olasz és egy portugál vállalat átszervezésének támogatására vonatkozóan.

E döntések közül kettő[224] megsemmisítését kérte a British Steel az EFB-től.

[223] 94/256-261/ESZAk döntések OJ 1994 L 112.

III. A felperes keresete

A British Steel keresetében az alábbiakat állította:

1. A Kódex[225] kimerítő (exhaustive) és kötelező jogi rendszer, amely megtilt minden rendelkezéseivel ellentétes támogatás engedélyezését. A Kódex 1. cikke kifejezetten tilt minden működési és beruházási támogatást. A Bizottságnak nem volt joga a vitatott döntésekben foglalt támogatások engedélyezésére. Amennyiben a Bizottság olyan támogatást akar nyújtani, amely nem felel meg a Kódexben foglaltaknak, azt módosítania kell.
2. Az acélvállalatok azt hihették, hogy a Bizottság nem fog eltérni a Kódextől, vagy ha mégis, akkor ezt annak megváltoztatásával vagy helyettesítésével teszi.[226] A Bizottság megsértette a jogos várakozások védelmének elvét, mikor egyedi döntést fogadott el a Kódexben nem engedélyezett támogatástípusról.
3. A Bizottság csak abban az esetben hozhat egyedi döntést a Szerződés 95. cikkének (1) és (2) bekezdése alapján, amennyiben az a Szerződésben foglalt célok eléréséhez szükséges. A Bizottság döntése nem felelt meg ennek a feltételnek, mivel a vitatott döntésekben megjelölt egyetlen cél az olasz és spanyol állami tulajdonban lévő cégek gazdaságilag életképes formába hozatala volt, és a múltbeli tapasztalatok azt mutatták, hogy e cél elérése kevéssé valószínű. A vállalatok életben tartása hozzájárul a kapacitás-felesleg fennmaradásához, ezáltal csökkentve az árakat és a nyereséget az egész európai acéliparban.
4. A Bizottság megsértette az arányosság és a diszkriminációmentesség elvét, amikor egyes, állami tulajdonban lévő vállalatok részére engedélyezte, hogy átszervezésükhöz állami forrásokat használjanak fel, míg más vállalatoknak ezt önerőből kellett megoldaniuk. A közösségi érdekkel ellentétes versenytorzítás következik be, ha a Bizottság olyan támogatást engedélyez, amely nyilvánvaló diszkriminációhoz vezet a köz- és a magánszféra között. A megítélt támogatás nem volt összhangban a kitűzött cél jelentőségével sem, a Bizottság által megkívánt kapacitás-csökkentés pedig nem volt arányban a kapott támogatással.
5. A Bizottság nem tett eleget indoklási kötelezettségének, mivel nem magyarázta meg, hogy a szóban forgó támogatás miként segíti elő az érintett vállalatok életképességének helyreállítását és a Szerződésben kitűzött célok elérését. Ezen felül nem definiálta azt, hogy a Szerződés 2. és 3. cikkében említett célok közül pontosan melyek elérését célozza.
6. A Bizottság megsértette az alapvető eljárási szabályokat és a védekezéshez való jog elvét, amikor a Szerződés 6. cikke értelmében nem kezdett eljárást. Ez az eljárás – a felperes szerint – hasonló a Római Szerződés 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljáráshoz, noha a 6. cikkben nincs kifejezett kötelezettség az eljárás megindítására egy támogatás kompatibilitásának kétségessége esetén. A felperes elutasítja a Bizottság azon álláspontját, hogy a 95. cikk szerinti eljárás nagyobb védelmet ad, mint a 6. cikk eljárása. Véleménye szerint a 95. cikk nem teremt hivatalos konzultációs eljárást az érdekelt felek számára, és időbeli korlátok sincsenek meghatározva.

[224] 94/258 (spanyol CSI vállalat) és 94/259 (olasz Ilva csoport)

[225] A Bizottság 3855/91/ESZAK határozata az acéliparnak nyújtható támogatások közösségi szabályairól (OJ 1991 L 362, 57. oldal)

[226] Ennél a pontnál a svéd SSAB Svenkst Stll vállalat is beavatkozott, azt állítva, hogy a bizottsági döntések az EGT térségben lévő vállalatok jogos várakozásait is sértették. Az EFB elutasította a svéd vállalat beavatkozását, mivel az megváltoztatta a vita keretét, amennyiben a beavatkozó az EGT alapján hivatkozott jogos várakozásainak sérelmére. A Bíróság ESZAK statútuma és a korábbi esetjog alapján viszont a beavatkozó akkor hozhat új érveket, ha az nem változtatja meg a vita kereteit (framework of the dispute).

7. A Bizottság a 95. cikk alatt csak olyan döntést fogadhat el, amely minden tekintetben megegyezik a Tanács által jóváhagyottal. Ez az elv sérült az olasz vállalat átszervezésére elfogadott döntésnél, mivel a Tanács által jóváhagyott döntés 1994. június 30. előtt követeli a kapacitáscsökkentést, míg ezt a határidőt a bizottsági döntés nem tartalmazza.

V. Az EFB ítéletének indoklása

Az EFB az alábbiakat állapította meg:

ad 1)
Az ESZAK 4(c) cikke nem gátolja meg a Bizottságot abban, hogy a tagállamok által nyújtani kívánt – a Szerződés céljaival összeegyeztethető – támogatásokat engedélyezze a 95. cikk (1) és (2) bekezdése alapján előre nem látható eseményekre reagálva.[227] *(42.)*

A ***95. cikk (1) és (2) bekezdésében*** ráruházott hatáskört a Bizottság kétféleképpen használja fel: ***egyrészt általános***, mindenkire kiterjedő döntéseket fogad el – Kódexek formájában –, amelyek ***általános kivételeket neveznek meg*** bizonyos támogatási kategóriákra nézve az állami támogatás-nyújtás általános tilalma alól***. Másrészt kivételes esetekben egyszeri egyedi támogatásokat engedélyezhet***. *(45.)*

A Kódex azokra a támogatástípusokra kötelező érvényű, amelyek abban fel vannak sorolva. A Bizottság ezen típusok esetében kötve van a Kódexben foglaltakhoz, nem engedélyezhet olyan egyedi támogatást, amely a Kódex általános szabályaiba ütközik.[228] *(50.)*

Azok a támogatások, amelyek nem tartoznak a Kódex alapján mentesülő kategóriákba, egyedi bizottsági döntés alapján mentesülhetnek a tiltás alól, amennyiben az ilyen támogatás szükséges a Szerződés céljainak elérése érdekében. A Bizottságnak a Szerződés 95. cikkének (1) és (2) bekezdése alapján nincs hatásköre arra, hogy a Kódexben bizonyos támogatási kategóriákat megtiltson, hiszen a Szerződés már maga rendelkezik erről (4(c) cikk). Ezért ***az a támogatás, amely nem tartozik a Kódex által mentesített támogatási kategóriák közé, a 4(c) cikkben megfogalmazott tiltás hatálya alá esik, amely alól a Bizottság bizonyos feltételek mellett, a Szerződés céljainak elérése érdekében a 95. cikk alapján egyedileg dönthet***. *(51.)*

A Kódexben a kutatás-fejlesztési, környezetvédelemi, üzembezárási és bizonyos tagállamok esetében regionális támogatásokra vonatkozó szabályok vannak lefektetve. A működési és az szerkezet-átalakítási támogatás nem tartozik a Kódexben felsorolt támogatási kategóriákba. A vitatott döntések tehát nem esnek a Kódex hatálya alá, hanem azt kiegészítik a Szerződésbe foglalt célok szerint. *(52.)*

ad 2)
A felperes érvei azon a tévedésen alapulnak, hogy a Kódex megléte esetén a Bizottság nem hoz egyedi döntéseket a Kódexen kívül eső területekre speciális körülmények felállása esetén. *(75.)*

[227] 9/61 Hollandia/Főhatóság [1962] ECR 213, 233. oldal
[228] 113/77 NTN Toyo Bearing és mások/Tanács [1979] ECR 1185, 118/87 ISO/Tanács [1979] ECR 1277, 119/77 Nippon Seiko és mások/Tanács [1979] ECR 1303, 120/77 Koyo Seiko és mások/Tanács [1979] ECR 1337, 121/77 Nachi Fujikoshi és mások/Tanács [1979] ECR 1363, 140/82, 146/82, 221/82 és 226/82 Walzstahl-Vereinigung és Thyssen/Bizottság [1984] ECR 951, 33/86, 44/86, 110/86, 226/86 és 285/86 Peine-Salzgitter és Hoogovens/Bizottság [1988] ECR 4309, 313/90 CIFRS és mások/Bizottság [1993] ECR I-1125.

A kereskedőknek nem lehetnek "***jogos elvárásaik***", tehát nem bízhatnak a kialakult helyzet fennmaradásában, ha a közösségi intézményeknek diszkrecionális jogkörük gyakorlása során módjukban áll a helyzeten változtatni.[229] *(76.)*

A közösségi acélpiac megfelelő működése érdekében a gazdasági folyamatokhoz alkalmazkodni kell. A gazdasági szereplők nem hivatkozhatnak szerzett jogaikra a meglévő jogi helyzet fenntartása érdekében.[230] *(77.)*

A felperes – tekintettel gazdasági súlyára és az ESZAK Tanácsadó Bizottságban való részvételére – felismerhette volna, hogy az európai acélipar védelme érdekében hatékony intézkedések elfogadása vált szükségessé. A Bizottság egyedi döntéseihez a jogalapot a 95. cikk szolgáltatta, mint ahogy ez korábban is történt. *(78.)*

ad 3)
A Bizottság a Szerződés ***95. cikke*** értelmében intézkedéseket fogadhat el, amennyiben a közösségi acélipar érdeke azt kívánja. *(98.)*

Az európai acélipar racionalizálása – bizonyos ipari csoportok átszervezésével, az elavult és versenyképtelen üzemek bezárásával, a felesleges kapacitások csökkentésével, az Ilva csoport privatizációjával az életképesség biztosítása és a munkahelyek megőrzése érdekében – hozzájárul a Szerződésben kitűzött célok eléréséhez. A acélipar számos tagállamban kulcsszerepet tölt be, mivel alacsony foglalkoztatottsággal küzdő régiókban található. Ezen felül e szektor gazdasági szerepe sem elhanyagolható. Minden olyan döntés tehát, amely az üzemek bezárását ezen vállalatok állami támogatás nélküli magánkézbe adását tűzi ki célul, a munkanélküliség súlyosbodásával és a gazdasági és szociális krízis kialakulásával fenyeget. *(107.)*

A vitatott döntések – a Szerződés 2. cikkének megfelelően – "a munkahelyek megőrzését" és az "alapvető és ismétlődő gazdasági zavarok" elkerülését tűzték ki célul. Ezen felül a 3. cikkben felsorolt céloknak (d.) és g.) pontok) is megfeleltek. A kérdéses támogatások célja tehát nemcsak a kedvezményezett vállalatok túlélése volt, hanem ezek életképességének helyreállítása, szem előtt tartva a támogatás versenyre gyakorolt káros hatásának minimalizálását. *(108.)*

A Bíróság csak azt vizsgálhatja, hogy a Bizottság visszaélt-e hatalmával vagy követett-e el nyilvánvaló hibát eljárása során. Hatásköre nem terjed ki a gazdasági helyzet értékelésére. *(111.)*

A Bizottság értékelését ***független szakértő által elkészített tanulmányra*** alapozta, alaposan megvizsgálva az egyes vállalatok átszervezési programját. A felperes nem mutatott be semmiféle bizonyítékot arra nézve, hogy a Bizottság nyilvánvaló hibát követett volna el a támogatás elbírálásánál. *(116.)*

A felperes előző évek tapasztalatai alapján feltételezte, hogy a korábbi hatékonytalanság a jövőben is fennáll. A múltbeli eredmények jövőbeli kivetítése, a kedvezményezettel szemben az átszervezés sikeressége és az életképesség helyreállítása érdekében támasztott speciális

[229] 350/88 Delacre és mások/Bizottság [1990] ECR I-395, 33. szakasz
[230] 230/78 Eridania/Mezőgazdasági és Halászati Minisztérium [1979] ECR 2749 22. szakasz, T-472/93 Campo Ebro és mások/Tanács [1995] ECR II-421, 52. szakasz

feltételek vizsgálata nélkül nem bizonyítja, hogy a Bizottság megsértette volna a Szerződést. *(117.)*

ad 4)
A Bizottság nem engedélyezhet olyan támogatást, amely sérti a közösségi acélpiacon folyó versenyt. A Bizottságnak körütekintően kell eljárnia, és beavatkozás esetén a különböző érdekeket szem előtt kell tartania, annak érdekében, hogy harmadik személynek előreláthatóan okozott károkat korlátozza. *(133.)*

Nem állapítható meg pontos cserearány a támogatás nagysága és a kapacitás-csökkentés mértéke között.[231] ***A Bizottságnak nemcsak gazdasági, hanem politikai és szociális megfontolásokat is figyelembe kell vennie a 95. cikkben ráruházott hatalom gyakorlásakor.*** *(136.)*

A ***diszkriminációmentesség*** elvét a Szerződés 4. cikkének (b) bekezdése írja elő. A Bizottság ***nem hagyhat jóvá olyan támogatást, amely diszkriminál az állami és a magánszektor között***. Ebben az esetben a támogatás a közösségi érdekkel ellentétesen sértené a versenyt.[232] *(143.)*
Jelen esetben azonban nem került bizonyításra, hogy a Bizottságot döntésében befolyásolta a vállalat állami jellege. Ezenfelül a Bizottság törvényesen nem utasíthatta volna vissza a támogatást csak azért, mert a kedvezményezett állami vállalat, hiszen ezzel megsérti az ***egyenlő elbánás*** elvét. *(146.)*

A Bizottságnak a ***közösségi érdekek*** szem előtt tartásával kell döntenie, de ez nem jelenti azt, hogy csak akkor dönthet, ha senkinek az érdeke nem sérül. Döntésekor különböző érdekeket kell mérlegelnie, és döntésében lehetőség szerint el kell kerülnie a káros következményeket. A közjó szem előtt tartásával hozott döntésnek alkalmazkodnia kell a körülményekhez, és ilyenkor bizonyos egyéni érdekek sérülése nem kizárható.[233] *(149.)*

ad 5)
Az ***indoklásban*** nem kell részletezni minden releváns tény és „points of law" magyarázatát. Az indoklást nemcsak az adott szövegkörnyezetben kell nézni, hanem vizsgálni kell egyéb összefüggéseket is. *(160.)*

ad 6)
Anélkül, hogy hosszabb fejtegetésbe bonyolódott volna az EFB, megállapította, hogy a Bizottság nem sértette a ***védekezéshez való jog*** elvét, mivel a 95. cikk alapján elfogadott döntés esetében az ESZAK Tanácsadó Bizottsággal kellett konzultálni, ahol a felperesnek lehetősége volt véleménye kifejtésére. *(176.)*

ad 7)
A 95. cikk nem határoz meg semmiféle eljárást arra nézve, hogy a Bizottság miképp szerzi meg döntéséhez a 95. cikkben előírt ***tanácsi egyetértést***. Nem írja elő azt sem, hogy a Bizottságnak kötelessége a tervezetet bemutatni a Tanácsnak. *(187.)*

A Tanács egyetértési joga az ügy lényegére vonatkozik, a Bizottságra hagyva a döntés precíz megfogalmazását. *(191.)*

[231] 214/83 Németország/Bizottság [1985] ECR 3053, 33. szakasz
[232] 214/83 Németország/Bizottság [1985] ECR 3053, 27. szakasz
[233] 154/78, 205/78, 206/78, 226/78, 227/78, 228/78, 263/78, 264/78, 31/79, 39/79, 83/79 és 85/79 egyesített ügyek Valsabbia és mások/Bizottság [1980] ECR 907, 49. szakasz

VI. Az ítélet rendelkező része

Az EFB elutasítja a keresetet.

Air France/Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1998. június 25-i ítélete

T-371/94 és T-394/94

még nem publikált

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az Air France versenytársai (British Airways plc, Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden, Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV, Air UK Ltd, Euralair International, TAT European Airlines, British Midland Airways Ltd) megtámadták a Bizottság határozatát, melyben jóváhagyta a légitársaságnak nyújtott 20 milliárd frank összegű támogatást. A Bíróság elsősorban az eljárási kérdéseket vizsgálta, és bár szinte az összes kifogást elutasította, mégis megsemmisítette a Bizottság döntését, mivel annak lényeges részei nem feleltek meg az indoklási kötelezettségnek.

Az ügy az alábbi területeken szolgál tanulságokkal:

- A Bíróság szerint ***a versenyképesség fenntartásához szükséges szokásos befektetést a vállalatoknak saját eszközből kell finanszírozniuk***, és nem állami források igénybevételével. A ***modernizáció*** költségei ***nem*** tekinthetők ***szerkezet-átalakításra*** fordított költségeknek.
- Mely vagyontárgyak értékesítése nem várható el a vállalattól a szerkezet-átalakítás során.
- Az antitröszt jogból ismert ***gazdasági egység*** teóriájának el nem ismerése.
- A ***légi közlekedéshez*** nyújtott támogatás engedélyezése RSZ 92. cikkének (3) bekezdése alapján.
- Az ***eljárásban érintettek*** nem rendelkeznek ugyanolyan jogokkal, mint a felek (illetve aki ellen az eljárás indult). Az érintetteknek arra van joguk, hogy az ügy körülményeihez képest indokolt mértékben részt vegyenek az eljárásban.
- A Bizottság nem szolgáltathatja ki az ***üzleti titoknak*** minősülő adatokat, így különösen azokat nem, amelyek a kedvezményezett vállalat belső működésére vonatkoznak.
- Köteles azonban a Bizottság a támogatást engedélyező, eljárást lezáró határozatában mindazon lényeges kifogásokra megfelelő ***indoklással*** kitérni, amelyeket a közvetlenül és egyedileg érintettek felhoztak, illetve azokra is, amelyeket a Bizottság tudomására jutott tények szükségessé tesznek.
- A ***Bizottságnak széles mérlegelési joga***[234] van a 92. cikk (3) bekezdésének alkalmazása során. Mivel a mérlegelés komplex gazdasági körülményeket érint, ezért a ***bírósági felülvizsgálat*** csak arra terjed ki, hogy a Bizottság:
  a) betartotta-e az eljárásra és az indoklásra vonatkozó szabályokat,
  b) megfelelően állapította-e meg a tényállást,
  c) nem vont-e le ezen tényállásból nyilvánvalóan hibás következtetéseket.
- A Bizottság mérlegelési jogkörébe tartozik az, hogy az általa meghatározott feltételek elegendőek-e a kereskedelemre gyakorolt hátrányos hatások kiküszöbölésére.
- A bizottsági határozat ***indoklásának*** olyan egyértelműnek és világosnak kell lennie, hogy a Bíróság megfelelően felülvizsgálhassa azt, és a felperesek számára tartalmazza azon információkat, amelyek segítségével érvényesíthetik jogaikat.

[234] Deufil/Bizottság 310/85-ös ügy [1987] ECR 901

- Valamely EGT ország és harmadik ország közötti kereskedelem érintettsége vizsgálatának elmulasztása okot adhat a bizottsági határozat megsemmisítésére.

II. A Bizottság határozata

A Bizottság 1994. május 30-án a RSZ 93. cikkének (2) bekezdése szerinti eljárást indított, annak kiderítésére, hogy az Air France részére nyújtott 20 milliárd frank összegű tőkeinjekció állami támogatásnak minősül-e.

Az Air France csoport 1992-ben jött létre az UTA és az Air France összeolvadásából. Fő tevékenysége a légi szállítás, de számos kiegészítő szolgáltatást is nyújt (pl. pilótaképzés, catering, szállodák üzemeltetése stb.). A csoport Európa három legnagyobb légitársaságának egyike.

Az 1990-es évek elejétől fogva az Air France megkezdte más légitársaságok részesedéseinek megszerzését, hogy ezáltal biztosítsa a belföldi légi forgalomban elfoglalt pozícióját, megfeleljen a liberalizáció által támasztott követelményeknek és növelje a nemzetközi légi forgalomban a versenyképességét. Ezzel egyidejűleg belefogott a géppark modernizációjába is. A két folyamat 1994-re súlyos pénzügyi és gazdasági válságba sodorta a légitársaságot.

A válság megoldására a légitársaság több szerkezet-átalakítási tervet is kidolgozott, és 1991-ben, valamint 1992-ben 5,8 milliárd frank összegű, a Bizottság által jóváhagyott állami támogatásban részesült. Ennek ellenére a légitársaság válságos helyzete nem oldódott meg, főként a magas működési költségek és a hatékonyság alacsony szintje következtében.

Az 1993-as szerkezet-átalakítási terv lényegi pontjai a következők:

- beruházások csökkentése,
- működési költségek csökkentése és a termelékenység növelése (pl. létszámcsökkentés, bér-befagyasztás),
- új szolgáltatások nyújtása,
- a repülőgépek típusainak egységesítése,
- a légitársaság szerkezetének átalakítása (11 működtetési központ létrehozása, amely felelősséggel tartozik saját gazdálkodásáért).

A francia kormány jelezte a Bizottságnak, hogy főrészvényesként 20 milliárd frank tőkeemelést kíván végrehajtani. A francia kormány kijelentette, hogy:

- a tőkeemelés 3 részletben történik (1994-ben 10 milliárd, 1995-ben 5 milliárd és 1996-ban 5 milliárd),
- a tőkeemelés csak az Air France légitársaságot illeti, a csoport többi része nem részesül belőle,
- a tőkeemelés hosszú távon a privatizációt szolgálja,
- ha a tőkeemelést a Bizottság a RSZ 92. cikkének (1) bekezdése szerint állami támogatásnak minősíti, akkor a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontjában meghatározott kivételre kíván hivatkozni.

A Bizottságnak kételyei voltak néhány kérdéssel kapcsolatban (pl. megfelelő-e a terv a cél eléréséhez, végrehajtható-e a terv, nem túlságosan magas-e a tőkejuttatás összege stb.). Harmadik személyek is közölték észrevételeiket a Bizottsággal.

A francia kormány ennek eredményeképpen számos ***kötelezettséget*** vállalt:

- annak érdekében, hogy az egész támogatásból csak az Air France részesüljön, létrehoz egy holdingot, és biztosítja, hogy az Air France-csoport vállalatai között nem lesz a piaci ár alatti áru- vagy szolgáltatástranszfer;
- a kormány megerősíti a privatizációra vonatkozó szándékát;
- a kormány szerint a terv végrehajtható;
- normál piaci befektetőként jár el a kormány, és az üzletvezetésbe csak részvényesként avatkozik bele;
- semmilyen más formában nem fog támogatást nyújtani a légitársaságnak;
- biztosítja, hogy a támogatás kizárólag a szerkezet-átalakítás célját szolgálja;
- a második és harmadik részlet csak abban az esetben folyósítható, ha a szerkezet-átalakítási terv végrehajtása megfelelően halad;
- nem növeli a légitársaság gépparkjának számát 146 fölé;
- a kormány jelentést készít a Bizottság számára a terv megvalósulásáról és az Air France pénzügyi helyzetéről;
- lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy szükség esetén független szakértők bevonásával megvizsgálja a tervet;
- az Air France nem kap speciális légi közlekedési jogokat;
- biztosítja, hogy nem alkalmaz a légitársaság a terv végrehajtása alatti időszakban az Európai Gazdasági Térség területén működő légitársaságok tarifáinál alacsonyabb tarifákat.

A Bizottság vizsgálata során megállapította, hogy ***a kérdéses tőkeemelés állami támogatásnak minősül*** a RSZ 92. cikke alapján. A megítélés során a ***piacgazdasági befektető*** elvét alkalmazta, és kifejtette, hogy az iparág és a légitársaság körülményeit figyelembe véve egy magánbefektető nem tett volna hasonló lépést. Az egész vállalatcsoportot a támogatás kedvezményezettjének kell tekinteni.

A támogatás ***összeegyeztethetőségének*** vonatkozásában a Bizottság csak a RSZ 92. cikke (3) bekezdésének c.) pontját tartotta relevánsnak, és kifejtette, hogy a meghatározott gazdasági ágazatok fejlődésére nyújtott támogatások csak számos feltétel együttes érvényesülése esetén tekinthetők a közös piaccal összeegyeztethetőnek.

Ezeket a feltételeket pedig két szempont fényében kell vizsgálni: egyrészről a támogatásnak a Közösség szempontjából kell előmozdítania meghatározott gazdasági ágazat fejlődését, másrészről pedig nem gyakorolhat kedvezőtlen hatást a kereskedelmi feltételekre oly mértékben, amely a közösségi érdekkel ellentétes lenne.

Ezen kritériumokat a Bizottság 2. memorandumában fejtette ki részletesebben, és ez alapján a nehézségben lévő légitársaságoknak az alábbi feltételek teljesülése esetén nyújtható támogatás:

- a támogatás a Bizottság által jóváhagyott olyan programnak része kell legyen, amely alapján megfelelően rövid idő alatt képes lesz a légitársaság (további támogatás nélkül) életképességének visszanyerésére,

- a kérdéses támogatás nem háríthatja az adott tagállam nehézségeit a Közösség többi részére,
- a támogatásnak szerkezetinek kell lennie, hogy ellenőrizhető és átlátható legyen.

A Bizottság jelen esetben is e feltételek érvényesülését vizsgálta annak megállapítására, hogy alkalmazható-e a 92. cikk (3) bekezdésének (c) pontja.

1. A polgári légi közlekedés jelenlegi helyzete
Ezzel kapcsolatosan a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a polgári légi közlekedés 1994-ben fejlődni látszik, bár ugyanakkor számos légitársaság továbbra is veszteséges. Ennek oka a világméretű recesszió lehet. Középtávon azonban kedvező a helyzet, és nincsen strukturális kapacitástöbblet, tehát szükségtelen az általános kapacitás-csökkentés.

2. A terv életképessége
A Bizottság figyelembe vette a francia kormány kötelezettség-vállalásait, amelyek szerint értékesíti a csoport bizonyos leányvállalatait (így pl. a Meridien szállodaláncot) és elhalasztja repülőgép-vásárlási terveit. Mindezen lépések csökkentik a szerkezet-átalakításhoz szükséges támogatás összegét. A tervhez kapcsolódó szociális intézkedések (pl. bérek befagyasztása) szintén hozzájárulnak a sikeres végrehajtáshoz. Összességében a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a terv alkalmas a légitársaság életképességének helyreállítására. Hozzátette a Bizottság azt is, hogy az Air France sikeres szerkezet-átalakítása hozzájárul az egész európai légi közlekedési ipar versenyképességének növeléséhez, ami közös érdek.

3. A támogatás arányossága
A támogatás arányosságának megvizsgálásakor a Bizottság az adósság arányát viszonyította a tőkéhez, és megállapította, hogy a támogatás nem eredményez az átlagosnál jobb arányt. Ennek megfelelően nem módosította a támogatás összegét.

4. A kereskedelmi feltételekre gyakorolt hatás
Az eljárás megindításakor a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a támogatás kedvezőtlenül befolyásolhatja a kereskedelmet, mivel a túlcsordulás hatásai érinthetik az Air Intert és az Air Chartert (az Air France leányvállalatait). A francia kormány korábban említett kötelezettségvállalásai (holding felállítása, a szolgáltatások és termékek piaci áron való értékesítése a csoporton belül) azonban kizárják e hatást.

A Bizottság a továbbiakban csak azt vizsgálta, hogy az Air France kereskedelmére milyen hatással van a kérdéses támogatás. Arról kellett megbizonyosodnia, hogy a támogatást nem az árak csökkentésére használják és a kapacitás nem emelkedik a piaci növekedésnél nagyobb mértékben.

A korábban felsorolt kötelezettségvállalások alapján a Bizottság úgy vélte, hogy azok jelentős mértékben korlátozzák az Air France kereskedelmi lehetőségeit az ármegállapítás, kapacitás-növelés területén és így alkalmasak arra, hogy megakadályozzák a légitársaság nehézségeinek más versenytársakra való hárítását.

Kiterjedt a vizsgálat arra is, hogy a kedvezményezettet megillető exkluzív jogok nem erősítik-e fel a támogatás negatív hatásait.

A Bizottság már egy korábbi határozatában elrendelte, hogy meg kell szüntetni a párizsi repülőtérre vonatkozó közlekedési szabályokat, amelyek kizárják az Air France legtöbb versenytársát az orly-i repülőtérről, és így jelentős versenyelőnyt jelentenek az AF számára.

További problémákat okoz az, hogy az Orly-Toulouse és Orly-Marseille járatokon a versenyt kizárja az Air France monopóliuma. A Bizottság 1994. április 27-i határozata elrendelte e járatok megnyitását (október 27-ig) más közösségi légitársaságok számára is. A francia kormány ugyan megtámadta a Bíróság előtt ezt a határozatot, ennek azonban nincs halasztó hatálya. Így bárki hivatkozhat a közvetlen hatályra, amennyiben a meghatározott időpontig nem nyitják meg a verseny számára e belföldi járatokat.

A fentiek tükrében a Bizottság véleménye szerint az Air France-nak nyújtott 20 milliárd frank összegű támogatás a RSZ 92. cikke (3) bekezdésének (c) és az EGT Egyezmény 61.cikke (3) bekezdésének (c) pontjában meghatározott ***kivételek alá esik***, és meghatározott feltételek teljesülése esetén (melyek megegyeznek a francia kormány kötelezettség-vállalásaival) összeegyeztethető a közös piaccal.

III. A felperesek keresete

A felperesek (British Airways plc, Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden, Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV, Air UK Ltd, Euralair International, TAT European Airlines, British Midland Airways Ltd) a Bizottság határozatának megsemmisítését kérték, számos ponton támadván azt:

a) Kifogásolták, hogy a Bizottság megsértette a RSZ 93. cikkének (2) bekezdésében foglalt ***eljárási szabályokat*** (amikor nem szerzett be elegendő információt, nem tájékoztatta az érintetteket oly módon, hogy azok megfelelően tudjanak élni jogaikkal, és nem vett igénybe független szakértőket annak megállapítására, hogy a támogatás összeegyeztethető-e az állami támogatásokra vonatkozó szabályokkal, illetve nem ellenőrizte, hogy az Air France által szolgáltatott információk megfelelnek-e a valóságnak).
b) A kifogások másik csoportja szerint megsértette a Bizottság az ***arányosság alapelvét*** (amikor jogellenesen engedélyezte a 17 repülőgép megvásárlását, hibásan minősítette az Air France által kibocsátott értékpapírokat, engedélyezte működési költségek finanszírozását, továbbá tévesen állapította meg, hogy a támogatás nem befolyásolja hátrányosan a tagállamok közötti kereskedelmet stb.).

IV. A Bíróság ítélete

1. A Bíróság először az ***eljárási szabályok megsértésével kapcsolatos kifogásokat*** vizsgálta meg. Ezzel kapcsolatosan megállapította, hogy az eddigi joggyakorlatnak[235] megfelelően az ***eljárásban érintettek*** nem rendelkeznek ugyanolyan jogokkal, mint a felek (illetve aki ellen az eljárás indult). Az érintetteknek arra van joguk, hogy az ügy körülményeihez képest indokolt mértékben részt vegyenek az eljárásban. *(60.)*

   Két okból lehet korlátozott az érintetteknek az eljárásban való részvételhez és a tájékoztatáshoz való joga. Egyrészt a tagállamok felvilágosításai alapján a Bizottság jelentős információ-mennyiséget gyűjthet össze, és így az érintettek szerepe csökken a tényállás tisztázásában. Másrészről a RSZ 214. cikke szerint a Bizottság nem

[235] Belgium/Bizottság C-142/87-es ügy [1990] ECR I-959

szolgáltathatja ki az ***üzleti titoknak*** minősülő adatokat, így különösen azokat nem, amelyek a kedvezményezett vállalat belső működésére vonatkoznak. *(62-63.)*

Köteles azonban a Bizottság a támogatást engedélyező, eljárást lezáró határozatában mindazon ***lényeges kifogásokra*** megfelelő indoklással ***kitérni***, amelyeket a közvetlenül és egyedileg érintettek felhoztak, illetve azokra is, amelyeket a Bizottság tudomására jutott tények szükségessé tesznek. Ennek ellenére a Bíróság azt állapította meg, hogy a Bizottság jogszerűen hivatkozott az ***üzleti titokra***, amikor az eljárás folyamán nem közölt valamennyi részletet az érintettekkel. *(64.)*

A Bíróság elutasította az arra vonatkozó kifogásokat, hogy a Bizottság nem szánt elegendő időt az ügy megvizsgálására és nem vont be az eljárásba ***független, külső szakértőket***. *(71-72.)*.

Végül a Bíróság a Bizottság eljárását jogszerűnek találta. *(77.)*

2. Ezt követően vizsgálta a Bíróság azokat a kifogásokat, melyek a Bizottság által elkövetett jogsértésekre és mérlegelési hibákra vonatkoztak. A mérlegelés tekintetében a Bíróság kimondta, hogy a ***Bizottságnak széles mérlegelési joga***[236] van a 92. cikk (3) bekezdésének alkalmazása során. Mivel a mérlegelés komplex gazdasági körülményeket érint, ezért a ***bírósági felülvizsgálat*** csak az alábbiakra terjed ki:
   a) betartották-e az eljárásra és az indoklásra vonatkozó szabályokat,
   b) megfelelően állapították-e meg a tényállást,
   c) nem vont-e le a Bizottság e tényállásból nyilvánvalóan hibás következtetéseket. *(79.)*

Az arányosság alapelvének megsértésére vonatkozó kifogások:

A felperesek azzal vádolták a Bizottságot, hogy megsértette az ***arányosság alapelvét***, amikor a szerkezet-átalakítási igényeket meghaladó összegű támogatást hagyott jóvá az Air France számára. A *Philip Morris/Bizottság*[237]ügyben a Bíróság kimondta, hogy nem nyújthat a tagállam támogatást egy vállalatnak, ha nem teljesül a 92. cikk (3) bekezdésében meghatározott célok egyike. *(83.)*

A.) <u>A kifogás, miszerint a Bizottság jogellenesen engedélyezte 17 új repülőgép megvásárlását</u>

A Bíróság azt vizsgálta először, hogy megfelel-e a 190. cikkben meghatározott indoklási kötelezettségnek a 17 gép vásárlását engedélyező döntés. A gyakorlat szerint a Bizottság indoklásának olyan egyértelműnek és világosnak kell lennie, hogy a Bíróság megfelelően felülvizsgálhassa azt, és a felperesek számára tartalmazza azon információkat, melyek segítségével érvényesíthetik jogaikat. *(89.)*

A 17 gép megvásárlásához 11,5 milliárd frankra volt szükség, és a felperesek szerint ez hátrányos helyzetbe hozta azokat a társaságokat, melyek nem voltak képesek új repülőgépek megvásárlására, másrészt pedig ez az összeg növeli az Air France tőkeigényét. *(97.)*

A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a ***Bizottság megfelelően indokolta*** a 17 gép megvásárlásának szükségességét. Eredetileg az Air France több gépet kívánt vásárolni, és a Bizottság nyomására csökkentette a vásárlandó gépek számát. Azért volt szükség ezekre a gépekre, hogy a ***flotta homogenizálásával csökkenthetők legyenek a működési költségek***.

[236] Deufil/Bizottság 310/85-ös ügy [1987] ECR 901
[237] Philip Morris/Bizottság 730/79-es ügy [1980] ECR 2671

A felperesek azt is a Bizottság szemére vetették, hogy a támogatás egy része tiltott támogatásnak minősül, ugyanis a működési költségeket finanszírozza. *(98.)*

A Bíróság a *Deufil/Bizottság ügyben*[238] megállapította, hogy a ***versenyképesség fenntartásához szükséges szokásos befektetést a vállalatoknak saját eszközből kell finanszírozni, és nem állami források igénybevételével***. *(104.)*

A Bizottság döntéséből egyértelmű, hogy az intézkedés az Air France ***adósságainak csökkentését*** szolgálja és elengedhetetlen része a szerkezet-átalakításnak. Nem világos azonban az, hogy a jelen esetben a *Deufil* ítélettől a körülmények sajátossága miatt tért el a Bizottság, vagy pedig általánosságban figyelmen kívül kívánja hagyni az ítéletben megállapított elvet. *(110.-112.)*

Annál is inkább szükség lett volna ebben a kérdésben a Bizottság álláspontjának kinyilvánítására, mert a korábbi bizottsági gyakorlat szerint a ***modernizációra*** szolgáló befektetések nem tekinthetők szerkezet-átalakítási támogatásnak, és így azokat saját eszközökből kell finanszírozni. A Bíróság szerint a határozatból nem állapítható meg, hogy a Bizottság vizsgálta a modernizációs költségek szerkezet-átalakítás terhére történő finanszírozásának (az eddigi joggyakorlattal szembeni) megengedhetőségét. Ezért a megtámadott határozat azon része, mely a ***17 repülőgép megvásárlására*** vonatkozik, nem felel meg a 190. cikkben meghatározott ***indoklási követelményeknek***. *(114., 120.)*

B.) A kifogás, miszerint a Bizottság jogszerűtlenül engedélyezte a működési költségek finanszírozását

A felperesek szerint az egyetlen szerkezet-átalakítási intézkedés a létszámcsökkentés volt, míg a többi intézkedés működési jellegű, és így az ezekből eredő költségek működési költségnek tekintendők. *(122.)*

Kifogásolták a felperesek azt is, hogy a támogatást nem részletezték, vagyis nem került megállapításra, hogy az egyes átalakítási intézkedésekhez milyen összegű támogatás tartozik. *(127.)*

A Bíróság ezzel szemben azon a véleményen volt, hogy az 5000 fős ***létszámcsökkentést*** és a tizenegy – ***gazdálkodásáért önálló felelősséget viselő – központ kialakítását*** jogszerűen értékelte a Bizottság ***szerkezet-átalakítási*** intézkedésként.*(139.)*

A ***támogatás részletezése*** az Air France belső szerkezetét átláthatóvá tette volna, és így ***bizalmas adatok*** kerültek volna nyilvánosságra. Az ilyen jellegű adatok védelme indokolt, és ezért jogszerű a részletezés mellőzése.

A Bíróság elutasította a felperesek támogatásokra vonatkozó ***helyettesíthetőség elméletét*** is. *(141.)* A felperesek azt állították, hogy a támogatás lehetővé teszi az Air France számára más eszközeinek felszabadítását, melyeket nem a tartozásai visszafizetésére fordít, hanem további operatív intézkedések megtételére.

[238] Deufil/Bizottság ld. korábban

A Bíróság szerint azonban olyan intézkedésekről volt szó, melyeket valamennyi légitársaságnak eszközölnie kellett volna ahhoz, hogy a versenyképességét fenntartsa. Ezen elmélet egyébként valamennyi szerkezet-átalakításra fordított támogatást megakadályozna.

Elutasította a Bíróság tehát ezt a kifogást is. *(143.)*

C.) A kifogás, miszerint a Bizottság helytelenül értékelte az 1989 és 1993 között kibocsátott értékpapírokat

Felperesek véleménye szerint az ***arányosság*** alapelve kizárja, hogy a támogatás kedvezményezettjének adósság/tőke hányadosa alacsonyabb legyen versenytársaiénál. Jelen esetben a Bizottság helytelenül értékelte az Air Fance értékpapírjait, és így rosszul számolta ki az eladósodás mértékét. Helyes számítás esetén kiderült volna, hogy az Air France kevésbé van eladósodva, mint versenytársai. Ha azonban helyesnek tekintjük a Bizottság számításait a versenytársaihoz képest, akkor is kedvezőbb helyzetbe jut az Air France a támogatás következtében. *(144.)*

A Bizottság szerint az ***adósság/tőke hányados*** 1,12:1 az Air France esetében, míg más légitársaságoknál általában 1,5:1. *(148.)*

A Bíróság arra az álláspontra jutott, hogy a Bizottság helyesen értékelte az értékpapírokat, és az ***adósságra vonatkozó adatokat szigorúan bizalmasnak*** minősítette. *(155.)*

Sem a Bíróság, sem pedig a versenytársak nem kérdőjelezhetik meg, hogy az Air France-nak valóban 20 milliárd frankra volt-e szüksége a céljai (adósság-leépítés és szerkezet-átalakítás) eléréséhez.

A Bíróság tehát ezt a kifogást is elutasította.

D.) A kifogás, miszerint a Bizottság elmulasztotta megkövetelni az eladható eszközök értékesítését

A felperesek véleménye szerint ***csökkenthető lett volna a támogatás összege meghatározott vagyontárgyak értékesítésével***. Általános követelmény, hogy a szerkezet-átalakítást igénylő vállalat használja fel a saját eszközeit is, és csak ezt meghaladóan igényelhessen állami támogatást. A Bizottságnak meg kellett volna követelnie, hogy a vállalat értékesítse valamennyi olyan vagyontárgyát, amelyek nem kapcsolódnak a légi közlekedéshez.

A Bizottság kiindulópontja az volt, hogy az Air France támogatása általános érdeknek minősül. A vállalat szerkezetének átalakításával az egész európai légi közlekedés versenyképessége növekedne, mivel az Air France egyike a 3 legnagyobb európai légitársaságnak. *(211.)*

A Bíróság álláspontja szerint jogosan járt el a Bizottság és megfelelően határozta meg azt a ***3 kategóriát, amelyekhez tartozó vagyontárgyak nem értékesíthetők***: *(1)* azok a vagyontárgyak, amelyek a vállalat légitársaságként való működéséhez elengedhetetlenek, *(2)* azon eszközök, amelyek egy légitársaság tevékenységével szorosan összefüggenek, *(3)* az olyan együttműködési stratégiák részét képező eszközök, amely stratégiák felett az ellenőrzés nem kerülhet a versenytársak kezébe. *(212.)*

E.) A kifogás, miszerint a támogatás kedvezményezettje csak egyetlen vállalat

A felperesek kifogásolták azt is, hogy a Bizottság nem vizsgálta a támogatás hatását a közösségi versenyre és a Közösség légi közlekedési piacára. *(233.)*

A Bíróság nem vizsgálta részletesebben ezt a kérdést, ugyanis nyilvánvalónak találta, hogy egy ilyen méretű légitársaság szerkezet-átalakítása befolyással van az egész ágazat fejlődésére. *(237.)*

F.) A kifogás, miszerint a Bizottság olyan támogatást engedélyezett, amely a közösségi érdekekkel ellentétes hatással van a kereskedelemre

A felperesek szerint a támogatás a közösségi érdekekkel ellentétes módon befolyásolja a kereskedelmet. A támogatás célja, hogy az Air France költségeit mesterségesen csökkentse és a nem támogatott légitársaságokat így meglehetősen nehéz helyzetbe hozza. *(238.)*

Bár a Bizottság nem vizsgálta az EGT-n kívüli kereskedelemre gyakorolt hatást, mégis olyan feltételeket szabott a támogatás engedélyezhetőségéhez, amelyek korlátozzák az Air France mozgásterét az EGT-n belül. *(265.)*

A Bíróság szerint a Bizottság megfelelően járt el, a mérlegelési jogkörébe tartozik az, hogy az általa meghatározott feltételek elegendőek-e a kereskedelemre gyakorolt hátrányos hatások kiküszöbölésére. ***Nem indokolta*** azonban megfelelően a döntés azon részét, mely az ***EGT és valamely harmadik ország közötti kereskedelem érintettségére*** vonatkozik.*(280.)*

A felperesek ugyanakkor vitatták az egyes intézkedések tartalmi vonatkozásait is.

a.) A felperesek szerint a holding létrehozása – amelynek célja az Air Inter kizárása a támogatásból – nem jelent megoldást. Véleményük szerint az 5000 fős létszámcsökkentés például könnyen kijátszható azért, mert az Air Inter bármikor növelheti a kapacitását. Véleményük szerint a két cég ***gazdasági egységet*** alkot, és egy vállalatként kell őket kezelni a támogatás szempontjából. *(297-298.)*

A Bíróság szerint a Bizottság jogosan feltételezte, hogy ***két jogilag és gazdaságilag elkülönült cégről van szó***. A holding létrehozása elegendő garancia arra, hogy kizárólag az Air France legyen a támogatás kedvezményezettje. A Bíróság véleménye szerint az Air Inter egy önálló cég, amely ki van zárva a támogatásból. *(314.)*

b.) Vitatták a felperesek a Bizottság által meghatározott azon feltételt, mely szerint az Air France nem növelheti ***üléseinek számát (kapacitását)*** az 1993-ban az EGT-ben elért szint fölé. Szerintük egy olyan szektorban, ahol kapacitástöbblet van, a támogatásban részesülőnek csökkentenie kellene kapacitását, akkor is, ha növekszik a piac. *(358.)*

A Bizottság azon az álláspontón volt, hogy ebben a szektorban nincsen kapacitástöbblet, mivel a jelenlegi kapacitás-felesleg csak ideiglenes.

A Bíróság a Bizottság álláspontjával értett egyet. (368.)

c.) Nem értettek a felperesek egyet azzal, hogy a szerkezet-átalakítási terv alkalmas lesz a vállalat életképességének helyreállítására. Véleményük szerint a létszámleépítés önmagában nem elegendő a sikerességhez, további szigorításokra lenne szükség.

A Bíróság ezt a kifogást is elutasította.

VI. Az ítélet rendelkező része

Összességében a Bíróság – két kivétellel – elutasította az összes kifogást:

1. Nem feleltek meg a RSZ 190. cikkében meghatározott indoklási követelményeknek a határozat azon részei, melyek a 17 gép megvásárlására, illetve
2. az Air France EGT-n kívüli helyzetére vonatkoztak.

Miután ez a két pont a megtámadott határozat lényeges részét képezte, ezért a Bíróság semmisnek nyilvánította a Bizottság határozatát.

Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH és Lech-Stahlwerke GmbH/ Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1999. január 21-i ítélete

T-129/95, T-2/96 és T-97/96 egyesített ügyek

még nem publikált

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az Elsőfokú Bíróság elutasította a német acélipari vállalatok kereseteit, amelyben azok három, a bajor kormányzat részben privatizációhoz kötődő támogatását megtiltó bizottsági határozat megsemmisítését kérték. A Bizottság határozatait megerősítő ítélet az alábbi szempontokból tanulságos:

- az állami támogatások szabályozása az ***ESZAK*** alatt, összefüggések a RSZ-sel
- a Bírósági ***felülvizsgálat*** az ESZAK Szerződés által ***korlátozott***
- ***a magánbefektető*** elvének alkalmazása
- ***a hosszú távú jövedelmezőségi kilátás nélküli állami tőkejuttatás állami támogatásnak*** minősül
- ***különbséget kell tenni az államot tulajdonosként, illetve a közhatalom gyakorlójaként terhelő kötelezettségek között***: a dolgozók elbocsátásából, a munkanélküli segélyből és egyéb szociális szolgáltatásokból adódó terheket a piaci befektető kritériumának alkalmazásakor nem szabad számításba venni
- az ***állam-image*** védelme, mint hivatkozási alap a magánbefektető elv alkalmazásakor
- az ***ESZAK 4 (c) cikkének tilalma***, a 92. cikk (1) bekezdésétől eltérően ***általános és feltétel nélküli***
- a ***támogatás formája*** az ESZAK alatt is közömbös
- hogy a ***kölcsönt támogatásként kell-e kezelni,*** attól függ, hogy ***a vállalatnak volt-e lehetősége a szóban forgó összeget a magán tőkepiacon megszerezni***
- ***nincsen de minimis támogatás*** az ESZAK jogában, a kedvezményezett csekély piaci súlya nem befolyásolja az állami támogatás minősítését
- a RSZ 92. cikkétől eltérően a Bizottságnak nem kell megvizsgálni, hogy a támogatás milyen ***hatással van a versenyre***
- ***az engedélyezéskori mérlegelési jogkört szűkíti az acélkódex***
- ***a támogatás visszakövetelése*** az eredeti állapot helyreállítását célozza, így alapvetően ***nem tekinthető*** a Szerződés céljaihoz képest ***aránytalan intézkedésnek***, a jogsértő támogatás ***visszakövetelésének*** nem akadálya az, hogy ezáltal a vállalat tönkremegy
- ***az indoklási kötelezettség*** terjedelme
- a ***védelemhez való jog***.

Az ügyre *Neue Maxhütte Stahlwerke* vagy *NMS* néven szokás hivatkozni.

II. A Bizottság határozatai, előzmények

Egy, a Bizottság által engedélyezett átszervezési program keretében 1990-ben a Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH (a továbbiakban: NMH) és a Rohrwerke Neue Maxhütte GmbH (a továbbiakban: RNM) átvették az 1987-ben csődbe ment Eisenwerk-Gesellschaft Maximilianshütte GmbH tevékenységét.

A bajor állam az NMH-ban 45%-os részesedéssel bírt, a többi részt jelentős magán acélipari társaságok birtokolták: LSW 11%, Krupp Stahl 11%, Klöckner Stahl 11%, Mannesmann Röhrenwerke 11%, Thyssen Stahl 5,5%, Thyssen Edelstahlwerke 5,5%. Az LSW-ben a bajor állam 19,7%-os részesedést szerzett. A Bizottság 1988-ban úgy határozott, hogy a bajor állam NMH-ban és LSW-ben való részvételi szándéka nem minősíthető állami támogatásnak.

1993 elején változás történt a tulajdonosi szerkezetben: a Klöckner Stahl átadta részesedését az Annahütte Max Aicher GmbH-nak (1 DM ellenében), a Krupp Stahl és a Thyssen két vállalata részesedését pedig az LSW szerezte meg (200 ezer DM fejében). Ezzel a bajor állam 45%-a mellett az LSW 33%-kal rendelkezett az NMH tőkéjéből.

1994-ban a bajor állam az NMH és az LSW privatizációjáról határozott. Az 1995 januárjában aláírt szerződés szerint a bajor állam részesedését Max Aicher vállalkozó vette meg 3 millió DM-ért (irányította az LSW-t is), Bajorország magára vállalta az 1994 végéig felhalmozódott ***adósságok*** 80%-át (125,7 millió DM), továbbá elsősorban ***környezetvédelmi*** problémák kezelésére 56 millió DM támogatást nyújtott Aicher úrnak. A többi tulajdonos, a Mannesmann (11%) és az Annahütte (11%) nem vettek részt az átszervezés finanszírozásában. Az LSW-ben fennálló részesedésért 1 DM-t fizetett Aicher úr, míg a bajor állam 20 millió DM "***átalány kiegyenlítő fizetést***" is teljesített. Ezekhez kapcsolódóan a Bizottság ***95/422/ESZAK határozatával*** 1995. április 4-én megállapította, hogy az NMH-t, illetve az LSW-t érintő adósságrendezés, környezetvédelmi támogatás és "átalány kiegyenlítő fizetés" az ESZAK által tiltott támogatások, és elrendelte azok visszafizettetését.

1992-ben a Bizottságot értesítve a bajor állam 10 millió DM összegű kölcsönt adott az NMH-nak, a Bizottság 1993-ban megállapította, hogy ez nem minősül állami támogatásnak.

1993 márciusa és 1994 szeptembere között Bajorország összesen 49 millió DM ***kölcsönt*** adott tíz évre 7,5%-os kamatra azzal, hogy a visszafizetést az első nyereséges év után kell megkezdeni. Ehhez kapcsolódóan a többi tulajdonos is adott kölcsönt, összesen 3 millió DM összegben. E kölcsönöket a Bizottság 1995 októberében hozott, ***96/168/ESZAK határozatával*** az ESZAK által tiltott támogatásnak minősítette, elrendelve visszakövetelésüket.

1994 júliusa és 1995 márciusa között a bajor állam az előbbi feltételek mellett további 24 millió DM ***kölcsönt*** adott, amelyet a Bizottság 1996 márciusában hozott ***96/484/ESZAK határozatával*** az ESZAK-kal ellentétesnek talált, az előbbiekhez hasonlóan elrendelve a támogatás visszakövetelést.

E három határozattal szemben nyújtott be keresetet az EFB-nál az NMH és az LSW – az NSZK által támogatva. A Bizottság mint alperes mellett az Egyesült Királyság avatkozott be a perbe. Az EFB a három ügyet egyesítve hozta meg ítéletét (a fenti bizottsági határozatok sorrendjét követve T-129/95, T-2/96 és T-97/96). Az NSZK kérte a határozatok végrehajtásának felfüggesztését is, de az EFB ezt elutasította. Az NSZK az Európai Közösségek Bírósága előtt önállóan is megtámadta a határozatokat, az EKB azonban az EFB döntéséig felfüggesztette az eljárást.

III. Jogszabályi háttér

Az ESZAK Szerződés alapvetően mindenféle állami támogatást megtilt. A ***4(c) cikk*** szerint az állam által nyújtott szubvenció vagy támogatás, bármilyen formájú legyen is az, a közös szén- és acélpiaccal összeegyeztethetetlen és tilos.

A ***95. cikk (1) és (2) bekezdése*** szerint a Bizottság – a Tanács egyhangú támogatásával – határozatokat és ajánlásokat hozhat (többek között) a 4. cikkben foglalt célok elérése érdekében.

E rendelkezésre támaszkodva született meg a nyolcvanas évek elején az első olyan közösségi szabály, amely meghatározott esetekben – a közösségi ipar szerkezetváltása érdekében – megengedte támogatás nyújtását a vas- és acéliparban. Jelen ügyben már az ***ötödik acélkódex***, a Bizottság ***3855/91/ESZAK határozata*** az irányadó jogforrás. Ennek 1. cikke szerint csak a 2-5. cikkekben foglalt feltételeknek megfelelő támogatások minősülhetnek a közös piac működésével összeegyeztethető „közösségi támogatásnak". Megjegyzendő, hogy az 1. cikk (2) bekezdése szép definíciót tartalmaz az állami támogatás fogalmáról, ideértve a magánbefektető elv alkalmazásának következményeit is. A 2. cikk alapján lehet K+F támogatást, a 3. cikk alapján környezetvédelmi támogatást, a 4. cikk alapján bezárási támogatást, az 5. cikk alapján regionális befektetési támogatást nyújtani. Az acélkódex 6. cikke értelmében a megengedhető támogatásokat csak a Bizottság engedélyével lehet folyósítani.

IV. A felperesek keresete

A felperesek a három ügyben lényegében négy fő (kettő anyagi, kettő eljárásjogi jellegű) indokkal támasztották alá a határozatok megsemmisítését kérő keresetüket.

1. Az NMH és LSW szerint a nem folyósított pénzek nem minősülnek állami támogatásnak. A Bizottság helytelenül alkalmazta a körültekintő magánbefektető elvét, a bajor állam tevékenysége rendes piaci magatartásnak minősül. A bajor államot csak egy magánholdinggal vagy -vállalatcsoporttal lehet összehasonlítani. Az NMH többi tulajdonosainak mérete nem vethető össze a bajor államéval, továbbá az NMH-val versenyben állva más érdekeket képviselnek. Nem feltétel a magánbefektetőként való kategorizáláshoz, hogy a tőkét adó nyereségre törekedjen. A gazdasági útkeresés vagy az image gondozása legalább olyan fontos tényező a magánbefektetők számára. Az NMH felszámolása költségesebb megoldás lett volna (pl. adóbevételektől való elesés). Az image megóvása azért is volt fontos, nehogy elveszítse a bajor Landesbank kedvező AAA adósbesorolását. Számos példát hoz fel arra, hogy magáncégek negatív eladási árért adták el érdekeltségeiket. (*86.*)

2. A Bizottság megsértette az arányosság követelményét.
   Az ESZAK 5. cikkének harmadik bekezdésében foglaltak megkövetelik, hogy a Bizottság csak a normális versenyfeltételek érdekében lépjen fel. A két vállalat azonban csak csekély piaci részesedéssel bírt: az NMH a közösségi termelésnek csupán 0,2%-át állította elő. Továbbá, ha a Bizottságnak problémái voltak a támogatással, akkor annak megtiltása helyett inkább azok átalakítását kellett volna kérnie.

3. A Bizottság hiányosan indokolta határozatát.

4. A Bizottság megsértette a védelemhez való jogot.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

ad 1)
Az ESZAK Szerződés szabályait kell alkalmazni, mivel az NMH és az LSW olyan vállalatok, amelyek az ESZAK 1. Mellékletében felsorolt termékeket állítanak elő.

Mivel az ***Ötödik Acélkódex*** az ESZAK 4 (c) cikke alól ***kivételt*** teremt, ***szűken kell értelmezni***. (*98.*)

A RSZ állami támogatással kapcsolatos szabályait terjedelmes ***esetjog*** értelmezi, ami az ***ESZAK szabályok értelmezésekor is releváns***, feltéve, hogy az alapul fekvő szabályok nem ellentétesek. Különösen igaz ez az állami támogatás fogalmának meghatározására. (*100.*)

Az ***ESZAK*** alatt hozott bizottsági határozatok ***bírósági felülvizsgálatánál*** a RSZ 33. cikkének (1) bekezdése értelmében a Bíróság csak ***korlátozottan*** járhat el, a gazdasági helyzetből adódó értékelést főszabályként nem vizsgálhatja felül, csak a Bizottság nyilvánvaló tévedését „szankcionálhatja". (*101.*)

Nem kétséges, hogy az NMH privatizációjához kötődő pénzügyi segítség és a bajor állam által nyújtott kölcsön eredményeként egy acélipari vállalat ***állami forrásokhoz*** jutott. Hogy megállapítható legyen, hogy ez az ESZAK 4(c) cikke szerinti ***állami támogatásnak*** minősül-e, azt kell megvizsgálni, hogy egy ***hasonló méretű és hasonló helyzetben levő magánbefektető*** eszközölt volna-e ilyen méretű tőkejuttatást. (*104.*)

A magánbefektető viselkedésének kritériuma nem más, mint ***az állami és a magánszektor egységes elbírálása elvének*** kifejeződése. Ezen elv szerint azok a hozzájárulások, amelyeket az állam közvetve vagy közvetlenül, ***rendes piaci körülmények mellett*** bocsát egy vállalat rendelkezésére, ***nem minősíthetők állami támogatásnak***. (*105.*) Ez komplex gazdasági értékelést tesz szükségessé.

A gazdaságpolitikai célokat követő állami befektető tevékenységének mércéjéül választandó magánbefektető nem kell, hogy egy szokásos befektető legyen, aki a tőkéje után általában rövidebb távon is hozamot vár. Legalább egy ***magánholdinghoz*** vagy -vállalatcsoporthoz kell hasonlítani, amely ***globális vagy ágazati strukturális politikát folytat*** és megengedheti magának, hogy csak a ***hosszabb távú jövedelmezőség*** vezesse.[239] (*109.*)

A Bizottság a bajor államot az NMH magántulajdonosaival hasonlította össze, amelyek vagy nagy konszerneket vezetnek vagy ilyennek tagjai. A felperesek nem tudták bebizonyítani, hogy ezzel a Bizottság nyilvánvaló hibát követett volna el.

A ***jövedelmezőségi kilátás nélküli állami tőkejuttatás állami támogatásnak*** minősül.[240] A kedvezményezett vállalat irányváltása csak akkor legitimizálható tényező, ha az józanul megítélve, ismét jövedelmezővé válhat. (*116.*)

[239] Hivatkozik a C-305/89 Alfa Romeo ügy 20. szakaszára
[240] Hivatkozik a C-303/88 ENI-Lanerossi ügy 22. szakaszára

Az NMH ***súlyos eladósodottsága*** miatt a Bizottság joggal tételezte fel, hogy rendes piaci körülmények mellett, egy magánkonszern még hosszú távon sem számíthatott volna befektetett tőkéjének elfogadható mértékű jövedelmezőségére.

Nem fogadható el az a felperesi érvelés, mely szerint a felszámolásnál kevésbé volt költséges a támogatás. A Bíróság gyakorlata szerint[241] ***különbséget kell tenni azon kötelezettségek között, amelyeknek az állam tulajdonosként, illetve amelyeknek, mint a közhatalom gyakorlója kell, hogy megfeleljen***. Mivel kft-ről van szó, az állam csak a tőkéből rá eső rész erejéig felelős. Következésképpen a dolgozók elbocsátásából, a munkanélküli segélyből és egyéb szociális szolgáltatásokból adódó terheket a piaci befektető kritériumának alkalmazásakor nem szabad figyelembe venni. (*119.*)

Ha a vállalat tőkéjének többsége állami kézben van, akkor különösen azt kell megvizsgálni, hogy egy hasonló helyzetben levő ***magánbefektető***, tekintettel a jövedelmezőségi kilátásokra, de figyelmen kívül hagyva mindenféle szociális, regionális vagy ágazati politikai szempontokat, egy ilyen tőkejuttatást felvállalt volna-e. (*120.*)

Megtörténhet, hogy egy anyavállalat korlátozott időn keresztül vállalja leányvállalata veszteségeit – ezt nem feltétlenül kell ***közvetett anyagi nyereség valószínűsítésével*** indokolni, mert ezt más megfontolások (mint pl. a konszern ***jó hírének (image) védelme***, vagy ***a tevékenység újragondolása***)is alátámaszthatják.[242] (*123.*)

Egy hosszú távú jövedelmezőségben bízó, átfogó vagy ágazati struktúra-politikát követő magánbefektető nem engedheti meg magának, hogy egymást követő évek ***folyamatos veszteségei után úgy juttasson tőkét, hogy*** az nemcsak, hogy a vagyontárgyak felszámolásánál költségesebb, hanem még a ***vállalat eladásához is kötődik***. (*124.*)

Amennyiben az állam hosszú távú jövedelmezőség kilátása nélkül nyújt tőkét egy vállalatnak, akkor ott állami támogatásról van szó. (*125.*)

A ***versenyszabályok gyakorlati megvalósulása*** kerülne veszélybe, ha – az NSZK érvelését elfogadva – minden állami tőkejuttatást az ***image*** védelmére hivatkozva normális befektetésnek tekintenénk. (*125.*) Nem fogadható el az, hogy az állam azért adjon jelentős összeget egy magánvállalkozónak, hogy így rábírva az NMS megvételére, megmentse azt a felszámolástól, és ily módon védelmezze a bajor állam jó hírét. Azt sem tudták bizonyítani, hogy ettől függne a Bajor Landesbanknál élvezett AAA hitelminősítés – a banknak semmi köze nem volt az NMS ügyéhez. (*127.*)

A ***kölcsönnel*** kapcsolatban is hasonló végeredményre jutott az EFB. Az esetjog alapján a megítélést nem befolyásolja az, hogy a támogatást tőkejuttatás vagy kölcsön formájában nyújtották-e.[243] A 92. cikk (1) bekezdése tényállási elemeinek megfelelő támogatások, bármilyen formájúak legyenek is, e cikk hatálya alá esnek. Mivel az ***ESZAK 4(c) cikkének tilalma*** – a 92. cikk (1) bekezdésétől eltérően – ***általános és feltétel nélküli***, a ***támogatás formája az ESZAK szerint is közömbös***. (*131.*)

Hogy a kölcsönt támogatásként kell-e kezelni, attól függ, hogy a vállalatnak volt-e lehetősége a szóban forgó összeget a magántőkepiacon megszerezni. Azt kell megvizsgálni,

[241] Hivatkozik a C-278-280/92 Hytasa ügy 22. szakaszára
[242] Hivatkozik a C-303/88 ENI-Lanerossi ügy 21. és 76. szakaszára.
[243] Hivatkozik a 323/82 Intermills ügy 31. szakaszára.

hogy egy magánbefektető azonos feltételek mellett, a jövedelmezőségi kilátásokra tekintettel, de figyelmen kívül hagyva a szociális, regionális vagy ágazati politikai szempontokat, nyújtott volna-e ekkora mértékű tőkét. (*132.*) Erre sor kerülhet, ha a ***nehézségek átmenetie,*** és a ***jövedelmezőség visszaszerezhető***. (*133.*) A kölcsönt támogatásnak ítélő Bizottság nyilvánvaló módon nem értékelte tévesen a körülményeket, mivel az ***NMS évek óta veszteséges volt és létét csak az állam közbeavatkozásainak köszönhette***. (***134-135.***)

ad 2)
Az ESZAK 4(c) cikk megfogalmazásából nem tűnik ki, hogy a versenyre ***csekély hatással*** járó támogatások ne esnének a tilalom alá. Eltérően a RSZ 92. cikkétől az ESZAK 4 (c) cikke alkalmazásához ***a Bizottságnak nem kell megvizsgálni, hogy a támogatás milyen hatással van a versenyre***. (*148.*)

Az ESZAK 4(c) cikkének szigorú tilalmát csak az oldja, hogy a Bizottság a ***95. cikk*** alapján olyan támogatásokat ***engedélyezhet***, amelyek hozzájárulnak a ***2-4. cikkben meghatározott célok*** egyikéhez. (*149.*) Ezt azonban a felperesek nem tudták bizonyítani.

A 95. cikk alapján a Bizottság ***mérlegelési jogkörrel*** bír. E mérlegelési jogkör gyakorlásához iránymutató, az ***Ötödik Acélkódex rendelkezéseihez*** hasonló ***jogi normákat*** hozhat, feltéve, hogy ezek nem ellentétesek a Szerződéssel. A kódex alá eső támogatások tekintetében ez tehát a mérlegelési jogkör szűkítését jelenti. A felperes azonban nem bizonyította be, hogy a kódexben szó lenne de minimis kritériumról. (*150.*)

A közös piaccal ellentétes ***támogatás visszakövetelése*** az eredeti állapot helyreállítását célozza, így alapvetően ***nem tekinthető*** a Szerződés céljaihoz képest ***aránytalan intézkedésnek***. (***153.***)

ad 3)
Az ***indoklási kötelezettség*** mindig a kérdéses aktus természetétől függ. A kibocsátó hatóság megfontolásait úgy kell, hogy tartalmazza, hogy abból világosan és egyértelműen kiderüljön a címzett számára az intézkedés oka, a bíróság számára pedig lehetővé tegye annak felülvizsgálatát. (*159.*)

Nem vezet az aktus semmissé nyilvánításához, ha az ***indoklás hibás elemet tartalmaz***, ha az indoklás más elemei önmagukban megfelelő módon indokolják az aktust.(*160.*)

A felperes által hivatkozott példák egyikében sem történt meg, hogy magánbefektető ***gazdasági előny elérése nélkül*** vált volna meg üzletrészétől, így a Bizottság megfelelő módon indokolta határozatát. E különbség miatt nem lehet a bajor államot ezekhez a vállalatokhoz hasonlítani. (*184.*)

ad 4)
A ***védelem jogainak*** tiszteletben tartása olyan alapelv, amelynek betartását külön írott rendelkezés nélkül is biztosítani kell. (*228.*) Ez alapján azonban nem követelhetik a felperesek, hogy a Bizottság őket egyénileg, nem csak a Hivatalos Lapban közzétett közlemény útján értesítse az eljárás megindításáról. (*232.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

Az EFB mindhárom ügyben elutasítja a kereseteket.

Ryanair Limited/Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1998. szeptember 15-i ítélete

T-140/95

még nem publikált

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

Az Elsőfokú Bíróság elutasította a Ryanair Limited keresetét, amelyben kérte a Bizottság azon döntésének megsemmisítését, amely engedélyezte az Aer Lingus ír vállalat számára nyújtott támogatás második részletének kifizetését, annak ellenére, hogy a vállalat nem teljesítette a Bizottság korábbi döntésében előírt feltételeket. Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- A Bizottság döntése elleni ***keresetet meghatározott ideig (2 hónap) lehet csak benyújtani***. Ennek meghatározásakor az elsődleges feltétel az intézkedés ***közzététele***, a többi kritérium (a döntésnek az érintetettekkel való közlése, a döntés tudomásra jutása) másodlagosnak tekintendő.
- Ha a Bizottság egy támogatást ***feltételekkel*** hagyott jóvá, akkor nem térhet el ettől anélkül, hogy eljárást indítana a Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése szerint. Ha bármely, a támogatás jóváhagyása előtt meghatározott feltétel ***nem teljesül***, a Bizottság csak akkor mentesíthet e feltétel teljesítése alól eljárás indítása nélkül, ha a kezdeti feltételektől viszonylag ***csekély az eltérés*** és nincs kétség afelől, hogy az adott támogatás összeegyeztethető a közös piaccal.
- A Bizottság olyan ***részletes feltételekhez*** köthet egy támogatást, hogy az szinte felér egy vállalatra szabott ***piacszabályozással***.

Az esetre *Ryanair* néven szokás hivatkozni.

II. Tények, a Bizottság határozata

1993 augusztusában az ír kormány bejelentette a Bizottságnak, hogy az Aer Lingus csoport[244] alaptőkéjét – részvényjegyzés formájában – 175 millió ír fonttal (a továbbiakban: font) kívánja megemelni. A tőkeemelést a "Jövő stratégiája" nevű szerkezet-átalakítási program keretében, három részletben kívánja nyújtani.

A Bizottság 1993. december 21-én hozott határozatában[245] (a továbbiakban: 1993-as határozat) a tervezett tőkeemelést jóváhagyta, ám feltételként szabta az alábbiakat:

- Az ír kormány nem fizeti ki a 2. és 3. részletet, amennyiben az Aer Lingus éves szinten nem csökkenti költségeit 50 millió fonttal[246].

[244] A holding jellegű vállalatcsoport fő tevékenysége a légi közlekedés, ehhez kapcsolódnak kiegészítő tevékenységek. (A csoport saját szállodalánccal rendelkezik, a többi kapcsolódó tevékenységet a "Team" nevű vállalat végzi a csoporton belül.)
[245] 94/118/EC; OJ 1994 L 54, 30. o.

- A 2. és 3. részlet kifizetésének esedékessége előtt a kormány tájékoztatja a Bizottságot a szerkezet-átalakítási program végrehajtásáról, az Aer Lingus csoport pénzügyi és gazdasági helyzetéről.
- Az Aer Lingus nem növeli légi flottáját a szerkezet-átalakítási program végrehajtásának ideje alatt, kivéve a transzatlanti forgalmat, ahol a jelenlegi kapacitások fenntartása érdekében további repülőgépek üzembe helyezése lehetséges.
- 1994-ben az Aer Lingus által értékesíteni kívánt helyek száma nem haladja meg a 3,42 milliót az Egyesült Királyság-Írország útvonalakon, és az 1,43 milliót a Dublin-London Heathrow útvonalon.
- 1994 közepén független szakértők fogják megvizsgálni az Egyesült Királyság-Írország közti légi szállítási piac helyzetét, így amennyiben szükséges, az előző pontban meghatározott számok módosulhatnak.

1993 decemberében az ír kormány 75 millió font értékben az Aer Lingus csoport által kibocsátott új részvényeket jegyzett. 1994 novemberében az ír kormány elküldte a Bizottságnak az első jelentést. Ugyanebben a hónapban a Bizottság növelte a korábban meghatározott, Aer Lingus által 1994-ben és 1995-ben értékesíthető helyek számát.[247]

1994 decemberében a Bizottság döntött a 2. tőkerészlet kifizetése kapcsán, és levelében az alábbiakról tájékoztatta az ír kormányt:

- Jóváhagyta a 2. részlet kifizetését, annak ellenére, hogy az Aer Lingus csoportban csak a légitársaság teljesítette a szerkezet-átalakítási tervben meghatározott költségcsökkentést, a csoport egésze nem. Döntését azzal indokolta, hogy az eddig elért eredmények kielégítők, és a szerkezet-átalakítási terv elkészülte óta olyan körülmények akadályozták a költségcsökkentés elérését[248], melyek nem voltak előreláthatók.
- Kérte az ír hatóságokat, hogy 1995. június végéig nyújtsák be a Team szerkezet-átalakítási programját és a vállalatcsoport hosszú távú probléma-megoldási stratégiáját.

A Ryanair Limited e döntést támadta meg a Bíróság előtt.

III. A felperes keresete

A felperes keresetében két fő kifogást emelt:

I. A Bizottság megsértette az alapvető eljárási szabályokat, amikor – tudatában annak, hogy a további folyósításhoz szabott feltételek nem mindegyike teljesült – a 2. tőkerészlet engedélyezése előtt nem indított a Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése szerinti eljárást. A feltétel nem teljesítése kétségeket kellett volna, hogy ébresszenek a Bizottságban afelől, hogy a 2. részlet kifizetése továbbra is összeegyeztethető a Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének (c) pontjával. A felperes a Bíróság esetjogára is hivatkozik[249], mely szerint a Bizottság köteles új eljárást indítani, ha egy támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségéről a kezdeti vizsgálatok alapján nem lehet egyértelműen dönteni.

II. Hibás volt a Bizottság azon állásfoglalása, mely szerint a második tőkerészlet kifizetése a Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének (c) pontja szerint összeegyeztethető a közös

[246] Az 1993-as határozat 1. cikk (a) bekezdése
[247] 94/997/EEC; OJ 1994 L 379, 21. o.
[248] Pl. a Copthorne szállodaláncot nem sikerült értékesíteni; a légiforgalmi járatok nyereségessége megváltozott.
[249] C-198/91 Cook/Bizottság (1993) ECR I-2487, 29. szakasz.

piaccal. *(E második pont az elsőből következik, ezért a felperes állításai a két érv tekintetében együtt kezelendők.)*

A felperes az alábbiakkal indokolta keresetét.

1. A megtámadott határozatból kiderül, hogy a Bizottság bizonytalan volt a támogatás kompatibilitását illetően, ezt mutatja az 1993-as határozat 14. pontja, mely szerint „a kudarc, hogy nem sikerült megoldani a kiegészítő tevékenységek (Team) veszteségességét, a szerkezet-átalakítási tervet is veszélyeztetheti". Ezzel a Bizottság elismerte, hogy nem tudja, a Team valóban végre hajtja-e a szükséges költségcsökkentéseket, így azt sem tudhatta, hogy a tőkeemelés 2. részletét valóban szerkezet-átalakítási célokra használják-e. Ezt bizonyítja az is, hogy az 1993-as határozatban a Bizottság arra kérte az ír hatóságokat, hogy 1995. június végéig nyújtsák be a Team szerkezet-átalakítási programját és a vállalatcsoport hosszú távú probléma-megoldási stratégiáját – vagyis a határozat meghozatalakor a Bizottság nem volt abban a helyzetben, hogy a 2. tőkerészlet közös piaccal való összeférhetőségéről véleményt mondjon.
2. A megtámadott határozat 21. pontja értelmében az Aer Lingus-nak már rövidtávon is nyereséget kellett volna elérnie a Dublin és az Egyesült Királyság városai közti útvonalakon. Ezek a járatok azonban továbbra is veszteségesek voltak. A Bizottságnak meg kellett volna vizsgálni azt, hogy ezen járatokon az Aer Lingus teljesítette-e az 1993-as határozatban vállalt kötelezettségeit.
3. Az Aer Lingus a 2. tőkerészlet legalább egy részét arra használta, hogy légiflottáját olyan útvonalakon cserélje le – és így kapacitásnövekedést érjen el – ahol azt az 1993-as határozat szerint nem tehette volna meg. A megtámadott határozat 22. pontjából pedig az derül ki, hogy a Bizottságnak kétségei vannak afelől, hogy a 2. tőkerészlet nyújtásának engedélyezésével nem teremt-e olyan szituációt, mely a kapacitások olyan mértékű növekedéséhez vezet, ami ellentétes a közösségi érdekekkel[250].
4. A Bizottságnak a megtámadott határozatban szereplő állítását, mely szerint az Aer Lingus csoportnak jó esélye van a gazdaságos működés helyreállítására, semmilyen adat, kimutatás nem támasztja alá. Éppen ellenkezőleg, az Aer Lingus csoport 1994. évi éves jelentéséből az derül ki, hogy abban az évben jelentős működési támogatást kapott, erre utal a rendkívüli tételek között szereplő 30 millió („átpozícionálás – légi közlekedés és Team") és az „egyéb" kategóriában szereplő 5,4 millió font. A veszteségek pedig jóval meghaladják a szerkezet-átalakítási tervben korábban felvázolt összegeket.
5. Az 1993-as határozatban a szerkezet-átalakítási terv integráns része volt a Copthorne hotellánc értékesítése. Az értékesítés elhalasztását a Bizottság mindössze úgy értékelte, hogy a tervezett bevétel elmaradása miatt nem javultak kellő mértékben a csoport pénzügyi mutatói, ugyankkor nem szabott meg határidőt a hálózat értékesítésére, mindössze a megfelelő piaci körülményektől tette függővé azt. Emiatt az engedélyezett második tőkejuttatást nem lehet szerkezet-átalakítási támogatásnak minősíteni, hiszen a szállodalánc értékesítésének elmulasztása miatt a pénz továbbra is a rövid távú kötelezettségeket finanszírozta.

IV. A Bíróság ítéletének indoklása

[250] Philip Morris/Bizottság, 26. szakasz, valamint 62/87 és 72/87 Executif Regional Wallon and Glaverbel/Bizottság (1988) ECR 1573, 30. és 31. szakasz.

Eljárási kérdések

ad 1)
A felperes indítványa 1995. július 5-én érkezett meg a Bírósághoz. Az Aer Lingus – mint a Bizottság oldalán beavatkozó társaság – véleménye szerint a beadványban foglaltak nem képezhetik bírósági eljárás tárgyát, mivel a keresetet a Szerződés 173. cikkének (5) bekezdése szerint meghatározott határidőn túl juttatták el a Bírósághoz[251]. A vállalat képviselője azt is hangsúlyozta, hogy a Bizottság állítása szerint a felperes már 1994 decemberében tudott a később megtámadott döntésről, de legkésőbb a Bizottság által 1995. január 12-én elküldött levélből értesülnie kellett arról.

A felperes szerint keresete időben érkezett meg, mivel a Szerződés 173. cikkének (5) bekezdése szerinti határidőt a döntés publikálásának időpontjától[252], vagyis 1995. április 13-ától kell számítani.

A Bíróság állásfoglalása szerint a 173. cikk (5) bekezdésének szórendjéből kiderül, hogy a kereset benyújtása kezdő időpontjának meghatározásakor az elsődleges feltétel az ***intézkedés közzététele***, a többi kritérium másodlagosnak tekinthető. Az Eljárási Szabályokban meghatározott két hónapos határidőt a Hivatalos Lap ***megjelenésének napja utáni 14. naptól*** kell számolni, valamint 10 nappal meg kell hosszabbítani, mivel a felperes székhelye Írországban található. Az így kiszámolt határidő 1995. július 7-én járt le, vagyis a július 5-én megérkezett kereset érvényesnek tekintendő.

ad 2)
Ha a Bizottság döntést hozott egy támogatás megengedhetőségéről, akkor nem térhet el e döntéstől anélkül, hogy a Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése szerint eljárást ne indítana. Ha valamelyik feltétel – mely a támogatás jóváhagyásának tárgya volt – nem teljesül, akkor a Bizottság mentesíthet e feltétel teljesítése alól eljárás indítása nélkül, de csak abban az esetben, ha az eredeti feltételektől viszonylag csekély az eltérés, és nincs kétség afelől, hogy az adott támogatás összeegyeztethető a közös piaccal. *(88.)*

Jelen esetben a Bizottság nem mentesítette véglegesen az Aer Lingus vállalatot a feltétel teljesítése alól, mindössze meghosszabbította a teljesítési határidőt a 3. tőkerészlet engedélyezése előtti döntésig. *(92.)*

Az Aer Lingus ugyanakkor a kitűzött költség-megtakarítási feltételtől nem maradt el lényegesen, mivel az előírt 50 millió font összegű költség-megtakarítás helyett 42,4 millió font költségcsökkenést ért el. *(93.)*

Az ügy érdeme

ad 1)
Az igaz, hogy a Teamnek 1994 végén nem volt megfelelő szerkezet-átalakítási terve, de a Bizottság ezért írta elő a megtámadott határozat 25. pontjában azt, hogy a 3. tőkerészlet jóváhagyásának feltétele a Team rekonstrukciós programjának haladéktalan megkezdése és az annak alakulásáról szóló jelentés 1995. június végéig való bemutatása. *(100.)*

[251] A Római Szerződés 173. cikkének (5) bekezdése: "Az e cikkre alapított kereseteket – az esettől függően – az intézkedés nyilvánosságra hozatalától, a kereset indítójával való közléstől, ennek hiányában az intézkedés tudomásra jutásától számított két hónapon belül kell benyújtani."
[252] OJ C 399 31.12. 1994.

A Team mindössze kiegészítő tevékenységeket végez a vállalatcsoporton belül, forgalma az összforgalom 12%-át teszi ki. *(105.)*

Mindezek alapján – a Team szerepét a teljes Aer Lingus csoporton belül elhelyezve – a Bizottság helyesen döntött, hogy nem indította újra az eljárást, hanem a Team számára többletfeltételek meghatározásával jóváhagyta a 2. tőkerészlet kifizetését. *(106)*

ad 2)
Az a tény, hogy az 1993-as határozat meghozatala után a verseny erősödött az említett útvonalakon, valamint az, hogy ezen járatok az Aer Lingus légi közlekedési tevékenységének mindössze csak egy részét képezik, indokolják azt, hogy a Bizottság nem indított eljárást a 2. tőkerészlet kifizetésének jóváhagyása előtt. *(115.)*

ad 3)
A felperes érvei nem fogadhatóak el az Aer Lingus kapacitásnövelését illetően. A Bíróság véleménye szerint az 1993-as határozatban lévő feltétel, mely szerint az Aer Lingus a szerkezet-átalakítási terv végrehajtása során nem növelheti légi flottáját, egyértelműen a repülőgépek számára és nem a helyek számára vonatkozik; ez utóbbiról az 1993-as határozat 1(g) cikke rendelkezik. *(120.)*

A repülőgépeket a vállalat ugyanakkor nem vette, hanem lízingelte, a lízingköltségek pedig alacsonyabbak voltak, mint amit a lecserélt gépek után fizetett. A felperes a tárgyalás során nem cáfolta meg az Aer Lingus azon kijelentését, mely szerint az új gépeket csak a megtámadott döntés meghozatala (és a tőkeemelés) után hat hónappal helyezték forgalomba. *(122., 124.)*

ad 4)
Annak ellenére, hogy az Aer Lingus csoport 1994 végén kétségtelenül nem volt jó pénzügyi helyzetben, mind az Arthur Andersen Co., mind a Coopers & Lybrand jelentései szerint a vállalatcsoport fő tevékenysége, vagyis a légi közlekedés jelentős mértékben, a szerkezet-átalakítási program célkitűzéseit meghaladóan növelte nyereségét. Az Aer Lingus 1994. évi veszteségét rendkívüli tételek magyarázzák, a pluszköltségek jelentős része pedig a korábban számítottnál magasabb, az elbocsátásokkal kapcsolatos költségeknek (pl. végkielégítések) tudható be. *(126., 129., 130.)*

A magasabb szerkezet-átalakítási költségek azt mutatják, hogy az Aer Lingus végrehajtja a programot, és így nagy szüksége van arra, hogy a második tőkerészlet segítségével azt folytassa és adósságait csökkentse. *(131.)*

ad 5)
1.) Az 1993-as határozatban nem szerepel határidő a szállodák eladására.
2.) A megtámadott határozatban szerepel, hogy a hotelláncot mielőbb el kell adni.
3.) A Copthorne szállodákat a 3. tőkerészlet kifizetése előtt értékesítették. *(133)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság elutasítja a keresetet.

Cityflyer Express Ltd/Európai Közösségek Bizottsága

Az Elsőfokú Bíróság
1998. április 30-i ítélete

T-16/96

[1998] ECR II-757.o.

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság elutasította a Cityflyer Ltd keresetét, amelyben a Bizottság azon döntésének a megsemmisítését kéri, amelynek értelmében a Flamand Régió által a VLM légitársaságnak nyújtott kamatmentes kölcsön állami támogatási elemet tartalmaz.
Az ügy az alábbi szempontból tanulságos:

- Az ügyben ***közvetlenül és egyénileg érintett személy keresetindítási joga*** nem korlátozható azon az alapon, hogy ***korábban*** a 93. cikk (2) bekezdése alapján lefolytatott eljárásban ***nem nyilvánított véleményt***.
- A tagállam által vállalatának nyújtott pénzügyi segítség állami támogatási szempontból való megítélésénél azt kell vizsgálni, hogy a vállalat a tőkepiacon hozzájuthatott volna-e a kérdéses összeghez.
- ***Kölcsön*** esetén a Bizottság a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatásnak minősítheti a kölcsön kamata és a normál piaci feltételek mellett fizetendő kamat közötti különbséget.
- A ***piaci befektető elve*** alkalmazható a versenysérelem helyrehozatalához szükséges intézkedések meghatározására is.
- Az arányosság követelményének alkalmazása a természetes piaci versenyt biztosító intézkedések végrehajtását kívánja meg.
- ***Tőkejuttatás*** formájában történő pénzügyi hozzájárulás esetén a tőkeösszeget, kedvezményes kamatú kölcsön esetén a kamatkülönbözetet kell ***visszafizetni*** (amennyiben a Bizottság az állami támogatás visszafizetését rendeli el).
- A 190. cikk által megkívánt ***indoklási kötelezettség*** állami támogatások esetében azt jelenti, hogy a Bizottságnak azokat az okokat kell megjelölnie, amelyek miatt az intézkedés a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, ***nem köteles a felek által felhozott valamennyi vitás kérdésben állást foglalni***.

Az esetre *Cityflyer Express* néven szokás hivatkozni.

II. Tények, a Bizottság határozata

A Vlaamse Luchttransportmaatschappij NV (VLM) magán-légitársaság antwerpeni székhellyel, az Antwerpen-London és a Rotterdam-London útvonalon üzemeltetett menetrendszerű járatokat. Az Antwerpen-London útvonalon ebben az időben a Cityflyer Ltd és a Sabena is repült. Az útvonal kapacitása kétszerese volt az utasok számának.

1993. december 17-én a Flamand Régió a Bizottságnak történő előzetes bejelentés nélkül 20 millió belga frank (a továbbiakban BFR) összegű kamatmentes kölcsönt adott a VLM-nek,

melyet annak a második évtől kezdve évi 4 millió BFR-ként kellett törlesztenie. A kölcsön célja az volt, hogy a kedvezményezett további – Európán belüli – légi útvonalakat indítson be és üzemeltessen.

A Cityflyertől érkező panaszt követően a Bizottság 1994. november 16-án elindította a 93. cikk (2) bekezdése szerinti eljárást. A Cityflyer a British Airways-zel együtt azt kérte, hogy a Bizottság állapítsa meg a kölcsön közös piaccal való összeegyeztethetetlenségét. A Bizottság 95/466/EK számú 1995. július 26-i[253] határozatában megállapította, hogy a VLM-nek nyújtott kölcsön jogsértő támogatást tartalmaz, mivel a 93. cikk (3) bekezdésének megsértésével adták. A RSZ 92. cikke és az Európai Gazdasági Térséget létrehozó Szerződés 61. cikke értelmében a kölcsön támogatástartalma is összeegyeztethetetlen a közös piaccal. A Bizottság határozata kötelezte Belgiumot 9,3%-os kamat kikötésére, és a kölcsön folyósításától kezdődően visszamenőlegesen ennek megfizettetésére. A Bizottság megállapításai szerint a VLM a kérdéses összeget normál piaci feltételek mellett 9,3%-os kamatra tudta volna felvenni.

A felperes ennek a határozatnak a megsemmisítését kérte a Bíróságtól.

III. A felperes keresete

A *Cityflyer Ltd* mint felperes keresetében az alábbiakat állította:

1. A Bizottság nem megfelelően alkalmazta a 92. cikket, mivel a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatás összegét a kölcsön után normál piaci körülmények között fizetendő kamatnak megfelelő összegben állapította meg, ahelyett, hogy a kölcsön egészét tekintette volna annak. Véleménye szerint ebben az esetben azt a kérdést kell felvetni, hogy egy piaci befektető azonos feltételekkel nyújtotta volna-e a kölcsönt. Amennyiben a válasz nemleges, akkor az egész összeg támogatásnak minősül.

2. A Bizottság megsértette a 190. cikkben foglalt indoklási kötelezettséget, ugyanis a sérelmes bizottsági döntés indoklása zavaros, kétértelmű, hibákon alapszik és nem válaszolja meg az adminisztratív eljárásban felmerült vitás kérdéseket. A Bizottság megsértette azon kötelezettségét, mely szerint vitás kérdésekben köteles biztosítani a nézőpontok kölcsönös ismertetését.[254] Az indoklási kötelezettség még szigorúbb abban az esetben, ha a bepanaszolt nem a kérdéses döntés címzettje.

3. A felperes véleménye szerint a Bizottság az eset megítélése során az alábbi hibákat követte el (ezek eredménye, hogy a Bizottság nem tekintette az egész kölcsönösszeget állami támogatásnak):

   - Rosszul ítélte meg a VLM pénzügyi helyzetét, és nem ismerte fel, hogy az képtelen lett volna a privátszférából finanszíroztatni veszteségeit (a VLM vesztesége a Bizottság döntésében szereplőnek háromszorosa lett).
   - A Bizottság helytelenül ítélte úgy, hogy a Flamand Régiónak a VLM üzleti ügyeibe való beleszólása a kölcsön biztosítékának tekinthető, mivel ennek a kölcsön feltételei szempontjából nincsen jelentősége.

[253] OJ 1995 L 267, 49. o.
[254] T-95/94 Sytraval and Brink's France/Bizottság (1995) ECR II-2651

- A kölcsön teljes egészében támogatás volt, mert nem kötöttek ki rá kamatot. Ezt a Bizottság szintén nem vette figyelembe.
- Mivel ez egy ad hoc kölcsön volt, kivételesnek tekinthető. A Bizottság nem vizsgálta meg a kölcsön jogi alapját, és ez felveti azt a kérdést, hogy a Flamand Régió állami támogatásokra vonatkozó szabályait tiszteletben tartották-e a kölcsön kiutalása során.

IV. A Bíróság ítéletének indoklása

Megengedhetőség

A Bíróság elutasítja az alperes azon kérelmét, amely a felperes kereseti kérelmének megengedhetetlensége megállapítására irányul. A Bíróság kimondja, hogy a megsemmisítésre irányuló kérelemhez fűződő érdek megítélésénél a kérelem benyújtásakor fennálló állapotot kell vizsgálni. A kérelemhez fűződő érdek nem ítélhető meg jövőbeni, feltételezett esemény alapján.*(30.)*

A Bíróság megállapítja, hogy az alperes (a Bizottság) állításait két feltételezésre alapozta: arra, hogy a felperes kérelmére a sérelmes döntés megsemmisítésre kerül, valamint a VLM ezután ismét finanszíroztatni tudja magát. Ezek alapján az alperes arra a következtetésre jutott, hogy a felperesnek nem áll érdekében a döntés megsemmisítése, ugyanis a VLM pénzügyi helyzete a kamatlábak időközbeni esése következtében kedvezőbbé válik. *(31.)*

Jelen esetben azonban az a lehetőség, hogy a VLM a megtámadott döntésben meghatározottaknál kedvezőbb feltételekkel jut hitelhez tisztán spekulatív, így nem alapozhatja meg a kereset megengedhetőségének a megítélését. *(32.)*

A sérelmes döntés alkalmas a felperes versenyhelyzetének hátrányos befolyásolására, így a felperesnek jogi érdeke fűződik az eljárás megindításához. *(34.)* Az ügyben közvetlenül és egyénileg érintett személy ***keresetindítási joga*** nem korlátozható csupán arra a tényre hivatkozással, hogy korábban – ***annak ellenére, hogy ez módjában állt volna – a 93. cikk (2) bekezdése alapján lefolytatott eljárásban nem csatolta véleményét***.*(39.)*

ad 1)
Annak a megítélésekor, hogy egy állami intézkedés a tagállamok közötti kereskedelmet érintő és a versenyt torzító vagy annak torzításával fenyegető állami támogatás-e, azt kell vizsgálni, hogy a vállalat megszerezhette volna-e a kérdéses összeget a tőkepiacon, illetve, hogy egy ***piaci befektető*** milyen feltételekkel vállalta volna ugyanezt[255]. *(51.)* Amennyiben a felperesnek az a következtetése, amely értelmében a VLM a tőkepiacon 9,3% kamatra kapta volna ezt a kölcsönt, helytálló (ezt a következtetést a Bíróság ítéletében később helyesnek ítélte), akkor ebből az következik, hogy ilyen kamat mellett a kölcsön nem torzítja a versenyt. *(52.)* Ennek alapján a Bizottság helyesen döntött úgy, hogy ***nem az egész kölcsön, hanem csak a piaci és fizetett kamat közötti különbség minősül támogatásnak***. *(53.)*

Az arányosság követelményének alkalmazása megkívánja azoknak az intézkedéseknek a meghozatalát, amelyek biztosítják az egészséges verseny kialakulását és a gazdasági tevékenységek harmonikus és kiegyensúlyozott fejlődését. *(55.)* Az arányosság elvének érvényesítése tőke-hozzájárulás esetén, valamint kölcsön esetén eltérő intézkedéseket kíván meg. ***Tőkejuttatás esetén a Bizottság elrendelheti a tőkeösszeg visszafizetését***, míg

[255] C-142/87 sz. eset, Belgium/Bizottság

kedvezményes ***kölcsön esetén***, amennyiben a versenyelőny a kedvezményes kamatlábban és nem a tőkeösszeg egészében rejlik, a kedvezményes kamat és a normál piaci feltételek mellett fizetendő kamat közötti ***különbség megfizettetését*** rendelheti el. *(56.)*

Továbblépve, a felperes érvelése aláásná a légi közlekedés állami támogatásáról szóló EGT Egyezményben[256] foglalt megkülönböztetés célját, amelynek értelmében meg kell különböztetni a normál eseteket, amikor a támogatás a kamatlábak közötti különbséggel egyenlő, és a kivételes eseteket, amikor a támogatás azonos a tőkeösszeggel. *(57.)*

ad 2)
A Bizottság valóban köteles döntéseit ***egyértelmű és világos indoklással*** ellátni, de ennek ellenére nem szükséges, hogy ebben valamennyi releváns jogkérdést részletezzen, mivel a 190. cikkben előírt indoklási kötelezettség megítélésekor nem csak az indoklás szövegét, hanem a kérdést szabályozó jogszabályokkal való viszonyát és belső összefüggéseit kell vizsgálni. *(65.)* A Bizottság ***nem köteles a felek által felhozott valamennyi vitás kérdésben állást foglalni***, elegendő, ha a döntés szempontjából döntő jelentőségű tényeket és jogi megállapításokat indoklásába foglalja.*(65.)* Állami támogatások esetében ez azt jelenti, hogy megjelöli azokat az okokat, amelyek miatt a kérdéses intézkedés a 92. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. *(66.)*

A Bizottság döntése megfelel ezen követelményeknek, alkalmas arra, hogy a felperes megértse az okfejtést és a közösségi ítélkezés felülvizsgálja az ügyet. Megfelelően tartalmazza az okokat, melyekre az alperes döntését alapozta. *(68.)* A Bizottság nem sértette meg azon kötelezettségét, mely szerint köteles biztosítani a nézőpontok kölcsönös ismertetését, mivel az alperes az érintettek és a felperes megjegyzéseinek beszerzése után képes volt a megkívánt jogi színvonalon megítélni az intézkedések állítólagos állami támogatás voltát. *(69.)*

ad 3)
Az a tény, hogy a VLM vesztesége a Bizottság döntésében szereplőnek háromszorosa lett, csak abban az esetben befolyásolná a döntés jogosságát, ha bizonyos lett volna, hogy egy piaci befektető láthatta volna előre, hogy a VLM veszteségei az előrejelzéseknél magasabbak lesznek. *(76.)* A felperes nem bizonyította be azt, hogy a VLM a pénzügyi helyzete folytán nem tudott a Bizottság döntésében meghatározott kamatlábon (9,3%) kölcsönt felvenni, és hogy a VLM hosszú távú eladósodottságának hiánya arra vezethető vissza, hogy képtelen piaci feltételekkel hitelhez jutni. *(73.*, *80.)*

Az a tény, hogy a Bizottság rosszul ítélte meg azt, hogy a Flamand Régió mintegy biztosítékul szolgál a követelésre, nem érvényteleníti a döntést. *(83.)* Normál piaci feltételek mellett valószínű, hogy a VLM további biztosíték nélkül is hozzájutott volna a Bizottság döntésében meghatározott kamatú kölcsönhöz, mert eladósodottsága csak 15%-os volt, és jellemző, hogy a légitársaságok működésük első évében veszteséget termelnek. *(85.)*

A légi közlekedés állami támogatásáról szóló EGT Egyezményben foglaltak alapján a kölcsönösszeg egésze csak akkor minősülne a 92. cikk (1) bekezdése alapján állami támogatásnak, ha a VLM egyáltalán nem tudott volna a privátszférából forrásokhoz jutni. Azonban a VLM-nek megvolt erre a lehetősége. *(88.)*

[256] EEA Agreement to State Aids in the Aviation Sector (OJ 1994. C 350)

Annak vizsgálata, hogy a támogatás megfelel-e az alapjául szolgáló nemzeti jogszabályoknak, nem a Bizottság hatásköre és feladata; a Bizottság hatáskörébe a támogatás közösségi szabályokkal való összhangjának megítélése tartozik. *(95.)*

VI. Az ítélet rendelkező része

A Bíróság a keresetet teljes egészében elutasítja.

Acúcares SA, RAR Refinarias de Acúcar Reunidas SA és Associacáo dos Refinadores de Acúcar Portugueses (ARAP) / Európai Közösségek Bizottsága[257]

Az Elsőfokú Bíróság
1999. június 17-i ítélete

T-82/96

még nem publikált

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság elutasította a portugál nádcukorgyártók keresetét, amelyben azok egy újonnan létrehozandó portugál cukorrépa-feldolgozónak adott állami támogatásokat engedélyező bizottsági határozat megsemmisítését kérték. A Bizottság döntését megerősítő ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- az állami támogatások és a ***közös mezőgazdasági politika*** (cukorrépa) viszonya
- ***a Strukturális Alpokból (Európai Mezőgazdasági Iránymutatási és Garancia Alap,*** *a továbbiakban:* ***EMOGA) társfinanszírozott projekthez*** kapcsolódó nemzeti szintű állami támogatás megítélése
- ***külön-külön kell értékelni*** azokat a támogatásfajtákat, amelyekre eltérő jogi rendelkezések vonatkoznak
- a korábban ***jóváhagyott támogatási program*** és a későbbi ***egyedi támogatás*** kapcsolata
- mikor nem kell bejelenteni a jóváhagyott program alapján nyújtott egyedi támogatást
- formális főeljárás nélkül hozott határozat megtámadásánál a versenytárs ***perképessége***
- megtámadni mindig csak a Bizottság határozatát, nem pedig az arról tájékoztató levelet lehet
- ha az engedélyezett támogatási program alapján nyújtott egyedi támogatást jóváhagyó határozatot utóbb a Bíróság jogsértőnek mond ki, akkor a Bizottság köteles lenne a vállalatnak már folyósított támogatások visszatérítését előírni, továbbá a támogatást nem ***létező***, hanem ***új támogatásként*** kezelni.

Az ügyre *DAI* néven szokás hivatkozni.

II. A Bizottság határozata, előzmények

A Bizottság 1996. január 11-i levelében értesítette a portugál kormányt arról, hogy a 92. cikk alapján nem emel kifogást a DAI (Sociedade de Desenvolvimento Agro-industrial SA) számára nyújtott állami támogatással szemben, amelynek célja egy cukorrépa-feldolgozó üzem létrehozása a Tagus és Sorraia völgyben, Coruche-ban.

A projekt eredetileg 60 ezer tonna cukor előállítására alkalmas kapacitás létrehozását célozta meg – ennyi volt a Portugália számára előirányzott fehércukorkvóta.[258]

[257] Megjegyzés: az ítélet "átmeneti" korszakban született, így a támogatási rendelkezésekre történő hivatkozás vagy a 92. cikkre vagy a 87. cikkre történik.
[258] Ezt utóbb egy tanácsi rendelet 70 ezer tonnára emelte.

A portugál kormány tervét először azért jelentette be a Bizottságnál, hogy a Strukturális Alapokból támogatáshoz jusson. Az eredetileg az Európai Regionális Fejlesztési Alaphoz benyújtott kérelmet utóbb módosítva az EMOGÁ-hoz juttatta el, mivel azt nem az iparra, hanem a mezőgazdaságra vonatkozó szabályok fényében kellett elbírálni.

A mostani ügyben felperesként szereplő cégek, amelyek akkoriban a kontinentális Portugália egyetlen létező cukortermelői voltak, panaszt tettek a DAI-nak szánt támogatással szemben.

Ezt követően a portugál hatóságok a támogatást bejelentették a 93. cikk (3) bekezdése alapján is.

A DAI-nak szánt támogatás három részből tevődött össze:

- 1 275 290 000 PTE ***adókedvezmény*** formájában, melynek jogalapja az 1990-ben bevezetett, nagyberuházások adókedvezményeire vonatkozó általános támogatási program. Ennek alapján 10 évre lehet adókedvezményhez jutni, a támogatás maximum nettó 10%, kivételesen 20% lehet. A Bizottság e támogatási programot 1991-ben jóváhagyta azzal a feltétellel, hogy az egyedi támogatásoknak összhangban kell lenniük a kibocsátott bizottsági iránymutatásokkal. Arra is kötelezték a portugál kormányt, hogy a 10-20% intenzitás közötti és az érzékeny szektorokat érintő támogatásokat egyedileg is bejelenti a Bizottságnál. A Bizottság 1996-ban a program meghosszabbítását is jóváhagyta, de az egyedi bejelentési kötelezettség már nem szerepelt a feltételek között.
- 380 000 000 PTE ***szakképzésre*** – e támogatás a Bizottság szerint kompatibilis a közös piaccal. A Bizottság (akkori) gyakorlata szerint az új ismereteket nyújtó kezdeményezések a költségek 100%-ig is támogathatók (itt csak 68%-os mértékű volt).
- 1 912 335 000 PTE (a befektetés 15%-a) a 6 372 065 000 PTE összegű ***közösségi támogatás társfinanszírozására*** szolgált. A Bizottság szerint ez nem esik a 92. cikk hatálya alá, azt a vonatkozó 866/90. sz. tanácsi rendelet szerint kell értékelni.

III. Jogszabályi háttér

A ***36. cikk*** (ex 42. cikk) szerint a RSZ állami támogatással kapcsolatos szabályai csak a Tanács által meghatározott mértékben érvényesek a mezőgazdaság területén. A releváns ***1785/81. sz. tanácsi rendelet*** nyomán a támogatási szabályok irányadók a rendelet mellékletében felsorolt termékek előállítása és kereskedelme során. A melléklet egyaránt tartalmazza a cukorrépából és a nádból nyert cukrot.

A Strukturális Alapokról szóló ***2052/88. sz. tanácsi rendelet*** szerint a SA célja az elmaradott térségek fejlesztése (1. cél), a mezőgazdasági szerkezetváltás felgyorsítása (5(a). cél) és a vidéki térségek fejlesztése (5(b). cél). A rendelet melléklete szerint Portugália teljes egészében az 1. cél alá eső terület. E rendeletet az EMOGA vonatkozásában a ***4256/88. sz. tanácsi rendelet*** hajtja végre. Ez alapján született a ***866/90. sz. tanácsi rendelet*** a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és piacra vitelének javításáról. Az ennek végrehajtására kiadott ***94/173/EK Bizottsági határozat*** tartalmazza a támogatás feltételét jelentő szelekciós kritériumokat. Ennek melléklete kizárja a cukor-előállítás támogatását, kivéve a Csatlakozási Okmányban előirányzott kvóták hasznosítását (Portugáliában ez 60 ezer tonna).

IV. A felperesek keresete

A felperesek kérték az őket tájékoztató 1996. március 19-i levél (amelyet ők határozatnak véltek), valamint a portugál kormánynak címzett januári határozat megsemmisítését. Főbb érveik:

- Az adókedvezmény jogellenes, új támogatás és ellentétes a közös mezőgazdasági politikával (CAP).
- A Bíróság nem mondta ki, hogy a jóváhagyott program alapján adott egyedi támogatásokat soha nem kell a Bizottságnál bejelenteni, illetve hogy azokat utóbb nem lehetne megvizsgálni.[259] A bejelentési kötelezettség csak ott nem él, ahol az egyedi támogatás megítélésénél irányadó körülmények ugyanolyanok, mint amelyek alapján a támogatási programot korábban engedélyezte. Be kell jelenteni azokat a támogatásokat, amelyek nem tekinthetők az engedélyezett program egyenes, előre látható következményének. (*69.*)
- Mindenféle cukoripari támogatás ellentétes a CAP céljaival. A cukorrépából készült cukor gyártása 83 ezer tonna többletet eredményezne Portugáliában.
- Igaz, hogy a szakképzési támogatás önmagában nem jelentős, de azt a többi támogatással együtt kell értékelni.
- A 866/90. sz. rendeletnek megfelelő befektetési támogatás ettől függetlenül a 92. cikk hatálya alá esik.

V. A Bíróság ítéletének indoklása

Ha a Bizottság a 88. cikk (2) bekezdése szerinti eljárás mellőzéséről döntött, az erről szóló, a tagállamnak címzett ***határozat*** kell, hogy a kereset és a per tárgya legyen, nem pedig az erről a ***panaszost tájékoztató levél***. Ez utóbbi nem tekinthető olyan aktusnak, amivel szemben a RSZ 230. cikke (ex 173. cikk) alapján bírósági eljárást lehetne indítani. (*28-30.*)

Egy korábban jóváhagyott támogatási program keretén belül nyújtott egyedi támogatással szemben, amit ily módon létező támogatásnak kell tekinteni, a felperes jogosult pert indítani, ha úgy véli, hogy az egyedi támogatás nem esik a korábbi jóváhagyó bizottsági határozat alá. Ha az EFB úgy döntene, hogy az egyedi támogatást nem kifogásoló határozat jogsértő, akkor a Bizottság köteles lenne a DAI-nak már folyósított támogatások visszatérítését előírni, továbbá a DAI-ra vonatkozó adókedvezményt új támogatásként kezelni. (*36.*)

A versenytárs rendelkezik ***perképességgel*** a támogatás kompatibilitását a 88. cikk (3) bekezdése szerinti eljárás megnyitása nélkül kimondó határozattal szemben, mivel nem volt módja észrevételeit kifejteni. Csak így lehetséges az érdekelt harmadik személyeket megillető eljárási garanciák tiszteletben tartását biztosítani. (*39.*)

<u>Az adócsökkentés</u>

A felperes nem tudta bizonyítani, hogy a jóváhagyó határozat ellentétes volna a cukorpiaci szabályokkal. Épp ellenkezőleg, a bizottsági határozat az egyedi mentességek kifejezett feltételeül szabta, hogy meg kell felelniük az adott mezőgazdasági ágazatban irányadó előírásoknak.

A már ***jóváhagyott program*** alapján adott ***egyedi adókedvezmény*** közösségi szabályoknak való megfelelését elsősorban a támogatást nyújtó tagállam kötelessége biztosítani, de a

[259] C-47/91 Olaszország/Bizottság [1994] ECR I-4635, 21. szakasz

Bizottság bármikor megvizsgálhatja e támogatás összeegyeztethetőségét a jóváhagyó határozattal és az ágazati szabályokkal. A jó közigazgatás elve alapján a Bizottságnak kötelessége is ezt megtenni, ha az egyedi támogatással szemben panasz érkezik hozzá. (*56.*)

Az a tény, hogy a 88. cikk (3) bekezdése szerinti eljárás megindítását mellőzve lefolytatott bizottsági vizsgálat kizárta a nyilvánosságot, nem egyenlő a támogatások ellenőrzési eljárása ***transzparenciájának hiányával***. Igaz, hogy ilyenkor a Bizottság nem veszi figyelembe az érdekelt harmadik személyek véleményét, de az eljárás még így is kellő garanciákat biztosít – így a gyorsaság igazolja a publikum kizárását. Az érdekeltek jogait perindítási lehetőségük elismerése biztosítja. (*61.*)

A felperesek által hivatkozott *Olaszország/Bizottság* ügyben az EKB azt mondta ki, hogy a ***jóváhagyott támogatási programot végrehajtó egyedi intézkedéseket nem kell bejelenteni***, kivéve ha ezt maga a határozat előírta. Az ezzel ellentétes felfogás eredményeként a Bizottság nem mehetne vissza jóváhagyó határozatához és a jogbiztonság, valamint a jogos várakozás elvei is veszélybe kerülnének. (*72.*)

Ha utóbb változnának a körülmények, ezt a Bizottság a 88. cikk (1) bekezdésén alapuló folyamatos megfigyelése keretében figyelembe veszi.

A Bizottság tehát ***nem volt jogosult az egyedi adókedvezményt közvetlenül a 92. cikk alapján megvizsgálni, mivel az megfelelt a korábbi jóváhagyó határozatban szereplő két feltételnek***.

A támogatás ***CAP-pal való összhangja*** kapcsán hangsúlyozta az EFB, hogy a közös piaci rendtartások egy sor célt (lásd a RSZ 33. cikkének (1) bekezdésében felsorolt szempontokat) követnek: optimális foglalkoztatási szint, tisztességes megélhetés, stabil piacok, elfogadható árakon való állandó ellátás biztosítása a fogyasztók számára. Figyelemmel kell lenni a szektor sajátosságaira: szociális strukturáltságára, a különféle régiók közötti diszparitásokra, amelyek szorosan kötődnek a gazdaság egészéhez. (*86.*)

A közösségi intézmények kötelessége e célok közötti konfliktusokat feloldani, ezért egyiknek-másiknak időleges elsőbbséget engedhet.

Most azt kell megvizsgálni, hogy az adócsökkentés (melynek célja a ***92. cikk (3) bekezdése (c) pontjának*** megfelelően egy gazdasági ágazat fejlesztésének előmozdítása) összeegyeztethető-e a cukorpiaci szabályozással. (*88.*) Ezt a szabályok elemzése után az EFB bizonyítottnak találta. Mivel a támogatás célja a Portugália rendelkezésére álló 70 ezer tonna cukorkvóta használatának lehetővé tétele, nem mondható az, hogy ellenkezne a CAP céljaival (a felperesek szerint túltermelés veszélye fenyeget).

<u>A szakképzés támogatása</u>

A Bizottság érvelése szerint az egyes támogatásfajtákat önállóan kell értékelni. A mezőgazdaságban a Bizottság a költségek 100%-áig szokta engedélyezni az effajta támogatásokat. Az EB ezt elfogadva kimondta, hogy mivel a három támogatásfajtára (adócsökkentés, szakképzési támogatás és befektetési támogatás) ***eltérő jogi rendelkezések*** vonatkoznak, azokat ***külön-külön kell megvizsgálni*** és értékelni. (*98.*)

A széles körű bizottsági diszkrecionális jogkörre hivatkozva az EFB elfogadta a Bizottság indoklását.

A befektetési támogatás megítélése a 866/90. sz. rendelet tükrében

A Bizottság szerint e támogatás nem a cukorrépa-termesztéshez kötődik, így nem alkalmazható a cukorpiaci rendtartásról szóló 1785/81. sz. rendelet. A cukor feldolgozását és piacra vitelét segítő strukturális támogatásnak minősül, így egyedül a 866/90. sz. rendelet és a 94/173. sz. határozat szerinti kiválasztási szempontok alapján kell megítélni.

Az EFB szerint a 1785/81. sz. rendelet nem terjed ki az olyan strukturális természetű intézkedésekre, amelyek az EMOGA Iránymutatási Részlege alá tartoznak.

A 866/90. sz. rendelet lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy közösségi hozzájárulástól függetlenül bizonyos befektetési támogatásokat nyújtsanak. Kifejezetten a 92. cikknek való megfelelőségtől teszi függővé a közösségi hozzájárulásra nem alkalmas támogatásokat. ***Mivel a 866/90. sz. rendelet nem tartalmaz külön hivatkozást a 92. cikkre, az ez alá tartozó támogatások csak e rendelet alapján, nem pedig a 92. cikk szerint ítélendők meg***. (*114.*)

A 92. cikk alkalmazása a 866/90. sz. rendelet alapján közösségileg társfinanszírozott támogatásokra ***veszélyeztetné*** a 94/173. sz. határozatban foglalt kritériumokat teljesítő strukturális támogatások megvalósulását, ezzel a ***CAP egyes céljainak megvalósítását***. (*116.*)

A 866/90. sz. rendelet önmaga biztosítja a társfinanszírozott befektetési támogatás CAP-pal való összeegyeztethetőségét azzal, hogy kiválasztási szempontokat és szektorális terveket ír elő. A 94/173. sz. határozat csak a Portugáliára meghatározott kvóta használatához kötődő befektetési támogatásokat engedi meg. (*117.*)

A 866/90. sz. tanácsi rendeletnek megfelelő befektetési támogatásra nem lehet a 92. cikket alkalmazni, mert ez ellentétes lenne a CAP versenyszabályokhoz képest elfoglalt elsőbbségével ("precedence"). (*118.*)

VI. Az ítélet rendelkező része

Az EFB elutasítja a keresetet, kötelezi a felpereseket saját és a Bizottság, valamint a beavatkozó DAI perköltségeinek megfizetésére.

Déménagements-Manutention Transport SA (DMT)-vel szembeni eljáráshoz kapcsolódó előzetes határozat

A Bíróság
1999. június 29-i ítélete

C-256/97

még nem publikált

I. A Bíróság főbb megállapításai, az ítélet mondanivalója

A Bíróság a belga Tribunal de Commerce kérdéseire válaszként hozott ítéletében az állami támogatás fogalma kapcsán tesz fontos megállapításokat. ***Halasztott társadalombiztosítási befizetésekre*** vonatkozóan értelmezi a 87. cikk (1) bekezdését (a korábbi 92. cikk (1) bekezdését), az állami forrás, a kedvezmény, a versenytorzítás és a tagállamok közötti kereskedelem érintettsége vonatkozásában igenlő választ adva, míg a magánhitelezői elv alkalmazását és a szelektivitásról való döntést lényegében a tagállami bíróra bízza. Az ügy az alábbi szempontokból tanulságos:

- egy ***tagállami bíróság*** a ***támogatás fogalmára*** vonatkozó kérdést feltehet ugyan, de annak eldöntése, hogy egy támogatás a közös piaccal ***összeegyeztethető-e*** vagy sem, egyedül a ***Bizottság*** feladata eldönteni;
- tagállami bíróság előtt folyó ***felszámolási eljárásban*** is felmerülhet állami támogatásra vonatkozó lényeges kérdés;
- az állami tb-testület által biztosított ***fizetési lehetőségek ("payment facilities") állami forrásból származnak;***
- a ***támogatás fogalma*** tágabb a szubvenciónál;
- ***támogatás***: olyan gazdasági előny, amelyhez a vállalat rendes piaci feltételek mellett nem juthatott volna hozzá;
- ***támogatásban*** részesül az a vállalat, akinek ***késedelmes tb-befizetését*** a tb-hozzájárulások begyűjtéséért felelős állami szerv tolerálja, még akkor is, ha a késedelem folytán ***kamatot és büntetést*** kell is később fizetnie;
- a piacgazdasági befektető elve helyett a ***piacgazdasági hitelező elvének*** alkalmazása;
- ***általános intézkedés – diszkrecionális jogkör*** gyakorlása állami támogatás.

Az ügy *DMT* néven ismert.

II. Tények, a tagállami bíróság kérdései

A kérdések egy felszámolási eljárással kapcsolatos bírói eljárásban merültek fel, ahol a Tribunal de Commerce hivatalból eljárva vizsgálta, hogy a DMT fizetésképtelensége megállapítható-e vagy sem.

1996 decemberében a DMT mérlege 12,8 millió BFR vagyonnal szemben 21,5 millió BFR összegű adósságot mutatott, melyekből az állami köztartozások 18,48 millió BFR-t tettek ki, ezen belül is az Állami Társadalombiztosítási Hivatalnak (ONSS) 18,1 millió BFR-kal

tartozott. Az ONSS olyan állami testület, melynek feladata a kötelező befizetések begyűjtése, továbbá a tb-rendszer hatékony működésének biztosítása.

A munkavállalók befizetéseit a munkáltató visszatartja és befizeti az ONSS részére. Az előírt határidőn túli befizetés után törvényileg előírt kamatot számítanak fel. Az ügy szempontjából kulcsfontosságú, hogy ***az ONSS saját elhatározásából, saját felelősségére türelmi időt adhat a munkavállalóknak befizetéseik teljesítésére***. A belga bíró szerint az ONSS kivételesen nagy türelmet tanúsított a DMT-vel szemben, amikor 1996 decemberében haladékot adott a nyilvánvalóan eladósodott vállalatnak. Megítélése szerint az ONSS mesterségesen tartott életben egy egyébként fizetésképtelen céget, amely rendes piaci körülmények között képtelen volt forrásokhoz jutni.

Ennek fényében függesztette fel az eljárást és tette fel az alábbi ***két kérdést***:

1) Állami szerv által biztosított olyan fizetési feltételek, amelyek lehetővé teszik egy vállalat számára, hogy a munkavállalóitól begyűjtött összegeket legalább nyolc éven keresztül visszatartsa és ebből saját üzleti tevékenységét finanszírozza, lévén hogy a szokásos piaci feltételek mellett nem tud forrásokhoz jutni, a 87. cikk (1) bekezdésének hatálya alá eső állami támogatásnak minősül-e?
2) Ha igen, ez a támogatás a közös piaccal összeegyeztethető-e?

III. A főügyész és a perben résztvevők véleménye

A ***belga, francia és spanyol kormány*** érvelése szerint a DMT ***nem részesült*** a 87. cikk (1) bekezdése szerinti ***előnyben***, mivel a halasztott fizetés meghatározott időszakra vonatkozik csak, továbbá a halasztásból fakadó gazdasági előnyöket a késedelem miatt fizetendő kamatok és büntetések kiegyenlítik. A ***Bizottság*** szerint a DMT támogatásban részesült, mert helyzetére tekintettel valószínűtlennek tűnik, hogy tevékenységét piaci hitelezőtől kapott kölcsönből tudta volna finanszírozni.

A ***francia kormány*** szerint a fizetési feltételek azért sem állami támogatások, mert abban minden hasonló helyzetbe került vállalat részesülhet. A ***Bizottság*** ezzel szemben az ONSS-t megillető ***diszkrecionális jogkörre*** hivatkozik.

A ***főügyész*** Bíróság által is követett véleménye szerint az ONSS a DMT irányában állami hitelezőként járt el, aki – hasonlóan egy magánhitelezőhöz – igyekszik az őt megillető pénzhez hozzájutni. (*vél. 34-36.*)

IV. A Bíróság ítéletének indoklása

Megengedhetőség

A második kérdést a Bíróság nem minősítette megengedhetőnek. A feltett kérdések relevanciáját az EKB nem ítélheti meg, ez egyedül a ***tagállami bíróságon*** múlik, az EKB tehát alapvetően köteles választ adni rájuk. A Bizottság és a Bíróság mint közösségi intézmények közötti munkamegosztás alapján viszont csak az első kérdésre van joghatósága választ adni. A Bizottságot a 88. cikk alapján megillető hatáskör nem zárja ugyan ki, hogy

egy tagállami bíróság a támogatás fogalmára vonatkozó kérdést tegyen fel[260], de annak eldöntése, hogy egy támogatás a közös piaccal összeegyeztethető-e vagy sem, a fenti cikk alapján egyedül a ***Bizottság*** feladata. (*10-16.*)

Az első kérdés

Az ítélet indoklásában szépen sorra veszi a Bíróság a 87. cikk (1) bekezdése fogalmi elemeinek teljesülését.

Az ONSS által a DMT-nek adott ***fizetési kedvezmény állami forrásból származik***, mivel az ONSS a belga állam által létrehozott állami testület, az állam felügyelete alatt áll, állami feladatokat lát el. (*18.*)

A ***támogatás fogalma*** kapcsán letisztult esetjog értelmében e fogalom ***tágabb a szubvenciónál***, mert nem csak pozitív előnyöket fed le, hanem olyan intézkedéseket is, amelyek egy vállalat költségvetésében rendes körülmények között szereplő kiadásokat csökkenti.[261] Nyilvánvalóan jelentős előnyben részesül az a vállalat, akinek ***késedelmes befizetését a tb-hozzájárulások begyűjtéséért felelős állami szerv tolerálja***, ezzel könnyítve a tb-rendszer szokásos működésével járó terheken. (*19.*)

A tb-szerv által lehetővé tett késedelmes fizetésért járó ***büntetések vagy kamatok nem olyan jellegűek, hogy teljes egészében elvegyék a halasztott fizetési lehetőség támogatás jellegét***. (*21.*)

Továbbá, annak megítélésekor, hogy egy állami intézkedés ***támogatást*** jelent-e, meg kell vizsgálni, hogy olyan gazdasági előnyben részesült-e a vállalat, amelyhez rendes piaci feltételek mellett nem juthatott volna hozzá.[262] (*22.*)

Az ONSS a szóban forgó fizetési feltételek megadásakor nem olyan állami befektetőként viselkedett, mint akit az esetjog értelmében egy strukturális (általános vagy ágazati) célokat követő, tőkebefektetése után hosszabb távú nyereségességre törekvő ***magánbefektetővel*** kellene összehasonlítani.[263] Az ONSS állami hitelezőként járt el, aki – hasonlóan egy ***magánhitelezőhöz*** – azt igyekszik elérni, hogy az őt megillető pénzhez hozzájusson. (*24.*) A tagállami bíró feladata eldönteni, hogy a kérdéses ***törlesztési feltételek jóval kedvezőbbek-e*** annál, amit egy hasonló helyzetben levő ***hipotetikus magánhitelező*** alkalmazott volna a neki járó tartozás behajtása érdekében. (*25.*)

A nem csak bizonyos vállalatokat vagy bizonyos termékek előállítását kedvező ***általános állami intézkedések*** nem esnek a 87. cikk (1) bekezdésének hatálya alá. Ezzel szemben állami támogatásról beszélhetünk, ha a fizetési feltételeket megállapító testület ***bizonyos fokú mozgástérrel*** rendelkezik annak eldöntésekor, hogy kit, illetve milyen feltételek mellett részesítsen ilyen kedvezményben. (*27.*) A tagállami bíró feladata eldönteni, hogy az ONSS diszkrecionális jogkörrel rendelkezik-e, és ha igen, akkor a fizetési kedvezmények általánosan érvényesülő, vagy csak bizonyos vállalatoknak kedvező intézkedésnek minősülnek-e.

[260] C-189/91 Kirsammer-Hack [1993] ECR I-6185, 14. szakasz
[261] C-387/92 Banco Exterior de Espana [1994] ECR I-887, 13. szakasz
[262] C-324/96 Spanyolország/Bizottság [1999] ECR I-0000, 41. szakasz
[263] C-42/93 Spanyolország/Bizottság [1994] ECR I-4175, 14. szakasz

Amennyiben a kérdéses fizetési feltételek támogatásnak minősülnek, azok kétségtelenül ***torzítják a versenyt*** és érintik a ***tagállamok közötti kereskedelmet***, különösen, ha a kedvezményezett vállalat határon túli tevékenységeket is folytat. (*29.*)

V. Az ítélet rendelkező része

A társadalombiztosítási hozzájárulások begyűjtéséért felelős testület által e hozzájárulások tekintetében diszkrecionálisan biztosított fizetési feltételek a RSZ 92. cikkének (1) bekezdése (a módosítást követően 87 cikk (1) bekezdése) szerint állami támogatásnak minősülnek, ha – a gazdasági előny mértékére tekintettel – a vállalat nem juthatott volna hasonló fizetési kedvezményekhez egy hasonló helyzetben levő magánhitelezőtől.